سچل جو رسالو
(سرائڪي ڪلام)
مرتب
مولانا محمد صادق راڻيپوري
روشني

سچل جو رسالو

(سرائڪي ڪلام)

سچل جو رسالو

(سرائڪي ڪلام)

مرتب

مولانا محمد صادق راڻيپوري

سنواريندڙ

گل محمد تنيو

روشني پبليڪيشن
ڪنديارو
1997ع

Faqir Tariq Hayat lashari
Lecturer in English
Sukkur.
23-8-98

Roshni Book No. 115

سچل جو رسالو
(سرائڪي ڪلام)

مرتب: مولانا محمد صادق راڻيپوري
سنوارينڊڙ: گل محمد ٽـنيو
ڇاپو پهريون: (سنواريل) © روشـني 1997ع
ڪمپوزنگ: حسين سومرو ۽ حبيب قادر قريشي،
نيو سنڌ ٽيڪ ڪمپوزرس، حيدرآباد.
ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن
ڇپرائيندڙ: روشـني پـبليڪيشن ڪنڊيارو

Sachal Joo Risalo
(Seraiki Poetry of Sachal Sarmast)

Compiled by: Moulana Mohammad Sadique Ranipoori
Composed by: Hussain Soomro & Habib Qadir Qureshi
Printed by: Fine Communication Hyderabad.
Published by: Roshni Publication Kandiaro
First Edition © Roshni 1997

اسٽاڪسٽ
گنج بخش ڪتاب گهر، چوڪي گهٽي، حيدرآباد.
شاهہ لطيف ڪتاب گهر، گاڏي کاتو، حيدرآباد
ڪتاب مرڪز، فريئر روڊ، سکر.
عزيز ڪتاب گهر، بڦراج روڊ، سکر.
ڪاٺياواڙ اسٽور، بندر روڊ، لاڙڪاڻو.
نيشنل بڪ ڊيپو، بندر روڊ، لاڙڪاڻو.

ســـنـــاءُ

پبلشر پاران

سچل سائين جي عرس جي موقعي تي اسان ”رسالو سچل سرمست“ (سنڌي ڪلام) ۽ ”سچل جو رسالو“ (سرائڪي ڪلام) گڏي هڪ پيتيءَ ۾ پيش ڪري رهيا آهيون. اسان پنهنجي پاران سچل سائينءَ جي ڪلام جي هن اشاعت کي سنواري سڌاري، سهڻي گيٽ اپ ۾ سچل سائينءَ جي عقيدتمند ۽ پڙهندڙن لاءِ تحفي طور پيش پيا ڪريون.

هن اشاعت، ”رسالو سچل سرمست“ (سنڌي ڪلام) ۽ ”سچل جو رسالو“ (سرائڪي ڪلام) جي آخر ۾ ”سچل لغت“ پڻ شامل رکي وئي آهي ته جيئن اسان جي پڙهندڙن جي رسالي ۾ موجود ڏکين لفظن جي معنيٰ تائين رسائي آسانيءَ سان ٿي سگهي، بلڪ جيئَن پڙهندڙ سچل سائينءَ جي ڪلام ۾ موجود پيغام کي نه رڳو پڙهي پر پروڙي به سگهن، جنهن لاءِ رسالي ۾ شامل ’لغت‘ سندن رهنمائي ڪندي.

اميد ته اسان جي هيءَ پيشڪش (سچل جو سنڌي ۽ سرائڪي ڪلام ’سچل لغت‘ سميت) پڙهندڙن کي پسند پوندي.

سچل جو سرائڪي ڪلام

اڳوڻي ۽ نئين ترتيب

سنڌ جي صوفي بزرگن جي ڪلام سان عرصي کان محبت اٿم. خاص طور تي شاهه ۽ سچل جي ڪلام سان. ان لاءِ سراسر سبب سندن لازوال شاعري آهي. ان تعلق ڪري مون بار بار سندن ڪلام کي پڙهيو ۽ پروڙيو آهي. سندن شاعريءَ جي سٽ سٽ مون کي نه رڳو نئين سر نئين لڳندي آهي پر مون لاءِ نِتِ نوان معنيٰ جا موتي ميڙي ايندي آهي.

جيئن مٿي ذڪر ڪيم ته مون شاهه سان گڏ سچل سائينءَ جي شاعريءَ کي پڻ پڙهيو آهي ۽ سندس ڪلام کي پڙهندي پڙهندي جتي ڪلام کي ترتيب ڏيندڙ مانوارن مرتبن کان رهجي ويل ڪي اهم اوڻايون منهنجي نظر مان گذريون آهن، اتي ڪجهه اهم ڇاپي غلطيون پڻ موجود ڏٺيون اٿم. تڏهن ئي مون تحقيق جي بنيادي اصولن کان اڻ واقف هوندي به پنهنجي پاران هي جي رندا روڙي رهيو آهيان. مون سک ۽ عقيدت جي آڌار تي جا ڪوشش ورتي آهي، تنهن مان هڪ طرف ته منهنجو مقصد انهن اوڻائين متعلق پڙهندڙن کي آگاهي ڏيڻ آهي ۽ ٻئي طرف پنهنجي محققن جو ان ڳالهه ڏانهن ڌيان ڇڪائڻ آهي ته جيئن اسان جا مانوارا محقق ڪو وقت ڪڍي سچل سائينءَ جي ڪلام کي جديد تحقيق جي بنيادن تي سوڌي سنواري پيش ڪن ۽ اسان جي هن عظيم شاعر جي ڪلام مان پڙهندڙ پورو پورو هڙ حاصل ڪري سگهن.

هن کان اڳ عثمان علي انصاريءَ جن جي مرتب ڪيل "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) ۾ مون کي جيڪي ترتيب ۽ ڇپائيءَ جون اوڻايون نظر آيون سي مون پنهنجي سمجهه آهر درست ڪري ۽ پوءِ "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) سنواري سڌاري پڙهندڙن اڳيان پيش ڪيو ۽ هيءُ سنواريل ڇاپو روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو ڇپائي پڌرو ڪيو.

ساڳي طرح مولانا محمد صادق راٽيپوري جن جي مرتب ڪيل "سچل جو سرائڪي ڪلام" ۾ پڻ مون کي جتي ترتيب جون اوڻايون نظر آيون، اتي ڇاپي غلطيون به نظر مان گذريون ته انهن جي درستگيءَ لاءِ ڪوشش

ورتم ۽ ان وچ ۾ روشني پبليڪيشن جي پبلشر سان اهڙي ڳالهه چوريم، هن پڻ همت ڀڏائي. ائين "رسالو سچل سرمست" (سرائڪي ڪلام) سوڌي سنواري پبلشر حوالي ڪيم، جو هاڻ ڇپجي اوهان پرهندڙن اڳيان پڌرو آهي.

"سچل جي سرائڪي ڪلام" جي ترتيب متعلق

مانواري مرتب مولانا محمد صادق راڻيپوري اڄ کان چاليهارو سال اڳ سچل جو سرائڪي ڪلام سهيڙيو (۽ ان ئي عرصي دوران عثمان علي انصاري سچل سائينءَ جو سنڌي ڪلام ترتيب ڏنو). ان بعد (چاليهارو سال گذرڻ باوجود) اهڙي ڪا ڪوشش اڳيان ڪانه آئي آهي. جڏهن ته هاڻ ضرورت ان ڳالهه جي آهي ته سچل سائينءَ جي سنڌي توڙي سرائڪي ڪلام کي تحقيق جي جديد تقاضاعن مطابق پرکي پروڙي پڙهندڙن اڳيان پيش ڪيو وڃي.

ابتدائي طور تي ئي سچل سائينءَ جي ڪلام کي جن ٻه سهيڙڻ جي ڪوشش ورتي، انهن مان اڪثريت سچل جي معتقدن جي هئي. انهن پاران مرتب ڪيل سچل جي ڪلام ۾ سراسر سندن عقيدت جي اظهار جو عمل دخل آهي. باقي سچل سائينءَ جي ڪلام تي ڪيل ڪم مان سڀ کان اول ۽ بهتر ڪم مرزا علي قلي بيگ جو ئي آهي. هن صاحب اڄ کان لڳ ڀڳ هڪ صدي اڳ سچل سائينءَ جي سنڌي، سرائڪي ۽ اردو ڪلام کي سهيڙڻ جو ڪم هٿ ۾ ڪنيو. ان لاءِ هن صاحب ڏاڍا ڪشالا ڪيا ۽ هو بار بار سچل جي درگاهه توڙي سچل سائينءَ جي اهڙن عقيدتمندن وٽ ايندو ويندو رهيو، جن کي سچل سائينءَ جي ڪلام سان خاص لڳاءُ هو. هن صاحب کي نه رڳو وڏيڪ ڪلام هٿ ڪرڻ جي اون لڳل هئي، بلڪ سندن جي هر وقت اها ٻه ڪوشش پئي رهي ته من ڪٿان ڪين ڪا اڳ کان وڏيڪ بهتر پڙهٽي ملي پوي. اهڙي طرح هن صاحب ان جستجو ۾ ڪيترائي سال صرف ڪيا ۽ نيٺ سندس مرتبُ ڪيل "رسالو سچل سائين" (سنڌي، سرائڪي ۽ اردو ڪلام گڏ) ٻن جلد ۾، سچل جي شاعريءَ جي عاشقن ۽ عقيدتمند لاءِ سوکڙي تي پيش ٿيو.

مرزا علي قلي بيگ جي مرتب ڪيل "رسالو سچل سائين" جا ٻئي جلد، ميسرس هريسنگهه سنس، ڪتب خانه ڇاپخانه سکر وارن 1902ع ۾ ڇپرائي پڌرا ڪيا.

هڪ وڏيڪ گذارش

مانوارن: عثمان علي انصاري، مرتب "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) توڙي مولانا محمد صادق راڻيپوري، مرتب "سچل جو سرائڪي ڪلام" جن

سچل جو ڪلام ترتيب ڏيندي گهٽي قدر مرزا علي قلي بيگ جو "رسالو سچل سائين" ئي سامهون رکيو آهي، پر ان هوندي به عثمان علي انصاري سندس ذڪر سرسري طور ڪيو آهي ۽ مولانا محمد صادق رانيپوريءَ ته ڪيس ذڪر لائق ئي نه ڄاتو آهي. بلڪ مولانا صاحب ڪي سچل جو ڪلام سهيڙڻ وقت ڪهڙن رسالن يا ماڻهن جي مدد ۽ سهڪار حاصل رهيو، تنهن متعلق پڻ رسالي ۾ ڪٿي ڪو ذڪر ڪين ڪيو اٿس.

مولانا صاحب "مؤلف جي گذارش" توڙي "تعارف" ۾ جن جن ماڻهن جو ذڪر ڪري ٿو سو فقط سچل سائينءَ جي سوانح متعلق ئي آهي ته ڪيس سچل سائينءَ جي سوانح بابت ڪنهن ڪان ڪهڙي ڄاڻ پلئه پئي. بلڪ حقيقت هيءَ آهي ته مولانا صاحب سچل سائينءَ جي سوانح متعلق بنيادي ڄاڻ مرزا علي قلي بيگ واري ئي مهيا ڪئي آهي. مرزا صاحب پهرئين جلد جي "ديباچي" بلڪ خاص طور تي "احوال سائين سچل فقير شاعر جو" ۾ جو مواد شامل رکيو آهي، اهو سمورو مواد "تعارف" ۾ شامل رکيل آهي، اگر مولانا صاحب ان مواد ۾ ڪو واڌارو ڪيو آهي ته اهو پڻ عام ماڻهن جون اُڏاريل عامي ڳالهيون آهن.

رسالي ۾ رهجي ويل اوڻاين ڏانهن نظر

سڀ ڪان اول مرزا علي قلي بيگ راڳ ۽ راڳڻين جي نسبت سان سچل سائينءَ جي سنڌي، سرائڪي ۽ اردو ڪلام ڪي "رسالو سچل سائين" ۾ ترتيب ڏئي سڄو ڪلام هڪ جاءِ حاضر رکيو. ان بعد اول مانواري مولانا محمد صادق رانيپوريءَ "سچل جو سرائڪي ۽ اردو ڪلام" ۽ ان بعد مانواري عثمان علي انصاريءَ "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام ترتيب ڏنا ۽ هنن صاحبن ان ڪلام ڪي موضوع جي مناسبت سان الڳ الڳ سُرن ۾ سهيڙيو، پر ائين ڪندي ڪين ڪان ڪي اوڻايون رهجي ويون. مانواري عثمان علي انصاريءَ ڪان "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) مرتب ڪندي جيڪي اوڻايون رهيون، تن جو تفصيلوار ذڪر آءُ اڳ ئي "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) ڪي سنواريندي ڪري چڪو آهيان. هت صرف انهن اوڻاين جو ذڪر ضروري ٿو سمجهان جي "سچل جو سرائڪي ڪلام" مرتب ڪندي مانواري مولانا محمد صادق رانيپوريءَ ڪان رهجي ويون آهن.

ترتيب جي سڀ ڪان اهم اوڻائي

مولانا صاحب جي مرتب ڪيل "سچل جو سرائڪي ڪلام" ۾ سڀ

ڪان اهم اوڻائي، تصوف بعد رسالي ۾ "مزيد ڪلام" جو شامل هئڻ آهي. ائين ٿو لڳي ڄڻ "مزيد ڪلام" رسالي ۾ ڪنهن ضميمي طور شامل آهي. جڏهن تہ هي ڪلام رسالي ۾ موجود موضوعن کان الڳ ناهي، بلڪ انهن ئي موضوع سان واسطيدار آهي، جي رسالي ۾ اڳ شامل رکيل آهن. جيڪر "مزيد ڪلام" جي نالي سان رسالي ۾ شامل هيءُ ڪلام رسالي ۾ موجود موضوعن سان لاڳاپيل آهي تہ پوءِ هيءُ ڪلام لاڳاپيل موضوع ۾ شامل هئڻ کپي.

جيئن تہ "مزيد ڪلام" ۾ شامل ڪافيون ١، ٢، ٣، ٤، ٦، ٧، ٨، ٩ ، ١٦، ١٨، ٢١، ٢٢، ٢٣، ٢٩، ٣٢، ٣٣، ٣٤، ٣٦، ٣٧، ٣٨، ٤١، ٤٣، ٤٥، ٤٦، ٤٨، ٤٩ ۽ ڪافي ٥٠، رسالي ۾ موجود "حسن ۽ عشق" جي موضوع سان ٺهڪي اچن ٿيون. ان ڪري هي ڪافيون ان ۾ شامل رهڻ کپن.

ڪافيون ٥، ١٠، ١١، ١٢، ١٣، ١٤، ١٥، ١٩، ٢٤، ٢٥، ٢٦، ٣٥، ٣٩ ۽ ٤٢ هير رانجهو سان واسطيدار آهن ۽ ڪافيون پڻ "هير رانجهو" جي ڪافين سان شامل هئڻ کپن.

'مزيد ڪلام' ڪافيون، ١٧، ٢٠، ٢٧، ٢٨، ٣١، ٤٠، ٤٤ ۽ ٤٧ "تصوف" سان لاڳاپيل آهن. تنهنڪري اُهي پڻ 'تصوف' ۾ شامل هئڻ گهرجن.

جيئَن مٿي عرض ڪيم تہ "مزيد ڪلام" ۾ شامل ڪافيون رسالي ۾ موجود موضوعن سان سڌو لاڳاپيل آهن، ان لاءِ مناسب اهو ڄاتم تہ انهن ڪافين کي مزيد ڪلام جي ليبل کان آجو ڪري، واسطيدار موضوعن ۾ شامل رکجي.

جيئَن تہ "مزيد ڪلام" ۾ موجود سمورو ڪلام (ڪافيون) سواءِ هڪ ڪافيءَ جي جا "مزيد ڪلام" ۾ ڪافي ٣٠ (سر پيروي) طور شامل هئي ۽ هيءَ ڪافي سسئي پنهونءَ جي لوڪ داستان سان واسطيدار آهي ۽ ان موضوع سان هن رسالي ۾ اڳ وڌيڪ ڪلام شامل نہ آهي، ان ڪري اها ڪافي رسالي جي آخر ۾ "متفرق ڪلام" طور شامل رکي اٿم.

ترتيب جي ٻي اهم اوڻائي: رسالي ۾ 'اردو ڪلام' جو شامل رکڻ

رسالي جو نالو "سچل جو سرائڪي ڪلام" ظاهر ٿو ڪري تہ رسالي ۾ سچل سائينءَ جو فقط سرائڪي ڪلام موجود آهي، پر مانواري مرتب رسالي ۾ سچل سائينءَ جي 'اردو ڪلام' کي پڻ شامل رکيو آهي. جنهن جي شامل رکڻ لاءِ مولانا صاحب ڪو سبب بہ نہ ڄاڻايو آهي، نہ ئي ان لاءِ ڪو سبب بنجي ٿو. ان لاءِ مناسب اهو ڄاتم تہ "سچل جو رسالو" (سرائڪي

ڪلام) ۾ فقط ۽ فقط سچل سائينءَ جو سرائڪي ڪلام ئي شامل هئڻ گهرجي، ان لاءِ رسالي ۾ ’اردو ڪلام‘ شامل نہ رکيو اٿم.

باقي پبلشر جي پنهنجي مرضي، اها بيٺي آهي تہ رسالي ۾ شامل ’اردو ڪلام‘ کي الڳ ڇپرائي پڌرو ڪجي تہ جيئن سچل سائينءَ جو ’اردو ڪلام‘ پڻ عام پڙهندڙن جي اکين کان اوجهل نہ رهي ۽ اهو وڌيڪ مناسب پڻ آهي تہ سچل سائينءَ جو ’اردو ڪلام‘ الڳ ڪتابي صورت ۾ ڇپجي پڌرو ٿئي. بلڪہ سندس ستن ٻولين ۾ چيل ڪلام کي الڳ الڳ ڪتابي صورت ۾ ڇپائي پڌرو ڪرائڻ کپي تہ جيئن، سندس ”هفت زبان“ شاعر واري سڃاڻپ نکري نروار ٿي بيهي.

ترتيب جي ٽين اوڻائي: موضوع وار ڪلام جو اندروني سٽاءُ

مولانا صاحب رسالي ۾ شامل ڪلام کي موضوع مطابق ترتيب ڏيندي اندروني تسلسل جو ذرو بہ خيال نہ رکيو آهي. هن صاحب ڪلام کي ترتيب ڏيڻ وقت تسلسل سان اڳتي وڌائڻ بجاءِ هر موضوع ۾ شامل ڪلام ۽ خاص طور تي ڪافين کي تہ رڳو هڪ هنڌ گڏ ڪري رکيو آهي، جنهن مان لڳي ٿو تہ يا مولانا صاحب ترتيب ڏيڻ وقت تسلسل طرف ڪو ڌيان ڏئي نہ سگهيو آهي، يا وري هو ترتيب جي بنيادي اصولن کان اڻ واقف رهيو آهي،

مثال طور، ”حسن ۽ عشق“ ۾

۱ کان ۱۸ تائين شامل ڪافين ۾ اندروني تسلسل ڪي قدر موجود آهي، يعني ڪافي هڪ ۾ محبوب جي عقابي اکين جو ذڪر آهي، ڪافي ۴ ۾ رنگ محبوب کي پرچائڻ جو ذڪر ٿيل آهي ۽ ان کان بعد وارين ڪافين ۾ محبوب کي ڏوراپا ڏنل آهن. پر ڪافي ۱۹ ۾ وري محبوب جي تلوار جهڙن اکڙين جو ذڪر ٿو اچي. ائين هر موضوع ۾ شامل ڪلام ۾ بار بار ترتيب جا اهڙا جهول نظر اچن ٿا، جنهن مان محسوس ٿئي ٿو تہ ڪلام جي ترتيب لاءِ مرتب فقط فرض ادائگي ڪئي آهي.

ترتيب جي چوٿين اوڻائي: مولانا صاحب جي سهيڙيل رسالي ۾ سرن جي اندروني ترتيب ۾ پڻ واضع فرق آهي.

مثال،

ترتيب موجب مواد جو سٽاءُ هن طرح رکيو اٿس.

1- حسن ۽ عشق

سڀ کان اول: ڏوهيڙا

ان بعد: ڪافيون
آخر ۾: سي حرفيون

2- هير رانجهو
سڀ کان اول: ڏوهيڙا
ان بعد: سي حرفيون
آخر ۾: ڪافيون

3- تصوف
سڀ کان اول: ڏوهيڙا
ان بعد: ڪافيون
آخر ۾: سي حرفيون .

ترتيب ۾ هن طرح جي اوڻائيءَ مان لڳي ٿو تہ مولانا صاحب موضوع موجب ڪلام جي ترتيب ڏيڻ وقت يا تہ اندروني سٽاءَ ۾ هڪجهڙائي کي ڪا خاص اهميت نہ ڏني يا وري ان ڳالهہ کان اڻ واقف آهي. جڏهن ت موضوعن ۾ ڪلام جي ترتيبوار سٽاءَ ۾ هڪجهڙائي هئڻ لازمي آهي. ان لاءِ مون هر موضوع ۾ آيل ڪلام جي اندروني سٽاءَ ۾ ساڳيائپ برقرار رکي آهي.

يعني،

اول: ڏوهيڙا
ان بعد: سي حرفيون
آخر ۾: ڪافيون

ترتيب جي پنجين اهم اوڻائي: ڪافين جي اندروني ترتيب

مولانا صاحب ڪلام ترتيب ڏيڻ وقت ڪن ڪافين جي اندروني سٽاءَ کي سمجهي نہ سگهيو آهي.

مثال طور: علي قلي بيگ جي "رسالو سچل سائين" جي صفحي ۷۴ - ۷۵ سر پيروي جي ڪافي ۱۷۰ ۾،

ٿلهہ: نہ ڪوئي مين، نہ ڪوئي تين، ٿيون گم اِثان بي دم.

هن ڪافيءَ ۾ علي قلي بيگ ٿلهہ بعد ست بندَ شامل رکيا آهن ۽ هر بند هڪ سٽ جو آهي. هن ڪافيءَ ۾ شامل هر بند جو قافيو آهي،

جم - غم - دم - چم - هم - تم - رم.

۽ اهم ڳالهہ تہ ڪافيءَ جي آخري بند ۾ شاعرَ تخلص بہ ڪم آندو آهي.

"سچو" سَٽ وڃون اے هستي، اتاهين غير هووے رم.

پر مولانا صاحب، هن ڪافيءَ جي ترتيب ۾، جا 'تصوف' ۾ ڪافي ۱۱۲ (سر ڀيروي) طور شامل رکيل آهي، تنهن ۾ ٽلهه بعد هر بند ۾ سٽن جو رکيو آهي ۽ ڪافيءَ ۾ ۴ بند ڏيکاريا اٿس. جيئَن تہ ڪافيءَ ۾ ٽلهه بعد ڪل ست (۷) سٽون (ساڳيون علي قلي بيگ واريون) شامل رکيون اٿس. ان لاءِ آخري بند ۾ هڪ سٽ ڏئي، ٻي سٽ (..........) نامعلوم ڄاڻائي اٿس. حقيقت ۾ ڪافيءَ جو بندوار سٽاءُ علي قلي بيگ وارو ئي درست آهي. يعني، هر سٽ بند تي مشتمل آهي ۽ ڪافي پڻ پنهنجي جاءِ تي مڪمل آهي.

ڇهين اوڻائي: ترتيب جو ٻئو معيار

مانواري علي قلي بيگ ڪلام جي ترتيب وقت خاص طور تي پهرئين جلد ۾ ڪافين کي ترتيب ڏيندي، ڪافيون موضوع بجاءِ راڳ ۽ راڳڻين جي نسبت سان سُروار ترتيب ڏنيون آهن.

جيئَن تہ:

ڀيروي، تلنگ، سارنگ، پهاڙي ۽ جوڳ وغيره.

جنهن مان صاف ظاهر آهي تہ علي قلي بيگ ڪافين واري جلد ترتيب ڏيڻ وقت راڳ ۽ راڳڻين جي نسبت سان سُر ترتيب ڏنا.

جڏهن تہ، مولانا صاحب "سچل جو سرائڪي ڪلام" سهيڙڻ وقت موضوع مطابق ڪلام ترتيب ڏنو، جيئَن تہ:

"حسن ۽ عشق"، "هير رانجهو"۽ "تصوف".

ان صورت ۾ هر ڪافيءَ جي سري تي راڳ/ راڳڻين جو نالا پڻ باقي رکيو اٿس، جو مناسب نہ پيو لڳي. جڏهن تہ، عثمان علي انصاريءَ "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) کي موضوع وار ترتيب ڏيڻ بعد راڳ / راڳڻين واري نسبت باقي نہ رکي آهي. مون پڻ اهوئي مناسب ڄاتو تہ موضوع وار ترتيب بعد راڳ/ راڳڻين واري نسبت شامل نہ رکجي.

ڇپائيءَ جي اهم غلطي

"هير رانجهو" صفحي ۱۳۱ سي حرفي ۲، جو حرف 'ن' بعد وارو مواد و، هہ، ع، ي سي حرفي ۳ ۾ حرف 'ج' جي مواد بعد شامل رکيو ويو آهي. جنهن ڪري هڪ طرف سي حرفي ۲ نامڪمل رهجي وئي آهي تہ ٻئي

پاسي سي حرفي ۳ ۾ واڌو مواد شامل ٿي ويو آهي. جنهن غلطيءَ کي هن رسالي ۾ درست ڪيو ويو آهي.

رسالي جي آخر ۾ 'سچل لغت' جو شامل رکڻ

جيئن ته، "رسالو سچل سرمست" (سنڌي ڪلام) ۽ "سچل جو رسالو" (سرائڪي ڪلام) ۾ ڪيترائي ٻين ٻولين، عربي، فارسي، سرائڪي وغيره جا لفظ توڙي سنڌي ٻوليءَ جا اهڙا لفظ شامل آهن، جن جو مقصد يا مطلب سمجهڻ عام پڙهندڙن لاءِ آسان نه آهي ۽ ان لاءِ ته جيئن عام پڙهندڙ سچل سائينءَ جي ڪلام ۾ سمايل پيغام کي آسانيءَ سان سمجهي سگهن، مون ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلي صاحب جن جي "سچل لغت" رسالي جي آخر ۾ شامل رکي آهي. رسالي منجهه موجود لفظن جون تز معنائون ڏنل آهن. بلڪ سچ ته لغت جي حوالي سان (بلوچ صاحب کان پوءِ) ڊاڪٽر سنديلو صاحب جن جا سنڌي ٻوليءَ تي وڏا وڙ آهن، جو هن صاحب جون 'تحقيق لغات سنڌي'، 'سچل لغات'، 'تحقيق لغات سامي' ۽ سنڌي ادبي بورڊ پاران ڇپرايل 'سنڌي لغت' جي ڪجهه جلدن ۾ ڊاڪٽر بلوچ صاحب سان سندن گڏيل پورهيو سنڌي ٻوليءَ لاءِ وڏو سرمايو آهي ۽ اسان سنڌي پنهنجي اهڙي محسن جا احسانمند آهيون، جنهن لغت جي حوالي سان سنڌي ٻوليءَ کي شاهوڪاري بخشي.

مون "سچل لغت" مان رسالي جي آخر ۾ فقط لفظ ۽ ان جي معنيٰ شامل رکي آهي. لفظ جو بنياد ۽ ڏاتو شامل ڪين رکيو اٿم جو عام پڙهندڙ لاءِ رڳو معنيٰ/ مقصد ڄاڻڻ ئي ضروري آهي.

آخري گذارش

سچل جو رسالو (سرائڪي ڪلام) مون پنهنجي سمجهه آهر سوڌي سنواري اوهان پڙهندڙن اڳيان پيش ڪيو آهي، جي اوهان پڙهندڙ پارکو ٿي پروڙڻ جي ڪوشش ڪندؤ ته منهنجي ڪيل هن پورهئي منجهه اوهان کي ڪيتريون ئي ڪچايون ڦڪايون نظر اينديون، جو منهنجي سمجهه جي وسعت ئي ايتري آهي، پر اميد اٿم ته اوهان پڙهندڙ منهنجي ناسمجهيءَ کي سامهون رکي، مدايون معاف ڪندؤ، جو آءٌ معافي طلب آهيان.

فقط

گل محمد

مؤلف جي گذارش

بسم الله الرحمان الرحيم - گذارش آهي تہ هيءُ عاجز مؤلف، 1319ھ کان، حضرت بابرڪت سرمست بادہ وحدت حافظ ميان عبدالوهاب صاحب فاروقي عليه الرحمه، المتخلص به "آشڪار"، "خدائي"، "سچل"، جي سوانح حيات جو ۽ سندس شعر و سخن جو شيدا رهي ٿو. ٻين لفظن ۾ هي چوڻ پڻ صحيح ٿيندو تہ جڏهن سچل سائين عليه الرحمه جي وصال کي مرڳو سٺهتر سال گذريا هئا، تڏهن کان انهي خيال ۽ شوق ۾ رهندو ٿو اچان. ميان آندل فقير فاروقي درازن واري ساڻ منهنجي اڪثر ملاقات ٿيندي هئي، جنهن وٽ سچل سائين عليه الرحمه جي پيرن جي جتي ۽ ڪجهہ ٻيا تبرڪات پڻ هئا.

ميان آندل فقير وڏيءَ عمر وارو هو ۽ هن جي منهنجي ڀاءُ ميان محمد ڪاظم مرحوم ساڻ گهري دوستي هئي، جنهن ڪري هو اسان وٽ راڻيپور شريف ۾ اڪثر ايندو هو، جنهن کان سچل سائين عليه الرحمه جي حالات ۽ سوانح بابت گهڻين روايتن جي تصديق توثيق ٿيندي هئي. ميان آندل فقير چوندو هو تہ، ’سچل سائينءَ کي سندن مرشد علامہ خواجا عبدالحق عليه الرحمه ننڍي لاءِ "سچو"، "سچل" ۽ "سچيڏنو" ڪوٺيندو هو، انهي ڪري سنڌي، سرائيڪي، اردو ۾ اهو ئي "سچو"، "سچل"، "سچيڏنو" تخلص اختيار ڪيو هئائين.

ٻيو آندل فقير بلادي ويٺل بنگلو لڳ ڪوٽ ڏيجي، جنهن جو ذڪر مرحوم مرزا علي قلي بيگ پنهنجي "رسالي سچل" ۾ ڪيو آهي، ان جو پٽ حسين بخش بلادي، جو پڻ پوڙهو وڏيءَ عمر وارو هو ۽ اسان جي پير صاحب حضرت پير سيد محمد صالح شاهہ صاحب جيلاني عليه الرحمه وٽ سال ۾ ٻہ ڦيرا ضرور ايندو هو (هڪ ڦيرو ٻارهي جي ميلي تي ۽ هڪ دفعو درازا شريف ۾، جڏهن چوڏهينءَ جو ميلو ٿي گذرندو هو) اهو حسين بخش فقير سٺو راڳيندڙ ۽ سڌ ٻڌ وارو سنڌي پڙهيل بہ هو، جنهن کان آءُ حضرت پير صاحب جن جي روبرو توڙي خلاصو صرف سچل سائينءَ جو ئي ڪلام چوائيندو هوس.

سچل سائينءَ جا ڪجهه سوانح حيات پنهنجي پير صاحب کان پڻ هٿ ڪيم، جيڪي ڪين سندن والد ماجد حضرت پير سيد غلام محي الدين شاهه صاحب عليه الرحمه کان پهتل هئا ۽ ٻيا جيڪي ڪوائف ڪين مير صاحب مرحوم سر مير علي مراد خان صاحب واليءِ رياست کان ۽ سندن صاحبزادن ۽ جهونن مصاحبن کان پنهنجي ڪنين بلاواسطه ٻڌل هئا - ڇو تہ حضرت پير صاحب اسان جي مير صاحب سر مير علي مراد خان کي ڏاڍو چاهيندو هو ۽ پنهنجا دستخطي رقعا لکي گهرائيندو هوس.

مؤلف حقير جا جناب پير صاحب پير سيد ميان خميص علي شاهه صاحب عليه الرحمه گيلاني گمبٽ واري سان پڻ نيازمندانہ تعلقات هئا، ۽ سندن خدمت ۾ بہ اڪثر ويندو هوس. سچل سائينءَ جا انهن کان بہ ڪجهه حالات مليا، جيڪي ڪيس سندس والد صاحب پير صاحب ميان شمس الدين شاهه صاحب گيلاني عليه الرحمه کان ٻڌل هئا.

اهڙيءَ ريت، ڪجهه حالات مرحوم مخدوم ميان غلام محمد کهڙن واري کان بلاواسطه ٻڌم ۽ ڪجهه روايتون مرحوم سرائي حاجي غلام رسول خان (عام مختيار سرڪار شاهزادهه مير احمد علي خان صاحب ٽالپر عليه الرحمه) کان، شاهزادهه مير غلام حسين خان صاحب ٽالپر جي روبرو ٻڌم.

... جيئن اهي سڀ روايتون موقعي سر اڳتي قلم بند ڪيون ويندينون.

جيتوڻيڪ ڪتاب جي حجم وڏي وڃڻ جو خوف آهي، تڏهن بہ آءُ اهڙيون سچيون روايتون ضرور لکندس، جيڪي هن کان اڳ ڪنهن بہ تذڪره نويس نہ لکيون آهن، جن جو نہ لکڻ سچل سائينءَ جي سوانح حيات ۾ وڏي گهٽتائي ٿيندي، ۽ آئيندهه اهي سچيون روايتون ۽ واقعات معدوم ٿي ويندا ۽ جن رواين کان مون اهي روايتون ۽ واقعات ٻڌا، انهن مان صرف شاهزادو مير غلام حسن خان صاحب ٽالپر حيات آهي، ۽ ناچيز مؤلف پڻ پوڙهو شيخ فاني ٿي ويو آهي ۽ پنهنجي پروردگار غفار ستار ڏانهن وڃڻ وارو آهيان.

ز چشم آستين بردار و گوهر را تماشا کن - فقط

فقير محمد صادق غفرلہ

راڻيپور شريف، ضلعو خيرپورميرس، غره رمضان شريف،

1376 هجريہ مقدسہ مطابق 2 اپريل 1957ع

سچل سائينءَ جي زندگي
۽
سندس ڪلام

سچل سائينءَ جو شجره نسب

مولوي حافظ عبدالوهاب "سچل" بن ميان صلاح الدين بن ميان محمد حافظ عرف صاحبڏنو بن مخدوم عبدالوهاب بن مخدوم محمد حافظ بن مخدوم عبدالوهاب بن مخدوم شرف الدين بن مخدوم موسيٰ بن حافظ علم الدين بن مخدوم شهاب الدين بن مخدوم سليمان بن مخدوم خواجه ابو سعيد بن مخدوم نورالدين بن مخدوم محمود بن ابوالفتح بن محمد اسماعيل بن محمد يوسف بن سليمان بن محمد بن احمد بن برهان الدين بن عبدالعزيز بن عبدالوهاب بن عبدالمطلب بن برهان الدين بن احمد بن عبدالله بن يونس بن محمد بن شيخ اسحاق بن شيخ عبداللطيف بن محمد باقر بن محمد بن شيخ شهاب الدين بن عبدالعزيز بن عبدالله بن عمر بن الخطاب فاروق رضي الله عنهم.

سچل سائينءَ جي بزرگن جو سنڌ ۾ اچڻ

جيئن سنڌ جي تاريخ ۾ آهي، غازي محمد بن قاسم جڏهن 93 هجري ۾ سنڌ تي ڪاهه ڪئي هئي، ته شيخ شهاب الدين فاروقي سندس ماتحت سنڌ تي حملي ڪرڻ وقت حملي آوارن سان شريڪ هو، ۽ سيوستان (سيوهڻ) جي فتح ڪان پوءِ شيخ شهاب الدين کي سيوستان جو حاڪم مقرر ڪيو ويو هو. شيخ شهاب الدين فاروقي تاريخ 9- محرم 95 هجريءَ ۾ فوت ٿيو ۽ سيوهڻ ۾ مدفون ٿيو؛ جنهن کان پوءِ سندس فرزند شيخ محمد فاروقيءَ کي سندس جانشين حاڪم مقرر ڪيو ويو، جنهن جو تاريخ 7- رجب 124هه ۾ انتقال ٿيو؛ ۽ سندس فرزند شيخ اسحاق فاروقيءَ کي ان جو جانشين مقرر ڪيو ويو، جنهن تاريخ 30- ماهه جمادي الثاني 193هه ۾ وفات ڪئي؛ ۽ سندس پٽ

شيخ محمد فاروقي جانشين مقرر ڪيو ويو. ان کان پوءِ جڏهن غازي سلطان محمود غزنويءَ سنڌ هٿ ڪئي، تہ هن شيخ محمد فاروقيءَ کي جاگير طور ساليانہ پگهار مقرر ڪري ڏنو. انهي شيخ محمد فاروقيءَ تاريخ 2- رمضان شريف 221 هجريءَ جي رحلت ڪئي، جنهن جي اولاد مان مخدوم ... بن وحيدالدين بن عبدالعزيز بن محمود بن ابوالفتح فاروقي نالي وارا نامور ٿيا. ۽ اهي مڙيئي سيوهڻ شريف ۾ رهندا هئا. ۽ ڳوٺ خدا آباد جي ويجهو جيڪو نوريجن جو ڳوٺ آهي، اهو انهن فاروقي بزرگن پنهنجي ٻانهن کان ٻڌايو هو.

مخدوم نورالدين، تاريخ 21- رمضان شريف 464 هجري، سيوهڻ ۾ رحلت ڪئي، جنهن کي چار فرزند هئا: هرهڪ نالي ابوسعيد، بدرالدين، رڪن الدين ۽ ضياءُالدين، جن مان مخدوم ابوسعيد ۽ مخدوم بدرالدين سيوهڻ مان هجرت ڪري گاگڙي پرڳڻي (لڏي گاگن) ۾ اچي سڪونت پذير ٿيا. ۽ 665 هجري، ۾ اهي ٻئي ڀائر مخدوم جمار عليه الرحمه جا مريد ٿيا. جيڪو حضرت مخدوم غوث بهاءُالدين زڪريا ملتاني عليه الرحمه جو مريد ۽ خليفو هو ۽ وڏو عالم، متقي، صاحب ولايت ۽ ڪرامت جو ڌڻي هو ۽ مرجع الخلائق ۽ مستجاب الدعوات هو. (انهي مخدوم جمار جو مقبرو شهر راڻيپور کان ڏکڻ طرف ۾ ميل کن فاصلي تي وڏي شاهي صوبائي روڊ جي اپرندي ڪپ تي آهي، جيڪو ڪراچيءَ ڏانهن وڃي ٿو.) مخدوم ابو سعيد ۽ مخدوم بدرالدين جي زهد، عبادت، تقويٰ، اطاعت ۽ رياضت جو بيان مرزا علي قلي خان پنهنجي رسالي ۾ تفصيل سان لکيو آهي. مخدوم ابو سعيد جي قبر مڪان موسيجي، ديهہ راڻيپور، تعلقي گمبٽ ۾ شهر راڻيپور کان اولهہ طرف اٽڪل ميل کن پنڌ تي وڏيري خان ڪلهوڙي جي ڳوٺ کان اولهہ پاسي ڪلهوڙن جي گهرن ويجهو آهي. هڪ جاهل فقير علڻ ڪلهوڙو ان کي ڪعبہ مشائخ جي قبر ڪوٺي اتي سال ۾ هڪ دفعو تل جي خيرات ڪندو هو. هينئر سندس پٽ ڏٽي بخش تل جي خيرات ڪندو آهي.

مؤلف جي تحقيقات موجب مخدوم ابوسعيد جا پويان موسيجيءَ کان لڏي شهر راڻيپور ۾ اچي رهيا هئا، جن مان قاضي مخدوم محمد شريف هڪ زبردست عالم، مشهور محدث، صاحب ڪشف ڪرامات جو ۽ شاعر ٿي گذريو آهي. سندس مسجد شريف، جيڪا انهي زماني ۾ جامع مسجد هئي ۽ هن

وقت راڻيپور جي سرڪاري اسپتال کان اتر طرف پنجاهہ ڪن گز جي فاصلي تي آهي، ان مسجد لڳ ڏڪڻ پاسي مخدوم محمد شريف ۽ سندن عزيزن جون قبرون آهن. مسجد جي اوير ويجهو پڪو کوهہ آهي، ۽ کوهہ جي اوير ۾ هڪ وسيع ڪوٽ ۾ اندر انهن فاروقي بزرگن جون ماڙيون جڙيل هيون، جي مؤلف 1901ع ۾ پنهنجي اکين ڏٺيون هيون، جن ۾ حضرت پير صاحب جا ملازم سرائي چٽل خان خاصخيلي ۽ اميد علي خاصخيلي ۽ مولوي الله بخش پنهنجي اهل عيال سميت رهندا هئا. انهن ماڙين جي چوڌاري هڪ وڏو ڪوٽ اوڏڪو نڪتل هو، جيڪو امتداد زماني سبب ڪٿان ڪٿان ڪِريل هو.

(مخدوم محمد شريف فاروقيءَ موصوف جي مسجد ۾ هڪ ٿنڀ ڪاٺ جو ڪرامتي آهي. اوائل عمر ۾ مون کي ٽيئڙ بخار واري جو ٿيو هو؛ حضرت پير صاحب جن پنهنجو ماڻهو ساڻ ڏيئي مون کي روانو ڪيو هو تہ جيئن بخار جي واري کان اڳ ۾ انهي ڪاٺ واري ڪرامتي ٿنڀ کي ڀاڪر پائي اچان؛ تي ڏينهن ائين ڪرڻ سان ٽيئڙ بخار جو وارو ڇڏي ويو هو. انهيءَ ٿنڀ جي هيءَ روايت قديم زماني کان هليل آهي تہ مخدوم محمد شريف جڏهن اها مسجد تعمير ڪرائي رهيو هو، تہ ڊکڻن ۽ رازن اچي ڪيس ٻڌايو هو تہ، "ٿنڀ ڊيگهہ ۾ هٿ ڪن گهٽ ٿي پيو آهي، انهي ڪري جيستائين ڪو ٻيو ٿنڀ اچي تيستائين مسجد جو ڪم بند ڪيو وڃي." مخدوم صاحب ٻڌي، اٿي ڪڙو ٿيو تہ، "مون کي اهو ٿنڀ هلي ڏيکاريو." ڪاريگرن اها ڪاٺي هلي ڏيکاري، جنهن تي بزرگ پنهنجو ساڄو هٿ ڦيرائي، ڪاريگرن ۽ مزورن جي روبرو هيءَ دعا گهري تہ، "رب سائين، تون سائي ڪاٺيءَ کي وڌائين ٿو، سڪل ڪاٺيءَ کي نٿو وڌائي سگهين ڇا؟ الله سائين، توکي سڀ قدرت آهي، هن سڪل ڪاٺيءَ کي پنهنجي قدرت سان ڊگهو ڪر!" سندس دعا کان پوءِ واڍي ماپ ڪئي، تہ ڪاٺي گهربل انداز کان ٻہ وڏي ٿي. هي معلوم نہ ٿي سگهيو تہ انهي ڪرامت لاءِ ٽيئڙ بخار ڇڏي ويندو، مخدوم موصوف ارشاد ڪيو هو يا سندس انتقال کان پوءِ اها ڪرامت ڪنهن بزرگ جاري ڪئي. والله اعلم بالصواب واليه المرجع والماب. هن وقت اهو ٿنڀ ڪِري پيو آهي، ۽ ويساهي ماڻهو اڃان تائين واري جي بخار اچڻ کان اڳ تا هن ٿنڀ کي ڀاڪر پائين، تہ بخار جو وارو ٽريو وڃي.)

انهي مخدوم محمد شريف جي شعر جو نمونو لکجي ٿو.

ملا موران تن سان محبت ميٺ نہ ڪن،
ويسه وسوڙلن ڪي ڪاتيءَ ساڻ ڪهن؛
اٿن خير خلق سان نہ ساڻ ولايت وارن،
سبب تنهن جو پترو مر سارا لوڪ سڻن:
ملا سچا ۽ سڪتا، هو ڪراماتون ڪن،
هي هلن ظاهر تي، هو باطون بکن؛
ستون ڏين سماءَ جون ڳجها سر سلن،
تن ڪان اسم الله جو جيڪي پرس پچن؛
ٿئي هدايت تن کي رب جي راز رسن،
جيارين جڏن کي نهاريو نيڻن؛
ڏين نپٽن پٽڙا، مردي نامردن،
اکيون ڏين انڌن کي، صحت مريضن؛
ڪرامتون اهڙيون بيون پڻ سوَ سنڌين،
ڳٺي ڳٽيان ڪيترا لکڻ لاهوتين؛
تيله فقيرن سان پيئي ناهہ پڙهين،
پال پلايون تن جون سٽيو ڪين سهن؛
تا مرن انهم مامري تہ هو تا وڌوچن!

سچل سائينءَ جي بزرگن جي پيري مريدي

سچل سائينءَ جو ڏاڏو ميان محمد حافظ عرف صاحبڏنو عليه الرحمه، جيڪو 1101هہ ۾ ڄائو هو ۽ 1192 هجريءَ ۾ فوت ٿيو هو، اهو سنڌ جي ڪلهوڙن حاڪمن طرفان وڏي عهدي تي فائز هو. هڪ ڏينهن جيئن هو ڪنهن سرڪاري ڪم سان گهوڙي تي سوار ٿيو، ڪوٽڙي ڪبير کان ڏيوٽن جي ڳوٺ ڏانهن ٿي ويو، تہ انهن ٻن ڳوٺن جي درميان جهنگ ۾ هڪ مجذوبہ زال، بيبي بصريءَ نالي، بلڪل الف اگهاڙي کيس ڏسڻ ۾ آئي، جنهن چيس تہ، "صاحبڏنا، خدا تنهنجي ڪم ۾ آهي، تون ڪيڏانهن ٿو وڃين؟ پنتي موٽي وڃ!" ۽ تڏو ساهہ کڻي هي سنڌي بيت چيائين:

"چري ڪري بصري ڪري تہ ڪر نانهہ،
ويئي پرائي ويانهہ تنهن جو هينئڙو تاهس ٿيو."

"جيئان گهٽو جڳ ۾ پر جسم نہ جيئڻ ڏي؛
باب نہ پڙهج بي، هوئج آسودو الف سان."

"ور سان وجهي ڪاڻ، ڪليو سمهين ٿي ڪر سان،
آيل هي اهجاڻ، جا ڪر چڏي تو ٿري."

انهي واقعي کي سچل سائينءَ پنهنجي تصنيف "رازنامہ" ۾ هيٺينءَ ريت بيان فرمايو آهي:

عرف جدم مشتهر صاحبد نہ	اسم محمد حافظ ست براست
روز يک مي رفت بيرون از شهر	بود خواجہ بر تماشاي دگر
درميان کوتري و ديونہ	ديد يک ديوانہ زن بد برهنہ
بي بي بصري بود ظاهر نام او	کس نمي بشناخت اورا تار مو
تاکہ آن ديوانہ زن پيشش رسيد	گفت باآن خواجہ اين آهي کشيد
بشنواز من راز اي مرد خدا	آن خدا در کار تو تو تا کجا
بيتها سندهي بگفتا از زبان	آن بہ پيش توهمي سازم عيان
ازشنيدن خواجہ آن بيخود شده	باز پس گرديد عاشق خود شد
پارچہ عمامہ را از سر کشيد	جرعہ از ميخانہ وحدت چشيد
آمده بشگافت جنگل گوشہ ساخت	جز محبت هرچہ بد زو روبتافت
چهل چلہ اندران بيشہ کشيد	بعد مدت شہ عبيدالله رسيد:

انهيءَ واقعي کان گهٽي مدت بعد ميان صاحبڏنو حضرت شيخ عبيدالله جيلاني بغداري عليه الرحمه جو مريد ٿيو، جيڪو محبوب سبحاني شيخ عبدالقادر جيلاني قدس سره جو پڙ پوٽو هو ۽ پنهنجي پن ڀائرن هرهڪ شيخ ڪليم الله ۽ شيخ عبدالملڪ عليه الرحمه ساڻ گڏ سنڌ ۾ آيو هو. حضرت بادشاهہ ڀٽائي عليه الرحمه جو ڏاڏو حضرت شاهہ ڪريم عليه الرحمه بلڙيءَ وارو شيخ ڪليم الله جو مريد ٿيو، ۽ شاهہ عنايت الله صوفي عليه الرحمه جهوڪ وارو شيخ عبدالملڪ جو مريد ٿيو هو.

ميان صاحبڏني فاروقيءَ بہ سنڌيءَ ۾ شعر چيا، نموني طور ڪجهہ بيت

هتي لکجن ٿا:

ملا، جي محبت جي وٺي هڪ پئين
چڙي مڪتب معرڪو سوريءَ سر ڏئين
ڪيئن ٿو تون جئين، ريءَ سڪ "صاحبڏنو" چوي!

ري سڪ "صاحبڏنو" چوي ڪوڙئين پڙهن ڪتاب
پچن غير گناه ڪان سوين ڪرن ثواب
سٽي دهشت دوزخ جي اڪين پرن آب
اٿئي سپ حجاب، ريءَ سڪ "صاحبڏنو" چوي.

ريءَ سڪ "صاحبڏنو" چوي متان آخوند ڪوٺائين
چڙي مڪتب معرڪو تون عشق نہ آٿائين
نينهن نہ ٿو لائين، ڪامل پنهنجي ڪانڌ سان!

ڪامل پنهنجي ڪانڌ، اوهان خبر آهي خاصي
اوڏا ٿيو نہ عشق کي اها بات نہ اوهان باسي!
آهيو اوهان بہ اداسي، پر ڪاريءَ مس ڪارا ڪيئو.

ادا ڙي آخوند، مار نہ معصومن کي
جيڪر تنهنجي جان تي برهہ اٿي هئي بوند
تہ هئين نہ مارين هُوند، ناحق نادانن کي.

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾، جن پسيو نہ پيهي
"صاحبڏنا" صورت جي، ڪل تنين ڪيهي؟

فڪر فرهي جن، اٿئي پهر مراقبو
دلين جي درياءَ ۾، ٽبي ڏني تن
سي ٿا لقاءِ پسن، ننب عبادت ان جي.

اٿي آديءَ رات کي، چتئون چرخو چور
جوڙي ويهج جهد مان، منهن نه ٻئي موڙ
ساهي ٻڌ "صاحبڏنو" چوي، ڏاهي اٿي ڏور
اولائتي ٿي اور، ڳجهه اندر جون ڳالهڙيون.

ڳجهه اندر جون ڳالهڙيون، سانڍڻ اندر ساه
پڇي پڇائج پور ۾، متان ڪرين آه
"و نحن اقرب من حبل الوريد" ويجهي ڪنئو واه
ڪاڏي ڪئي ٿئي ڪاه؟ تو ۾ ديرو دوست جو!

تو ۾ ديرو دوست جو، موجب ڪتابن
پڙهيا جي پريت ڪان، اهي صحيح سڻ پڙهن
"قلوب المومنين عرش الله" چيو پاڻ ڏڻن.

ڪنهن جو نيهن نهر سان، ڪنين دٻايا درياءَ
"صاحبڏني" جي ساه، آهي سمنڊ سمائيو.

مخدوم ميان غلام محمد ڪهڙن واري روايت ڪئي، ۽ پڻ حضرت پير صاحب پير سيد محمد صالح شاهه عليه الرحمه پنهنجي والد ماجد صاحب کان روايت بيان فرمائي ته جڏهن ميان صاحبڏنو چلهه ڪشيءَ ۾ هڪ اونهي غار ۾ گوشه نشين هو، ته حضرت پيٽائي بادشاهه عليه الرحمه شهر ڪهڙن ڏانهن ويندي درازا شريف وٽ آيو، ته فرماياءِين ته، 'هت ڀڪل گدري جي خوشبوءِ آهي.' هڪ اهل معرفت بادشاهه جي ڳالهه سمجهي عرض ڪيو ته، 'قبلا، هتي ڪپڙن اندر هڪ اونهيءَ کڏ ۾ ميان صاحبڏنو فاروقي چلو ڪڍي رهيو آهي.' اهو ٻڌي، پيٽائي بادشاهه عليه الرحمه غار ۾ اندر ويجي، ميان صاحبڏني سان ملاقات ۽ روح رهاڻ ڪئي، ۽ چيائينس ته، 'هاٺي يار کي لڪائڻ نه گهرجي' ۽ غار مان ڪڍي اچي ٻاهر ويهاريائينس، ۽ پاڻ ڪهڙن جي شهر ٻاهران اوتاري ۾ وڃي لٿو. انهن ڏينهن ۾ رئيس العلماء مخدوم صاحب ميان احمدي عليه الرحمه ڪهڙن ۾ هو، جنهن حضرت پيٽائي بادشاهه عليه الرحمه

ڏانهن چوائي موڪليو تہ اسان سياڻي اوهان سان اچي ملنداسون!، پر پوءِ جڏهن مخدوم صاحب کي معلوم ٿيو تہ بادشاهہ سان تنبورا ۽ راڳيندڙ آهن، تہ مخدوم صاحب، جو هڪ وڏو عالم متشره هو، انهيءَ ڪري بادشاهہ سان ملڻ نہ ويو، ڇو تہ راڳ ۽ سرود شريعت ۾ حرام آهي. پوءِ بادشاهہ هيٺيون بيت مخدوم صاحب ڏانهن لکائي موڪليو:

اڄ نہ آيا سپرين، صبح ايندس آءٌ،
جنهن جو توتي نانءُ، سو ڪٽندو بارَ گهڻن جا.

انهيءَ بيت جو مخدوم صاحب تي اهڙو اثر ٿيو، جو پاڻ هلي اچي بادشاهہ سان ملاقات ڪيائين.

ميان آندل فقير فاروقيءَ ڪان عاجز مؤلف روبرو هيءَ روايت ٻڌي (جيڪا پنهنجي بزرگن کان ٻڌي هئائين، ۽ عام خاص ماڻهن ۾ پڻ متواتر مشهور آهي.) تہ ميان چنيهن فقير اڄڻ کهڙن وارو ميان صاحبڏني جو مريد هو ۽ چلہ ڪشيءَ وارن ڏينهن ۾ روزانہ پنهنجي مرشد وٽ کير پهچائيندو هو. اتفاقاً جنهن وقت بادشاهہ پتائي عليه الرحمه غار ۾ ميان صاحبڏني سان رهاڻ ڪري رهيو هو، تہ چنيهن فقير انهيءَ وقت کير کڻي آيو، ۽ اندر غار ۾ وڃڻ لڳو، تہ ميان صاحبڏني چيس تہ 'اڄ هت باهہ ٿي ٻري، متان اندر آيو آهين!' پر چنيهن فقير ڪونہ مڙيو، ۽ اندر لهي ويو، تہ کيس ميان صاحبڏني چيو تہ 'چنيهن، هاڻ تنهنجي "ڇ" اڄ ڪڏي ڇڏيسون، تون نسورو ئي "نينهن" ٿي پيو آهين !' انهي ڪان پوءِ چنيهن اڄڻ امانت وارو ڪامل درويش ٿيو، ۽ سندس اولاد ۾ پشت بہ پشت ڪرامت وارا متشره فقير ٿيندا ٿا اچن. هن وقت ميان حاجي حليم الله فقير کهڙن ۾ گاديءَ تي آهي، جيڪو شريعت جو پائبند مستجاب الدعوات درويش آهي ۽ گهڻا ماڻهو وٽس دعا تعويذ جي لاءِ ايندڙ آهن. جڏهن ميان صاحبڏنو تارڪ الدنيا ٿي، لوڙهو هٽائي، ان ۾ عزلت گزين ٿيو هو، تڏهن ڪان اهو لوڙهو درگاهہ شريف درازن جي لڳ چوڏاري رهندو اچي ٿو، ۽ انهي جي مرمت انهن اڄڻ فقيرن تي رکيل آهي، جيڪي سال ۾ اچيو لوڙهو سڌاريندا آهن.

ميان صاحبڏني عليه الرحمه کي بہ پٽ هئا: وڏو ميان صلاح الدين

صاحب سچل سائينءَ جو والد ماجد هو، پر سندس ننڍو پٽ ميان عبدالحق صاحب ميان صاحبڏني کان پوءِ گاديءَ تي ويٺو. ان بابت ٻه روايتون آهن، جن کي تذڪره نويسن پڻ بيان ڪيو آهي. هڪ روايت هيءَ آهي ته ميان صاحبڏني جي مرشد، شيخ عبيدالله جيلانيءَ، مسند نشينيءَ جو جيڪو سلسلو تاريخ 11 رمضان شريف 1164هه ۾ حبيب الدين جي مسجد واقع دراز شريف ۾ لکيو هو، ان ۾ ميان عبدالحق جو نالو لکيل هو نه ميان صلاح الدين جو؛ جنهن تي ميان صاحبڏني پنهنجي مرشد کي عرض ڪيو هو ته 'جو منهنجي وڏي فرزند صلاح الدين جونالو نه لکيو اٿوَ!؛ جواب ۾ فرمايائين ته 'ميان صلاح الدين کي هڪ پٽ ڄمندو، جيڪو سرمست ۽ زماني کان تارڪ هوندو، انهي ڪري تنهنجي ننڍي پٽ جو نالو لکيو اٿم.' ٻي روايت هيءَ آهي ته جتي هينئر درگاهه شريف آهي انهي هنڌ هڪ ڪَهڙ جو وڻ هو، جتي ميان صاحبڏنو هميشه صبح جي نماز وٽي پڙهندو هو. هڪ ڏينهن ميان صاحبڏني پنهنجي پٽن جو هن طرح امتحان ورتو، جو پنهنجي وڏي پٽ ميان صلاح الدين کي چيائين ته 'ڪهڙ وڻ پاڙيءَ جو هڪ ڪوُنرو پيو آهي، اهو وڃي ڪڍي اچ! هو ويو ته ڇا ڏسي ته آڏو رت جو درياهه پيو ٿو وهي، جنهن کي ڏسي موٽي آيو، ۽ اها حقيقت اچي عرض گذاريائين. جنهن کان پوءِ پنهنجي ننڍي پٽ ميان عبدالحق کي چيائين ته 'تون وڃي اهو ڪوُنرو ڪڍي اچ!' هو ويو ته هن به ڏٺو ته اڳيان رت جو درياه پيو وهي، پر همت ڪري، دل جهلي، رت جي درياهه ۾ ڪاهي پيو ۽ لنگهي وڃي ڪوُنرو ڪڍي اچي والد جي خدمت ۾ حاضر ڪيائين. انهي امتحان وٺڻ مان ميان صاحبڏني کي پڪ ٿي ته فقيريءَ جي اهليت ۽ لياقت سندس ننڍي پٽ ۾ ئي آهي. انهي ڪري پنهنجي وڏي پٽ ميان صلاح الدين کي وصيت ڪيائين ته 'مون کان پوءِ پنهنجي ننڍي ڀاءُ کي گاديءَ تي ويهارجانءِ!' انهي وصيت موجب ميان عبدالحق صاحب مسند نشين ٿيو. اها روايت ميان علي مراد فاروقيءَ به اسان جي پير صاحب کي روبرو ٻڌائي هئي. صحيح متواتر روايت آهي ته حضرت ٽپائي بادشاه عليه الرحمه جڏهن ٻئي ڀيري درازا شريف ۾ آيو هو، ۽ انهي وقت ميان عبدالحق صاحب گاديءَ تي ويٺو هو ۽ پنهنجي پٽن سان گڏ پنهنجي صغير ڀائٽي سچل سائينءَ کي به ٽپائي بادشاهه جي خدمت ۾ پيش

ڪري دعا طلب ٿيو هو، تہ انهي در يتيم کي ڏسي، بادشاهہ پيشنگوئي فرمائي هئي تہ ”هن کي پڙهائڻ جو ڪو ضرور نہ آهي، اسان جيڪو ڪنو (ديڳ) رڌو آهي، ان جو هي نينگر ڍڪڻ لاهي ڇڏيندو.“ ۽ بادشاهہ جي اها پيشنگوئي حرف بحرف پوري ٿي، جيئن اڳتي سچل سائينءَ جي سوانح حالات مان ظاهر ٿيندو، ۽ جيئن ٻين تذڪرهہ نويسن پڻ لکيو آهي.

مياں عبدالحق صاحب پڻ شعر چوندو هو، مؤلف حقير ميان آندل فقير فاروقيءَ ڳالهہ ڪئي هئي تہ هن وٽ سندن ڪلام لکيل هئا، ’پر منهنجي جاءِ کي باهہ لڳي هئي جنهن ۾ اهو بياض ڪلامن جو ۽ ٻيا تبرڪات سڙي ويا هئا: راقم کي خواجه عبدالحق صاحب جي چيل سنڌيءَ ۾ مدح ۽ ڪجهہ فارسي ڪلام دستياب ٿيو، جيڪو هن هيٺ لکجي ٿو، تہ يادگار رهي:

(حضرت خواجہ پير ميان عبدالحق صاحب جي چيل مدح حضرت محبوب سبحاني شيخ عبدالقادر جيلاني قدس سره)

بهر خدا و مصطفيٰ، يا غوث رب العالمين!
دل کي ڪرين سيد صفا، يا غوث رب العالمين!

نرتون نشر ناست ۾، منزل تنهنجي ملڪوت ۾
تنهنجي هڪل هاهوت ۾، يا غوث رب العالمين!

عارف آهين الله جو، تون دادلو درگاه جو،
... ...
واقف ڪرين تون راه جو، يا غوث رب العالمين!

سونهون ڪرين تون سير ۾، سڀ شر کان رک خير ۾
... ...
ڏي ڪانہ حاجت غير ۾، يا غوث رب العالمين!
... ...

تن کان نہ ٿئي طاعات ڪا، ڪانهي بدن جي بات ڪا،
... ...
تنهن جي ڪريو مصلحات ڪا، يا غوث رب العالمين!

سياڻو سڄهي ٿو سير جو، نارو وهي ٿو نير جو
پاڇي آهيان تو پير جو ....
وٺ دست هن دلگير جو، يا غوث رب العالمين!

جن آدمي توکي نيان، آيا سنڌ در در ديان
توکي فلڪ تي ٿيا مڪان دشمن سنڌءِ هاويءَ هيان
ڪر ڪو ڪرم مون تي ميان، يا غوث رب العالمين!

شفاعت گهران تو شاه کان، تون آنهه منور ماه کان
... ... نيو نفس رهزن راه کان رک
خلل تنهن جي خواه کان، يا غوث رب العالمين!

توفيق ڏي طاعات ۾، سوکي گهران سڪرات ۾،
... ...
آدر ڏيو عرصات ۾، يا غوث رب العالمين!

ڏي صحت ڪل آزار کان، آهي انديشو نار کان
... ... بخشاء بخشڻهار کان
رک سختيءَ تبار کان، يا غوث رب العالمين!

ويلو قبر جو سخت تر، ايندا ملڪ ڏاڍي ڏمر
اُت ڪم نه ايندو زور زر، تنهن ويل ڪج تون وير ور،
دلگير تي تون دست ڌر، يا غوث رب العالمين!

دل عشق سان آباد ڪر، ڪونين ۾ شه شاد ڪر،
دامن لڱيءَ جو داد ڪر، ڪل علت کان آزاد ڪر،
صالح سندم اولاد ڪر، يا غوث رب العالمين!

در تي تنهنجي دربان جم، ففغور سنجر پشت خم،
حاضر مَلڪ بہ دم بدم، تنهنجو ولين تي قدم،
ڪر ڪو مقصر تي ڪرم، يا غوث رب العالمين!

تون درگه خدا جو دفتري، ڪانهي بنا تو رهبري،
واهڙ ٿيو سگهڙا وري، پٽيو اها دل جي دري،
ڪر وهم ڪان اجو وري، يا غوث رب العالمين!

ڪيا عجز "عبدالحق" ادا، سوڪور رکين تنهن کي سدا،
ڪي درد دل جا تنهن سندا ... ...
اچ خواب ۾ ڪارڻ خدا، يا غوث رب العالمين!

ميران محي الدين ميان، سڻ دانهن جا تو در ڏيان،
تعظيم عزت سان جيان، ايمان سان خاتم ٿيان،
دم آخرين ڪلمو چوان، يا غوث رب العالمين!

پير خواجه بدالحق علي الرحمه 1462 هجريءَ ۾ وصال ڪيو. سندس تاريخ وفات سچل سائينءَ موزون ڪئي. اهو قطعه تاريخ سندن مزار پر انوار تي ڪانسيءَ جي سر تي لکيل موجود آهي. هن هيٺ لکجي ٿو.

مرشد ڪامل حقيقت يار، وارث دين احمد مختيار
گوهر بحرانه واحد، ليس في الدار غيره ديار
سال تاريخ اوست مظهر حَق، ميم ماو من از ميان بردار
1264هه

حضرت خواجه عبدالحق جي وصال کان پوءِ، سندن فرزند سخي ميان قبول محمد صاحب اول گاديءَ تي ويٺو. سچل سائين ساڳيءَ طرح سندن خليفو رهيو. انهي سخي قبول محمد جي وصال کان، ٽي سال اڳ ۾ سچل سائينءَ برقعو مٿايو. ان کان پوءِ خواجه پير عبدالحق جو پوٽو ميان نظر محمد طور سينا وارو گاديءَ تي ويٺو. جنهن جي وفات کان پوءِ ميان نجم الدين، ۽ ان جي انتقال کان پوءِ سخي ميان قبول محمد صاحب ثاني عليه الرحمه گاديءَ تي ننڍي ڄمار ۾ ويٺو.

سخي ميان قبول محمد صاحب ثاني ڪلام الله شريف جو حافظ ۽ وڏو صاحب باطن جو ۽ ڪشف ڪرامت وارو، مستحاب الدعوات، ۽ ايڏو سخي

هو، جو سوين دفعا سوالين محتاجن کي بدن جا ڪپڙا بہ لاهي ڏنائين. عاجز مؤلف بي شمار دفعا سندن خدمت ۾ دعا طلبيءَ لاءِ ويندو هو. وڏو صوفي موحد ۽ مرجع اللحلائق هو. جڏهن ڪيس گاديءَ تي ويهاريائون، تہ سچل سائينءَ جي طالب يوسف نانڪ سندس آڏو يڪتارو ڪڻي هي ڪلام في البديه انشاد ڪيو هو. ڪلام وڏو آهي، جنهن ڪري ان جي مطلع لکڻ تي اڪتفا ڪجي ٿي. (انهي خاص قبوليت سان سندس عمر 125 سال ٿي.)

عمر دراز تيڏي، علي نگهبان هووي!
علي نگهبان هووي، مولیٰ مهربان هووي!
صاحب سلامي تيڏي، عرب ايران هووي!

رياست خيرپور جي وزير خانبهادر قادرداد خان هڪ ڀيري عرض ڪيو تہ "اوهان بہ ڪو ڪلام چيو آهي؟" ڪيس فرمايائون، "سچل سائينءَ ايترو ڪلام چيو آهي، جو وڌيڪ چوڻ جي ضرورت باقي نہ آهي." سندن هڪ بيت عام خاص ۾ مشهور آهي، جيڪو لکجي ٿو:

جامن تي جامان، پرين پهري آيو،
ڪامان ڙي ڪامان، تہ ڪيئو لِکُ قريب ڪيو!

هن سائين سخي قبول محمد عليه الرحمه جي مرقد شريف درگاهہ جي قبي ۾ ڏکڻ ڪان سنگ مرمر جي جڙيل آهي؛ ۽ خواجہ عبدالحق صاحب جي فرزند ميان زين العابدين ، ۽ خواجہ صاحب جي پوٽي ميان نظر محمد، ۽ ميان نظر محمد جي پٽ ميان غوث محمد عليه الرحمه جا مقبرا طور سينا واري قبي ۾ آهن، جنهن کي سچل سائين "طور سينا" ڪوٺيندو هو ۽ ان تي وجي عروج جي حالت ۾ چڙهي ويهندو هو.

قطعہ تاريخ ميان زين العابدين عليه الرحمه

بود گل از گلشن رحمت اميرالمؤمنين، زينتِ اصحاب معني قدوه سلک حامدين
نخلِ بستانِ صفا، سو گلاستان وفا، نونهالِ کامراني از حديقہ جاودين
خازنِ فردوس رحمت باصد مرحبا، اي ولي زيب طاعت انت زين العابدين
1242هہ

قطعہ تاريخ وفات ميان نظر محمد عليه الرحمه

مہِ برج ولايت اوج سرمد، کہ محکم بود بر شرع محمد
پيءِ سالِ وصالش گفت هاتف، چراغ اوليا نظر محمد
1252هہ

قطعہ تاريخ وفات ميان غوث محمد عليه الرحمه

چون محمد غوث صاحب از جهان کرد انتقال، 'ارجعي' بشنيد از حق يافتِ تشريف وصال
مست صهبائي اناالحق محرمِ سر الست، سينہ بي کينہ اش آئينہ نورِ جمال
نوجوان، شيرين زبان، سر نهان، غرق درياي بقا غواص بحرِ بي نشان
بهر تاريخ وصالش عالمِ ارواح گفت، باد محو انوار بيچون سالکِ سالم خيال

سنہ 1225هہ جڏهن مير صاحب مير رستم خان والي رياست خيرپور ميرس درگاه شريف جو قبو تعمير ڪرايو هو، تہ سائين صاحبڏني عليه الرحمه جي وفات جو قطعہ لکائي سندس مرقد شريف تي هڻائي ڇڏيو هو:

گل فردوس رحمت باغ فاروقي ز اسرارِ خدا واقف کماهي
ولايت او بود مشهور آفاق زفوقِ عرش اعظم تا بماهي
محمد حافظ و هادي تولد سنش کامل نقل مظهر الهي
1081 + 91 = 1192هہ

سچل سائينءَ جي ولادت ۽ وصال جو بيان

اسم شريف عبدالوهاب، نسباً فاروقي، مشرباً صوفي قادري؛ سنڌي، اردو ۽ سرائڪيءَ ۾ تخلص "سچو"، "سچل"، "سچيڏنو"، ۽ فارسيءَ ۾ "آشڪار"، "خدائي"-

1152هہ مطابق 1739ع جي ڳوٺ دراز شريف ۾ ڄائو هو. جڏهن سندن والد ماجد ميان صلاح الدين انتقال ڪيو هو، تہ ان وقت سائين ڇهن سالن جو صغير ٻار هو، جنهنڪري هن در يتيم جي پرورش سندس چاچي خواجہ عبدالحق صاحب جي درياي صحبت ۽ بحر معرفت ۾ ٿي، جنهن هن کي پهرين حافظ عبدالله قريشي صديقيءَ وٽ قرآن شريف پڙهڻ ۽ حفظ ڪرڻ جي لاءِ ويهاريو، جنهن وٽ ننڍي عمر ۾ ئي قرآن شريف ازبر ياد ڪري

قاري ٿيو. اهو حافظ عبدالله مرحوم دراز شريف جي مشهور آخوند حسن عليءَ جي بزرگن مان هو. حافظ عبدالله 1233ھ ۾ وفات ڪئي، جنهن جي قبر درگاهه عشق بارگاه دراز شريف جي اڳيان صحن ۾ آهي، جنهن جي وفات جو هيٺيون قطعه تاريخ سچل سائينءَ جو چيل ڪانسيءَ جي سر تي لکيل آهي:

خادم صاحبانِ اهل الله محرمِ راز عارفِ بالله
عرف اهل قريش صديق واصلِ بحرِ ذات الاالله
جستم از عقل سالِ تاريخش گفت از اسم حافظ عبدالله

1233ھ

قرآن شريف حفظ ڪرڻ کان پوءِ سچل سائينءَ کي سندس چاچي خواجه عبدالحق صاحب پاڻ فارسي پڙهائي، ۽ علوم عربيه متداوله جي تحصيل ساڻ گڏ تصوف ۽ معرفت جي تڪميل ڪرائي، خلافت جو خرقو ڏڪائي، سرفراز ڪيائينس، انهي ڪري کيس "خليفو سچل" ڪري ڪوٺيندا هئا. سچل سائينءَ علم ظاهرً ۽ باطنً سمورو پنهنجي مرشد برحق کان ئي حاصل ڪيو ۽ پرايو هو، جيئن پنهنجي سرائڪيءَ ۾ چيل سي حرفي جي هڪ بيت ۾ چوي ٿو:

هادي هي ميڏا عبدالحق سائين، صوفي صاف جو شاهنشاه ميان!
سيو علم تنهن تون معلوم ٿيا، اسرار مڙيوئي آگاه ميان!

سچل سائي پنهنجي سنڌي، سرائڪي، اردو، فارسي ڪلام ۾ بار بار پنهنجي مرشد برحق جي فيض ۽ ڪماليت جي واکاڻ ڪندو رهيو آهي. خواجه محرم الدين سيراني عليه االرحمه واري روايت ته هن سچل سائينءَ کي جهنگ ۾ لپاٽ هڻي چيو هو ته 'هن کي عشق جي هڪ لپاٽ بس آهي' - اها بلڪ لغو ۽ افتراءِ ۽ سندس مخالف ماڻهن جي من گهڙت آهي. ان جو ذڪر صرف "تذڪره مخاديم کهڙا" ۾ آيو آهي. ان کان سواءِ اها غير مستند ۽ بي بنياد روايت عوام خواص ۾ ڪٿي به ٻڌڻ ۾ ڪانه آئي آهي، ۽ نه وري ان جو بيان ڪنهن ٻئي تذڪره نويس ئي لکيو آهي. جيڪڏهن اها روايت صحيح هجي ها، ته سچل سائين پنهنجي محسن خواجه محڪم الدين کي ضرور پنهنجي ڪنهن ڪلام ۾ ياد ڪري ها؛ ليڪن انهن ڪڏهن به ان کي ياد نه ڪيو

آهي، نہ صراحتہ نہ ڪنايتہ - حالانڪ سچل سائينءَ ڪي جن اهل مماتيءَ وارن بزرگن رڳو غائبانہ ارادت ۽ محبت هئي، تہ انهن ڪي بہ پنهنجي ڪلام ۾ ڪيترائي دفعا محبت سان ياد ڪندو رهيو آهي، مثلاً فريد الدين "عطار"، شمس تبريزي، بايزيد بسطامي، منصور، وغيره.

سچل سائينءَ کي پنهنجي مرشد برحق خواجہ عبدالحق سان اهڙي عقيدت ۽ محبت هئي، جو باوصف خليفہ مجاز هئڻ جي بہ ڪڏهن ڪنهن کي پنهنجو مريد نہ ڪندو هو، بلڪ جڏهن ڪڏهن ڪو وٽس مريد ٿيڻ جي لاءِ ايندو هو، تہ ان کي پنهنجي مرشدن وٽ وٺي وڃي مريد ڪرائيندو هو؛ البت ڪيترائي ارادتمند صداقت پيوند علم وارا سندس خدمت ۾ طالب ٿي رهندا هئا، ۽ اڪثر فيض وار فقير ڪامل ٿي ويا- جيئن اڳتي سندس طالبن جو بيان لکيو ويندو.

سچل سائينءَ جي صغيريءَ جو احوال

سچل سائين ننڍي هوندي بہ اڪيلو گذاريندو هو ۽ تن تنها جهنگ ۾ گهمندو هو ۽ بلڪل ماٺ ۽ صبر ۽ فڪر ۾ هوندو هو ۽ سراپا خيالَ ۽ غمناڪ رهندو هو. صغيريءَ کان وٺي آخر عمر تائين نہ ڪڏهن ڪنهن شڪار جي ويجهو ويو ۽ نہ ڪڏهن پنهنجي هٿ سان ڪنهن جانور کي ذبح ڪيو هئائين.

سچل سائينءَ جي جوانيءَ جا ڪوائف

جواني ۽ ايامِ شباب کان وٺي، سچل سائين پنهنجي مرشد ڪريمن گاديءَ وارن سان ۽ پنهنجي ٻين عزيزن سان پنج وقت نماز پابنديءَ سان پڙهندو هو، ۽ ورد وظائف ۾ مشغول رهندو هو. پوءِ جڏهن سندس عمر پنجاه سال کي قريب ٿي هئي، تہ پوءِ موج، مستيءَ، عروج، جي حالت ۾ بيخود ٿيو استغراق ۾ پيو هوندو هو، جيئن پنهنجي هيٺئين فارسي ڪلام ۾ چوي ٿو:

سالها بودم مسلمان ديندار عابدانہ سجدہ مي کردم شمار
در وظائف ورد هم شاغل بُدم سوي مسجد روز شب مائل بُدم
زهدو رياضت مي کشيدم روزها بي خبر بودم ز درد و سوزها
سالها اندر عبادت بوده ام هم بہ تقوي هم طاعت بوده ام
ذکر الا الله مي کردم بسي آفرين مي کرد مارا هر کسي
پس بخدمت پير عبدالحق شدم تاک هر نيکي بدي را پا زدم
در بحر توحيد مارا غوطہ داد در دلم آن مايہءِ دردي نهاد
عشق افزون با فقر امداد کرد خاطر ويران من آباد کرد
دينداري را فراموشي نمود از مذاهب وکيش مارا دل ربود
آن کجا مانده مسلماني کجا حسن آن محبوب باشد جا بجا
از وجودم رستگاري يافتم از ميان کفر و دين برتافتم
تا درون ورطہ عشق انداختہ دل ز سوداي دگر پرداختہ

۽ جيئن هڪ سنڌي ڪلام ۾ چيو اٿس:

پڙهيم نمازون، رکيم روزا، پر پرو پرينءَ جو ڪونہ پيو مون!

با وصف پور جوانيءَ ۽ اعليٰ صحت ۽ نهايت حسن پرستيءَ جي، پنهنجي نفس تي اهڙو قابض هو، جو آخر عمر تائين ڪوبہ اجايو پير شريعت غراء جي خلاف ڪڏهن بہ ڪونہ ڪنيائين، ۽ صغيريءَ ڪان وٺي ڪڏهن بہ شراب، ڀنگ تہ نہ واپرايائين، پر ڪڏهن حقو يا چلم بہ ڪانہ چڪيائين، ۽ نہ وري نڪ ۾ ڪڏهن نسوار ڏنائين. رياست جي حاڪمن ٽالپرن جي شادين ۾ پنهنجي مرشدن پاران پير ڏيڻ ويندو هو، جي مير صاحبن جا نوڪر چاڪر ۽ ٻيا اوباش ماڻهو شراب ڀنگ وغيره پيئندا هئا، تہ ڪنهن تي غصو چڙ نہ ڪندو هو ۽ نہ ڪنهن کي منع ڪندو هو. سندس هيٺين فارسي رباعي ملاحظہ ڪيو:

ساقيا اين شراب انگوري، ما نخواهيم زوست صد دوري
لا زوال ست آن ميءِ وحدت، آن بنوشان، رهم ز مهجوري

۽ جيئن پنهنجي هڪ سنڌي ڪلام ۾ چوي ٿو:

ڪيو مست پرين جي ڪٽي ناز مون کي! ناهي روزو ياد نماز مون کي!
شوق و شراب پيان پرين وٽ راتيان ڏيهان: ڪونهي ملا قاضيءَ جو ڪو لحاظ مون کي!

۽ فقيريءَ جي خيال ۾ اهڙو مست هوندو هو، جو باوجود جوانيءَ جي، شادي جو خيال به ڪونه هوندو هيس. سندس چاچي مرشد خواجه عبدالحق سائينءَ ڪيس پنهنجي نياڻيءَ سان شادي ڪرائي، جنهن مان هڪ پٽ به ڄائو هوس، جنهن جو نالو "نياز علي" يا "موجود علي" چيو ٿو وڃي، جيڪو ننڍي هوندي ئي فوت ٿي ويو هو، جنهن جي موت بابت هيءَ روايت بلڪل مشهور آهي (۽ مؤلف عاجز مير صاحبن جي جهونيءَ عمر وارن نوڪرن کان پڻ ٻڌي آهي.) چون ٿا ته مير رستم خان والي رياست خيرپور جو پٽ مير محمد حسن خان سخت بيمار ٿي پيو هو، جنهن جي بچڻ جي پٽيءَ اميد ڪانه هئي. طبيبن به علاج کان بس ڪئي، جنهن ڪري مير صاحب رستم خان سچل سائينءَ کي دعا طلبيءَ جي لاءِ پاڻ وٽ گهرايو ۽ ڪيس ڏاڍي عاجزي نيازيءَ سان عرض ڪيائين ته 'منهنجو پٽ بچائي ڏيو!' سچل سائينءَ دعا گهري: پوءِ مير صاحب رستم خان کي چيائين، 'مير صاحب، تنهنجي پٽ جي حياتي پوري ٿيل آهي، آءٌ ان جي عيوض پنهنجو پٽ سرڪار خدا جي ۾ ڏيان ٿو.' سچل سائين اڃان خيرپور ۾ ئي هو ته مير محمد حسن خان هڪدم تندرست ٿيو، ۽ سچل سائينءَ جي پٽ جي اوچتي موت جي خبر آئي. مير محمد حسن خان وڏيءَ عمر وارو ٿيو، جنهن جو اولاد تعلقي روهڙيءَ ۾ رهي ٿو.

ميان آندل فقير درازن واري کان ۽ مخدوم غلام محمد کهڙن واري کان ۽ ٻين ڪيترن کان خاڪسار مؤلف پنهنجي ڪنين هيءَ روايت ٻڌي ته ايام جوانيءَ ۾ هڪ دفعو سچل سائين گهوڙي جي سواريءَ تي خيرپور کان پنهنجي ڳوٺ ٿي آيو: جڏهن پيري جي ڳوٺ آيو، ته هڪ ماڻهو پيدل پنهنجو ڏاند ڪاهيندو ٿي آيو. ان کان پڇيائين ته "تنهنجو نالو ڇا آهي؟" جنهن چيو ته "منهنجو نالو محبوب آهي." پڇيائين ته "ڪٿان ٿو اچين؟" چيائين، "مستيءَ کان ٿو اچان." پڇيائين ته "ڪيڏانهن ٿو وڃين؟" چيائين ته

" محبت ٿو وجان." (ٿنڊي مستيءَ کي عوام رڳو "مستي" ڪوٺين ٿا ۽ محبت ديري کي رڳو "محبت" چون ٿا.) هن جو ائين چوڻ ۽ سچل سائينءَ کي وجد طاري ٿي ويو ۽ هر هر دانهن ڪري پيو چوي ته "سبحان الله! محبوب مستيءَ مان ٿو اچي ۽ محبت ڏانهن ٿو وڃي!" ۽ پاڻ گهوڙي تان لهي پيو، ۽ انهي ڏاند واري راهڪ کي گهوڙي تي چاڙهي، پاڻ سندس ڏاند ڪاهي پيدل هليو ۽ هر هر بلند آواز سان چوندو پئي آهيو ته "سبحان الله! محبوب مستيءَ مان ٿو اچي ۽ محبت ڏانهن ٿو وڃي!" جڏهن دراز وٽ پهتا، تڏهن ماڻهو حيران ٿي ڊوڙندا آيا، ۽ راهڪ ڏاند واري کي گهٽ وڌ چوڻ لڳا. پر پاڻ ماڻهن کي منع ڪيائين، راهڪ کي اهو گهوڙوو سنجن سميت بخش ڪيائين، ۽ هڪ ماڻهو به ان کي ڏنائين ته سندس اڳيان ڏاند ڪاهي ڪيس محبت ديري پهچائي اچي.

سچل سائينءَ کي پئسي پائيءَ جي پتيءَ لالچ نه هئي. جيڪي ملندو هوس، اُهو سڀ فقيرن ۽ سوالين کي ڏيئي ڇڏيندو هو. هميشه غمناڪ رهندو هو، کلندو اصل نه هو، اڪثر اکين مان لڙڪ جاري هوندا هئس. سڄي عمر ۾ ٻه ٽيرا ٿهڪ ڏيئي کليو هو- جيئن تذڪره نويسن پڻ لکيو آهي ته هڪ دفعو لطف علي خان خاصخيلي خميساڻيءَ جي زال سچل سائين ءَ وٽ اچي عرض ڪيو ته "منهنجو مڙس مون کان رٺو آهي، اهو پرچائي ڏيو!" لطف علي کي گهرائي پرچاءُ ڪايائون، جو لطف علي خان سندس مريد هو. ٿورن ڏينهن پڇاڻا لطف عليءَ پنهنجي زال کي ڪهي ماري ڇڏيو. جڏهن سچل سائينءَ اها خبر پڏي، تڏهن ٿهڪ ڏيئي ڏاڍو کليو. ٻئي ڀير، هڪ سيد اچي سچل سائينءَ کي سوال ڪيو! انهي وقت جيڪو زريدار چوغو پاڻ پايو ويٺو هو، اهو لاهي انهي سواليءَ سيد کي ڏنائين. سيد صاحب جي وڃڻ کان پوءِ، سچل سائين حال پئجي ويو. طالبن کي چيائين ته "انهي سيد کي جلد موٽائي اچو!" جڏهن سيد موٽي آيو، ته ڪيس تڙ ڪرائي، نئون لباس پهرائي، هڪ ٻيو چوغو زريدار نئون ۽ پنج سو رپيا نقد ۽ هڪ گهوڙو سنجن ۽ چانديءَ جي پنج سنجيءَ سميت سيد کي ڏنائين. ان کان پوءِ ڪجهه وقت مراقبي ۾ ويهي، زور سان ٿهڪ ڏيئي ڏاڍو کليو. سندس طالبن ان جو سبب پڇيو، ته پاڻ چيائين ته "مون ٻهرين جڏهن سيد صاحب کي پنهنجي بدن

تان چوغو لاهي ڏنو هو، تہ سندس وڃڻ کان پوءِ حضور نبي ڪريم عليه الصلواة والسلام مون تي عتاب فرمايو تہ ’ اسان جو عاشق تي، تو اسان جي اولاد کي پنهنجو پاتل ڪپڙو پهرايو!‘ انهيءَ کان پوءِ جڏهن مون سيد صاحب کي گهرائي، نئين پوشاڪ وغيره ڏيئي، رخصت ڪيو، تہ حضور نبي ڪريم عليه الصلواة واالسلام مون کي ياڪر پائي فرمايو تہ ’سچي عاشق کي ائين ڪرڻ گهرجي‘ ... جنهن ڪري مون کي ڏاڍي خوشي ٿي، تڏهن ٺهڪ ڏيئي کليس.“ انهيءَ واقعي مان ظاهر آهي تہ ڪيس حضور نبي ڪري صلعم جو حضور حاصل هو، جئين پنهنجي فارسي ڪلام ۾ بہ چيو اٿس:

بوده ام روزي بخدمت مصطفيٰ ، سيد الكونين آن خيرالوري
اين چنين فرمود مارا از كرم، ’جز برخصت پير عبدالحق ميان‘

سچل سائينءَ جو حليو ۽ لباس

سندس قد سڌو سنئون درميانو هو، رنگ صاف ڪليل بادام جهڙو، خط و خال دلڪش، اکيون وڏيون چيرويون آهو چشم، وار گيسو دراز، اڇو سفيد پيراهن پائيندو هو ۽ اڇي ڪٽي جي چادر يا اڇي ڪاڏيءَ جي گوڏ ٻڌندو هو. سندس ٻيا سڀ عزيز ۽ مائٽ سر تي پڳ ٻڌندا هئا، مگر سچل سائين صوفين فقيرن وارو سبز تاج مٿي تي پائيندو هو. جُتي بہ پائيندو هو، پر ڪڏهن ڪڏهن پيرين اگهاڙو بہ گهمندو هو، ۽ هٿ ۾ عصا کڻندو هو. اوائل ۾ وهٽ تي چڙهندو هو، خوراڪ ۽ کاڌو بلڪل سادو واپرائيندو هو. ڏينهن جو گهڻو ڪري روزو رکندو هو، ۽ جڏهن روزو نہ هوندو هوس، تہ لسي (جهڻ) ۾ ٻاڙها مرچ وجهي، ان ۾ ماني ڀوري کائيندو هو؛ ننڍيءَ عمر ۾ گوشت جو شوربو بہ واپرائيندو هو، پر پوءِ ڇڏي ڏنو هئائين؛ رات جو جوئر جي ماني ٻڪريءَ جي کير سان کائيندو هو. ڪاٺ جي صندل تي يا هيٺ ڌرتيءَ تي سمهندو هو، پر گهڻو وت مراقبي ۾ ٻيراڳڻ جي ٽيڪ تي اونڌي ڪنڌ ذڪر فڪر ۾ رات گذاريندو هو.

سچل سائينءَ جو سفر

سچل سائين عليه الرحمه سنڌ کان ٻاهر ته ڪڏهن به ڪونه ويو، پر مرڳو سنڌ ۾ به هڪ اڌ دفعو سکر، روهڙي، شڪارپور، لاڙڪاڻي تائين سفر ڪيو هئائين. روهڙيءَ ۾ فقير صاحب ميان قادر بخش "بيدل" ساڻ روح رهاڻ ڪئي هئائين، جو سندس معتقد هو. سکر، شڪارپور ۾ سچل سائين عليه الرحمه جي ولايت ڪرامت، درويشيءَ ۽ سخنوريءَ جي ڌاڌي هاڪ هئي، جتي ڪيترا طالب ٿيا هئا. لاڙڪاڻي ۾ عثمان فقير چاڪيءَ کي فيض رسايو هئائين، فقير ميان محمد صالح قلات، خراسان، بخارا، قنڌار تائين مريد ڪيا، ۽ هڪ مشهور درويش ٿي گذريو آهي؛ لاڙڪاڻي ۾ سندس محلو 'ڳڙهي ميان صاحب' جي نالي سان مشهور آهي؛ سندس پويان صاحب معرفت ۽ شاعر ٿيندا رهن ٿا، جن مان ميان علي محمد قادري اهل علم، صاحب معرفت شاعر هو. سچل سائين عليه الرحمه راڳ ٻڌڻ جو ڏاڍو شوقين هو؛ طبلي ۽ سارنگيءَ تي هٿ لڳڻ شرط بيخود ۽ سرشار ٿي ويندو هو، ۽ سندس مٿي جا وار ڪڙا ٿي بيهندا هئا؛ ۽ اهڙو ته درد مند ۽ رقيق القلب هو، جو راڳ ٻڌڻ سان سندن اکين مان لڙڪن ۽ ڳوڙهن جا نار وهي هلندا هئا، جيئن پنهنجي هڪ فارسي شعر ۾ چوي ٿو:

دلم پر غم پريشان ز اشتياقش، ز دردم شير داده دايہ ما!

رياست خيرپور جي ٽالپر حاڪمن ساڻ سچل سائينءَ جا تعلقات

سائين عبدالحق عليه الرحمه جي وقت ۾ مير سهراب خان ۽ سندس پٽ مير رستم خان حاڪم هئا. فاروقي بزرگن جا ٽالپر حاڪمن ساڻ سچل سائين عليه الرحمه جي ذريعي تعلقات پيدا ٿيا. حيدرآباد سنڌ جي هڪ هندو عامل حيدرآباد جي ميرن جي نوڪري ڇڏي، مير سهراب خان وٽ اچي نوڪري ڪئي؛ ڪجهه عرصي کان پوءِ انهي هندوءَ جنهن کي مير سهراب خان پنهنجو مختيارڪار ڪيو هو، سرڪاري پئسا غبن ڪيا ۽ انهي تهمت هيٺ ڪيس لاڪپ ۾ وڌو ويو. انهي حيدرآبادي عامل هندوءَ جا مائٽ، ميان فضل الله صوفي عليه الرحمه جهوڪ واري وٽ ويا ۽ قيد ٿيل عامل هندوءَ جي لاءِ سفارش گهريائون. صوفي فقير صاحب موصوف کين هڪ خط خواجه عبدالحق صاحب عليه الرحمه ڏانهن لکي ڏنو، جنهن ۾ لکيل هو ته 'هڪ باز ڪتن وٽ جهلجي پيو آهي، اهو ڇڏائي ڏيندا!' خواجه صاحب پنهنجي دستار

مان نقادري ٽوپي ڪڍي پنهنجي هٿن سان سچل سائين عليه الرحمه جي مٿي ۾ وڌي، ۽ چيائينس تہ 'مير صاحبن کان انهي هندو عامل جي ھانهن ڇڏائي اچو!' سچل سائين مير سهراب سان ۽ سندس پٽن جي ڪچهريءَ ۾ ويو تہ اتي بندوقون تراريون ڏسي پڇيائين تہ 'ابا، هي ڇا آهن؟' چيائون تہ 'سائين، هي بندوقون آهن؛ انهن ساڻ شينهن جو شڪار ڪندا آهيون.' تنهن تي سچل سائينءَ چيو تہ 'ابا، شينهن ڪنهن جي مارڻ جو آهي!' پر انهن هوڏجي چيو تہ 'هن بندوق سان ايترن قدمن تي شينهن ماريو ويو ۽ هن بندوق ايترين وکن تي شينهن ماريو.' ان تي سچل سائينءَ کي اهڙو جوش آيو، جو هڪدم شينهن ٿي بيٺو ۽ ڪچهريءَ ۾ ويٺل سڀ ماڻهو ڏسي دهلجي ويا ۽ پوءِ سچل سائينءَ کان هٿ ٻڌي معافي گهريائون، ۽ پوءِ وري انساني صورت ۾ ٿي پيو، ۽ سندس چوڻ تي هندو عامل کي بہ مير صاحب آزاد ڪيو! انهي واقعي کان پوءِ مير صاحبن جو انهن فاروقي بزرگن ڏانهن اعتقاد ۽ اعتماد ٿيڻ لڳو! ورنہ مير صاحب شيعہ مذهب جا هئا، جي حضرت عمر فاروق رضي الله عنه کان خصوصاً زياده ناراض آهن.

۽ هي روايت تواتر جي درجي تي پهتل آهي تہ هڪ دفعو سچل سائين پنهنجي گاديءَ وارن مرشدن جي طرفان مير صاحبن جي شاديءَ ۾ پير پرڻ جي لاءِ ويو. مير صاحب سهراب خان جا سڀ ننڍا وڏا صاحبزادا ڪيس مرحبا ڪرڻ جي لاءِ دستور موجب وٽس آيا. انهي وقت اتفاقاً سچل سائين مٿي بدن تي ميٽ لايو ويٺو هو ۽ تڙ ڪرڻ جي لاءِ تيا ويٺو هو. ٻيا سڀ ننڍا وڏا صاحبزادا بيهي رهيا. سهراب خان جو سيني کان ننڍو پٽ مير علي مراد خان هڪدم وڃي سچل سائينءَ جي پيرين پيو ۽ ڀاڪر پاتائين. سچل سائين ان کان ڏاڍو خوش ٿيو، ۽ اکين تي چمي ڏيئي، چيائينس تہ 'هي ميٽ نہ هو پر مينديءَ جو رنگ هو، جو توکي لڳو آهي، ۽ بادشاهيءَ جو تاج تنهنجي سر تي رکجي ٿو.' مير صاحب رستم خان مرحوم سخي قبول محمد اول کي ديهہ درازا جاگير ڪري ڏني هئي ۽ ڪجهہ جاگير تعلقي ڪنڍياري ۾ پڻ ڏنائين. ۽ ان کان علاوہ ٽالپر حاڪم وڏا فياض هئا ۽ درگاه عشق بارگاه دراز شريف جا بيحد معتقد هئا، جنهنڪري هو تمام گهڻو نذر وغيره ڏيندا هئا. ۽ مير رستم خان مرحوم سخي مرحوم جي رهڻ لاءِ هڪ بنگلو پڻ جوڙائي ڏنو

هو، ۽ درگاهه شريف جو قبو به مير صاحب موصوف تعمير ڪرايو هو، جنهن جي تاريخ تعمير جو فارسي منظوم قطعو درگاهه شريف جي قبي ۾ اندر اوپر طرف ڪان لکيل آهي، جو مير صاحب موصوف جي ڪنهن منشي محرر جو چيل چيو وڃي ٿو-هت هن هيٺ يادگار لاءِ لکجي ٿو:

والي ملک مير رستم خان ابن سهراب خان عالي شان
صاحبِ ڪرم و صاحبِ وسعت راضي است دائما بروِ رحمان
در برش خلعتِ مريدي شد برسرش قائم ست تاج شهان
هست آن مير طالب المولىٰ داد او را خدا بلند مکان
او بنا کرد گنبذِ اخضر هست آن روضهٔ بهشت نشان
هست درگاه حضرت قادر بارگاهِ رفيع مثل جنان
عام و خاصان جبه سايانند سر بمالند همچو صد خاقان
ميکند هرکه آستان بوسي هم مشکل برو شود آسان
سال تاريخ جستم از هاتف گفت روضه مقدس برهان.
1225هه

سچل سائينءَ جي طالبن جو ذڪر

جيئن مٿي ڄاڻايو ويو آهي، ته سچل سائين عليه الرحمه ڪنهن کي به مريد نه ڪندو هو، پر ان هوندي به ڪيترائي طالب مريدن جيان سندس صحبت ۾ رهي فيض پرائيندا هئا؛ مثلاً يوسف فقير تخلص "نانڪ" اڳڙن وارو، ۽ يعقوب فقير، ۽ سيد ميان حيدر شاهه رتي ديري وارو جنهن وٽ سچل سائينءَ جي مستعمل لوهي بيراڳڻ تبرڪ طور هئي، ۽ جانو فقير حلاج (پچارو) شڪارپور وارو جنهن وٽ سچل سائينءَ جي ڪم آندل مڇي جي هڏي جي ڇنسالي، سان ۽ سندن سبز رنگ واري هڪ صوفين واري تاج تبرڪ طور هئي (۽ هينئر سندن پوٽي وٽ ڇني وڃي ٿي)، ۽ سيد ميان دين محمد شاهه ۽ سيد ميان پير شاهه، ۽ سيد محمد حيدر شاهه، ۽ سيد ميان حسن شاهه، ۽ شير خان فقير ڀنيرو، ۽ شير علي فقير، ۽ محمد صديق فقير ويڻل ڳوٺ فتي تعلقي لاڙڪاڻي وارو، ۽ حاجي ميان عثمان فقير چاڪي لاڙڪاڻي وارو، ۽ فقير محمد صالح قادري لاڙڪاڻي وارو، ۽ فقير محمد صلاح ڀٽيو دوٽي تعلقي خيرپور وارو، ۽ گهرام فقير جتوئي- اهي مڙيئي باخدا درويش ۽ شاعر ٿيا آهن.

يوسف فقير اڳڙن واري ۽ يعقوب فقير جي طالب ٿيڻ جو افسانو هن طرح آهي، جو بلڪل مشهور معروف آهي. سچل سائين موج مستيءَ ۾ وقت جو عطا ۽ منصور هو، ۽ سوريءَ تي سر ڏيڻ ۽ شريعت جي تعزير ماڻڻ جي لاءِ هميشه مشتاق ۽ مستعد ٿي ڪڏهن ڪڏهن ڪهڙن جي مخدوم صاحب رئيس العلماء وٽ وڃي نڪرندو هو. مخدوم صاحب به شرعي غيرت سبب سندس سخت مخالف هئا؛ پر ٽالپرن حاڪمن جو لحاظ رکي ڪيس ڪا وڏي تعزير ڏئي ڇڏي ڏيندا هئا. هڪ ڀيري سچل سائين جيئن ڪهڙن ۾ ويو، ته مخدوم صاحب پنهنجي جامع مسجد ۾ شاگردن کي ويٺي سبق پڙهايو. سچل سائينءَ کيس چيو ته 'تنهنجي شاگردن کي انهي علم مان ڇا حاصل ٿيندو! خدا ڪونه ملندن. پنهنجي شاگردن مان به شاگرد ته مون کي ڏي!' جنهن تي مخدوم صاحب عتاب خطاب سان کيس هڪالي تڙائي ڇڏيو، پر رات ٿي ته يوسف ۽ يعقوب ٻيئي ذڪر ڪيل شاگرد مخدوم صاحب وٽان انهيءَ رات سائينءَ سچل وٽ طالب ٿيا. يعقوب، يوسف کان سونهن ۾ سرس هو، جنهن تي سچل سائين مٿس وڌيڪ مهربان هوندو هو؛ ۽ ٻيئي، يوسف ۽ يعقوب، کيس عرض ڪندا هئا ته 'اسان کي فقيريءَ جي امانت ڏيو!' هڪ رات حسب دستور سچل سائين پنهنجي خلوت گاهه ۾ مراقبي ۾ ويٺو هو، ته اوچتو بلندا آواز سان 'يعقوب! يعقوب! ڪري سڏيائين. انهي وقت يعقوب ڪونه هو. يوسف چيو ته 'قبلا، يعقوب ڪونه آهي، يعقوب جو پٽ يوسف حاضر آهي!' ڪن ڏينهن کان پوءِ به وري اوچتو 'يعقوب! يعقوب!'، ڪري سڏيائين، ته وري به يعقوب موجود ڪونه هو. يوسف چيو ته 'سائين منهنجا، يعقوب ڪونه آهي، يعقوب جو پٽ يوسف حاضر آهي!' وري ڪجهه مدت کان پوءِ ٽئين ڀيري به اوچتو يعقوب کي سڏيائين، پر ٽئين دفعي به يوسف ساڳيو عرض ڪيو، جو انهي وقت يعقوب درازن جي شهر ۾ ڀڳت جو تماشو ڏسڻ ويو هو. تنهن تي سچل سائين وجد جي حالت ۾ ٻاهر اچي، يوسف کي ڀاڪر وجهي، چيو ته 'خدا تعاليٰ به توکي ئي امانت ٿو ڏئي، ته پوءِ يعقوب کي ڪيئن ملندي!' صبح ٿيو ته مسجد شريف ۾ يوسف کي گهرائي چيائين ته 'اڄ تون نانڪ آهين!' سندن ايتري چوڻ سان يوسف کي هڪ اهڙو وجد ۽ حال پئجي ويو، جو ٽپ ڏيڻ سان سندس مٿو وڃي پئي مسجد جي ڇت سان

لڳو ۽ پير ڌرتيءَ تي اچي پئي لڳا. پهر ڪن انهي حالت ۾ وجد ۾ هو، پوءِ سچل سائينءَ پنهنجي ڀين طالبن کي چيو ته 'يوسف کي هٿ مان وڃي سمهاري ڇڏيوس.' ڪيس سمهاي ڇڏيايون، ته ڪيترا ڏينهن غشيءَ جهڙيءَ حالت ۾ بيهوش ٿيو پيو هو، جنهن کان پوءِ امانت وارو ڪامل درويش ۽ صاحب ولايت ڪرامت ۽ عمدو صوفي شاعر ٿيو.

سچل سائين ڪڏهن ڪڏهن چوندو هو ته 'يوسف مصر جو بادشاهه آهي.' سندس سرائڪيءَ ۽ سنڌيءَ ۾چيل ڪلام گهٽو آهي، ۽ ڪجهه پاشا ۽ اردوءَ ۾ پڻ ريختا چيا اٿس، ۽ سندس ولايت ڪرامت جا ڪيترائي واقعات آهن. هن هيٺ ڪجهه لکجن ٿا. جيڪي ڪنهن به تذڪره نويس ڪونه لکيا آهن. سبب ته ڪن ٻاهرين کي اهي واقعات هٿ نه لڳا، ۽ ڪن حسد ۽ عداوت ڪان سپرد قلم نه ڪيا. حضرت پير سيد محمد صالح شاه صاحب عيله الرحمه پنهنجي والد ماجد پير سيد غلام محي الدين شاه صاحب گيلاني عليه الرحمه ڪان ڪيترا دفعا هيءَ روايت بيان فرمائي ته سر مير علي مراد خان والي رياست خيرپور ديهه لاڙڪاڻو يوسف فقير کي جاگير طور ڏني؛ ڪجهه مدت ڪان پوءِ مير صاحب دريافت ڪيو ته 'يوسف فقير جو ڪهڙو حال آهي؟' خدمتگارن عرض ڪيس ته "يوسف فقير وٽ لاڙڪاڻي جون رنگيليون اچن ٿيون ته انهن کي چوي ٿو ته "محبوب، حڪم ڪيو!" پوءِ ڪو ديرو ڪنهن کي ته ڪو ديرو ڪنهن کي ڏيئي ٿو ڇڏي! لاڙڪاڻي جهڙيءَ جاگير مان ڪيس ڪجهه به هڙ حاصل ڪونه آهي؛ اهوئي ڳاڙهو جامو ڳچيءَ ۾ ۽ گهنگهرن جي ڇير پيرن ۾، هٿ ۾ يڪتارو ڪنيو لاڙڪاڻي جي بازارين ۽ گهٽين ۾ نچندو ڳائيندو ٿو وتي؛ اجايو سرڪار کي به ڪٺي بدنام ڪيو اٿس.' مير صاحب خدتمگارن جي صلاح ٿي لڳي، يوسف فقير جي جاگير ڪٺي ضبط ڪئي، ۽ ان جي بدران ڪجهه نقدي نذرانو مقرر ڪري ڏنائين جيڪو يوسف فقير نه ورتو. ڪجهه عرصي ڪان پوءِ مير صاحب سر علي مراد خان تي سندس هڪ نوڪر نالي شيخ علي حسين انگريزن وٽ پڪاريو ته "مير صاحب سرڪار انگريز سان ٺڳي ۽ غداري ڪئي آهي." انگريزن مير صاحب کي گهرائي نائچن واري پٽڻ تي پهري هيٺ نظربند ڪيو. سندس هڪ خاص مصاحب پير صاحب پڻ مير صاحب جي خلاف شاهدي ڀري ڏني.

تڏهن مير صاحب محسوس ڪيو ته اهو يوسف فقير جي بددعا جو نتيجو آهي، ۽ پنهنجي صاحبزادن کي فقير صاحب ڏانهن لاڙڪاڻي موڪليائين، مگر يوسف فقير اچڻ کان صاف انڪار ڪيو. پوءِ مير صاحب پنهنجي موڏي صاحبزادي مير فيض محمد خان کي پير صاحب پير سيد غلام محي الدين شاهه صاحب سان گڏ ميڙ ڪري فقير صاحب ڏانهن موڪليو. يوسف فقير جناب پير صاحب کي چيو ته آءٌ ڪڏهن به انهي ڪوڙي ڏانهن نه هلان ها، پر توهان سيد ميڙ تي آيو آهين ته هلان ٿو.' جڏهن مير صاحب وٽ پهتا ته فقير يوسف مير صاحب جي اڳيان بيهي پنهنجو في البديه هي ڪلام ڳايو:

اقرار نا ڦيرائڻ مردن جي شان ۾، محبوب جي چوڻ جو نرڙو زبان ۾.

پوءِ مير صاحب ٻانهون ٻڌي فقير صاحب کان معافي گهري دعا جي لاءِ مستدعي ٿيو. فقير صاحب چيس ته 'علي مراد تير وڃي نشان تي لڳو، هاڻ ٻيو ڪجهه تي ڪونه سگهندو، تون لنڊن وڃ ته فقير توکي لڏو ڳاگن پرڳڻو بحال ڪرائي ڏيندو.' جنهن کان پوءِ مير صاحب لنڊن ويو ۽ ڪيس هيءَ رياست خيرپور انگريزن وٽان بحال ٿي ملي، ۽ اهو ئي لڏو ڳاگن پرڳڻو آهي جيڪو مير سهراب خان پنهنجي خرچ لاءِ مخصوص ڪري ٻيو سمورو ملڪ مير رستم خان کي ڏنو هو.

جڏهن هزهائينس مير علي نواز خان صاحب مرحوم پنهنجي مائٽن صاحبزادن جون جاگيرون ضبط ڪيون هيون، ته ديوان پيسومل وڪيل سکر واري کان درخواست لکائڻ جي لاءِ حضور شاهزادو مير غلام حسين خان صاحب ٽالپر جو عام مختيار سرائي حاجي غلام رسول خان موٽر ۾ سکر هليو، ته عاجز مؤلف به انهن سان گڏ هو. جڏهن دونهي جي ڳوٺ وٽ پهتاسون، ته مون حاجي غلام رسول کي چيو ته "هي قبو ڪنهن جو آهي؟" جو ته آءٌ اڳ خشڪيءَ رستي سکر ڪڏهن ڪونه ويو هيس. حاجي غلام رسول چيو ته، "هي قبو سچل فقير جي ٻالڪي محمد صلاح پٽي جو آهي، جنهن لاءِ سچل چوندو هو ته 'جيڏانهن محمد صلاح تاڏي الله!' اهو ٻڌي شاهزادي مير غلام حسين فرمايو ته "صوفي واهيات آهن، انهن جو نظريو دهرين جهڙو آهي." ان تي حاجي غلام رسول خان چيو ته "قبلا، تنهنجو

ڏاڏو سر مير علي مراد خان صاحب توهان کان وڌيڪ شيعي مذهب جو پابند هو ۽ اهو صوفين خصوصاً سچل فقير جو ۽ سندس ٻالڪي يوسف فقير جو بيحد معتقد هو! منهنجو والد سرائي پيارو خان چوندو هو ته جنهن سال فقير يوسف انتقال ڪيو هو، ته انهي سال جڏهن سر مير علي مراد خان صاحب ٻيلي جي شڪار تي هليو ته محفي جي حمالين کي حڪم فرمايائين ته 'يوسف فقير جي مقبري تي هلو.' جڏهن اتي پهتا، ته مير صاحب محفي کان لهي مقبري جي دروازي جي چائنٺ تي اکيون رکي گريو ڪيو. اها ڳالهه مير صاحب جي سيني صاحبزادن کي سخت ناگوارا لڳي، جو اهي سڀ شيعا مذهب رکندا هئا. پوءِ جنهن وقت مير صاحب ڏوپهره داري منزل تي اچي لٿو، ته سندس وڏن صاحبزادن پنهنجي ننڍي ڀاءُ مير غلام مهدي خان کي سيڪاريو ته تون مير صاحب کي چئه ته 'افسوس جي ڳالهه آهي جو توهان شيعا مومن ٿي کوکر جي پٽ يوسف فقير جي مقبري جي چائنٺ تي اکيون رکي گريو ڪيو!' مير صاحب چيو ته 'يوسف فقير وڏو صاحب ڪرامت ولي هو. سندس ڪرامتن جو ڪهڙو بيان ڪريان! صرف هيءَ سندس ڪرامت ٻڌو: آءٌ جڏهن لنڊن وڃي رهيو هوس، ته هڪ ڏينهن خطري جو گهنڊ وڳو ۽ جهاز جي ڪپتان مون کي اچي چيو ته جهاز چاڙ ٻڏو اوهان چنيون لکو ۽ دنگ پاڻ وٽ رکو. جهاز جو ڪپتان ائين چئي هليو ويو، ته ان کان پوءِ ستت يوسف فقير انهي لباس ڳاڙهي جامي ۾ يڪتارو ڪني نچندو ۽ هي ڪافي چوندو آيو ته "واليءَ ڪي آهه وراڻ، ٻيهر باروچل جي!" ۽ مون کي چيائين ته "علي مراد، جهاز ڪونه ٻڏندو تون بي فڪر وڃڻو هج!" يوسف فقير هليو ويو، پوءِ مون ترت پنهنجي خاص خدمتگار اميرن کي اها حقيقت ٻڌائي، ۽ رئيس رحيم خان لاشاريءَ ۽ پليجي خان کي حڪم ڪيم ته يوسف فقير کي ڳولي هٿ ڪري وٺي اچو؛ پر هو تي دفعا سارو جهاز گهمي گهمي آيا پر يوسف فقير جو پتو ئي ڪونه پيو. تڏهن اسان سمجهو ته هي يوسف فقير جي ڪرامت آهي.' "

ٻي روايت متواتر رياست ۾ بلڪل مشهور آهي ته بهاولپور کان ربوءَ نالي هڪ ڪيچر پنهنجي ٻن ڌيئرن سميت مير صاحب سر مير علي مراد خان وٽ آيو. مير صحب ڪيچرين جو راڳ ٻڌي، صرف پنج سو رپيا ڪين ڏيئي رخصت ڪيو. انهن ڏينهين ريل ڪانه هئي، ربوءَ ماڻهن کان پڇيو ته "مير

صاحب کي ڪنهن کان سفارش ڪرايون؟ بهاولپور کان خشڪيءَ رستي ڏيڍ مهينو لڳو. جو گهڻو سفر اسان نازڪ مزاج ماڻهن لاءِ ڪٺن هو. رستي ۾ اسان جو صرف خوراڪ تي گهڻو خرچ ٿي ويو آهي. مير صاحب جي سخاوت ٻڌي اسان ايڏو ڪشالو ڪري آياسو، صرف پنج سو رپيا اسان کي انعام ڏنو ويو آهي، جو اسان جو واپسيءَ جو سفر خرچ به مس ٿيندو!" ماڻهن ربوءَ کي چيو ته "اڳڙن ۾ وڃي يوسف فقير کان سفارش ڪرايو؛ ٻئي ڪنهن کي به سفارش ڪرڻ جي مجال نه آهي!" ربو پنهنجي ٻنهي خوبصوت ڏيٽرن سان اڳڙن ۾ پهتو. انهي وقت يوسف فقير مٿي ۽ بدن تي ميٽ لايو ويٺو هو.. ربوءَ جي هڪ ڏيءُ وڃي فقير جي پيرن پيئي، ۽ پاڪر وڌائين. يوسف فقير چيس، "محبوب! بس بس، هاڻ حڪم ڪريو!" انهن پنهنجو احوال پيش ڪيو. ٻڌي چيائين ته "وڃو علي مراد تي آتر گڏهه وارا رکي ڇڏيا اٿم. وڃي مٿان چڙهوس!" ۽ چيائين ته، "هينئر جو هينئر ڪوٽ ڏيجيءَ مير وٽ هليا وڃو!" ربو انهي وقت روانو ٿيو. اڃا گمبٽ شهر کان لنگهي ڪوٽ ڏيجيءَ کي ويجها ويا، ته ڪين مير صاحب جا سوار گڏيا، جن کي مير صاحب حڪم ڪيو هو ته ربوءَ کي سندس ڏيٽرن سميت وٺي اچو. سرڪاري سوارن انهن کي وٺي وڃي حاضر ڪيو، ۽ فقير صاحب جي پيشنگوئي پوري ٿي. مير صاحب شادي ڪئي جنهن مان ڪيس صاحبزادا تولد ٿيا. صاحبزادو مير خان مير محمد خان ۽ مير جان محمد خان ۽ صاحبزادو مير غلام مهدي خان. ربوءَ ڪجر کي پپري جاگير ملي ۽ پوءِ گويا ساريءَ رياست جو مالڪ ٿيو.

سچل سائينءَ جو ٻيو ٻالڪو ۽ طالب نالي گهرام جتوئي ولايت ڪرامت وارو شاعر ٿي گذريو آهي. هڪ دفعو هو پنهنجي فقيرن سميت نر جي ڳوٺ تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ وڃي نڪتو، ۽ اتي اتفاقاً حضرت پير صاحب پير سيد ميان علي گوهر شاهه صاحب عليه الرحمه راشدي اول اتي منزل انداز هئا. گهرام فقير سان تنبورا، يڪتارا ۽ دهلڙي هئي، ۽ هو راڳ ڳائڻ لڳا. جيئن ته حضرت پير صاحب عليه الرحمه جي نزديڪ اهي شريعت موجب حرام ۽ ناجائز هئا، ڪين سندن فقيرن مريدن پڪڙي وڃي حضرت پير صاحب جن جي

حضور ۾ پيش ڪيو. گهرام فقير وڃڻ سان سندن اڳيان ويهي پنهنجو هي ڪلام في البديه ڳايو:

ناحق وڃايئي نينهن ري، عمر افراد ميان!
ڪوڙيون ڪتابن جو پڙهه، ڪيئي مولوين مقصاد، ميان،
ڪاغذ ڪارا ڪيئي ڪيترا، بره بنان برباد، ميان،
منهن ڀڪي ماڻهن ڪنان، ظاهر ٿئين زهاد، ميان،
حق نه حاصل تو ڪيو، ٿئين عشق کان آزاد، ميان،
ظاهر گهمين ٿو زمين تي، ڪيون سير سفر سواد، ميان،
اهي مڙئي مڪر جا معرڪا، پيو پڻ پنين پرساد، ميان،
گوشي ويهي ”گهرام“ چئي، ڪر يا ڪي تون ياد، ميان،
ٿيئي نظارو نيهن جو، وٺ عشق کان ارشاد، ميان.

حضر پير صحب قبلح جن کي انهي ڪلام جو اثر ٿيو ۽ گهرام فقير کي ڪيترا ڏينهن پنهنجي هم رڪاب رکيائون، ۽ انهي فقير جي صحبت کان پوءِ حضر پير صاحب جن شعر چوڻ لڳا؛ سندن شعر ۾ عشق ۽ ذوق ۽ درد، سوز ڀريل آهي ۽ ملڪين مشهور آهي.

سچل سائينءَ جوطالب ميان خير شاهه رتي ديري وارو پڻ ڪامل درويش ۽ سٺو شاعر ٿي گذريو آهي.

سچل سائينءَ جي بيماري ۽ وصال انتقال

سچل سائين هميشه تندرست هوندو هو، شاذ نادر ڪنهن ڪڏهن ڪو ٿورو بيمار ٿيندو هو. هڪ ڀيري ڪيس رت جا اسهال ٿي پيا هئا؛ انهيءَ وقت سخي قبول محمد صاحب پهريون گاديءَ تي هو، جنهن کي سچل سائينءَ جي حسن پرستيءَ ۽ راڳ سان اونهي دلچسپيءَ جي پوري خبر هئي. انهي ڪري مير رستم خان کي لکيائون ته ’ڪي راڳيندڙ ڪجريون ۽ گويا موڪلي ڏيو!‘ ڪجريون آيون، ۽ هار سينگار ڪري سچل سائينءَ وٽ آيون، ته انهن کي ڏسي ڏاڍي خوشي ٿيس، ۽ هڪدم اٿي ويٺو، ۽ راڳ ٻڌڻ شرط وجد ۾ پئجي ويو ۽ صحتياب ٿيو.

ٻئي دفعي بيمار ٿيو ته سندس بيماريءَ جي خبر ٻڌي لاڙڪاڻي جي هڪ ڪجري نالي جيوڻي درازا شريف هلي آئي، جيڪا سندن معتقد هئي ۽ سچل

سائينءَ جو بہ نظارو هوندو هوس. اچي چيائين تہ ”سائين سچل ڪٿي آهي، تہ آءٌ مزاج پرسي ڪنديس ۽ دعا بہ ڪنديس ۽ ڪيس مجرو بہ ڳائي ٻڌائيندس.“ طالبن چيس تہ ”پاڻ ڏاڍو بيمار آهي ۽ مٿي بنگلي تي سمهيو پيو آهي.“ جيوٽي مٿي چڙهي ويئي، تہ ڪيس ڏسي، چيائين تہ ”بسم الله، اسان جا طبيب، اسان جا حڪيم آيا!“

ان واقعي ڪان پوءِ ستت تاريخ 14 رمضان شريف 1242 هجريءَ ۾ نوي سال جي عمر ۾، انهي تصوف جي بدر وصال ڪيو. پاڻ هميشه اڳ ۾ چوندو هو تہ ”منهنجي عمر هڪ سو پنج ورهيہ آهي، پر آءٌ پندرهن سال اڳ ۾ ئي سرڪار جي سلام تي ويندس.“ فقير صاحب ميان قادر بخش ”بيدل“ روهڙيءَ واري، جيڪو سچل سائينءَ جو معتقد هو ۽ سندس خدمت ۾ درازن ۾ اچي مشرف ٿيندو هو، سچل سائينءَ جي هڪ تاريخ وفات سنڌي شعر ۾ چئي ۽ هڪ فارسي بيتن ۾- هنن هيٺ ڏجي لکجن ٿيون:

قطعہ تاريخ سنڌي

عشق جو يارو درازن ۾ عجب اسرار هو، مست سالڪ شہ سچل عاشق اتي اظهار هو،
بره جي برسات جو تنهن وير تي وسڪار هو، ظاهر ۽ باطن تنهين وٽ درد جو تڪرار هو،
وجد وحدت جو سدا خاصو تنهين خمار هو، مرد سو منصور وانگيان عشق جو اوتار هو.
منجهہ سخن ان جي الوهيت سندو آثار هو، جڳ جذبي جوش مستيءَ ۾ مثل عطار هو،
پانهنجي رائي پرين نوي ورهيہ نروار هو، پوءِ وصل جي موج ماڻي ذوق ڪان ذخار هو،
سن ٻارهن سو ٻيئتاليهہ ۾ تيار هو، چوڏهين رمضان جي هادي اهو هسوار هو،
قربدارن جي ڪٽڪ ۾ مرد منصبدار هو، در تنهين داتا جي ”بيدل“ پرت جو پينار هو.

ڪنهن اهل ماده تاريخ ”پرغم“ ڪڍيو هو، ڪنهن وري هي شعر چيو هو:

سالڪ مستانہ سچو چونڪ پيوستہ بحق، ”مست هُو پيوستہ“ شہ تاريخ آن

قطعه تاريخ فارسي جيڪو مزار پرانوار تي ڪانسيءَ جي سر تي لکيل آهي:

در بيضاي ازل ترڪيہ شد مخروج عشق ڪف زد درياي محبت ڪرد بيرون موج عشق
از خدا بودي صديق و پيش احمد شد سچو از علي صادق يقين و پيشوا ممزوج عشق
سال اورا منشيءِ بر لوح تقدير اين نوشت بود مر برج هديٰ و آفتابِ اوج عشق
1242هـ

سچل سائينءَ عليه الرحمه جي شاعري

سچل سائين فطرتاً شاعر هو. سندس قلب تي ملهمانہ واردات هئي. هن ڪڏهن بہ ڪنهن شاعر کي استاد ڪونہ ورتو ۽ نہ ڪنهن کان اصلاح ورتائين. پنهنجي علمي دستگاهہ ۽ وسيع مطالعي ۽ ذهن ۽ طبع سليم ۽ فهم مستقيم سان علم عروض جو وڏو ماهر علم تي ويو هو، جيئن سندس سنڌي، سرائڪي، اردو ۽ فارسي ڪلام مان ظاهر آهي؛ جو مختلف بحرن ۾ مختلف موضوعن تي سنڌيءَ ۾ بيت ۽ وايون موزون ڪيائين، ۽ بيتن ۽ واين کان اڳتي وڌي سنڌيءَ ۾ سي حرفيون، مولود، مرثيا، مدح، جهولڻا، مرغ ناما وغيره چيائين. چون ٿا تہ شاعريءَ جي ابتدائي دور ۾ ايام شباب ۾ پنهنجي قلم سان پنهنجا شعر لکندو هو ۽ عموماً فارسي ڪلام سپرد قلم ڪندو هو؛ پوءِ جڏهن اسغراق جي حالت طاري رهندي هيس، تہ جذبي ۽ جوش ۾، ٻاهر ميدان ۾ تنبورو هٿ ۾ ڪٽي، پنهنجو في البديه ڪلام سنڌي سرائڪي، وغيره ۾ ٻيهي ڳائيندو هو ۽ نچندو هو ۽ اکين مان لڙڪ جا نار جاري ٿيندا هئس، ۽ بروقت سندس طالب لکندا ويندا هئا. پوءِ جڏهن نزول جي حالت ۾ هوش ايندو هوس، تہ سندس طالب کيس عرض ڪندا هئا تہ "سائين، اوهان هي ڪلام چيو آهي." پاڻ ٻڌي چوندو هو تہ، "ابا، چوڻ واري چيو آهي، مونکي ڪا خبر نہ آهي." انهي طرح سندس طالبن لکي لکي ڪئين بياض تيار ڪيا هئا، جيڪي هڪ دفعي سندس اڳيان آڻي رکيائون، جن کي ٿورو پڙهي، چيائين تہ "ماڻهو بي سمجهي کان شريعت جي واٽ کان تان گمراه ٿين!" پوءِ انهي ئي وقت اهي بياض باهہ ۾ ساڙائي ڇڏيائين، جنهن کان سندسن طالبن کي ڏاڍو ڏک ٿيو، جنهنڪري ان کان پوءِ جيڪي ڪلام سچل سائينءَ چيا، سي کيس ڪونہ ڏيکاريائون. سندس وفات کان پوءِ شمار ڪيو ويو تہ نوَ لک ڇتيهہ هزار ڇهہ سو ڇهہ شعر ٿيا، جنهن مان سندس طالبن وٽ رکئي رکئي شعر ضايع ٿي ويا. هن وقت درگاهہ شريف دراز جي ڪن فقيرن وٽ غير مطبوعہ ڪلام ڪيتروئي چيو وڃي ٿو، جيڪو ڪنهن کي بہ نہ ٿا ڏين، جنهن جي ضايع ٿي وڃڻ جو پڻ قوي امڪان آهي.

سچل سائين اوائل ۾ پنهنجي ڏاڏي ميان صاحبڏني جو ڪلام بہ ڳائيندو هو، مگر پوءِ پنهنجو ئي پنهنجو نئين سر نئون ڪلام انشاد ڪندو هو.

ڪوبہ سنڌي جنھن سچل سائينءَ جو ڪلام ٻڌو ھوندو، توڙي پڙھيل نہ بہ ھوندو تڏھن بہ متاثر ٿيو ھوندو، ۽ ھر اُھو سنڌي جو علم آشنا، پڙھيل ۽ ڪجھہ سخن فھم بہ ھوندو، تہ سچل سائينءَ جي ڪلام جي فصاحت بلاغت، سندس بلند فڪر ۽ اعليٰ عجوبہ مضامين جي داد ڏيڻ لاءِ مجبور ٿيندو. ۽ ھڪ سنڌي عشق مجازي وارو سچل سائينءَ جي سوز گداز ۽ درد ڪان ڀرپور ڪلام جي ٻڌڻ ۽ پڙھڻ سان بي اختيار اشڪبار ٿيندو، ۽ جيڪڏھن ڪو سنڌي صوفي موحد، تصوف جي رموز ۽ اسرار جو واقف ۽ صوفين جي مصطلحات ڪان باخبر سچل جو ڪلام پڙھندو يا ٻڌندو، تہ ڪيس سنڌ جو "حافظ" ۽ "منصور" مڃيندو ۽ عطار ۽ تبريزي ۽ بسطاميءَ جو ھمسر يقين ڪندو. ۽ جڏھن ھڪ عابد زاھد خشية الله وارو نيڪ نمازي سپاجھو سنڌي پنھنجي معاصيءَ جو معترف سچل جي ڪلام جو اھو ڀاڱو پڙھندو، جنھن ۾ ھو پاڻ کي گنھگار عاصي پر معاصي چئي خدا غفار ستار جي اڳيان عاجزيءَ سان مغفرت ۽ بخشش گھري ٿو، تہ اھو بہ خوف خدا ڪان روئي عفو ۽ مغفرت جو خواھان ٿيندو. ۽ ھڪ عاشق رسول صلي الله عليه وسلم سچل جي ڪلام ۾ عشق نبوي صلعم جو جوش ۽ جذبو محسوس ڪري، سچل کي فنا في الرسول صلعم ڪري مڃيندو...

چوي ٿو:

مشتاق لقاي مصطفائيم، او ھست خداي خود گواھيم
گم گشت خود خود آشکارا. ما خاک شديم پر گناھيم

توحيد ۽ تصوف جي بيان ۾ سندس مشعل راھہ قرآن مجيد ۽ حديث شريف ھو، ۽ جيئن حضرت ثنائي عليه الرحمه جي ڪلام ھدايت نظام جو اڪثر حصو تمثيلي آھي، تئين سچل سائينءَ بہ سر عمر مارئي ۽ سسئي پنھون، مومل مينڌري ۽ ليلا چنيسر ۽ سھڻي ميھار ۽ نوري ڄام تماچيءَ ۾ پنھنجي بيتن ۽ ڪافين ۾ شاھہ صاحب جي تمثيلي طريقي جو تتبع ڪيو آھي، ۽ ھير رانجھي تي بہ ساڳئي موحدانہ ھمه اوست جو رنگ چاڙھيو اٿس، ۽ وطن ۽ ساٿيھہ جي سڪ ۽ ڇڪ ۾ روجھن تي اھڙا بيت چيا اٿس، جو ھڪ محب وطن سنڌي ضرور ڳوڙھا ڳاڙيندو، ۽ جڏھن ھڪ غير جانبدار سدا ملوڪ

سڀاجهو سنڌي، زبان جي اهيت کان ماهر، تجربيڪار، اهل دل، سخن شناس، سچل سائينءَ جي رسالي جو غور سان مطالعو ڪندو ته اهو بادي النظر ۾ آسانيءَ سان هن نتيجي تي پهچندو ته حضر سلطان الشعراء شاهه ڀٽائي عليه الرحمه کان پوءِ هن بي نظير قادر الڪلام شاعر ڪيئن ته سنڌي زبان کي غير ناموس، ثقيل، اوپرن لفظن کان پاڪ صاف ڪري، سينگاريو آهي! ۽ سچل جي وفات کي هڪ سؤ چوٽيهه سال ٿيا آهن؛ ليڪن ڏسبو ته هن موجوده زماني واريءَ روزمره سنڌيءَ ۾ ڪلام چيا اٿس. سندس ڪلام جي بيهڪ، ترڪيب، لطافت، سولائي، ربط، تناسب، توازن حيرت ۾ وجهندڙ آهي؛ جنهن لاءِ ڪنهن به فرهنگ جي ضرورت نه ٿي رهي.

سچل سائينءَ سنڌ ۾ سرائڪي ٻوليءَ ۾ به اهڙو بامحاوره سٺو ڪلام، ڏوهيڙا ۽ ڪافيون ۽ سي حرفيون چيون آهن، جن کي بهاولپور ۽ ملتان جا ماڻهو به ٻڌي حيران ٿيو وڃن. مؤلف کي بخوبي ياد آهي ته نواب صاحب عرفان مراتب نواب قيصر خان صاحب منگسي، والي رياست جهل، بلوچستان، پنهنجي مرشد خواجه علامه حاجي غلام فريد صاحب عليه الرحمه ساڪن چاچڙان شريف وٽ پاڻ سان اهڙا راڳيندڙ وٺي ويندو هو، جيڪي حضرت خواجه صاحب کي سنڌ جي صوفين جا ڪلام خصوصاً سچل سائينءَ جون ڪافيون ڳائي ٻڌائيندا هئا.ڪيترا دفعا مؤلف جي والد مولوي الله بخش عليه الرحمه ٻڌايو هو ته 'حضرت خواجه صاحب کي سچل سائينءَ جي ڪلام ٻڌڻ سان وجد پئجي ٿي ويو.' علاوه ان جي، سچل سائينءَ جو رسالو ۽ "ديوان آشڪار" ۽ "سوز نامه"، "گداز نامه"، "عشق نامه" وغيره ڇپيل پڻ حضرت خواجه صاحب موصوف کي آٽي ڏنا هئائين. اهوئي سبب آهي، جو خواجه صاحب سچل سائينءَ جي ڪيترن ڪافين جا تتبع ڇيا ۽ سندس موحدانه عاشقانه ڪلام جا مضمون اخذ ڪيا؛ نموني لاءِ هن هيٺ ڪجهه ڪافيون لکجن ٿيون.

سچل سائينءَ جي ڪافيءَ جو ٿلهه:

توڙي پنيءَ لڳي سارو جڳ، ته به ڇا ٿيو؟ ناهي مڃتا ۾ مطلب.

خواجه صاحب جي ڪافيءَ جو ٿلهه:

ٿئي تابع خلقت سڀ، تادي ڪيا ٿي پيا؟ هَي گم ٿيوڻ مطلب.

سچل سائينءَ جي ڪافيءَ جو ٿلهه:

آءٌ ڇو ڏکن ڪاڻ ڄائي آهيان! سورن ڪاڻ سمائي آهيان!

خواجه صاحب جي ڪافيءَ جو ٿلهه:

ڏکڙين ڪارڻ ڄائي هم، سولين سانگ سمائي هم!

سچل سائينءَ جي ڪافي:

پاڻ ڪريان جي پترو، ڪرن مڙئي قتلام!

جدا جماعت ڪان، آهيان پاڻ امام،
دم نہ اڳيون دين ٿيو، ڪفر نہ ڪو اسلام،
فارغ آهيان فرض ڪان، سنت کي بہ سلام،
"سچو" آهيان سچ ۾، ناهي حلال حرام.

خواجه صاحب جي ڪافي:

دستون پير مغان دي، پيتم عشق دا جام،
گئري فرض فريضي، سنت ڪون پي سلام.

سچل سائينءَ جي ڪافي:

وسين اساڏڙي ويڙهي، دليان تي ديدان تيڏي ديري،
سبق وساريا سچو ڪون سارا، تيڏسو عشق اويڙي!.

خواجه صاحب جي ڪافي:

هردم ويسن پياسا ڏي ويڙهي، دليان تي ديدان تيڏي دير.
جندڙي چئڻ "فريد" هي مشڪل، ويڙهيا عشق اويڙي.

سچل سائينءَ جي ڪافي:

يار ديواني چا ڪيتيئي، ہي تا ڪيهي آکائين ڳالهہ!

چشمان دي چوڙ پيتر ڪراهڻ، ساري بازي جيتيئي،
دلبر سائين، مشتاقان دي رت دلين دي پيتيئي،
دردمندان دي دلڙي دلبر، نال نگاهان نيتيئي،
اپڻي محبت سهڻا سائين، نال "سچو" دي سيتيئي.

خواجه صاحب جي ڪافي:

ساڏي دل ڦير ڏي پورلا! جيوين ڪس نيتيئي!

ڏوه ورائين دين اليندين، ڏي درڪي رت پيتيئي،

ڪس ڪر زوري دل بيواهي، ڇا نال ڏکان دي سيتيئي!

مولوي لطف علي مرحوم، جنهن جو سرائڪيءَ ۾ چيل ”سيف الملوڪ جو قصو“ ڏاڍو مشهور آهي، جنهن جا ڪجهه ڏوهيڙا فاضل اجل، مؤرخ اڪمل، سعادت نقش ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ پنهنجي تاليف ”ڪليات حمل“ ۾ صفحي 25 کان صفحي ايڪٽيهه تائين لکي، هڪ نقاد ۽ امين مؤرخ جي حيثيت ۾ پنهنجي هم قوي وڏي شاعر حمل فقير لغاري مرحوم جو مولوي لطف عليءَ سان موازنو ڪندي، نهايت تفصيل سان تاريخي حوالن جي روشنيءَ ۾ ثابت ڪيو آهي ته حمل فقير ڪلام جو اهو عجوبو متقي نمونو مولوي لطف عليءَ جي ڪلام مان پرايو هو. جيڪو سندس همعصر هو؛ ۽ حمل فقير پنهنجي مائٽ نواب سعيد خان لغاريءَ وٽ ڪيتري مدت سبزل ڪوٽ ۾ رهيل هو، جيڪو سر مير علي مراد خان جي طرفان سبزل جي ڪوٽ ۾ نواب هو. جتان مولوي لطف عليءَ جو ڳوٺ بهادر پور اتر طرف اٽڪل ٽيهه ميل مس هو؛ انهي زماني ۾ لطف عليءَ جي ڏوهيڙن وغيره جي انهيءَ ملڪ ۾ ڏاڍي هاڪ هئي، جن جي ٻڌڻ ۽ هٿ ڪرڻ جو سبزل ڪوٽ ۾ رهڻ ڪري حمل فقير کي پورو موقعو هو. خصوصاً حاڪم وقت نواب سعيد خان جي ذريعي ۽ اثر سان؛ حمل فقير سندس ملاقات جي لاءِ سندس ڳوٺ بهادرپور به ويو هو، پر اتفاقاً انهي وقت مولوي لطف علي پنهنجي ڳوٺ ڪونه هو، ٻاهر ويل هو.

مولوي لطف علي ”سيف الملوڪ“ وارو قصو سنه 1195هجري ۾ تصنيف ڪيو هو. جيڪڏهن سندس ولادت جو سن ۽ وفات جو سال حمل فقير وارو فرض ڪجي ته ان صورت ۾ هي چوڻ بلڪل درست ٿيندو ته سچل سائينءَ جي وفات جي وقت انهن جي ڄمار سترهن سالن جي هوندي، ۽ حمل فقير جي شاعريءَ جو ابتدائي دور 1250هه آهي. يعني حمل فقير، سچل سائينءَ جي وفات کان نو(9) سال پوءِ شعر چوڻ لڳو، ۽ اهڙوئي قياس مولوي لطف عليءَ جي شاعريءَ جو به ڪري ٿو سگهجي. مٿينءَ خامه فرسائيءَ جي مدعا صرف هيءَ آهي ته سچل سائينءَ جا سرائڪيءَ ۾ چيل ڏوهيڙا ۽ ڪافيون مولوي لطف عليءَ کي به سندس شاعريءَ جي دور کان اڳ ۾ ڪنين پيا هوندا. هڪ

تہ مولوي لطف عليءَ جو ڳوٺ بهادرپور سبزل ڪوٽ کي ويجهو هو، ڇيو تہ سبزل ڪوٽ ۾ نواب سعيد خان جي گهڻي وقت رهڻ سبب رياست خيرپور جا ڪيترائي ماڻهو هر قسم جا، نوڪريءَ وغيره جي سلسلي ۾ اُتي رهندا هئا (۽ ٽالپر حاڪمن وٽ سچل سائينءَ جو ڪلام ڏوهيڙا وغيره ڳائيندا هوندا. بقول "الناس علي دين ملوڪهم"، ٽالپر حاڪمن کي سچل سائينءَ جي ڪلام ٻڌڻ جو ڏاڍو شوق هو؛ ۽ هن ۾ ڪو بہ شڪ ڪونہ آهي تہ حمل فقير کي سچل سائينءَ جا سرائڪيءَ ۾ چيل ڏوهيڙا ۽ ڪافيون ۽ سي حرفيون وغيره ڪلام ننڍيءَ عمر ۾ ئي من و عن ياد هئا؛ ڇو تہ هڪ تہ حمل فقير خيرپور ميرس جي شهر کان اولهہ طرف بلڪل ٿوري پنڌ تي مير خان لغاريءَ جي ڳوٺ ۾ ڄائو ۽ وڏو ٿيو هو، ڇيو تہ سندس جي سر مير علي مراد خان ۽ سندس صاحبزادن وٽ گهڻي آمدرفت هئي، جتي سچل سائينءَ جي ڪلام ٻڌڻ جو عوام خواص کي ڏاڍو شوق هو. سر مير علي مراد خان تہ سمهڻ وقت پنهجي راڳيندڙن کان سچل سائينءَ جون ڪافيون ۽ ڏوهيڙا ڳوائيندو هو. انهي ڪري قياس بلڪل صحيح ٿيندو تہ لطف عليءَ جي شاعريءَ تي بہ سچل سائينءَ جي ڪلام، خصوصاً ڏوهيڙن، جو اثر پيو هوندو، جيئن اڳتي سچل سائينءَ جي سرائڪيءَ ۾ چيل ڏوهيڙن جو مطالعو قارعين ڪرام کي منهنجي راءِ سان متفق ڪندو، ۽ هي بہ تسليم ڪرڻو پوندو تہ لطف عليءَ جي ڪلام ڏوهيڙن وغيره کان گهڻو وقت، سالها سال، اڳ ۾ ئي حمل فقير جي شاعريءَ تي سچل سائينءَ جي سنڌي سرائڪيءَ ۾چيل خصوصاً ڏوهيڙن جو اثر پيو هوندو.

سچل سائينءَ حضرت پيران پير محبوب سبحاني شيخ عبدالقادر جيلاني قدس سره جي مدح سنڌيءَ ۾ چئي آهي، جنهن جا ڪجهہ بيت هن هيٺ نموني طور لکجن ٿا، جنهن ۾ سچل سائينءَ روءِ زمين جي ولايتن ۽ شهرن جا نالا آندا آهن:

اول حمد الله ڪريان، راض رحمان جو آهي تو پير پيران تي،
عرش ڪرسيءَ تي طبل تنهنجو هلي، چا زمين ۽ آسمان تي.

ولايت ولايت سنڌ نانءُ نشر آهي، ڏيو هٿ ڪر هن حيران تي،
پشن، پچم، پنجاب، سنجاب، خوارزم، خرم شهر ۽ خراسان تي.

تبريز، انگريز ۽ اصفهان، ملڪ ڪابل ۽ قنڌار، ڪاشان تي،
چين، ماچين، چنجي، چنجاول، جهانسي، ڪانسي، جام، جرجان تي.

منجهان مهر وجهه نگاه نادر ڪارڻ رب ديهه درازان تي،
"سچو" سگ سنڌ در جو آهي، پالوٽ نيهن جي ڪر هن نادان تي.
(هن مدح جا جملي 43 بيت آهن.)

حمل فقير مرحوم هڪ مدح مبارڪ حضرت ختمي مرتبت نبي ڪريم عيله الصواة والسلام جي چئي آهي، جيڪا "ڪليات حمل" جي صفحي 57 کان شروع ٿئي ٿي، جنهن جي مطالعي مان ثابت ٿئي ٿو ته اها مدح مبارڪ مٿي ذڪر ڪيل سچل سائينءَ واريءَ مدح جو تتبع آهي. حمل فقير جي مدح جا ٻه بيت نموني لاءِ هن هيٺ لکجن ٿا - فتد بروا:

پيو جذب جيلسمير تي، امداد ٿيو اجمير تي،
پيئي گاج تو گجمير تي، ڪر مهر مون تي مصطفيٰ!

پورب، پڇم، پنجاب ۾، سورت، سري سقلاب ۾،
سارهه تنهنجي سنجاب ۾، ڪر مهر مون تي مصطفيٰ!

هت حمل فقير جا ڪي ڏوهيڙا ۽ سچل سائينءَ جا ڏوهيڙا ٻه هوند ڏيکارجن، مگر ڪتاب جي ڊيگهه کان مداحن پيش ڪرڻ تي اڪتفا ڪيو ويو؛ ۽ مؤلف ناچيز جو پڻ هي ٻه اردو هو ته سچل سائينءَ جي ڪلامن جو تتبع ۽ مضامين جو تعاقب ڏيکاريو وڃي، پر اهو اِرادو پڻ تطويل 'لاطائل تحته' سبب ترڪ ڪيو ويو. مشهور روايت آهي ۽ تذڪره نويسن لکيو آهي ته سچل سائينءَ، ميان قادر بخش "بيدل" جي وات تي ڪڙي رکي چيو هو ته 'اسان هن ۾ حلول ٿا ڪريون.' "بيدل" جي ڪلام ۾ "بيدل" مرحوم جو اهو مصرعو پڻ ڪافي آهي ته "در تنهين داتا جي 'بيدل' پرت جو پينار هو."

سچل سائينءَ جي چيل هجو مليح ۽ ڪشف قلوب جو واقعو

هيءَ روايت ايتري مشهور ۽ متعارف بين الناس آهي، جو جهنگ ۾ رهندڙ ڪڙمي ٻه عام طرح ۽ شهري خواص خاص طور ڄاڻن ٿا؛ ٻه ڪوري سڳا ڀائر، ڳاڙهيءَ موريءَ ڳوٺ جا وينل، هرهڪ نالي عيسو ۽ موسو، هن ارادي سان درازا شريف آيا ته 'اسان هلي سيد سڏائينداسون؛ جيڪڏهن اسان کي ڪشف قلوب سان سڃاڻي ورتائين، ته پوءِ سندس طالب مريد ٿينداسون!' اهي سچل سائينءَ وٽ آيا ۽ سيد سڏايائون. سچل سائينءَ کين عزت ڏيئي

ويهاريو، جيئن هو سادات جي عزت ڪندو هو؛ ٿوريءَ دير کان پوءِ ستت اٿي موڪلايائون تہ سچل سائينءَ چيو تہ 'هي ڪلام ٻڌي، پوءِ ڀلي وڃو'- سچل سائينءَ ڳائي ٻڌايو:

ڪوري آهيو ڪوري، سائين، ڪوري آهيو ڪوري!
ٽي سريءَ مان ڪونہ ڪيئوسون، چوسريءَ مان ڦوري،
ڪوري آهيو ڪوري، سائينءَ ڪوري آهيو ڪوري!

عيسو، موسو نانءُ اسان جو، ويٺل ڳاڙهي موري،
ڪوري آهيون ڪوري، سائين، ڪوري آهيون ڪوري!

اٽون هٿ، ٻڌايون جوڙي ....
ڪوري آهيون ڪوري، سائين، ڪوري آهيون ڪوري!

گنمبث، ڪهڙا راڄ اسان جو، راڻيپور توڙي،
ڪوري آهيون ڪوري، سائين، ڪوري آهيون ڪوري!

اهو ڪلام ٻڌي، ٻيئي ڪوري قائل ۽ طالب ٿيا.

سچل سائينءَ جو سمورو ڪلام شطحيات ڪونہ آهي

سچل سائين جذب الي الله کان عروج جي حالت ۾ بي ساخته منصور، عطار، تبريزيءَ وانگيان شطحيات (خلاف شريعت) ڪلام چئي ويندو هو، جيئن هو پنهنجي هڪ ڪلام ۾ چوي ٿو:

"يار، وڃ بيخودي دي، ڪڏان ڪڏان آوندي هيئون!"

سندس سمورو ڪلام شطحيات ڪونہ آهي، بلڪ هن عشق مجازيءَ ۾ اهڙا سوز گداز وارا ڪلام چيا آهن، جن کي هڪ صاحب دل ذوق وارو ٻڌي ضرور متاثر ٿيندو، ڇو تہ سچل سائين نهايت درد مند، رقيق القلب هو، جيئن هڪ شعر ۾ چوي ٿو:

"دلم پر غم پريشان ز اشتياقش، ز دردم شير داديہ ما!"

سنڌ ۾ سچل سائينءَ جي خلاف جيڪا مخالفت ۽ بي التفاتيءَ جي لهر پکڙيل آهي، تنهن جو هڪ سبب تہ واقعا اهو آهي، جو سندس ڪلام ۾ "عطار" ۽ "تبريزي" ۽ "منصور" جيان ڪجهہ شطحيات آهن، مثلاً:

ايهو ڪم ڪريجي، جنهن وچ الله آپ ٻڌيجي.
مار نغارا ”اناالحق“ دا، سولي سر چڙهيجي،
وچ ڪفر اسلام ڪڏاهان، عاشق تا نہ اڙيجي،
”سبحاني ما اعظم شاني“، ”سچو“ سر سليجي!

●

”آهيان آءُ اسرار، جيڏيون مون کي ڪير تيون پانيو؟
”نوري ناري ناهيان، آهيان رب جبار.“

●

تو شاه بي نيازي، دم زن ”اني اناالله“!
شهباز پاڪبازي، دم زن ”اني اناالله“!

●

تو خدا هستي، خدا هستي، خدا، لاشريڪ و پاڪ از چون و چرا!

اهڙن ڪلامن ٻڌڻ سبب علماء دين ۽ قاضيان شرع متين سندس مخالف ٿيا ۽ ڪفر جون فتوائون صادر ڪيائون ۽ اهو سندن منصبي فرض هو. ۽ ويتر جو صوفي فقيرن، معتقن، مريدن، هندو مسلمانن اهڙن ئي خلاف شريعت ڪلمن ڳائڻ تي زور پريو، تہ ٻدندڙ عوام خواص تي پڻ انهن جواثر ٿيو.

از انسواءِ سچل سائينءَ جي مخالفت جو وڏو سبب هڪ هي پڻ ٿيو، جو وقت جا ٽالپر حاڪم سچل سائينءَ جا بيحد معتقد هئا، بلڪ مريد ٿيا، جاگير ڏنائون ۽ درگاهہ شريف جو قبو تعير ڪرايائون ۽ گادي ڌڻيءَ جي رهڻ لاءِ بنگلو جوڙيائون، ۽ هڪ طرف سندس ڪشف ڪرامات جي سبب ۽ ٻئي طرف سندس سفارشن تي حاجتمندن جون حاجتون پوريون ۽ روا ٿيڻ لڳيون، تہ بموجب ’الناس علي دين ملوکهم‘ سچل سئينءَ ڏانهن ماڻهن جي رجعات گهڻي ٿي؛ علاوه ڪي تصوف جا ڪوڏيا، خدا جي طلب وارا، اهل باطن جا پڻ سندس حلقہء عقيدت ۾ منسلڪ ٿيڻ لڳا.- تہ سنڌ جي ڪن پير صاحبن ۽ کهڙن جي مخدوم صاحبن ۽ ٻين صاحبِ مريد سيدن ۽ مرشدن کي حسد ۽ رشڪ مان عداوت ۽ خصومت پيدا ٿي، جنهن جو بيان مرزا علي قلي خان بہ پنهنجي رسالي ۾ لکيو آهي (مخدوم صاحب هالن واري جو هڪ خاص مريد نالي قربان علي درازن ۾ اچي سچل سائينءَ جو طالب بہ ٿيو هو)،

۽ جيئن حضر ۾ٿائي بادشاهہ عليه الرحمه ڏانهن ماڻهن جي رجوعات ۽ سندن ڪشف ڪرامات وغيره سبب هالن جي مخدوم صاحب ۽ شاهہ سائينءَ جي وچ ۾ غلط فهمي ٿي. جيئن تذڪره نويسن اهڙي واقعات ڪي شرح بست سان لکيو آهي ۽ حضرت استاد سائين علامہ حاجي مولانا المولوي دين محمد صاحب "وفائي" عليه الرحمه پنهنجي ڪتاب "لطف اللطيف" ۾ لکيو آهي، ۽ جيئن حضرت شاهہ عنايت الله صاحب صوفي عليه الرحمه جهوڪ شريف واري ڏانهن ماڻهن جي رجوعات ڪن پير صاحبن ۽ سادات جي حسد ۽ دشمنيءَ جو باعث ٿي ۽ سنڌس شهادت جي نوبت آهي. سچل سائينءَ سان ڪهڙن جي مخدومن صاحبن جي دشمنيءَ جو هڪ ته سبب اهوئي هو جو هو رئيس العلماءِ صاحب شريعت هئا. جيئن انهن ڪنهن زماني ۾ هڪ وڏي صوفي موحد محمد عاقل نالي ڪي شرعي ڏوهن سبب طرحين طرحين ازيتون ڏيئي قتل ڪرائي ڇڏيو هو. جيڪو ڪهڙن ۾ ڏاند تي چڙهي آيو هو ۽ "آڪيداس" اچ ڪوٺايو هئائين ۽ منصوري دم هنيائين (جنهن جي افساني ڪي سچل فارسي نظم ۾ لکيو آهي) - تئين مخدوم صاحب سچل سائين تي بہ سخت ڏمريل هئا. جنهن لاءِ سچل سائين بہ منصور ۽ تبريزي ۽ عطار جيان شريعت عزاء جي سزا ماڻڻ لاءِ هر وقت بيتاب رهندو هو. ليڪن رياست جا ٽالپر حاڪم سچل سائينءَ جا بيحد معتقد هئا. جنهن ڪري مخدوم صاحب اپڙي نہ سگهيا. ۽ مخدوم صاحبن جي حسد ۽ مخالفت جو هڪ ٻيو سبب پڻ ٿيو. جيئن مرزا علي قلي خان لکيو آهي، تہ شهر گنمبٽ جو هڪ هندو "ڪمو" نالي درازن ۾ اچي سچل سائينءَ جو مريد ٿيو. جنهن کي سچل سائينءَ مسلمان ڪيو هو؛ ڇو تہ هندن وغيره کي مسلمان ڪرڻ جي اجازت حڪومت طرفان صرف ڪهڙن جي مخدوم صاحبن کي ئي مليل هئي. مٿي ذڪر ڪيل پيرن ۽ مخدومن ۽ سندن مريدن معتقدن پڻ سندن حڪم تي، سچل سائينءَ جي مخالفت تي ڪمر ٻڌي هئي، ۽ زير اثر عالمن ڪانؤ فتوائون سچل سائينءَ جي خلاف لڪائي تبليغ ڪيائون ۽ پاڻان مخالفانہ ملفوظات لکي وڏن بزرگن ڏانهن منسوب ڪيائون، تہ جيئن بزرگن جي مريدن ۽ معتقدن تي اثر ٿئي ۽ هڪدم برخلاف ٿين. ۽ سنڌس مخالفت جو هڪ سبب سنڌس وصال کان پوءِ گهڻي وقت گذرڻ بعد ٿيو جڏهن درازا شريف جي بزرگن مان علم هليو

ويو ۽ شريعت جي پيروي ميٽجي ويئي ۽ عامي معتقدن ميخوارن جو گهڻو واڌارو ٿيو ۽ درگاه شريف تي گهڻو اچڻ ۽ رهڻ لڳا ۽ سنڌسن ميخواري جاهل صوفين تي اثر انداز ٿي ۽ هو کلم کلا ظاهر ظهور شراب ۽ ڀنگ وغيره پيئڻ ۾ مبتلا ٿيا، ۽ پڻ ٻيون ڪي بدعتون شريعت جي خلاف جاري ٿيون، خصوصاً چوڏهين رمضان شريف جي متقي، متشرع، زاهد، مجاهد سچل سائينءَ جي تاريخ وصال جي موقعي تي،- جن سڀني اهل علم دينڊار مسلمانن تي ڏاڍو خراب اثر ٿيو. سچل، اهڙن خلاف شريعت بدعتن وغيره لاءِ عندالله ۽ عندالرسول صلي الله عيله وسلم ذميدار ۽ جوابده نه آهي؛ بلڪ جن ماڻهن اهي خلافِ شريعت بدعتون جاري ڪيون، اهي جوابده ۽ ذميدار آهن. جيئن ٻين ڪيترن درگاهن تي خلاف شريعت ٻجڙا ڪم ۽ بدعتون ٿين پيون، جنهن لاءِ سلف صلحاء ذميدار نه آهن بلڪ خلف سفهاء عندالله ۽ عندالرسول صلعم جوابده ۽ مجرم آهن. سچل سائين هڪ شريعت وارو صوفي باصفا هو، جنهن کي حضرت ختمي مرتب صلي الله عليه وآله وسلم جو حضور حاصل هو. سنڌس دم زدنيون نام نهاد صوفين جيان نه هيون، بلڪ هو باخدا درويش حال جو صاحب هو ۽ بلا مبالغه وقت جو عطار ۽ تبريزي ۽ منصور هو:

قالت الاعراب آمنا قل لم تؤ منوا ولکن قولوا اسلمنا (الاية)

جيئن ته دين اسلام جو هڪ ظاهر آهي، هڪ باطن، تيئن قرآن حڪيم جو به هڪ ظاهر آهي ۽ هڪ باطن، جنهن ڏانهن مولانا رومي عيله الرحمه اشارو ڪيو آهي:

”مغز قرآن را برون برداشتيم، استخوان پيش سگان انداختيم.“

”ظاهر“ ته مصلحتن کي انهن صورتن ۽ امور سان متعلق ڪري ٿو جن ۾ ڪنهن مصلحت جو گمان ۽ شائبو هجي ۽ انهن جي لاءِ اوضاع ۽ مقادير ۽ اوقات جو معين ڪرڻ آهي ۽ انهن جي اشاعت ۽ تحريف وغيره جو سد ابواب آهي جن لاءِ نهايت درجي تاڪيد ڪوشش ڪرڻ آهي؛ ۽ ”باطن“ صُوَر طاعات وغيره سان متبس ٿي، عبادات ۽ طاعات جي آثار ۽ انوار کي حاصل ڪرڻ آهي. انهيءَ ڪري حفظ دين جي لاءِ لامحاله عنايت ۽ مدد الهي ٻن قسمن ۾ تقسيم ڪرڻ آهي. جڏهن حضرت ختمي مرتبت صلي الله عليه وآله

وسلم جن پنهنجي پروردگار ڏانهن تشريف فرما ٿيا، تہ حسب وعده "اِنا لہ لحافظون" (الايتہ)، الله تعاليٰ جي عنايت ڪاملين دين جي استعداد جي مطابق آنحضرت ختمي مرتبت صلي الله عليه وآلہ وسلم جي وارثن ۽ جانشينن ۾ ظاهر ٿي. پوءِ هڪ فرقو استعداد ازليءَ جي مطابق شريعت عزا؛ جي حفاظت جي لاءِ عنايت الهيءَ جو مورد ٿيو، ۽ اهو فرقو فقهاء، محدثين ڪرام رضي الله عنهم جو آهي، جيڪو هرهڪ زماني ۾ حصول دين جي ترغيب تحريص ۽ رد تحريف جي لاءِ بيحد ڪوشش ڪندو رهيو. (نوٽ: هي مضمون طويل آهي جنهن لاءِ هت محل بيان نہ آهي.) ۽ ٻيو فرقو پنهنجي استعدالي ازليءَ جي مطابق دين متين جي لاءِ عنايت الهيءَ جو آشيانو ٿيو، هن لاءِ تہ هي فرقو هر هڪ صديءَ ۾ اهل زماني جو مرجع ٿئي.

فقهاءِ ڪرام ۽ محدثين عظام رحمهم الله تعاليٰ فرمائين ٿا تہ 'جيڪو ماڻهو الله تعاليٰ جي حڪمن تي هلندو ۽ نواهي کان محترز رهندو، نمازون پڙهندو ۽ روزا رکندو، زکواة ادا ڪندو ۽ هڪ دفعو حج ڪندو ۽ قائم الليل صائم الدهر هوندو، تہ اهو ماڻهو اهل مغفرت جو آهي ۽ بهشت جو حقدار ٿيندو. ۽ اهل باطن جا صوفياء ڪرام قدس اسرارهم آهن. جيڪي چون ٿا تہ اهل ظاهر وارن جا اهي احتياط ادنيٰ درجي جا آهن، ۽ چون ٿا تہ بلاشڪ پهرين علماء ظاهر جي فرمان موجب شريعت تي ثابت قدم ٿيڻ ضروري آهي، ليڪن انهي مقام تي ٽي نڪتا غور طلب آهن. پهريون هي تہ عقائد ۾ صحابہ ۽ تابعين رضي الله عنهم جي موافقت مقصود آهي نہ متڪلمين مناظرين جي؛ ٻيو هي تہ مباحث تنزلات خمس يعني وحدت وحدانيت، روح، مثال، جسم ۽ وحدت وجود، وغيره، ۾ سالڪ (خصوصاً مبتديءَ) کي مشغول ٿيڻ نہ جڳائي؛ ٽيون تہ جيڪڏهن ڪتب احاديث ۽ آثار صحابہ ۽ طابعين جي قدرت نہ هجيس، تہ پوءِ مذاهب اربعه مان ڪنهن هڪ جي تقليد ڪري. ۽ اهل باطن چون ٿا تہ نماز هيءَ آهي تہ سموريءَ نماز رجوع الي الحق هجي، ۽ روزو هي آهي تہ سيني سڏن کان انقطاع ٿئي ۽ لذيذ طعامن ۽ خوش سمهڻ کان ۽ سيني لذتن کان تائب ٿجي، هر چندڪ اهي مباح ۽ حلال بہ ڪٿي هجن، ۽ حج هي آهي تہ پنهنجي باطن ڏانهن رجوع ڪجي ۽ جيئن ظاهري ڪعبي کي بيت الله چئجي تيئن قلب کي بطريق اوليٰ بيت الله سمجهجي، ۽

چون ٿا تہ تفڪر ۽ تذڪر ۾ اهڙو مستغرق هججي جو زبان تي الله تعاليٰ جي ذڪر کان سواءِ نہ هجي، ۽ ان کان سواءِ دل ۾ ٻيو نہ هجي ۽ ذات حق کان ساوءِ سڀ شيءِ کي وهم ۽ خيال يقين ڪجي، جنهن کان پوءِ اهو مقام حاصل ٿئي ٿو جتي بهشت اهڙوئي ناچيز آهي، جهڙو بهشت جي نسبت دوزخ هيچ آهي. جڏهن اهل باطن جا اتي پهچن ٿا، تہ زوق ۽ مستيءَ مان اهڙا ڪلام چون ٿا، جن کي اهل ظاهر جا خلاف شريعت (شطحيات) ڪوٺين ٿا. مولانا روم خوب چيو آهي:

گفتگوي عاشقانن در باب رب، جوشش عشق ست، ني ترڪ ادب.

۽ جڏهن اهل باطن جا انهيءَ حالت کان هيٺ لهن ٿا، تہ ان حالت کي پنهنجي اصطلاح ۾ "نزول" ٿا ڪوٺين، ۽ انهي وقت پاڻ کي مصلي عبادت تي ڏسي شريعت جي مطابق گفتگو ڪن ٿا، ۽ چون ٿا تہ هر صورت ۾ ذات پاڪ متجلي آهي مگر هرهڪ مرتبي ۾ سندس نالا (اسماء) مختلف آهن، انهي ڪري مراتب عبوديت وارا نالا الوهيت کي نہ ڏجن ۽ اسماء مراتب الوهيت جو مراتب عبوديت تي اطلاق ڪجي.

۽ قرآن حڪيم جي باطن کان "علم لدني" مراد آهي، ۽ علوم لدنيه اهڙا علوم ۽ اسرار آهن جن کي بقول امام غزالي عليه الرحمه غزل ۽ نصب ڪرڻ وارا خليفا ڪونہ ٿا چاهن. جن کي انهي کان انڪار تي اصرار هجي، تہ انهن کي قرآن حڪيم ۾ حضرت موسيٰ ۽ خضر عليهما السلام جي قصي ۾ غور ۽ تامل ڪرڻ گهرجي، ۽ آية ڪريمه "من ڪفر بالله بعد ايمانه الا من أڪره و قلبه مطمئن بالايمان" جي شان نزول کي پڙهڻ ۽ پروڙڻ گهرجي، جو حضرت عمار بن ياسر صحابي رضي الله عنه خدا ۽ رسول سان ڪفر ڪيو ۽ آنحضرت ختمي مرتبت فرمايو تہ "آل آن تر ايمانه" يعني "هاڻ ان (عمار بن ياسر) جو ايمان ڪامل ٿيو"! ۽ قرآن حڪيم جو باطن روزانہ تلاوت ۾ اچي ٿو، مثلاً:

"نهن اقرب اليه حبل الوريد" (پارو 26، رڪوع 2، سورة ق)،

ترجمو: "اسين زور ويجها آهيون ان ڏانهن ان جي ساهہ واريءَ رڳ کان."

"فاينما تولوا فثم وجه الله" (پارو الم، رڪوع 14، آية 115، سورة بقر)

ترجمو: "پوءِ جيڏانهن منهن ڪندو، اتي آهي منهن الله جو."

”وهو معکم اينما كنتم“ (پارو 27، رکوع 1، آيت 4، سورة حديد)

ترجمو: ”۽ اهو توهان ساڻ آهي جتي هجو توهان.“

”وفي أنسفكم أفلا تبصرون“ ،

ترجمو: ”۽ پنهنجي پاڻ ڏانهن ڇو نٿا نهاريو؟“

حديث قدسيءَ ۾ آهي:

لايزال عبدي يتقرب الي بالنوافل حتي أحبه فاذا احببت نت سمعه الذي يسمع به و بصره الذي يبصر به ويده الذي ببطش بها“،

ترجمو: ”هميشه منهنجو ٻانهون ويجهو ٿئي ٿو مون ڏانهن نفلن (عبادتن) ساڻ، تان جو آءٌ ان کي چاهيان ٿو؛ پوءِ جڏهن ان کي چاهيان ٿو، تڏهن هجان ٿو ڪن هن جا جن سان هو ٻڌي ٿو، اکيون أن جون جنهن سان ڏسي ٿو ۽ هٿ ان جا جن سان وٺي ٿو.“

پڻ آيل آهي تہ:

”الانسان سري و انا سره“

يعني، ”انسان منهنجو راز آهي ۽ آءٌ اِن جو راز آهيان.“

۽ پڻ آيل آهي تہ:

”ان الله خلق آدم علي صورته“

يعني، ”تحقيق الله تعاليٰ آدم کي پنهنجي صورت تي پيدا ڪيو، خلقيو.“

۽ پڻ فرمايائون:

”انا أحمد بلاميم“ يعني، ”آءٌ بلا ميم يعني احد آهيان.“ ،

اقوال الصحابه رضي الله عنهم: قال ابوبکر رضي الله عنہ، ”مارآيت شيئا ورايت الله بعده“

”مون ڪا اهڙي شيءِ نہ ڏٺي حالانڪ ڏٺو مون ان جي پٺيان الله کي.“

قال علي کرم الله وجهه، ما رايت شيئا ورايت الله فيه“

”مون اهڙي ڪابہ شيءِ نہ ڏٺي حالانڪ ڏٺو مون ان ۾ الله کي.“

قال اويس قرني رضي الله عنہ، ”اذاتم عيش العبودية فعيشه عيش الله تعاليٰ“

يعني، ”جنهن وقت پورو ٿئي ٿو عيش ٻانهپ جو، پوءِ عيش أن (ٻانهپ) جو عيش الله تعاليٰ جو آهي.“

قال امام علي زين العابدين رضي الله عنه، "يا رب لو جوهر علم الوح به، لقيل لي انت ممن يعبد الوثنا"

يعني، "اي رب جيڪڏهن جوهر علم جو ظاهر ڪيان ته مون کي چيو ويندو ته تون انهن مان آهين جيڪي بتن جي پوڄا (عبادت) ڪن ٿا."

امام جعفر رضي لله عنه کي چيائون ته "اوهان متڪبر ڇو آهيو؟" فرمايائون ته "منهنجو پنهنجو تڪبر ۽ پندار هليو ويو ۽ ان جي جاءِ ته حق تعاليٰ جو ڪبر اچي ويو آهي."

۽ شيخ معروف ڪرخيءَ چيو ته "ليس في الوجود احد اِلا الله" يعني، "وجود ۾ الله کان سواءِ ٻيو ڪوبه نه آهي."

۽ شيخ بايزيد بسطاميءَ چيو ته "سبحاني ما اعظم شاني" يعني، "آءٌ سبحان آهيان، ڪهڙو نه وڏو آهي شان منهنجو!" ۽ پڻ چيائين ته "لا اله الا آنا فاعبدوني" يعني، "ناهي ڪو الله مون کان سواءِ، پوءِ منهنجي عبادت ڪريو!" ۽ چيائين ته "مون نانگ جيان بشرت جي کل لاهي ڦٽي ڪئي آهي ۽ ان کان ٻاهر نڪري آيو آهيان." هڪ ڀيري مؤذن چيو ته "الله اڪبر". ٻڌي، چيائين ته "الوهيت ۾ آءٌ برتر آهيان." هڪ دفعو ڪنهن سندس دروازي تي چيو ته "بايزيد گهر ۾ آهي؟" وراڻي ڏنائين ته "گهر ۾ الله کان سواءِ ٻيو ڪوبه ڪونه آهي."

۽ سهل بن عبدالله تستريءَ چيو ته "آءٌ فرشتن تي حجت آهيان ۽ منهنجو هي گهيٽو علماء فقهاء تي حجت آهي." ۽ چيائين ته "الذکر عليٰ للسان هذيان و في القلب وسوسة" يعني، زبان تي ذڪر ڪرڻ بڪواس آهي ۽ دل ۾ ذڪر ڪرڻ وسوسو آهي." ۽ چيائين ته "صوفي اهو آهي، جنهن جو خون حلال ۽ جنهن جو مال مباح آهي."

۽ ابو حمزه خراسانيءَ، رڍ جو آواز ٻڌي، چيو ته لبيڪ جل جلاله!" ائين چئي، وجد ۾ پئجي ويو.

۽ شيخ جنيد چيو ته "ليس في جبتي سوي الله" - يعني، "منهنجي جبي ۾ الله کان سواءِ ٻيو ڪوبه نه آهي." (بعض انهيءَ شطح کي بايزيد ڏانهن منسوب ڪيو آهي.) هڪ دفعو شيخ جنيد جي اڳيان شبليءَ اوچتو "الله" چيو، ته ڪيس شيخ چيو ته "شبلي، الغيبة حرام" يعني "شبلي، (گلا) حرام آهي."

هڪ ٻيري بانيءَ فقر، علي ڪرم الله وجهه، بحالت عروج ۽ سڪر وحدت پنهنجي خطبي ۾ فرمايو، جنهن وقت ڀاڻ ماڻهن کي خطاب ڪري رهيو هو، ته ”مان ئي اسم الله جي ڪان لفظ ڏنو ويو آهيان ۽ مان ئي لوح آهيان ۽ مان ئي عرش آهيان ۽ مان ئي ڪرسي آهيان ۽ مان ئي ست آسمان آهيان ۽ مان ئي ست زمينون آهيان.“ پوءِ جڏهن اثناء خطبي ۾ ئي عروج ڪان لهي نزول جي حالت ۾ آيو ۽ وحدت جي تجلي اٿي ويئي، ته پوءِ ڀاڻ معذرت ڪرڻ لڳا ۽ پنهنجي عبوديت ۽ عاجزي، بيڪسيءَ جو اظهار فرمايائون.

شيخ ابوبڪر واسطيءَ چيو ته ”جنهن ذڪر ڪيو انهيءَ بهتان ٻڌو، جنهن صبر ڪيو انهي دليري ڪئي، جنهن شڪر ڪيو انهي تڪلف ڪيو.“

حسين بن منصور حلاج ”انا الحق“ چيو، ۽ چيائين ته ”عارف تيستائين مومن نٿو ٿئي، جيستائين ڪ هو ڪافر نه ٿئي.“ لکيو اٿن ته هڪ ماڻهوءَ ڪيس چيو ته ”تون پيغمبريءَ جي دعوىٰ ٿو ڪرين!“ منصور ٻڌي، ڪيس چيو ته ”افسوس جو تو منهنجو شان گهٽ ڪيو، آءٌ ته خدائيءَ جي دعوىٰ ٿو ڪريان!“ ۽ پڻ سندس شعر آهي. ”سبحان من لطف نفسه فسماه حقا، وڪثف نفسه فسماه خلقا“ يعني، ”پاڪ آهي اهو جنهن لطيف ڪيو نفس پنهنجي کي، پوءِ نالو رکيائينس حق؛ ڪثيف ڪيائين نفس پنهنجي کي، نالو رکيائينس خلق.“

ابوبڪر ارمويءَ چيو ته ”الملائڪة حراس السماء والعلماء حراس الدين و الاوليا حراس الله تعالي“ يعني، ”فرشتا آسمان جا نگهبان آهن ۽ علماء فقهاء دين جا نگهبان آهن ۽ اولياء الله تعاليٰ جا نگهبان آهن.“

۽ فارس بن يحيٰ بغداديءَ چيو ته ”لذت طاعت جي ۽ لذت شرڪ جي ٻيئي برابر آهن.“

علي هجويري لاهوريءَ چيو ته ”الفقير عندي من لا قلب له ولا رب له“ يعني، ”منهنجي نزديڪ فقير اهو آهي، جنهن جو نه قلب آهي ۽ نه جنهن جو رب آهي.“

۽ احمد نامقي جامي رندفيل چيو ته:

ما ذات ذوالجلال خداوند اکبريم - قدوس پاڪ از همه الواث برتريم
ني آب و بادو آتش ني خاڪ وني هوا - ني جسم و ني مرڪب وني عرض وجو هريم
ما حق مطلقيم ببين اندرين صفات- ما ذات ايزديم مولي زمر چادريم

حضرت سيد عثمان لعل شهباز قلندر عليه الرحمه:

من آن دُرم ڪہ در بحرالله بودستم، بکرهِ طور با موسيٰ ڪليم الله بودستم

شيخ سعدي چيو تہ:

رہ عقل جز پيچ در پيچ نيست- بر عارفان جز خدا هيچ نيست

مولانا جاميءَ چيو تہ:

نموده روي در بال و پست اوست- و گربسيار ور ڪم هرچہ هست اوست

حضرت مجدد عصر پير سيد محمد راشد عليه الرحمه فرمايو:

وحدت مان ڪثرت ٿي، آهي وحدت ڪثرت ڪل،

اندر پرين، ٻاهر پرين، ڀول نہ ٻئي ڪنهن پل،

هي هنگامو هُل، مڙيئي محبوب جو.

حضرت خواجه علامہ عبدالحق درازائي عليہ الرحمہ فرمايو:

هر چہ بيني ز فوق عرش علا، هستيءَ اوست تا بہ تحت الثري

.... نسبت در جهان موجود، همہ هستي ازو شده پيدا

احمد غزاليءَ وچيو تہ ”سنت اسان جي رسول ڏانهن آهي ۽ فرض اسان جو آهي خدا ڏانهن.“ ۽ مشهور آهي تہ نماز جي نيت وقت چوندو هو تہ ”ڪافر ٿيس، جڏهن چيو ٻڌم، الله اڪبر!“

۽ حضرت محبوب سبحاني عبدالقادر جيلاني قدس سره فرمايو:

”مَن اراد العبادة بعد الوصول فقد اشرڪ بالله تعاليٰ“ يعني، جنهن وصال خدا کان پوءِ عبادت جو ارادو ڪيو، تحقيق هن الله تعاليٰ سان شرڪ ڪيو.“

۽ سعدالدين حمويءَ چيو تہ ”موحد ۽ مشرڪ حقيقي پاڻ خدا آهي.“

۽ برڪ همدانيءَ چيو تہ ”حضرت محمد مصطفيٰ عليہ الصلواة جي نور ڏسڻ سان مڙيئي مومن ڪافر ٿي ويا ۽ ڪين انهي جي خبر بہ نہ پيئي.“

حضرت خواجه معين الدين سيد حسن سنجري ثم اجميري قدس سره کي هڪ شخص چيو تہ ”مون کي پنهنجو مريد ڪريو.“ ڪيس فرمايائون تہ ”چئو لااله الاالله چشتي رسول الله.“

۽ فريدالدين عطار چيو:

من خدايم من خدا، فارغم از ڪينهء و ڪبر و هوا

۽ حضرت بو علي قلندر پاني پتيءَ چيو:

نمازي مي گذارم در خرابات، رڪوعي سجودي ني قيامي

براقي ڪردم از وحدت چو برقي، خدائي را برون ڪردم بگامي

شرف زنار و تسبيحت يکي شد، تو خواهي خواجہ شو خواهي غلامي

حضرت غوث بها الدين ذڪريا ملتاني قدس سره فرمايو:

عالم چراگاه ڪمين خران ماست، عقبي شڪارگاه سگان سگان ماست

ما عرش و ڪرسي را زير قدم نهيم، اسلام و ڪفر سوزم اين نامتحان ماست

جملہ نبي طفيل من انبيا شدند، عيسيٰ و خضر و يونس از پس روان ماست

بشنو سخن بهاول از صدق بوالعجب، والله مڪان وحدت در سايہ بان ماست

علي نور بخش اسيريءَ چيو:

هم ذات بحت مطلقم، هم وصف وهم اسماستم
هم نفس و موج و قلزمم، جُو و هم درياستم

اول منم، آخر منم، ظاهر منم، باطن منم
غائب منم، حاضر منم يڪتاو بي همتا ستم

عالم منم، آدم منم، همم شادي و هم غم منم
هم درد و هم مرهم منم هم لا و هم الا ستم

جني منم، انسي منم، هم عرش و هم ڪرسي منم
هم عالم قدسي منم، نورِ جهان آرا ستم

هم زاهدم بي شور و شر، هم عاشقم بي پاو سر
هم در اسيري بي خبر، هم رند نا پروا ستم

۽ هڪ شخص شاه عالم کان پڇيو تہ "تنهنجو نالو ڇا آهي؟" چيائين، "محمد" پڇيائينس تہ "تنهنجو چوڻ ڇا آهي؟" چيائين، "الله احد". پڇيائينس تہ "تنهنجو حال ڇا آهي؟" چيائين، "الله الصمد". پڇيائينس تہ "تنهنجي صفت

ڇا آهي؟" چيائين، "لم يلد ولم يولد". چيائينس ته ته "تنهنجو قدر ڇا آهي؟" چيائين، "لم يكن له كفواً احد".

شيخ اڪبر محي الدين ابن العربيءَ چيو ته "فوقتا يكون العبد ربا بلاشك و وقتا يكون العبد عبدا بلا افك" يعني، "ڪنهن وقت پانهون بلاشڪ رب هوندو آهي، ۽ ڪنهن وقت پانهون پانهون هوندو آهي ري بهتان." "فانت عبد فانت رب لمن له في الخطاب عهد" يعني، "پوءِ تون ئي پانهون آهين ۽ تون ئي رب آهين، هن جنهن جو خطاب (الست بربكم) ۾ عهد ۽ اقرار آهي."

سچل سائينءَ جي شطحيات سنڌي، سرائڪي، اردو، فارسيءَ جا نمونا مشتي از خروار:

"آهيان آءُ اسرار، جيڏيون مون کي ڪير ڏيون پانيو؟

●

پانهون پانءَ م پاڻ، تون ئي مالڪ ملڪ جو!
"لاخير في عبيد"* اهو اٿئي اهڃاڻ.

●

الله الله ڇو ڪرين، پاڻ ئي الله جاڻ،
"سچو" سائين هڪڙو ناهي شڪ گمان.

●

اتي ڪفر نه اسلام، آهي سيني ڪي سلام،
مذهب مور نه مڃيان، آءُ مشرب منجهه مدام،
هاديءَ سائينءَ پاڻ "سچوءَ" کي عشق ڪيو انعام.

●

پنهنجي ذات لڪائي، ڪيئن ٻي ذات سڏايان؟
منصوريءَ جي موج ۾، ٿو "اناالحق" الايان،
'اعليٰ اعظم شان' جي، نوبت نيهن وڄايان،
واديءَ ۾ وحدت جي، گهوري سر گهمايان،
"سچو" سارو سچ ٿيو، هيءَ حڪمت ٿو هلايان.

●

"پانهي ۾ ڪا ڀلائي نه آهي"

سوئي ڪم ڪريجي، جنهن وچ الله آپ ٻٺيجي،
اها تڪبير 'فنا في' والي، پهلي پهر پڙهيجي،
مار نغارا "انالحق" دا، سولي سر چڙهيجي،
وچ ڪفر اسلام ڪڏاهان، عاشق تا نہ اڙيجي،
'سبحاني ما اعظم شاني'، "سچو" سر سليجي،
خود هي اهوئي خود هي، نهين اور ڪوئي اليندا.

منصور هوڪي ويڪو سولي اوپرا چڙهيندا،
طرحون طرح تماشا آپ آپڻا ٻٺيندا.

عاشق ٿيوي آپ تي ڏيک حسن آپٽي ڪون،
نعره 'آنالحق' دا، وچ بيخودي مريندا.

فرعون، موسيٰ هڪو، اهو پول ڪوئي رکا هي،
اهو سي ڪنهن صورت وچ، ٻوليان لڪين ٻليندا.

شمل چا ٻڌ شاهي دا، چوڙ دمان گدائي والا!
آپ سڃاڻ "انالحق" آکين، ماڻي عيش الاهي دا.

●

عشق هي امام ميرا، ديگر امام ڪيا هي؟
ميخانہ ميـن هوا هون، جرغ يا جام ڪيا هي؟

اس جا ملائڪ ني مجهہ ڪو سلام ڪيا هي،
قاضيا همن سون اس جا ديگر سلام ڪيا هي؟

يسمع و يبصر، جانو يقين سيتي،
هم خانہ يار هوڪر ڪرنا پيام ڪيا هي؟

●

تو خدا هستي، خدا هستي، خدا، لاشريڪ و پاڪ از چون و چرا!
خويش را در خويش مي بيني همہ، نيست چيزي در تحرڪ غيرما
هم خدائي نام را داشتن، ذات تو تحقيق مي باشد خدا

گاه آدم گاه شيطان مي شوم، گاه موسيٰ گاهہ عمران مي شوم
کہ جدا باشيم از مادر پدر، کہ چو اسماعيل قربان مي شوم
گاه عابد گاه زاهد گہ مغم، گاه ڪفر و گاه ايمان مي شوم
گاه باشم ”آشڪار“ بادشاه، گاه بر دربار دربان مي شوم

بت راسجود کردم در ميکده نشتم، اسلام شد بغاوت چون سد دين نشکستم
ايمان و دين برون شد آن يار اندرون شد، زنار در گلو شد رشتہ سجہ گسستم
اين شيوه ايست رندي معلوم شد برندان، من از شراب وحدت منصور وار مستم

سچل سائينءَ جي انهيءَ ڪلام جو نمونو جيڪو هو عروج جي حالت کان پوءِ نزول جي حالت ۾ چوندو هو.

آهيان عيبدار ميان، آءٌ ٻانهن جي ٻانهي،
عمر سيائي ڪوڙ ڪمايم، بخشيو مون کي اِهي جاني!

روز ازل کان ابد تائين، اٿم ڳچيءَ ڳل ڳاني،
ڏوه ڏنگايون ڏِسُ نہ منهجيون، محب ڪريو مهرباني!
ڪيئن ”سچو“ جي دلڙي دلبر، دوست ڪَيَوَ ديواني!

●

ت-تنهنجي تاري، آهيان آزاري، بندي بيڪاري،
بچڙي ۽ بدچال، ساجن لوهہ سنيال!

ث-ثمر نہ ساريان، گونىر گذاريان، پل پل پڪاريان،
ڪيم بد اعمال، ساجن لوهہ سنيال!

خ-آهيان خوار، گولو گنهگار، ناقص نابڪار،
خلل ۽ خيال، ساجن لوهہ سنيال!

●

غ-غرق گناهان دي وچ هوئيان، ڪوئي مول ثواب نہ ڪرديان جي،
تيڏي لا ابالي درگاه سائين، ڏيک ٻهون مين ڏرديان جي!

●

گر بندهء گناهگارم، از در تو بسي اميدوارم
دربارِ گهت چہ عرض سازم ڪز جرم و خطائي شرمسارم
هرڪس ڪہ مراملي پذيرد، حقاڪہ سگ تو داغدارم
هرگز زدرت بدر نرفتم ڪن عفو ڪہ عذر پيش آرم
بر مور ضعيف رحم فرما، بر لطف تو هست انتظارم
از ڪرده خويش شدم پشيمان، خود را بتو پادشاه سپارم
مائيم خراب دل خرابم، بدڪار بعالم آشڪارم

آمدم برسر مطلب:

اصحاب علم ۽ ارباب تصوف ۽ معرفت کان مخفي نہ آهي ۽ مٿي پيش ڪيل مضامين کان پڻ ناظرين ڪرام کي روشن ٿيو هوندو تہ صوفياء ڪرام ۽ مشائخ عظام کان عروج جي حالت ۾ جوش عشق ۽ مستيءَ کان اهڙا ڪلام خلاف شريعت جي صادر ٿين ٿا، جن کي هو پنهنجي جا اصطلاح ۾ ”شطحيات“ ڪوٺين ٿا، جيئن مولانا روميءَ فرمايو آهي:

گفتوي عاشقان در باب رب، جوشش عشق ست ني ترڪ ادب.

۽ فقهاء عالي مقام رحمهم الله تعاليٰ اهڙي خلاف شريعت ڪلامن سبب مٿن ڪفر جون فتوائون صادر ڪري سزائون ڏيندا رهيا آهن، جو اهو سندن منصبي فرض هو. ڪن کي قتل ڪرايو ويو، ڪن کي سوليءَ تي چاڙهيو ويو، ڪن جي کل لهرائي ويئي، ڪن کي گهاڻي ۾ پيڙايو ويو؛ ليڪن ان هوندي بہ اهي صوفياء ڪرام هن دنيا جي زندگيءَ ۾ موت کان پوءِ مرجع الخلائق رهيا، ۽ سندن تصنيفات کي بہ اهل معرفت جا ڏاڍي ذوق ۽ شوق سان پڙهندا ۽ پڙهائيندا رهيا آهن. ۽ صوفياء ڪرام مان شيخ محي الدين ابن العربي بہ ”شطحيات“ سبب فقهاء سڳورن جي نزديڪ وڏو ڏوهاري آهي، جنهن کي هو ”شيخ اڪبر“ ڪوٺين ٿا. حافظ ابو عبدالله وهبي ۽ علامہ ابن تيميه سندس سخت مخالف هئا ۽ نهايت زور شور سان سندس مخالفت ڪندا رهيا ۽ عوام توڙي خواص ۾ تبليغ ڪندا رهيا تہ ’شيخ محي الدين ابن العربيءَ جي تصنيف کي ڪوبہ مسلمان نہ پڙهي‘- حالانڪ شيخ جي تصنيفات چار سؤ جي قريب چون ٿا، ۽ سندس قرآن شريف جو هڪ تفسير پنجانوي جلدن ۾ هو ۽ ٻيو

تفسير ائن جلدن ۾ هو؛ تصوف ۾ سندس ٻه ڪتاب وڏيڪ مشهور آهن: هڪ "فتوحات مڪيه" ۽ ٻيو "فصوص الحڪم". مخالف علماء جي مخالفت جي باوجود امام ابن سعد يافعي شيخ جو وڏو مداح آهي، جيئن شيخ الاسلام ذڪريا ڪان روض جي شرح ۾ منقول آهي ته "امام يافعي شيخ اڪبر محي الدين ابن العربيءَ جي ڪتابن پڙهڻ لاءِ اجازت ڏيندو هو، ۽ چوندو هو ته 'جيڪي جاهل اهل طريقت جا منڪر آهن، انهن جي چڻ سڌ هيءَ آهي ته هو ڦوڪ سان جبل کي اڏاري هٽائي ڇڏين؛ جيڪو خدا جي ولين سان دشمني رکي ٿو اهو گويا الله تعاليٰ سان عداوت ٿو رکي.'" شيخ جلال الدين سيوطي لکي ٿو ته "ابن العربي عارفن جو مربي آهي ۽ تنزلات جو روح آهي ۽ حضرت نبي ڪريم صلي الله عيله وسلم جي قدم بقدم هلڻ وارو آهي." ۽ پڻ شيخ اڪبر جي مخالفين جي ترديد ۾ جلال الدين ٻه ڪتاب لکيا آهن: هڪ جو نالو "تنبيه الغبي في تبرئة ابن العربي' آهي ۽ ٻئي ڪتاب جو نالو "قمع المعارض في نصرة ابن الفارض" آهي. ۽ شيخ الاسلام مجدالدين فيروز آبادي صاحب ڪتاب قاموس وارو لکي ٿو ته "قاضي القضاة مالڪي جڏهن شيخ اڪبر کي ڏٺو، ته قضا ڇڏي سندس قدم تي هلڻ لڳو ۽ پنهنجي ڌيءُ سندس نڪاح ۾ ڏنائين"؛ ۽ پڻ فيروز آبادي لکي ٿو ته "شيخ اڪبر جا مخالف اهي آهن جيڪي بلڪل ٿلها ملا آهن، جن جو محققين جي مشرب ۾ ڪجهه ٻه ٻهرو ڪونه آهي؛ ورنه جمهور علماء ڪرام ۽ صوفياء عظام اقرار ۽ اعتراف ڪيو آهي ته شيخ اڪبر هڪ وڏو صاحب تحقيق جو ۽ توحيد جو امام آهي ۽ علوم ظاهريه ۾ يگانو ۽ يڪتا ۽ بي نظير هو." ۽ شيخ عزيز الدين عبدالسلام لکي ٿو ته، "ڪن ويچارن گهٽ سمجهه وارن ملن شيخ اڪبر جو انڪار ڪيو اهي، جن کي فقيرن جي اصطلاح جي ڪابه خبر ۽ ڄاڻ نه آهي." ڪاش اهي ويچارا فقيرن جي صحبت حاصل ڪن ها! ۽ معترض کي غور ۽ فڪر ڪرڻ گهرجي ته مشائخ ڪرام ۽ اولياء عظام جي تصنيفات ۾ ڪي ٿورائي اهڙا ڪلمات آهن، جيڪي اهل ظاهر جي نزديڪ ڪفريات آهن، ۽ عروج جي حالت ۾ ذوق، مستي، جوش ۽ عشق ۾ انهن کان بي اختيار صادر ٿيا آهن؛ ورنه سندن ٻي سموري تصنيفات بحالت عزول شريعت غراء جي مطابق آهي، جيئن شيخ اڪبر چوي ٿو، "ڪل من يفهم هذا جاز اسرار

الطريقة و من يغفل عن هذا يجد في نفسد غمة"- يعني، "جيڪو هي ڳالهيون سمجهندو، اهو طريقت جي رازن کان پار ٿيندو، ۽ جيڪو انهن کان غفلت ڪري ٿو، اهو پنهنجي نفس ۾ ڪرب ۽ حجاب لهندو".

جيئن سچل سائين هڪ ڪلام ۾ چوي ٿو: "يار، وچ بيخودي دي، ڪڏان ڪڏان آنوندي هيئون."

۽ وڏيڪ چوي ٿو، "زوران زوريءَ پون اوقاتون، ڏاڍيون بره جون باتيون- سچو آهي ڪڏهن ناهي!"

مطلب تہ حضرت فاني في الله باقي بالله حافظ عبدالوهاب فاروقي عليہ الرحمه جي رسالي توڙي ٻيءَ سموري تصنيفات ۾ ڪٿي ڪٿي 'شطحيات' بہ آهن، ورنہ سموري ٻي تصنيفات سوز، گداز، درد ۽ غم سان پرپور آهي- ۽ اها بہ هڪ حقيقت واقعي آهي تہ سچل سائينءَ پنهنجا اهڙا ڪئين بياض پنهنجي ڪلامن جا ڪي پاڻيءَ ۾ لوڙهي ضايع ڪري ڇڏيا هئا ۽ ڪجهہ روبرو ساڙائي ڇڏيا هئائين، ۽ انهي وقت طالبن کي چيو هئائين تہ "متان منهنجي اهڙن ڪلامن جي پڙهڻ ۽ ٻڌڻ سان ماڻهو شريعت غراغ جي جي واٽ کان ڀلجي گمراهہ ٿين"- جيئن اهو واقعو سيني تذڪره نويسن سپرد قلم ڪيو وآهي. ۽ هو بلاشبہ هڪ عابد زاهد، متورع، متشرع صوفي هو، جنهنڪري سني، شيعي، نيڪ ۽ بد ۾ فرق نہ ڪندو هو.

الفقير محمد صادق غفرلہ

راڻيپور شريف، ضلعو خيرپورميرس،

فقط 23 رمضان شريف، 1376هہ

سچل جو رسالو

(سرائڪي ڪلام)

دعا

نَنگڙا نِماڻي دا، جيوين تِيوين چولڻا!

ميلي هان يا مندي هان، بيشڪ تيڏي بَندي هان:
يَڪين مَيڏا يولڻا، مَيڏے عَيب نہ ڦولڻا!

پئي هان تيڏے پنارے، لڳي هان تيڏے لارے:
تَيڏي ذات سَتاري، ڏوهہ نہ مَيڏےڳولڻا!

نال ڪوجهي دے جالڻا، آسان ڪنے ول آوڻا:
يار ”سچل“ تَون لهِن ڪَشالے، گهونگهٽ آپڻا ڪولڻا!

نعت

ڪُل نَبيان دا سَرتاج مُحمّد، "بَحر عرَف" امواج مُحمّد.
"قَابَ قَوسَين اَو اَدنيٰ"، شرَف شَبِ مِعراج مُحمّد.
اُمّت تيري ڪِيوَن غم ڪاوے، جَين دي تَيڪُون لاج مُحمّد.
"سَچّل" ڪُون غم ڪوئي ناهِين، ڪِيتا لا يَحتاج مُحمّد.

●

شَمع شباهَت رُخ دي ڏِٺم، شور گهتيندي شَبّي؛
نامَخلوق سَڏِيجے اس نُون، رَنگ سَمُورا رَبِي؛
رُومي، نا اِيراني چالے، رکدا عَزم هے عَربي،
"سچل" دا وچ ڏونهان جَهانان، مُشڪل حَل مُرَبّي.

پنهنجي متعلق

ڏاڏا چاڻ محمد حافظ، وچ درازين ديرا-
دست تَهين دے اصلون آها، سارا مقصد ميرا.

هادي مهدي مُرشد مَيڏا، قادريہ هے ڪامِل-
عارف عبدالحق بهردم، نال مُريدان شامل.

مهدي شاهہ مُربّي ميڏا، رهبر راهہ ڏسيندا-
حق مُحقق، مَستي مے دي، بيشڪ او بخشيندا.

شاهہ عبيدالله اساڏا، خواجہ پيران پيران،
آل نبي اولاد علي، هے حضرت ميران ميران،

ڏاڏا اس دا غوث الاعظم، مُرشد ڪُل اولياوان،
قدم مبارڪ هويا تَحقق، گردن سڀ سرتاجان.

ڪوئي اور نہ سُجهدا مَينُون، آپے آها ظاهر،
"اَللهُ نُورُ السّماوات وَ الارض"، اوئي منظر ناظر،
" ولقد ڪَرّمنا بني آدم وحملنا هم في البرّ والبحر"، "سَچُو" هر دم حاضر.

حسن ۽ عشق

ڏوھيڙا

(١)

ظالِم ديان زور آوَر آکيان، باشے باز يا بَحريان؛
ڪَجليان قاتل عشّاقان ڪُون، قتل ڪَريندِيان ڦهريان؛
درد مَندان دے مارَڻ ٻاجُھون، ڪٽ نَھين او نَھريان؛
شاھان تي بے پروا "سَچّل"، نال غَريبان گھريان!

(٢)

مَحبوبان ديان ني اکيان بَحرِي، سَيڪنھِن سيتي اڙڪِن؛
چَنّڻ نال ڪِيٽس چِتسالي، نُور سِتارے جَھڙڪِن؛
زُلفان مار سياہ دے وانگڻ، ڳَل دے اتّون لَڙڪِن؛
عُشّاقان دي مارَڻ ڪِيتے، پيرے پيرے پَڙڪِن؛
"سَچّل" ويک خيال اُنھان دا، صدھا عاشق ڦَڙڪِن!

(٣)

اکيان يار سُھڻے ديان سُھڻيان، خُوني ظُلم ڪَريندِيان؛
بازان وانگڻ ڪَرِن سَٿونے، دَمّ نہ ھڪ ڏيرِيندِيان؛
ڪاوِن ماس، تے رَت پِي پيون، چَنگل نالَ مَريندِيان؛
اچا پي "سَچَل" ڀاڇن ناھِين، ڪارڻ خُون گَڙيندِيان!

(۴)

زرّے باز سُہٹے دیان اکیان، شَوقي زور شِکاري؛
کَیفي شور شرابي هوندیان، خاصیان خاص خماري؛
عُشّاقان دي او دل نون "سَچّل"، کَردیان قوت گذاري!

(۵)

اکیان باز عقاب سُہٹے دیان، شور گهَتِن شَہ زوریان؛
مَست هووِن مستانیان ڈونهین، ڈاڍے کَیف کَکوریان؛
مُنهن وِچ ڈون مَهتاب نِي روشَن، یا وَت نُور کَتوریان؛
خُوني خُون کَریندیان "سَچّل"، تاپي سَدا سگوریان!

(٦)

اکیان باز عقاب سُہٹے دیان، کَرن پَرون پَرواز وڈے؛
اگون اُنهان، مُشتاقان دے، هوندے سَو نیاز وڈے؛
بانهان بَڌ، گهَت ڳل وِچ ڳاري، کَردے کَڙ ایلاز وڈے؛
تاپي "سَچّل" مَعشوقان دے، هوسِن غمزے ناز وڈے!

(۷)

سُہٹے دیان شَہ زور اکِین، او کَنهِن دي غَرَض نہ رکدے؛
رَمز اُنهان دي راز والي، کیئي لکّان وچون لکدے؛
وچون هَزارن، یار دے "سَچّل"، هِن هِک ڈون عاشق اک دے!

(٨)

سُهڻے يار ديان اکيان قاتِل، درد مَندان ڪُون قَتِن؛
ڏے بانوَليان شهباز وانگڑ، سر عُشاقان دے جَهٹّن؛
کاوِن ماس يَتِيمان دا، وَت رَت چهنب نال چَٹِن؛
طامع، طَمعے وقت عُشاقان، زيرے بُڪيان پَٹِن؛
غرَض نَهِين مُشتاقان "سَچَل"، مُنهن نا اوڏون مَٹِن!

(٩)

سُهڻے ديان شهباز اکين هِن، يا وَت ظالِم زَرّے؛
مِز گان ڏِون تعزير عُشاقان، ڏين والے جَڑ دَرّے؛
قَدر اُنهان دا تَنهِن ڪُون جِنهان، پيتے تازے تَرّے؛
مَست مَوالي اٹّان آڪِر، سَٹّن سِر هِڪ جَرّے؛
خَبَر جِنهان نُون اِها نہ "سَچّل"، حال تِنهان دے بَرّے.

(١٠)

جهٹ مارِن شَهباز اکين دے، بَرسر ماس يَتِيمان؛
مشتاقان دے سَبّ بُڪيان زيرے، قُوت تِنهان دا قِيمان؛
دردمَندان دي دل دے ڪِيتے، نازان نال پِيي نِيمان؛
حُسن دِي فَوج هے کوڑيا اپٹا، دل تہ "سَچّل" دے خيمان!

(١١)

سُهڻے ديان اِهے ظالِم اکِين، شير وتِن جَڑ شوري؛
شور گهتِن شهزاديان ڏونهين، ڪَيفي ڪَيف ڪَڪوري؛
نينهن دے نيزے بَرڇان چاوِن، يا وَت جام ڪَٹوري؛
ڪَرن تاراج دليان ڪُون "سَچّل"، زورآور، نال زوري!

(۱۲)

شير اکين شه زور سهڻے ديان، بَرڇان يا تلواريان؛
حاکم سخت، حکومت واليان، سائين آپ سنواريان؛
مارن ملک دلين دا يارو، قابض رهن قراريان؛
کتليان مين بادشاهيان ڏنيان، "سچل" انهان آڌاريان!

(۱۳)

شير اکين دے غالب هوندے، اتے شير جهنگل دے؛
شير اکين کنون کوئي نا بچسي، آسي وچ چنگل دے؛
جهنگ والا مڙ وينداء، اے تا گڙدا کاڻ قتل دے؛
مارڻ پاجهون مشتاقان دے، اهے "سچل" مول نہ ٽلدے!

(۱۴)

عالم کون تا شير جهنگل دا، مارے يا وت کاوے؛
ميکون شير اکين دے کاڌا، تنهن کنون کون چڙاوے؛
ويکڻ نال مريندا چنگل، درد دليان کون لاوے؛
صيّادان دے تنهن نال جو مرچے، يکجا آڻ بچاوے؛
شير شڪاري گڏ گذريندے، سچل کون بچاوے!

(۱۵)

اکيان کنديان، ابرو کنديان، وال پي کندے کندے؛
کڏان کڏان چتکا چڙيندے، مارسيه اتون مندے،
ويکڻ نال عشاق پئے گلدے، نا چاڙهن ماس دے سندے؛
در معشوقان، مشتاقان "سچل"، لاگڑوتے ڍندے!

(١٦)

اکيان عِشق نِي آبرو، مِژگان عِشق سَيوئي؛
جادوگر دا جادو ڏاڍا، سَڀ نُون حَيرت هوئي؛
عاشِق ويک حُسن دے مُرچے، حال وَڃيندا روئي؛
"سَچّل" تِير ڪمانان بازار، پيچ نا وَيندا ڪوئي!

(١٧)

بادشاهان تي فلڪ نہ رکديان، ڏاڍا حڪم اکين دا؛
مِلڪ ٿِيا محبوبان دي، اي سرا مال مڪِين دا؛
اے رخ وچ شهبازان پايا، ناهِين ڪم مڪين دا!

(١٨)

حُسن واليان ديان گهلان چڙهيان، ڪنهن نا جهليان پليان؛
مُشتاقان دے مارڻ ڪيتے، گهُور ڪريندِيان گهليان؛
درد مندان دے دليان اُتے، چوٽ چلاوڻ چليان؛
مشتاقان ڪون انهان اکيان ديان وت، مارڪے فوجان وليان؛
دَهشت جهل ڪے "سَچّل" سائين، رنگ پريان نال رليان!

(١٩)

اکيان ذوالفقار ظالِم ديان، خُون ڪريندِيان خُوني؛
نال عُشاقان آڪر لاوِن، غمزے گوناگوني؛
دِيوانيان وَه ديوانيان نُون، آڏيون جوش جُنُوني؛
دُراني، اِيراني، رُومي، يا فوج اِها ارغوني؛
يار "سَچّل" اهے نَهين صفت وچ، بيشڪ هِن بيچوني!

(۲۰)

چَشمان هوندیان یار سهڻے دیان، وه وا بِره دے باشے؛
اَپڻي قدرت نال بَڻایان، خُوبي خالِق خاصے؛
لعل یاقوت لَگن سَبِ هِیرے، روۓ سُهڻے دے راشے؛
موتیان دیان لڑ مُنهن تے "سَچّل"، مُصحَف دے هِن حاشے!

(۲۱)

سُهڻےیار دیان سُهڻیان اکیان، شاهِینان تے شهبازان؛
ماس یَتیمان اُتون آکَر، کَرن پَرُون پَروازان؛
چوڑ تَمنا سِردي کَڑدے، عاشَق عِشقے بازان؛
مَعشوقان نُون کوئي رحم نہ پوندا، رهندے بے نِیازان؛
دَرد ڈاڍے کَنُون کردے عاشِق، آهان نال آوازان؛
هَر جا قدر اُنها دا "سَچّل"، نَهین توڑے شهر درازان.

(۲۲)

چَشمان سُهڻے دیان هِن وه وا، جَڻ نُوراني تُکمان؛
زیرا ماس عُشقان دا، آ کَرن پُورے ڈون لُقمان؛
مارکے شهر دلین دا نِیون، حاکم حُکمون حُکمان؛
سَچّل سَبِ کُون پَڑهاون توبَہ، راز پَریان اُهے رَقمان!

(۲۳)

چَشمان شور شَراب مِثالي، غمزے رنگ گلابي؛
نَظر گهتِن جَنهِن طرف اُتے، تَنهِن طرف ٿِیوے بیتابي؛
مُشتاقان دے دلیان ڈهُون، کَردیان شیرشَتابي؛
ستِن جهتِن تے پَٹ کاون، "سَچّل" عَین عَذابي!

(۲۴)

سُهڻا يار، سُهڻيان وَت چالِين، سُهڻي چَشم چَٽڪدي؛
حُسن بادشاه دا رخ تے ديرا، قاتِل فَوج ڪَٽڪ دي؛
ٻانهن لَڏا غمّاز ڪَنُون، وت آوے لوڏ لَٽڪدي؛
شاه گدا غُلام ٿيون، نَهِين ڪائي جاءِ ڦَٽڪ دي؛
بارون بار سرِ عاشق "سَچّل"، قاتِل سَيف سَٽڪدي!

(۲۵)

وِچ تلاءُ پاٽي دے ٻيٺے، ڏون شهزادے شوري؛
ڪَردے عالَم آتے حُڪُومت، حُڪم زور آور زوري؛
دست ڪَمان اُنهان دے هيئي، مارن تِير لاهوري،
تِنهان ڪَنُون ٻَچ ڪِيُون نَهِين وَيندا، ڏيوين جِند سَگوري!
"سَچّل" صِف بَصِف مُشتاقان، جان جُٺا سرِ گهوري!

(۲٦)

سُهڻے دے مُشتاقان ڪُون، اِهے لوه گهتِن لَٽڪارے؛
سيئي جاٽِن جَهليجنهان نے، چَشمان دے چَٽڪارے؛
عُشّاقان تے وَت بازان وانگڙ، جَهڙپ ڏيون جَهٽڪارے؛
اِنهان سَيران نُون "سَچّل" جاڻے، ڪَون ڏيوے اَٽڪاري؟

(۲۷)

سُهڻا يار خِرامان آيا، ناز غُرور غمّاز ڪَنُون؛
لڪ گَڙے شهباز تے شَڪرے، چَشمان دے پَرواز ڪَنُون؛
دهشت جَهل نا سَگهي بازان، چُپ گَڙے آواز ڪَنُون؛
عِشق دي آيَت پَڙهي عُشاقان، حُسن والے آبياض ڪَنُون؛
"سَچّل" ڪُون اِهے سُڌان پَيّان، ساريان شَهر دراز ڪَنُون!

(٢٨)

روم دا ملک تے شاہ پي زنگي، ويکے سَبر بَحَر دا؛
مَوجان سَوج کَريندا ڏاڍا، گھاٹو بن دے نَظر دا؛
بيٹا تِير اَندازي کَردا، مارے کان قَهردا؛
قائِم هووے اٿان شالا، "سَچّل" شاهہ فَقَر دا!

(٢٩)

زنگي رومِي صُلح جو سجيتي، ڏيک ڏونهين رل پيئے؛
وِچ درياه مُحبّت والے، ڏيک سونهين رل پيئے؛
"سَچّل" يار، اناهان وانگٹ، "مَيز - ٹونهين" رل پيئے!

(٣٠)

تَخت نِي زنگي رومِي والے، وچ اکِين دے هوندے؛
جوش جوڏيوِن جوش واليان نُون، راتيان ڏينهان روندے؛
عُمر سَجِي حَيران رهِن، کڏان "سَچّل" سُک نهِين سوندے؛

(٣١)

مُشتاقان کُون يار سُهٹے ديان، چِکَن کَريندِيان چِمّان؛
ويک عُشاق پي وقت اهِين دم، سِر دي چاون طَمّان؛
حُسن دي هاک پئِي وچ هرجا، کِيا آيَا تے کِيا لمّان؛
سَچّل غريب کُون راتيان ڏينهان، غمزه لايا غمّان!

(٣٢)

کَرن شهيد مشتاقان نُون، اِهے چشمان ديان شمشيريان؛
سِر تے دردمندان دے يارو، واه وڑهيان سَرسيريان؛
لاف گزاف واليان ديان 'سَچّل'، تِنهان تہ فوجان قيريان.

(۳۳)

دل اسا ڏي کون لگ رهيان، وه وا بره ديان کُنديان؛
سبز سياه تے سرخ بگے تے، نقش نہ پَينديان کُنديان،
"سَچّل" عشاقان بدمستان نون، چِپَڻ نہ ڏينديان کنديان!

(۳۴)

هک ڏهاڙے مار گهَتيوسے، يار سهڻے دے لٽکے؛
ساه سريرون هے کڍ نِيتا، چَٽ پَٽ تَنهن دے چٽکے؛
کون هووے جو فوج حسن کُون، آؤ کے اگون هٽکے؛
سُڌ تِنهان نون "سَچّل" آتان، چشم جِنهان دي اٽکے!

(۳۵)

نيڻ نواب کعبے وچ گڑدے، عالي تاب اُنهان دا!
لازم هے لنؤن والِيان نون، جو کَرن طواف تِنهان دا؛
قدر چاڻن اُهي، نال تِنهان دے، پوسي کم جنهان دا؛
"سَچّل" قبلہ سهي نا کَردے، کيڏے رخ کِنهان دا؟

(۳۶)

شهر حسن دے وچّون چڑهدے، ڏونهين نيڻ نوابان؛
کاه پووِن، ترسينديان نِسّي، شُوکيان قُرن شَتابان؛
قهر کَمينديان عشاقان نُون، ڏيون لکّ عذابان؛
ويک "سَچّل" حيران رهيا، اٹ منهن واليان مهتابان!

(۳۷)

حُسن دے جو ھرکارے چڑھدے، بانکے نَیڻ سِپاھي؛
شھر دِلین دا لُٹ کر نِیون، ڈیندا عشق گواھي؛
عشاقان دے سر چڑھ کر آوے، فوج حسن دي شاھي؛
"سَچّل" نماڻے دا تون جگ وچ، پردہ رکِین اِلاھي!

(۳۸)

بانکے نیڻ سپاھي لڑدے، زوران زور نہ ٹلدے؛
مشتاقان دے وت مارَڻ ہاجھُون، پِچّے مول نہ وَلدے؛
خوش ھووِن خُونریزِي کولُون، چال ستم دي چلدے؛
نور پَریان ڈونھین شمعان وانگڻ، لعل یاقوتي ہَلدے؛
عاشق یار "سَچّل" نَھین گَڑدے، اَگّون اکِین دے جَلدے.

(۳۹)

بانکے نَیڻ سُجَڻ دے غالب، مار وَیندے مشتاقان؛
دلیان لُٹ نِیون ھِکواري، کَردے کَم قزاقان؛
ہانھان ہَدَ کَڑوتے اَگّون، صِفّان صِف عشاقان؛
عِشق والیان دیان ھَردم "سَچّل"، وَج چُمِیجِین خاکان!

(۴۰)

حسن دیان فَوجان جِنھان تے چَڑھسِن، سُدَ اُنھان نُون ڈیسِن؛
جُتّا، جان تے سِر، دل چارئي، نال نَیڻان دے نیسِین؛
شاہ گدا سَچ جاڻِین "سَچّل"، پیرین اُنھان کُون پیسن.

(۴۱)

ڪشتي ڏنم وچ بَحَر دے، تَنهِن وچ مِير مَلاحان؛
چِتيان مارِن مَچِيان ڪُون، نَهِين ڪوئي غرض آناهان؛
ڪَم اُنهان دا اِيهو جيها، مار گهتين بادشاهان؛
هِند سِنڌ تے آئِن فلَڪ نہ "سَچّل"، مارن مُلڪ سِپاهان!

(۴۲)

وَقت نَماز ديگر دے ڏنم، واه حُسن دے چالے!
پيچون پيچ لٽڪ پئے گِل تے، ڪيس بَشِيهَر ڪالے؛
ڏوجهے ڏيک حُڪومت والے، نَيڻ نَواب نِرالے؛
مِزگان تِير ڪَمانان آبرو، مارِن ڪَرِن نہ ٽالے؛
ڪائي غَرض نہ رَکدے ڪَنهِن دي، مَست قِرِن مَتوالے؛
لعل لَبان ياقوت رماني، عالي منصب والے؛
سَچّل ڏيک اُنهان دے اَگّون، ڪِيتا 'هان' حوالے.

(۴۳)

ڏٺا مَين رخسار سُهٹے دا، خوش خورشيدي خُوبي؛
اکيان قاتِل ٽِيونِ قَهارِي، مَشعل مُنهن مَحبُوبي؛
عُشاقان ڪُون آ ڪَرے آسِيري، عِشق والي اُسلُوبي؛
نا مَخلوق آکيجے "سَچّل"، سارا رنگ ربُوبِي!

(۴۴)

شَمع ڪَنُون رخ روشن اَفضَل، طرحين طَرح تَجلاً؛
زاهد ويگڻ نال وساريا، تَسبِيح مسيت مُصلاً؛
خاص سروپا قِرے بَرهنہ، ڪُوبَڪُو بَن ڪَر ڪَملا؛
حسن ڪُون سَجده، چوڙ ڏے ڪَعبہ، اِينوين ڪَر تَسلاً؛
ويک حُسن حيران ٿئے "سَچّل"، ڪيا قاضي تے ڪِيا مُلاً!

(۴۵)

وَه وا باغ حُسن دا ڏنم، تَنهِن وچ کيئي گلڪاري!
’عشق دے پيچ‘، تي ’سَمَن‘ ’صَنوبَر‘، ويک کِيتي لک زاري؛
’چنبے‘ چوٹ لگي وَت ڏاڍي، هويا نيٹ نَظاري؛
’قِتوان‘ آپ قِتا گيا، اِها صُورت ڏيک سُونهاري؛
ٿئے حيران هَزاران ”سَچّل“، گهَتِي لال ’لالے‘ گُل ڳاري.

(۴٦)

رنگ گَڙا رخسار اُتے، وَه باري باغ بنايا!
يا وَت باغ بهِشتي هويا، عَجَب تَماشا لايا!
حَبشي هِک رکوالِي کِيتي، چَوکِيدار گَڙايا؛
در تے محکم گَڙا رهے کوئي، آوے کوئي نہ آجايا؛
چَند سِتارے چِمکِن ”سَچّل“، حَيرت دے وچ آيا!

(۴۷)

قَطرے قَطرے آب عَرَق دے، يار دے منهن تے سُونهِن؛
سے جَڑ دُر يَگانے گَڙدے، لک عشّاقان لُونهِن؛
”سَچّل“ او بادشاه گدا تے، مِير اميران سُونهِن.

(۴۸)

مک تي ويک مُرصّع موتي، نَهِين عَرق دے داڻے؛
سَرّون سَرّ سِتارے جَهرکِن، چاڻے کوئي نا چاڻے؛
”سَچّل“ سِر ڏيون سلطانان، کَون غريب نِماڻے!

(٤٩)

چِمڪِن جهلِڪِن جهِمڪِن رخ تي، واه موتي دے داڻے؛
ساڳي صُورت حَق دي ويکو، جے ڪوئي آڻ سڄاڻے؛
جهِلڪن جوڙ، جَبين تے جادو، يار سهڻے ڪُون پاڻے؛
"سَچّل" قدر اُنهان دا چاڻان، يا وَت آپ او چاڻے !

(٥٠)

موتي مُول مُرَصع ناهين، سَو چِتسالِي دے نُقطے؛
صُورت نال سِتارے چِمڪِن، رنگ ڪَريندے مُک تے؛
حسن دي نور تَجَليّ "سَچّل"، لعل ياقوتي رخ تے!

(٥١)

اُپريا چڻ مهتاب حُسُن دا، ڪِيتي جنهن روشنائي؛
روءِ اُهو رخشنده ڈِنم، بازي خُوب بنائي؛
"سَچّل" صُورت سَرس سهڻے دي، ڪَڙي سا چَوٽڪ لائي!

(٥٢)

منهن مهتاب سُهڻيے دا سهڻا، جنهن تي جهلڪِن تارے؛
چَنڻ دي چِتسالي ويکو، رنگ لايا رخسارے؛
سرخ پيشاني ٹبڪے ٹبڪے، صُورت جوڙ سِنگارے؛
راتيان ڈينهان هردم رهندا، "سَچّل" وچ نظارے!

(۵۳)

چوڏس چنڊ هي منهن محبُوبي، واه وسِيع پيشاني؛
ويکڻ نال حيران رهيوسي، رنگ سارا رحماني؛
جَهلڪ اِهين دي ڪَون جَهلي، جو هوئي نور نشاني!
سَچّل حُسُن حَسينان اُتون، جان ڪِيتي قرباني!

(۵۴)

منهن محبُوب دا سارا مُصحف، زيرين زَبرين نالي؛
عشق واليان آياتان دي وچ، پيش تي شَد بَرحالي:
جزمان نقطي صحيح سجاڻِين، قاري ڪوئي سنيالي؛
’بِسم الله‘ نال لِکيان سَڀ سُوران، پڙهِن ورهي والي!

(۵۵)

سهڻي دي منهن سهڻي سُونهي، واه عجب چٽسالي؛
قطري نور ستاري چمڪن، لعل ياقوت دي لالي؛
يا وَت دُر نيساني هوندي، بي بَها برحالي؛
”سَچّل“ مَست ٿيا وَج اُٿان، ڏيک حُسُن دي چالي!

(۵٦)

رنگ پيرئي رخسار اُتي، وَت چَنڻ دي وَه ٿبڪي؛
ويکڻ نال تِيران دي جاتم، چت اَندر ٿئي چِپڪي؛
چمڪِن جهِلڪِن تاري ”سَچّل“، يا وَت عاشق آپ ڪي!

(٥٧)

ٿبڪے ٿبڪے چَنّڻ دے، مرجان ديان لس لڑيان؛
نور پري پيشاني اُتّے، طَرح ڪيهي وَت چڑهيان!
چِمڪِن جهلِڪِن جوڑ جَبين تے، جادو نال جو جَڑيان؛
”سَچّل“ ويک تماشا اِيهو، ’توبه توبه‘ پڑهيان!

(٥٨)

چَنّڻ دي چتسالي وه وا، سهڻے دے منهن سُهندي!
ڪيهِي ڳالهہ زبانون آکان، هے هے حسن اُهِين دي!
شمس قمر تشبيه ڏيوان، پر جوڑ نَهِين تَنهِن منهن دي!
نيزے بڑچان چشم ”سَچّل“، چڑ تيغ ستم دي ڪهندي!

(٥٩)

سهڻيان دے منهن سهڻيان جُڑديان، ڪَجّا ڪَج مِحرابيان؛
مسجد هے يا ڪعبہ قبلا، ڏيوِن عشق عذابيان؛
ڏِنگيان وِنگيان وه وا ويکو، مصحف ديان اِعرابيان!
يا وت حسن دے شهر تے ڪردا، ”سَچّل“ نينهن نَوابيان!

(٦٠)

جادو جوڑ جبين تے رکيا، سهڻے يار سيباڻے؛
ڏيک ڪَئِي حيران ٿئے، او شاه گدا تے سياڻے؛
”سَچّل“ عاشِق ٿيوِن آشُفتہ، جاءِ نَهِين مُلواڻے!

(٦١)

سهڻي جوڙ تي ٺاهئي جوڙئي، رخ دي ڪول ڪتابان؛
هڪڙي چوڻي موتي هوندي، هڪڙيان وِچ سَو بابان؛
هڪڙيان تي نهين شَدّان جزمان، ڏوجهان تي اِعرابان؛
منهن محبوب دا صَحيح صحيفہ، ڪردي دور نوابان؛
ڦردي وِچ روشنائي سيئِي، ويک ڪي ڏون مهتابان؛
"سَچّل" ڪيئِي لک مشتاقان، سڙدي سِرَ شتابان!

(٦٢)

لعل ياقوتان ڪُون شرماوي، نرم لبان دي لالي؛
سرخي سهڻي واه جولائي، لوڙهئيي مَنصَب عالي؛
لالي داغ رکيا دل اُتي، ويک ڪي حسن دي چالي؛
مُرڪڻ نال جو مُحڪم ڪِيتس، "سَچّل" مست مَوالِي.

(٦٣)

يار ميڏا هي ياقوتين دا، وَت لعلين دا وڻجارا؛
سرخي لعل لبان تي لاٿس، ڳليا ڳلّ هزارا؛
بَرگ دوپَهري ٿيا شرمنده، ويک عجائب سارا؛
سهڻا شال هميشہ هووي، "سَچّل" باغ بهارا!

(٦٤)

سُرخ لَبان هِن لعل رماني، يا ياقوت يَماني؛
موتِي مُنهِن اَڳُون شَرمندي، هِيري ٿئي حَيراني؛
جهلَڪ جهلڪ رخسار سُهڻي دا، پرتو نُور پيشاني؛
"سَچّل" ويک تَجلا تَنهِن دا، هوئِي دل ديواني!

(٦٥)

آبرو ڪج ڪَمانان ڏونهين، مِژگان تِير وَسيندا؛
عشاقان ڪُون چا قَتل ڪَريندا، ول ڪے يار هَسيندا؛
جِتْ عُشاقان ڪون اَ مار گهَتيُس، اَتْ روز بروز رُسيندا؛
قبر تي ٻيٺا خَتم ڏيندا، "سَچّل" ڏک ڏَسيندا.

(٦٦)

مِژگان گز هن زور محبت ديان، آبرو ڪَجّ ڪَمانے؛
عاشق سِينے جهَلّ گَڙوتے، جوڙ سِپر نيشانے؛
وچ ميَدان مُحبّت والے، مُڙسن نا مَردانے؛
سِر دا سانگ نہ رکسِن "سَچّل"، لَڳسِن جور جورانے!

(٦٧)

مِژگان تِير باراني ڪَرديان، آبرو ڪَيش ڪَماني؛
هِڪ مُهڙے چِٽڪا چَڙيندے، جَهلے ويک جَواني؛
تاب تِکا پُرتاب تِنــهان دا، جويــن جوڙ نِــشاني؛
نال سُهڻے پاتشاهِي هوندي، "سَچّل" سَو ساماني.

(٦٨)

ياردِيان مِژگان، نِينهن دے نيزے، مُشتاقان ڪُون مارِن؛
رت وچُون ٿپ آندے ٻاهر، خُوني خُون ڏيکارِن؛
اِستقلال اُنهان عُشّاقان، سهڻے آپ سيکارِين؛
"سَچّل" ويک مَعشوقان اڳون، عاشق سِر نا وارِن!

(٦٩)

سهڻيان دے هڻ مِژگان دي، وه ڏنم نيزے بازي!
سِينے مار ٿباه ڪَڍِن، ڪَر ايڏي دست درازي!
عاشق جهَل، ڳِچي گهَت ڪَپڙا، آپ ٿِيوِن ايلازي؛
ڏيوِين "سَچّل" آويکِين، غمزے دے وِچ غازي!

(٧٠)

مِژگان تِير، ڪَمانان آبرو، خُوني ڪَنَڪ آکِين دا؛
ڳجهڙا زور سِپاه سُهڻے دا، لَگان وچُون لَکِيندا؛
چَشمان چوٽ چِلاوِن جِيوين، ڪَرِن شِڪار پَکِين دا؛
کاوِن مار، سے ماس يَتيمان، ڪَڏان نہ خوف رکيندا؛
شَهبازان دا مَوت اور هے "سَچّل"، اور هے مَوت مکِين دا!

(٧١)

چُهنبان مِژگان ديان وَت ويکو، سُرخِي روءِ بڻيندِيان؛
سِينے وِچ عُشاقان لِڳ ڪے، آ وچ خُون ڳپيندِيان؛
تِير آکيان يا نِيزے بَرڇِيان، مُفتان مُفت مَرِينديان؛
مُرچے دستے عِشق دے هوئے، "سَچّل" قَتل ڪَرِينديان!

(٧٢)

زلفان زور سياه سُهڻے ديان، ڳَل تَون وه وا لَمڪِن!
نانگ ڪالے يا دام بِره دے، جَهل جَهل ڪَرڪے جَهمڪِن؛
واءُ لِڳے جَڏان تيز تکيري، جهَلڪے نال پِي جهَلڪِن؛
چتسالي والے سَو ستارے، اُتون تِنهان دے چمڪِن؛
"سَچّل" ڏيک حُسن ديان فَوجان، شَه درويش پِي ڏمڪِن!

(٧٣)

دلبر زلفان زور سيَہ ڪُون، وَہ چُڙڪا چُڙيندے؛
عاشق اُتّ ڦَساون آپے، ذَرّہ ڪوئي نَہ مُڙيندے؛
جَنهِن دا لِکيا جِيوين آها، "سَچّل" تِيوين لُڙيندے!

(٧٤)

زلفان وچ مُقيّد ٿِيون، آپ آپے بادشاهان؛
گهول گهتِن هِند سِنڌ اُنهان تَون، سارا مُلڪ سِپاهان؛
لڳان وچُون راہ اهِين دي، پووے ڪَل ڪِناهان؛
ڳالهہ اهين ڪنون ڦِريا جو "سَچّل"، گنّا وچ گناهان!

(٧٥)

پيچان پيچ ني ظالِم زلفان، سِيهَ بَشِيهَر خَم خَم؛
چوڙ گهتِن جڏان مُونديان اُتّے، جَنگ ڪَريندے جَم جَم؛
مارن ڏنگ نِسَنگ بَلائِين، دردمَنداں ڪُون دم دم؛
چَشمان قَتل ڪَرينديان عاشق، ٻي پنبٽِيان دي رَم جهَم؛
"سَچّل" سَوَ سِڪندر جيهے، ٻانهان ٻَڌ دے جَم جَم!

(٧٦)

سُهڻے دے رخ وَہ چِتسالِي، وال ٻِي چَلّے چَلّے!
چَنّڻ دے هِن ٿِبڪے ٿِبڪے، ويڪ نہ ڪوئي وَلّے!
چاڻ "سَچّل" اِهو تاب تِنهان دا، ڪَون هووے جو جَهلّے؟

(٧٧)

وَلوَل وال سَو چَلے چَلے، ڦاهيان جوڙ ڪَڙايُس؛
سِحر جادو مَنڊ ويک اُنهان تے، طَرحين طَرح پڙهايُس؛
عُشاقان ديان ڪَر دلين ديوانيان، حُڪمان حُڪم ڦسايُس؛
پڇے "سَچّل" اُهو عاشِق ڪِيوين، حُسَن دي فَوج چڙهايُس!

(٧٨)

وَل وَل چَلے ڪاليان زلفان، يار سُهڻے ديان ڪُنڍيان؛
ويڱڻ نال مَريندِيان دوروں، هوءِ هوءِ آکيان ڪُنڍيان؛
عِشق عَقُل دے جهيڙے اِينوين، جِيوين مَنجهيان ڪُنڍيان؛
"سَچّل" قَوس ڪمانان ڪُهنديان، وَه وا پروان ڪُنڍيان!

(٧٩)

چَلے چِلے سُهڻے دے، نانگ بَشِيهر ڪالے؛
عاشِق بانهان بَڌ ڳَڙوتا، ويک ڪے صُورت والے؛
طَرح ڪيهِي اِهو دلبر مُنهن تے، سَخت بَلائِين پالے؛
"سَچّل" سائين چُپ رهه آتان، ويک عَجائِب چالے!

(٨٠)

سِر دي سِينڌ ڏني سے سُهڻِي، سانگ سُهڻے جَڻ ماري؛
ڏونهان ڪَنڌيان وچّون وهندي، سِير سَمنڊ دي ساري؛
يا وَت موج مَريندي عاشق، ڳاڙهي ڳوڙهي باري؛
يا وَت خُون اَميز ڪَجا ڪَج، سَيف سُرخ سُونهاري؛
يا وَت قَوس قَزح آسماني، بِجلي دي چمڪاري؛
يا وَت تِير ڪَمان دے وچّون، ڪَرن سَيا سَنڪاري؛
يا وَت دام دلِين دا هويا، يا تہ هِلال نظاري؛
يا وَت قتل دي راه اے "سَچّل"، رَت مُشتاقان هارِي!

(۸۱)

قَوس قَزَح سِر سُهڻے ڏٺم، نَنگي تيغ سِتَم دي؛
خُون عُشاقان تَنهِن مُنهن لڳے، ماريُس ضَرب ظَلَم دي؛
ريت اِها خوش يار سُهڻے کُون، ڳِڌس جاءِ اُتَم دي.

(۸۲)

ميندي لا هَٿان کُون آندا، سُهڻا پانهن لُڏاکے؛
چاتوسے مُشتاقان کُون وَت، آيا آپ کُهاکے؛
ڏونهين دَستان خُون اُنهان دے، وچُون سُرخ پڙاکے؛
سَيڪُون آڻ ڏکالڻ لڳا، "سَچّل" هَس آلاکے!

(۸۳)

نال غماز جو دلبر آندا، ڏاڍے رمزے غمزے؛
عُشاقان کُون وَت مار گهَتيندے، روبرو دے رمزے؛
دل وچ مُشتاقان دے پوندے، لَرزے تے سَو لَرزے؛
سُهڻا يار پَڌيندا سِر تے، چِيرے سَبزے سَبزے؛
دردمَندان دا روح "سَچّل"، او قَبض کَرن وچ قَبضے!

(۸۴)

سُهڻا ناز غماز سيتي، وَه چال عجائب چلّے؛
شَمس قَمر شَرمِندے هوئے، مُک دے ويک تَجَلّے؛
کَون دلير جو هووے اُتان، تاب حُسَن دا جهَلّے!
وال وَنيل کاريهَر کالے، وَلوَل چَلّے چلّے؛
روز اَزل کَنُون يار "سَچّل" مَين، پَيَم اُنهان دے پَلّے!

٨٥

وہ وا سُونھے سُھڻي چالي، واہ عَجَب چِتسالِي!
مُنهن تے نُور سِتارے چمڪن، زلفان نانگڻ ڪالي؛
ڳَل تے ڏِون اُلارے ڏاڍے، بَشـهَر دي ڏيـڪالي؛
خَبَر نَهِين مَحبُوبان نُون، ڪَنهن سُرت اِها سيکالِي؟
غَمزہ رَمزہ ڏيک ڪے هويا، "سَچّل" مَست مَوالِي!

(٨٦)

زور غرور، غماز ڏاڍے، وَت دلبر ليـڪے آٽيـندا؛
لوڏ ڪيهِي وَہ سُهڻے دي، جو ڪَنگڻ پانهن لُـڏيندا؛
ڪوڙے ديد عاشق دے دِيدين، غَير غُبار آڏيندا؛
مَحبُوبان دے در دا يارو، "سَچّل" سَگّ سَڏيندا!

(٨٧)

سُهڻيان نال مَين سُهڻا هووان، بِن سُهڻيان مَين ڪوجهِي؛
پاجهہ حُسُن هوءِ هوءِ پِي ٿِيوے، دل مَلُول تے مُونجهي؛
"سَچّل" راهہ هَزاران وچُون، راہ لَـڌي مَين سُوجهي!

(٨٨)

قابُو رهہ تُون ڳالهہ اِهـين تے، خَلقت ڪُون نہ ڳهِيجے؛
نال سُهڻيان دے عِشق لڳا ڪے، جَڳ ڪولون نہ ڇُپِيجے؛
خام خيال ٿساڏا آها، دم دم آلک آکِيجے؛
ڏونهان جهَانان ڪَنُون وے عاشق، سانگے تُوڙ ٿريجے؛
لَک لَک ڏيون تُهمت طعنے، تا پِي تِل نہ تَپِيجے؛
مار ڪُهاڙا، هَستي دا وَڻ، "سَچّل" صاف ڪَپِيجے!

(٨٩)

سُهڻا يار هَميشہ ساڏے نال پِي، کِلدا هَسدا؛
هِڪ دم دور نہ ٿِيوے ساڪُون؛ وچ اکِين دے وَسدا؛
پيا ڪوئي کَم نا چاڙے هرگز، کِل کِل دلڙي کَسدا؛
"نينهن نِباه آسان نال 'سَچّل'"، ڳالھہ اِها ئي ڏسدا!

(٩٠)

عِشق لَڳا، گهر وسِر ڳِيوسے، مَطلب سَڌ ٿِيوسے؛
حاصل آ ٿيوسے سارا، جو ڪُجهہ آپ مَنگيوسے؛
سُود زيان کَنُون مِيان "سَچّل"، هَڻ تا چِٽ پَيوسے!

(٩١)

عاشق ديان بَدّ ڏونهين پانهان، سُهڻيان آن گڙايا؛
هَسدے کِلدے آکِن اِينوين، "تَين ڪيُون آپ اڙايا؟
"خُوب سَنيال رهِين، جو تَين تے، لشکر حُسن چڙهايا!"
"سَچّل" يار نِماڻے کُون وَت، سَبَق هے سوز پَڙهايا!

(٩٢)

عاشِق ديان بَدّ ڏونهين پانهان، سُهڻا يار هَسيندا؛
"خُوب هووے اِها ڪار تُساکُون!" آک کے ڏکّ ڏسيندا؛
پِچّے پانهن نُڏاکَر آندا، غمزه لاکے وَيندا؛
"آسان تُساڏے، تُون هِين ساڏا" بَهون دلاسا ڏيندا؛
هوءِ هوءِ ساه آساڏا "سَچّل"، نال نَيڻان دے نيندا!

(۹۳)

سُهڻيان نال نہ حُجّت ڪائي، اسان غَريب نِماڻے؛
نال غُرور غَمازان دے او، قَدر نہ ساڏا ڄاڻے؛
ٻانهان ٻَڌ ٻلهيندا اڳّون، حُڪمان حُڪمي آڻے؛
جے خوش ٿِيوے ڳالهہ اِهِين ڪَنِ، "سَچّل" ڪُون پِي ڀاڻے!

(۹۴)

سُهڻيان نال نہ حُجّت ڪائي، پا پَلوُ ڪَر زاري؛
روبرو ڪَڙ ٻانهان ٻَڌ ڪے، ڳهَت ڳِچي وچ ڳاري؛
"سَچّل" شال نِباه نِويجے، نال ياران دے ياري!

(۹۵)

ياران نال نہ حُجّت ڪائي، ڪِيجے ڪِيُون نہ غُلامي؟
ويکڻ وچ هے مَطلب مَيڏا، بَرسَر رهان سَلامي!
دل ڪُون آڻ تَفَرقہ گهَتسِي، سَڱ رقِيب مَلامي؛
چاه وچُون سِر چاتي "سَچّل"، بِر هے دي بَدنامي.

(۹۶)

آسان مُسافِر، ٺَڳ نا سُهڻا، عاشِق هيٺُون دم دے؛
هِڪ ہے پِچّون، ڏيوين آسانُون، نِت نِت غمزے غَم دے!
ڪِيڪَر مَيڻُون آکِين وَل وَل، "تُسان نَهِين ساڏے ڪَم دے!"
"سَچّل" يار سُهڻے دے هوندے، ايڏے ڪَم سِتَم دے!

(۹۷)

بار سُهڻا وَت سِر عُشّاقان، ڏاڍا سِتَم سَهيندا؛
زلفان دام دلِين دا هونديان، جَنهِن وچ جوڙ ڦهيندا؛
تَنهِن ڪَنُون پڇّے تيغ اکين دے، نال پي ويک ڪُهيندا؛
سِگهڙي سِگهڙي سِر مُشتاقان، "سَچّل" سَيف وهيندا!

(۹۸)

يار ساڏا هَر صُورت دے وچ، نال سَيان رَل وَيندا؛
ڪِنهان دے نال هَميشہ هوندا، ڪِنهان ڪَنُون چَل وَيندا؛
پَلتي مار ڪِنهان نال بَهندا، ڏيک ڪِنهان، وَل وَيندا؛
عاشق جهُر پُر وچِن اٿان، جِيوين بَرف ڳَڙا ڳَل وَيندا؛
سِج دا تاب تِکيرا "سَچّل"، ڪوئي ڪوئي جهَل ويندا!

(۹۹)

هويا عِشق مُقَرّر ساڏا، نال سُهڻے دے سَيّان؛
ڪَران فَرياد وصال دے ڪِيتے، حيلے ڪَر ڪَر رهِيان؛
پاندا هِجر فِراق سُهڻے نُون، درد ڪِيتوسے ڏَيّان؛
"سَچّل" مُراد سُهڻے دا صَدقہ، اسان مُرادان پُنيان!

(۱۰۰)

سُهڻے ديان وَت سُهڻيان ڳالهِين، ياد جڏان مَينُون آنديان؛
رو رو حال وَڃاوان سارا، درد پي دل ڪُون لانديان؛
"سَچّل" بانهن اُڏا جو آندا، اُهے گهَڙيان مَينُون پانديان!

(۱۰۱)

سُهڻي صُورت يار سُهڻے دي، ڏِنم جو هِڪّ ڏِهاڙے؛
دَست ڪِيڻس تَلوار بِره دي، مارے وَتّ اُلارّے؛
ڪَڙے رهِين ٻَڌ ٻانهان اڳّون، عاشِق وِچ نظارے؛
روبرو مَعشوقان "سَچّل"، ڏيندے سِر بيچارے!

(۱۰۲)

دل لاوڻ جے تُون مَين ڪَنُون پُڇِين، پَهلُون عِشق سِکِيجے؛
ٻانهَپ دا وچ عِشق سُهڻے دے، ڪِيوين خط لِکِيجے؟
سُهڻي صُورت يار سُهڻے دي، دم دم دوست وِکِيجے.
سُهڻيان نال مُقَرّر ٿِيسان، عِشق دي راند رَچِيجے.
سارا سَير ڪَرِيجے اُٿان، قَدمان هيٺ پُويجے.
ٻِارا ٻِار طالِع دا ڏيکِين، خانے خُوب لِويجے.
دور بساط بِره دے سِر ڪُون، سارا سَچّ اکِيجے.
جُڳ نا جوڙ ٻِهِين ڪَهِين حِيلے، بيخود هوڪے رَهِيجے.
"سَچّل" ڳالھ ٻاجھون نہ اُنهان دے، ڪُوڙا ماڻ مَٽِيجے!

(۱۰۳)

وقت ڪَهِين پاتشاه حُسن دے، چُپ چُپاتے چَڙهدے؛
زَنگي، رُومي، رَل ڪَراهڻ، نال غريبان لڙدے؛
"صَمَد صَمَد" او پَڙهاوِن سَڀ ڪُون، اَوَ "سَچّل" جڏان اُڙادے!

(۱۰۴)

ويک کے حُسن سُهڻے دا زاهد، پڙهدا "حَسبِي حَسبي"؛
بُنس زمِين تے دَم وچ هَٿ کَنِ، ساوي ساوي تَسبي؛
"سَچّل" گڙدا اُٿ سَچ والا، ڪول نہ ٻهندا کَسبي!

(۱۰۵)

"جڏان لَڳّس آ تِير تَڏاهان، 'توبَه تَوبهَ' پڙهسي!
"دست ساڏے هِن خُوني خَنجَر، يا بَچسِي يا مَرسي!"
"سَچّل" حاضر هوت اَڳاهون، هرگز اُهو نا مُڙسي.

(۱۰۶)

غازيان نُون غَم ڪيها يارو، سِر دا سانگ نہ ڪَردے؛
وچ مَيدان محبّت والے، مَردانے ٿي مَردے؛
نال اُنهان دے ٿِيوے نہ پاڙا، جو هووِن بيدردے؛
"سَچّل" عاشق اِيوين سُڃاپِن، رُوءِ جِنهان دے زَردے!

(۱۰۷)

جے تائِين جِيوين نال سُهڻے دے، وَل وَل عِشق لئِيجے؛
نِينهڙا عُمر نِباهِين ساري، قابُو پيچ پئِيجے؛
طعنہ، تُهمت، ٽوڪ لوڪان دي، چَشمان چَمّ چئِيجے؛
سُمهڻ جاڳڻ وِچ يار "سَچّل"، نِت اِيها ڳالهہ ڳئِيجے!

(١٠٨)

عاشِق کُون سڌ سانول سُهڻا، حال جو پُڇدا ڳڙکے؛
هِک زلف دي آ زنجير ڪَڙے، بِيا ڪَنڪ اکِين دا ڪَڙکے؛
باز وانگون پَٽ ماس يَتِيمان، ڏون ڏون ڏيندے پڙکے؛
ويک تَجَمّل دلبر دا، هَر شاه گدا پيا تڙکے؛
يار "سَچّل" اِها خَبَر اُهِين کُون، نال انهان جو اَڙکے!

(١٠٩)

عاشِق کُون وَت هِک ڏيهاڙے، دلبر اِينوين فَرمايا :
"ٻهَندين قوُک، کَريندين کاوَڙ، اے پِي عِشق آجايا! "
عاشِق حَرف اِهوئي سُڻ کَر، رو رو حال وِجايا.
"بَس هُڻ بَس"، وَت آکيا دلبر - بس مَوت عاشِق تے آيا.
رک مَيدان مُحَبّت دے وچ، "سَچّل" قَدم سَوايا!

(١١٠)

نال سُهڻيان سِر بازي لاوڻ، ڪار هيئي جهَٽ گهَٽ دي؛
فُرصَت هِک نا رکدا کائي، ڳالهہ چَلے چَٽ پَٽ دي؛
ڏِيوے صَلاح "سَچّل" تَنهِن پڇُون، ياران دے لَٽ پَٽ دي.

(١١١)

حُسن دے نال نِياز نہ ڏنم، کوئِي کَنهِن نہ مَکاني؛
هَرجا ناز غَماز سيتي، اُهے رکدے شان شهاني؛
دلبر ساڏا نال غَريبان، کَردا خوش گذراني؛
قَدر اُهِين دا جاڻے "سَچّل"، يا وَت آپ او جاني!

(۱۱۲)

سُهڻا سائِين بَخش اسانُون، جو ڪوئي ڏوهہ ڪِيتوسے؛
نام خُدا دے عَفو ڪَرين، جو تَيڏے نِينهن نِيتوسے؛
پَلوُ تُساڏا روز ازل ڪَنُون، دلبر دست لِيتوسے؛
اَپڻا جاڻ "سَچّل" ڪُون سُهڻا، تَيڪُون پَلوُ گهَتيوسے!

(۱۱۳)

يار سُهڻا شَل هووے هَميشہ، نَوبَنو تازه بَتازه؛
روبرو اهِين دے بَهندے اسان، مَل ڪر شَهر درازا؛
پوڳيا تَنهِين دا شَهران شُهره، حُسن والا آوازا؛
نال "سَچّل" دے ڪَڏان نہ هوندا، بانڪا بے نِيازا!

(۱۱۴)

سُهڻے دے شَل باغ حُسن ڪُون، ڪوسا واءُ نا لڳّے؛
هُڻ دے عاشِق اسان پِي نِسّے، عِشق لاتوسے اڳے؛
صُورت سُهڻِي ويڪڻ نالے، تن "سَچّل" دا ٺڳے؛

(۱۱۵)

سُهڻے دے شَل باغ حُسن ڪُون، لڳے نہ باد خِزانِي!
هووے شال هميشہ تازه، جوبن جوڙ جواني!
"سَچّل" دلبر ساڏا آها، سارا رنگ رباني!

(١١٦)

سُهڻي گلّ اساڙي کُون، ڪڏان باد خزان نَهين لڳدا؛
ويگڻ دي وچ تازه بَتازه، رُوح اسا ڏا تڳدا؛
اُهين ٻا جُهون ڪوئي سَمجهي "سَچّل"، نَهين سو جيوڻ جڳ دا!

(١١٧)

اَمن دي وچ رک يار سُهڻي دي، الله، سَنگت ساري!
تَنهن دي نال اسا ڏي آهي، يَڪدل يا رب ياري.
دوستي دي وچ پُڇين جي مَين ڪَن، "سَچّل" رکڻ سَچاري.

سي حرفي

الف - اَءُ، مَيڏي دل چاءِ نِيتئي، جِي جاءِ نَهِين، هاءِ هاءِ، ميان!
اَتڪا اَڪِين، ڏک لاڳيون، قر اَوَڪے ڪُجهہ الاءِ، ميان!
ڪائي واءُ گهُلي، سَنيّان ساءُ چوڙيا ، طعنے ڏيوَن، واءِ واءِ، ميان!

ب - بَس سَنيّان ڪنُون رس نَهِين، روح وَس نہ مَيڏے وَس، ميان!
جيئڙا جَس نَهِين، پَروَس پئيان، خاطِر ڪَس ڳيون ڪِيون نَس، ميان!
مَين ڪِس سَنّيان دے ڏس نَهِين، لڳي ڪَس نہ ڪائي چَس، ميان!

ت - تات تَيڏي، وائي وات مَيڪُون، تِيوين، سات نہ ڏيکِين ذات، ميان!
سڑ بات سُهٹا ، هَيهات هوئي، ڏينهان رات آوين پرپات، ميان!
تَسلات ڏيوين مصلات ڪائي، مَيڪُون درد لايوئي پاتون پات، ميان!

ث - ثابت سار سَنيار تَيڏي، اندر عِشق ڪِيتا انظار، مِيان!
ڪيئي لک هَزار وو يار تَيڏے ڪيتے رووِن زارو زار، ميان!
تَيڏي تار لڳي، دلدار مَينُون، هِڪواري بے اِختيار، ميان!

ج - جال مَيڏے تُون نال سُهٹا، بَر حال تِيوِين تُون پال، ميان!
وَرق وال وچوڑے دا ڳالهہ سٹين، اپٹا آپ ڪَرين پَلا پال، ميان!
پَيا وِچ جَنجال دے حال مَيڏا ، پي ڪيهي ڪَران قِيل قال، ميان!

ح - حال خَيال دي تَيڪُون اگه، وَل ڪِيُون نہ لهين وو سَنيال، ميان!
سڑ سوال ساڏا ، ڪَرين پال پَلا، تئے سِڪديان مَيتُون سال، ميان!
رو لال ڪِيتم اکيان خيال تَيڏے، ڪِيتا بِرهہ تَيڏے بيتال، ميان!

خ - خواب ڳيا، ڪَنُون تات تَيڏي، ڪِيتا بِره سائُون بے تاب، ميان!
تُون شِتاب اَوين، ڏيوين آب مَيڪُون، سائِين کول نقاب، حِجاب، ميان!
تَيڏے نِيـنهن نَواب ڪَباب ڪِتُم، ڪوئي نَهِيـن عِتاب خِطاب، ميان!

د - دم واندا نَهِين غَم ڪَنُون، هَـڏ چَم واسيا تَيڏے ورهہ، سائِين!
هَمدم تِي گهَتِين نا خَم اِتان، سارا ڪَم مَيڏے در جوڙ جائين!
چاوين چَم تہ پِي مَين طالب تَم، نهيـن ڪوئي شَرم، عاشِق ڳـلِ لائِين!

ذ - ذوق تَيڏا، سائُون شَوق لَڳا، طعنہ لوڪ ڏيوے، نِت چوڪ، مِيان!
نِينهڙے نوڪ لڳي، محبت موڪ لايو، اَوران قوڪ لاوِن سانُون ٽوڪ، ميان!
تَيڏا طَوق گهَتيم، ڳَل ٻانهپ والا، سُهٽا سوز ڪِيتا سائُون سوڪ، ميان!

ر - راه ڳڙا اَرواح تيڏے، چِت چاهہ نِي سَنجهہ صباح، ميان!
وَهہ واهہ سَنيال ٿون اَهہ ڪَنُون، مَيڏے نال سُلان دي سِپاهہ، ميان!
پِنڊ پاهہ ٿيا، تين ماهہ ڪِيتے، مَيڏي دل وي هيئي آگاهہ، ميان! ز

- زار رووان تَين يار ڪِيتے، ٿِيوے ڪار نہ ڪائي نِروار، ميان!
ڏون چارپئے، دن ذار تَيڪُون، جِي جار پَيا دلدار، ميان!
گفتار سٹان هِڪوار تَيڏي، ٿِيوے دل تا باغ بَهار، ميان!

س - سارِي آکان ڳالهہ ياري والي، تَين نال ڪَريجے وو زاري، ميان!
باري بِرهہ وَهائي ڪاري سائون، ڳل چا گهَتيوئي ڳارِي، ميان!
واري يار تَين تون سَو واري وَڃان، دوستي وچ گهَتِين مَتان گهارِي، ميان!

ش - شام صبح آرام نهين، پَيغام پَنيوئي نا سَلام، ميان!
اکِين خواب حَرام تَمام ڪِيتا، اَوَڻ دا نہ ڪِيتوئي انجام، ميان!
اِنعام غُلام ديدار ڏِيوے، ڪَرين يار قبول ڪَلام، ميان!

ص - صُورت آواز نِياز ڪَنُون، ٻانهان ٻَدِ ڳَڙين بے نياز اڳُون!
اٿان ناز ڪَنُون تُون باز آوِين، تَيڏا راز پووے ڪارساز اڳُون!
تَن ساز ڪَرين آواز رِڳان، ڪَرن صِفت تہ دل نَواز اڳُون!

ض - ضَرَر شَرَر وچ عاشِق هويا، شِير شَڪر پي سَي تا زَهر، ميان!
شَهر بَحر دے وچ تنهِن دا هوڪا ڦِريا، هُل غُلّ ٿيا اندر ٻَهر، ميان!
عاشِقان ڪَنُون نَظر گُذَر اِها، ٻئے وَهم تہ دربَدر، ميان!

ط - طَور ڏاڍي، پُر شور اِها، زوري نال گهتے، سوئي زور، ميان!
گهم گهور تَنهن وچ، جَفا جورسنيّان، هينئڙے نال لاوين ڏيندا هور، ميان!
جِنهان ڪَيف ڪَلال ڪَنُور پيتا، انهان بِرهہ بَچايا بور، ميان!

ظ - ظُلم جَهُول ظهور ڪِيتا، مَنظور هويا، پُر نُور، ميان!
مُصحف وچ مَذڪور هويا، مَعروف اِهو مَشهُور، ميان!
چِڪ چُور امانت عِشق ڪِيتا، سِر سُولي سَٽيا مَنصُور، ميان!

ع - عِشق اجهَل، ڪيا عَقَل لڳے، توڙے ڪَرے عقل تجمل، ميان!
ڪوئي پَل نہ سوئي تَحَمل ڪَرے، ٻَنين بِرهہ دا ڏيک بَدل، ميان!
تَنهِن دا هيئي عَمَل اصُل ڏاڍا، اونداهہ دے وچ مَشعَل، ميان!

غ - غازي چڙهئے سر سُولي راضي، بانکے کيهي ڪيتي سربازي، ميان!
آزي ڪر دَوڙاوِن تازي اتان، وَت ڪيا ڪَريسِن قاضي، ميان!
ڪَنهن دے حال نہ مَنِن تے ماضي اهے، هيئي سُورهان سَرفرازي، ميان!

ف - فال پئي عِشق دے حال والي، سر دم سائي بَرحال، ميان!
حمّال ٿئے وچ خَيال اِهين، ڪِيتُس حال جَنجال ڪَمال، ميان!
ڪِشّال چايُس احوال ڪَنُون، ڪائي سر سَنيُس امثال، ميان!

ق - قال تے باهر حال ڪَنُون، نَهين خاص چاتو هے خيال، ميان!
الحال وصال احوال دے وچ، وَت ڏيکين جوڙ جَمال، ميان!
ڏينهن رات جَنهن دي وو سَنيال تيکُون، باجهُون اهين ڪيهي مَجال، ميان!

ڪ - ڪائي نَهين ہي جاءِ تيکُون، باجهُون هاءِ هَواءِ نِي واءِ، ميان!
اکِين لا اِتان بَرپا ڪَرين، اِهو ڏيک سارا سروپاءِ، ميان!
سِر آ ڏيوين، چِت چا اِٿون، عاشِق اور بازي نہ بَناءِ، ميان!

ل - لَٹ نِيتوئي پهلي سَٹ مَيڏي، دل چَٹ الَٹ پَلَٹ، ميان!
سانُون قَٹ گهَنيوئي زُلفان وَٹ سَهٹا، مَيڏا روح نِيتوئي پَٹ، ميان!
جُٹ لاکے سَنيّان پچے هَٹ رَهيان، طعنے ڏيوِن اسانُون سَٹ، ميان!

م - مار تَرار فِراق والي، مَيکُون مار گَيون دلدار، ميان!
پَئي پار اورار وو يار تَيڏي، لنگهہ نينهن والي وو نِظار، ميان!
هوشيار هزار هَلاک ٿِيوِن، جِنهان آ ڏٺا چِمڪار، ميان!

ن - نسنگ چاڙهيوئي غمزے ڪنڪ سان تے، سنڪ لا، فتح ساري ڪمڪ ليوے!
لنڪ نال ميڏي دل چنڪ نيتي، ڪنهن دي ڦنڪ نهين، لنڪ ڪون ڏيوے؟
ونڪ نال زلفان ڏاڍا دام گهتيا، جند جان ميڏي، جاني جهنڪ نيوے!

و - وار ڪنهين تون نہ يار آسين، اقرار ڪرين، سچا نال ميڏے!
هنجهون هار پوتا، جي جار پيا، اسرار ڪيتوئي، لڳون ڳال ميڏے!
اختيار ميڏا منيون يارنهيـن، هڪے وار اوين اج ڪال ميڏے!

هـ - هوش وچون مدهوش ٿئيان، ڏيوين گوش ميڏے وو خروش ڏهون!
سرپوش ٿيوين آغوش ميڏے، اوڻ والي ڪرين بيهوش ڏهون!
هل جوش گهتيا، داروں نوش تيڏے، ڪائي گهت نگاهہ انوش ڏهون!

ي - يار آيا ول پار ميڏے، جنسار ڪرے سينگار، ميان!
اسرار وچون اظهار هويا، انهان ديدان ڏٺا ديدار، ميان!
"سچل" سار سنيار وو جنهن دي اهي، سوئي ديس مليا دلدار، ميان!

ڪافيون

ڪافي ١

اکیان تَیڈیان عقاب، عاشق مار شکار ڪِیتونے!

غمزے نال گلابي هوندے، ڈونهین نَیڻ نَواب.
دل تے دردمندان دے دم دم، شَوقي قِرن شتاب.
ڪَڈان گاه نَهِین او کاوِن، قوت اُنهان دا ڪَباب.
دائِم پِیوَن چشمان تَیڈیان، شوري مَست شراب.
قَتل ڪَریندیان اکیان تَیڈیان، "سَچّل" لگ ثواب.

ڪافي ٢

سُهڻے نال اسا ڈیان اکیان، اڑکِن هو اڑکِن!

بار بِره دے دردمَندان تے، چُڑکِن هو چُڑکِن!
غمزے رمزے یار سَجَڻ دے، کَڑکِن هو کَڑکِن!
در تَیڈے کَنُون عاشِق شُودے، قَڑکِن هو قَڑکِن!
سوز تَیڈے کَنُون بِرهے والے، تَڑکِن هو تَڑکِن!
بِره دیان باهِین "سَچّل" دي دل وچ، پَڑکِن هو پَڑکِن!

ڪافي ٣

نَيڻان دي عَجب نِگاه، وَل وَل هوندیان هادي دے نال!

هادي سائون سِرّ اِهِین دي، اِها ڏکالي راه.
اِٿان ڦيريان ڏے ڪَر رهيان، آپ لهان هَر گاه.
ڪِتلے تائِين نَظر نہ آیا، بن الله آگاهہ.
اکيان دے وچ سَڀ ڪُجهہ آها، مَتان ٿِيوين گمراهہ!
"سَچّل" تَينُون رَمز ڏکالي، هادي ٿِيا هَمراهہ.

ڪافي ۴

غَير دے خام خيال ڪَنُون، هُڻ، هادي، سائُون توبہ توبہ!

جهي تيهي تَيڏي آهِس، دور نہ ڪَرِين وصال ڪنون.
آپون آپ جمال وکايُئي، مَين ڳِئي هان هر حال ڪنون.
نانءَ سائين دے سائُون بَچاوِين، غير دي قِيل مَقال ڪنون!
عرض اساڏا مَن تُون هادي، قَسَم هے بے سوال ڪنون!
گڏ هووَڻ دا تَين آکيا سائُون، ڳهلي هان اِهين ڳال ڪنون.
دين ڪُفر ڪَنون قسم چاتوسے، ساڏي بَس اِين وبال ڪنون.
عشق اسان نون 'الف' پَڙهايا، ٿهہ ڳِئي دلڙي 'دال' ڪنون.
ڪَڙم سَيوئي 'ڪُوڙي' آکے، 'سَچي' ٿِيُس اِين سنيال ڪنون.
جان "سَچّل" دي نال تُساڏے، چُٽ ڳِئي هان جنجال ڪِنون.

ڪافي ٥

حُسن دا اےهرڪارا، سُهڻے والا. آندا! چڙهہ ڪے پَر ڪَر پيالا!

ڏيندا دَستون آڻ اسانُون، ڪَيفي بَن هُشيارا، سُهڻے والا.
آوَڻ نال جو لٽ نِيتونے، شهر دِلين دا سارا، سُهڻے والا.
بانڪے نيڻ اُنهان دے هوندے، مار گهَتِن سَردارا، سُهڻے والا.
"سَچّل" گهِن ڪے وڪالت آيا، بِرهہ وَڏايا يارا، سُهڻے والا.

ڪافي ٦

زاري، سڄڻ، لَک زاري، مَيڏي تَيڏے نال!

نال سُڃا ڏے مَيڏي ياري، جِيوين وٽيئي تِيوين پال!
آکان يار تَينُون هِڪواري، تَيڏي ڳُجهڙي ڳال!
مَيڏي تَيڪُون هے سُڌ ساري، وَرَق هِجر دا وال!
اَزَل ڪَنُون مَيڏے ڳل وچ ڳاري، آوَ ساڏے گڏ جال!
"سَچّل" هے سگ در تَيڏے دا، دوست سِگها غَم ٽال!

ڪافي ٧

اي دل مَيڏي زوري زوري، ڪِيوين نال نِيتي هيئي!

سِڪيون ڪنهِن ڪنُون سُهڻا سائِين، چَشمان دي وَت چوري چوري!
راتيان ڏينهان هي تُساڏي، جي ساڏي ڪُون جهوري جهوري.
ڳل اسا ڏي تيـڏي آهي، يار ڏاها، وَت ڏوري ڏوري.
يار "سَچّل" ڪُون سُهڻا سائِين، لاڳيون ڪيهي لوري لوري!

ڪافي ٨

يار دي پارون آئي، آئي ڏاڍي ڏوراپي!

اِنهان عِتابان، سڻو ري سيّان، عشق دي مَچ مَچائي!
خاطي دي هـَتون اَڪ مُتوني، جَين سَڀ حال سڻائي.
نال سڻڻ دي مُنجهه وي پِيوسي، بِرهي بور بَچائي.
اُهِين ڏهاڙي "سَچّل" نِماڻي، انگ پِيوت رَمائي.

ڪافي ٩

سُهڻا تو بِن حال، دکي هوئِيان، نسي جيندِئيان!

مَيڏے نال تُسان جو لائي، وِسِر ڳيوسے ٻاہَل مائي۔
زَهر پيالا پيندِيئان!

عشق جڏان پِي سِر تے آيا، 'هو هو' کَر کے نِينهن نَچايا۔
هُڻ دِيواني ٿِيندِيئان!

مِزگان تِير مريندیان بَرڇان، سِينے دے وِچ لڳدیان هُڙچان۔
'هائے، هو هو' آکيندِيئان!

بِره آسان تے بَچّان لايان، سَڀ سَهيليان مِل کَر آيان۔
مِهڻيان نال مَريندِيئان!

"سَچّل" سوز سَنيال ڏتوسے، جان تڏان قربان کِيتوسے۔
سانگان نال سَلهيندِيئان!

ڪافي ١٠

سُهڻے تَون مَين تا صَدقے ٿِيوان.... صَدقے ٿِيوان، جو دَم جِيوان!

دُعا کَرو تُسان مَينُون سَيّان، نينهڙا نيبَهہ شالا نِيوان!
هَنجون والے ڌاڳے لے کَر، چاڪ سِينے دا مَين سِيوان۔
هَٿون سُهڻے دے، سٹوري سَيّان، پيالا عِشق دا پِيوان!
سُڻ وے "سَچّل" اهِين دوست دا دامَن، نال يقين گهِنيوان!

ڪافي ١١

مَين تا سَوين، هو، سَوين، ڏيسان سَو هَزار ڏوراپي!

يار دے طَرفون آئے نِياپے، نَوين هو نَوين!
دِل دے آندر دود بِره دا، ڌَوين هو تَوين!
بار بِره دا چاوَڻ ڪِيتے، گنوين هو گنوين!
نال پيار دے راند رووڻ دي، رُوين هو رُوين!
سَڻ وے "سَچّل" آهِين يار دے پيرين، پُوين هو پُوين!

ڪافي ١٢

سَچڻان آڳون، آڙے ساٿي! تُون ڪِيوين جالين!

تيغ سِتَم دي وَهے آسان تے، سانُون مَريندِيان ڳالِين
آه مَيڏي ڪَنُون طول وِهاڻے، جَل ڳِيان نَرم نهالِين!
جَنهِن دے آندائين گهِن نِياپے، آهو تا دوست وڪالين!
خُوني خَنجر دست سَجڻ دے، "سَچّل" آپ سَنيالين!

ڪافي ۱۳

اَگڻ مَيڏے آوين آوين، دامَن لڳڙي نُون چوڙ نہ جاوِين!

جيهي تيهي تَيڏي هان مَين، چِت نا مَين ڪَنے چاوِين!
هووِين هميشہ نال اسا ڏے، دِلبر دُور نہ جاوِين!
"سَچّل" هے سَگ در تيڏے دا، پير اُهين ڏهُون پاوِين!

ڪافي ۱۴

سانُون فِراقي ڪِيتوئي، يار ... يار اسانُون ڪِيتو ئي فِراقي!

تَيڏے ڀاجهُون سَڀ هے هلاڪِي، بره دا چاڙهيوئي بار.
اگڻ اسا ڏے ٿِيوين اوطاقي، روندي هان زارو زار.
دلڙي لٽ ڪے، ڪِيون ٿيون ياڪي؟ تَن وچ تَيڏي هے تار!
بَخش "سَچّل" ڪُون آپڻي عُشاقي، لنوٗن لنوٗن لاوِين لارا!

ڪافي ١٥

اول دلاسے ڈے ڳيا، ھڻ ڪيھے گناھون رُس وَيندا!

دل تَون ساڈے وسِر نہ وَيندا، ھجِر دے وچ جو حال ٿيا.
سو سو طعنے لڪ لڪ بَديان، ڪَردا سارا لوڪ گِلا.
مِھر اھِين تَون مُول نہ چاوِين، پيش جو تَيڈے يار پَيا!
عِشق تَيڈے دا ديرا، دلبر، ناگہ نَيڻان تے ھے ٿَيا!
سَگ ھے "سَچّل"، ڪڈان چوڙ نہ جاوِين، سُھڻا، سِينے نال لڳا!

ڪافي ١٦

اسان يَتيمان نُون ڪِيوين وساريوئي!
تَيڈے ڈيکڻ ڪِيتے ہَھُون سِڪدي آن!

ڪَينُون ڪُوڪان، ڪَينُون اَکان، سَيف ھِجر نال ماريوئي!
ڈُک ڈوراپے تَيڪُون ڈيسان، جو دَم نال گذاريوئي!
يار "سَچّل" تَيڪُون مڪ وکلايا، جَنھِن کون روز پُڪاريوئي!

ڪافي ١٧

سائون اداسي ڪِيتوئي ، يار...
يار ڪِيتوئي سائون اداسِي!

تَيڏے سائون دلبر ڪِيتا، بِره صفا بے ماسِي-
ٿِيوين نہ ٿون ڌار!

سُهٹا سائِين، ڪِيتا تَيڏے، سوز سُچا سَنياسي-
ٿيا دونهان انڌار!

اَگڻ آسا ڏے پَلپل آوِين، مَين هان پَلپل پياسي -
وج نہ ٿون ہے پار!

ساه "سَچّل" دا مِلڻ دي خاطِر آتا، بيوس، اَسِي -
ٿون آوِين هِڪوار!

ڪافي ١٨

مار گِيان تلواريان، اَکيان تَيڏيان خُون ڪَريندِيان!
- قَهر ڪَميندِيان، قَتل ڪَريندِيان.

بِجلي وانگون جُهلڪے ڏيندِيان، پار پَيان ني ڪَناريان.
مَين نماڻي دے مارڻ ڪارڻ، فَوجان چڑهيان باريان.
لهہ تُون سَنياِلان سَجڻ "سَچّل" ديان، مِهر ڪَرين سِر ماريان!

ڪافي ١٩

روروُ رَهــي آن يــار،
هـُڻ هــے مُـناسـِب آوَڻ تيـڏا!

روز اَلَستي سِر تے چاتم، بِره تُسـاڏے دا بار.
هِجر تُساڏے ڪاهِل ڪِيتا، رووان زارو زار.
لنوُن لنوُن دے وِچ عِشق لِپيتيا، تَن مَن تَيڏي تار.
لڪّ ڪِروڙين، ڪِتلے آکان، ماريئي حُسن هَزار!
اَکيان تِــڏيان گُلّ گلابي، خُونــي عَجـب خُمـار!
ظاهر نال زبان ڪَريســان، اُلفت دا اسرار.
چَشمان بَحري باز تُساڏيان، شَوقي ڪَرن شِڪار.
عاشق ڪِتلے قَتل جو ڪِيتے، صُورت دے سِيـنگار!
تَيڏے ڪارَڻ جوڙ پاتوسے، گُلّ هَنجهون دا هار.
سُولي تے مَنصور چڙهايا، چَشمان دي چمڪار.
ڪِيوِين ڪَران، جو دل دا وچايا، بِرهے صَبر قَرار!
دين مَذاهـب ڪُل دے ڪولون، يار "سَچّل" بيـزار!

ڪافي ٢٠

چَشمان چَمڪَ چَمَڪ ڪَر، دل تي اثرَ هي ڪِيتا!
ڪيا بات هي اثر دي، بِلڪل حَشرَ هي ڪِيتا!

وَه ناز غَمزه سيتي، آيا هي يار ميرا؛
اي ڏيک لاآبالي، زاهِد حَذَر هي ڪِيتا!

اِڪ دن تَماشي ڪِيتي، بازار وچ ڳيا ها؛
وچ 'هاءِ هاءِ' عاشِق، سارا شَهَر هي ڪِيتا!

اِبرو ديان ڪَج ڪَمانا، مِژگان دا تِير ڪاري؛
وچ عاشقان دي سِيني، هِڪدم گذر هي ڪِيتا!

لک مِير شاهزادي، حَيران ڏيک هوندي؛
ڏيک اَپڻي غريبي، سالِڪ صبَر هي ڪِيتا!

چَشمان دا شور، جاني، بيشڪ تُون زور جاني؛
وَه وا عَجَب نَظاري، ظاهِر ضَرر هي ڪِيتا!

"سَچّل" سَجڻ نِرالا، چَمڪار چِير والا؛
هَٿ وچ هي تيغ پالا، زَخمي جِگر هي ڪِيتا!

ڪافي ٢١

سانُون يار مَريندیان، حُسن والے دیان چَشمان!

نِینهن نظارے لگڑے نیزے، مَین تہ لگي تَیڏے قَدمان!
برھہ دیان بَرچیان گتیان خُماري، تیڏیان هویان کیهیان رَسمان!
ڏاڍے ڏاڍے چَلدائِین چالے، سُهٹا مَیکُون تَیڏیان قسمان!
تَیڏے باجُهون مَردا جُهردا، "سَچّل" مَلیندا بَسمان!

ڪافي ٢٢

ڏیکو ساڏڑے نال، کِیتي وَیندا ڏاڍپ یار!

اسان نِماٹیان دي یار زورآور، نَهِین مَنیندا گال!
روز الستي کُنُون هے ساڏي، جوشان دے وچ جال!
دردمَندان دا دلبر ڏاڍا، سُٹڈا نَهِین کوئي حال!
دوست اساڏا، سٹووے سَنیان، گهڑي گهڑي ہے خیال!
نال تُساڏے مَین تا آهِس، اَپڻے "سَچّل" کُون سَنیال!

ڪافي ٢٣

لائي ڪيون دل لائي، تُسان، پَرديسي نال!

نال تَيڏے مَين اصلون لائي، تِيوين نہ تُون ڏک پائي!
يار مُسافر چوتڪ لائي، مَت تَيکُون ڪيهي آئي!
آوڻ جاوڻ دي سُڌ ناهِين، دلبر دل ڳِيا چائي!
الٽ پلٽ دي ڳالهہ هے "سَچّل"، سَمجهہ اِها تُون وائي!

ڪافي ٢٤

نال اسا ڏے ڪِيوين لڙيان،
فَوجان حُسن والے ديان!

غَمزے رمزے لڳدے پيارے، حُسن تَيڏے دے عَجَب نظارے؛
دل ڪِيوين دلبر دوست وسارے، اکيان نِماٹيان ڪِتان آڙيان!

مِزگان نيزے تيز تِکيرے، ظالِم زلفان ڪَرديان قيرے؛
دلبر تَيڏے دل وچ ديرے، قُرب تَيڏے وچ ڪَڙيان!

نَظر ڪَرم دي مَين ول پالِين، آپڻے "سَچّل" کُون اَپ سَنڀالِين؛
ڳجهيان ڳجهيان تَيڏيان ڳالِين، جان جِگر وچ جَڙيان!

ڪافي ٢٥

دليان ڏڱيندا وتدا يار...
يار ڍڱيندا وتدا دليان!

عالم سارے ڪون عاشق ڪيتا، چشمان دے چمڪار!
داناوان نون ديوانا ڪردا، اکيان دا اسرار!
نڪل ڪے باهر برقعہ چاوين، عشق هويا اظهار!
ايڏون اوڏون خون ڪريندا، خون پريان دا خمار!
اکيان ڪول ڪے، هادي والا، "سچل" ڏيک سينگار!

ڪافي ٢٦

چيران ڪهڙي چم چم لائي، يار ويکو رنگ لايا هے!

غمزے رمزے ساز گڙے ٿئے، ڳاوڻ والے ڳايا هے!
منهن مهتاب ڪنون هے زياده، صورت وچ سوايا هے!
شاه، گداگر، پير، اميران، ڦير اهين ڦتڪايا هے!
عشق جنهان دے اندر وڙيا، نظر تنهان نون آيا هے!
سهڻل سائين جاء جوڙائي، وچ "سچل" دے سمايا هے!

ڪافي ٢٧

پلا جاني، ڪيهيان ڪيهيان، تَين سانُون تانگهان لايان!

هِڪ ٻے پچّون حُسن ديان فوجان، ويکو چڙھ چڙھ آيان!
آوَڻ ديان وت ديس اسا ڏے، ٿيان سُهڻے ديان وايان!
وڏڑے ويلے وَيسان آتاهِين، جِتان سُهڻے ديان جايان!
هَر هَر عشاقان نُون توباهان، "سَچّل" بِرھ پَڑھايان!

ڪافي ٢٨

تَيڏيان آکيان بَحري باز، دليان مارکے قوت ڪَريندیان!

يا وَت باشے بِره دے، يا شاهِين شَهباز.
مُشتاقان دے مارڻ کِيتے، چا ڪَرن پَرواز.
ڪَڏان مَين تا مُول نہ ڏتا، نَيٹان وچ نِاز.
"سَچّل" يار دا هووے سَدائي، نال نِماٹيان ناز!

ڪافي ٢٩

تَيڏيان اکيان لعلون لال، شوقي يار شَرابي هونديان!

ٻانهان ٻَڌ ڪَر دور ڪڙوون، ڪَيفِي ڏيک ڪَلال!
ڏيک پَتنگ پَرواز ڪَريندے، تَيڏا مُک مَشعال!
دليان والے سَودے دے وچ، ڏونهِين نَيڻ دَلال!
"سَچّل" صِفَت تمام نہ ٿِيوے، ڦِرديان ٻے تہ خيال!

ڪافي ٣٠

اکيان لڳيان ڏاڍي جاءِ، عِشق ديواني مَين ڪِيتِيان!

لڳي جِنهان نُون سے ئي جاڻن، خَبر لوڪان نُون ناءِ.
عالَم وچ پَيا هُل حُسن دا، جَلوه جاءِ بَجاءِ.
درد اِهين دي اور نہ ڪائي، ٻاجُهون درَس دَواءِ.
"سَچّل" سائين سبِ وچ وَسدا، لوڪان ڪَل نا ڪاءِ!

ڪافي ٣١

خُوني عَجب خُمار، اکيان تَيڏيان مُشتاق مَريندِيان!

دردمندان ديان دليان سائِين، شَوقي ڪَرِن شڪار!
چَشمان هِن چُڙواڳ ٺساڏيان، ڦِرديان بے اختيار.
قَتل ڪِيتے تَيڏے سُهڻے چالے، عاشِق لک هزار.
ڪالِيان ڪَجلِيان تَيڏيان چَشمان، نَيڻين ناز نظار.
"سَچّل" ڏيک سِنگار سَجڻ دا، سِر ڏيوِن سردار!

ڪافي ٣٢

تَيڏيان چَشمان گهتديان چاڪ، دردمندان دے دليان کُون!

مُشتاقان دے مارڻ ڪِيتے، چُست ڦِرن چالاڪ.
هَے هَے تيڏيان خونيان دي، هے هَر ڪَنهن طرفين هاڪ.
ظاهر باطن سبِ ڪُجهہ هويا، اکيان دي اِملاڪ.
آکيان دا اسرار هے سارا، اَرض تے ڪِيا افَلاڪ.
سِر تہ "سَچّل" دے هوندے هَردم، حَملے هَيبتناڪ!

ڪافي ٣٣

خُوني مَيڈے گلے دا، تیڈیان اکِین دا خَنجر!
تَیڈیان اکِین دا خَنجر، خُوني میڈے گلے دا!

تَڪ نیڻ ڪیبران نُون، مارن مُسافران نُون؛
قَتیا تَین عاشقان نُون، دم دم اے دوست دلبر!

ابرو ڈونهین ڪمانان، چاڑهیونے گوشہ داران؛
مِزگان دي ڈیڪ باران، سِینہ سپر سَراسَر!

چَشمان دا ڈیڪ افسُون، قِردے هَزار مَجنُون؛
ٺٺے قَتل لَڪ فَلاطُون، ڪَسريٰ تے ڪیا سِڪندر!

نیزے نَفِیس چَلدے، دلدار بے بَدل دے؛
"سَچّل" ڪَنُون ازَل دے، نَیڻان دا هویا نَوڪر!

ڪافي ٣٤

اوڈون رهبر آئے، "یار تُسان ڪُون پهُون پچُدا!"

سَڻڙ نال وِسِر گیوسے، مُلا جو سبق پڑهائے.
سبِ ڪنهن ویلے شوق سجڻ دے، دل تے شور مَچائے.
آپے چاڻِین یاد ڪِتونے، "سَچّل" بَخت سَوائے!

ڪافي ۳۵

تَيڏيان مِزگان ڪيبر ڪاري! ڪيبر ڪاري تَيڏِيان مِزگان!

راتِيان ڏينهان رَنگ ايهِين وچ، خُوني رهن خُماري!
اکيان تَيڏيان مِثل عُقابان، شوقي رهن شڪاري!
تَنهِن ڏينهن لاڪُون دلبر سائِين، ڪَجليان تَيڏيان قَهاري!
مُشتاقان ڪُون وَت مَحض مَريندِيان، 'هوءِ هوءِ' حُسن هَزاري!
ناگه تَيڏے نَينڻ آٽيندے، بِره "سَچّل" سِر باري!

ڪافي ٣٦

ساڏے گهر آيا... آيا سُهڻا، سَدا آيا!

آپڻا وعده آپ پاليونے، اسان تہ درشن پايا!
وِسر ڳيوسے فَلڪ هِجر دا، ڳل سَجڻ چا لايا!
معاف مَدايان سَڀ ڪِيتونے، يار سائُون پَرچايا!
اگڻ مَيڏے ٹر آيا سَويلے، مَوليٰ مُحب مِلايا!
"سَچّل" جنهِين دا سَگ هے اصلون، سِر مَيڏے اُوندا سايا!

ڪافي ٣٧

بِسم اللّٰه، وے بِسم الله! سُهڻا آيا، آکان بِسم الله!

مَين صَدقے ٿِيوان، بِسم اللّٰه! رَد بَلا وے رَد بَلا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

نال غماز دے دلبر آندا، سَبز چِرا، سِر کَج کُلاھ -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

پيچان پيچ زلف ظالم دي، تَنهِن دي زَبَر مَچايا زَلزلا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

ڳل عاشقان دے آڻ گهتيوئي، اِهو صورت والا سلسلا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

ناز نَيڻان دے عاشق مارِئے، پَيا غازيان دے گهر غَلغلا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

حُور ان ويک حَيران جو هويان، اِهو ويڙهے ويڙهے وَلوَلا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

چَشمان تَنهِن ديان باشے بَحري، ڪَرن جوش واليان تے اُ حَملا -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

سُهڻي صُورت ويکڻ سيتي، هُڻ "سَچّل" ڪَريندا اِلا اللّٰه -
مَيـن واري جاوان، بِسم الله!

ڪافي ٣٨

خُوني نَيڻان دي رمز، مَين وو صحي چا سُجاتي!

شمع حُسُن دا ويک تَجلّي، وسِر ڳيا مَسلا، تے مُصَلّي -
اَڏِر پئي دل اُتان، مَين جاتي!

مِزگان مُحب ديان ڪيبر ڪاري، پيچان پيچ هوئي زلف هَزاري -
مار گهتيُس، جڏان پاتُم جهاتي!

پچے وَت رُخ تے نَقاب گهتيونے، ڏاڍا درد فِراق ڏِتونے -
آندا ڪوئي اوڏاهون نہ خاطي!

مَحو ٿيان ساتُون ڪُلّ ڪِتابان، رُخ وچ نَهين ساڏے ٿوه ثَوابان -
عِشق ڳِڌي مَيڏي چاتي چاتي!

دل وچ آکان، 'عَرض ڪَريسان، سِر صَدقے مَين سُهڻے تون ٿِيسان' -
هو رَهيان مَين گنگي باتي!

سُولي تے مَنصور چڙهوتا، سِر نُون صَحي ڪَر شَوق ڪَڙوتا -
"سَچّل" عِشق دي ڪَر اِثباتي!

ڪافي ٣٩

يار لائي سانُون، ٻِلي وو ٻلي ـ ٻِلي وو ٻِلي، يار لائي سانُون!

ڳالهِين ظاهر ديان وسرِ ڳيوسے، ياد رهي تَيڏي ڳِلي وو گلي!
ڳالهہ ٻِيائي دي دل ساڏي تَون، ساري ساجهَر ٿلي ٿلي!
جيهي تيهي در تيڏے دي، نال تيڏے هَڻ رَلي وو رَلي!
اَڳ عِشق دي يار "سَچّل" وچ، هے اَها هڻ ٻلي وو ٻلي!

ڪافي ٤٠

سارے راج تَيڏے دي، گولڙي گولڙي هوسان!
ـ شالا اسان ڏهين مِهر پوويئي!

ايڏے اوڏے مُل نہ وَيسان، يار سهُڻا، تَيڏے جهولڙي جهولڙي هوسان!
سَر پيراندي لڳڙي هان مَين، انگ تَيڏے دي چولڙي چولڙي هوسان!
لوڌ ڪُتيان دي، دلبر تَيڏے دي، رِڇڙا يا وت ٻولڙي ٻولڙي هوسان!
روز اَزل ڪنون سڻ "سَچّل" سائين، نانءُ تيڏے تَون گهولڙي گهولڙي هوسان!

ڪافي ۴۱

زاري زاري، يار، زاري! - نال تيڏے لک واري!

نال تُساڈے مَيڈي آهي، ياري ياري، يار، ياري!
محبت تَيڏے دے مِهٹيان دي، ماري ماري، يار، ماري!
هے تُساڈي، ڳِچي اسا ڏي، ڳاري ڳاري، يار، ڳاري!
ڳالهہ "سَچّل" دي هَٿ تُساڈے، ساري ساري، يار، ساري!

ڪافي ۴۲

غَير نہ هرگز رهندا، ويکڻ نال سَجڻ دے!

دلبر ٻاجهوُن نال ڪَهِين، ساه نہ ساڈا ٿهندا.
هوران نال جو يار الاوے، ساه نہ ساڏا سَهندا.
ٿر ٿر ويندا غَيران ڪولون، ڪول ساڏے نَهِين ٻهندا.
"سَچّل" جالے روز غَمان وچ، سهٹا سَنيال نہ لهندا!

ڪافي ۴۳

حُسن اسان تي هَلاَن ڪِيتِيان، ڪَينُون آکان حال!

چِت دا چولا تَيڏي ڪارَڻ، رو رو ڪِيتم لال.
دوست تُساڏي در دي ٻا جُهون، جِيوَڻ سڀ جَنجال.
نَظر اسا ڪُون ڪوئي نا آيا، مَحبت ٻِنا ٻيا مال.
نال "سَچّل" دي آوَ گذارين، سَڻ مَيڏا تُون سُوال!

ڪافي ۴۴

ڪيئي ڪيئي، يار، ڪيئي، نال مَيڏي تَيڏيان ڳالهِين!

حال اساڏا معلوم تَيڪون، هيئي هيئي، يار، هيئي!
مَين نارهيان لڪ ڏوراپي، ڏيئي ڏيئي، يار، ڏيئي!
بَخش اسا ڪُون هَٿون اساڏي، پيئي پيئي، يار، پيئي!
ياد "سَچّل" ڪر ساڏيان ڳالهِين، سيئي سيئي، يار، سيئي!

ڪافي ٤٥

ڳالهہ ڪَرين ڪائي آوَڻ دي! آوَڻ دي، ڦيرا پاوَڻ دي!

وائي ڪَڏان اِها ڪَنيـن نہ سڻان مَين، جاني دے ول جاوَڻ دي!
هِجر اُڏارِين، گَڏ آ گـذارِيـن، موسم آئي هے ساوَڻ دي!
اسان غَريبان تَون ڪَرين نا، شالا، سُهڻا سائين چِت چاوَڻ دي!
سينِے دے وچ يار "سَچّل" دے، ناهِين سِڪ تہ سَماوَڻ دي!

ڪافي ٤٦

سِگهڑا آوين سانول يار، روندي وتديّان زاور زار!

راهان تـيڏيان روز پَلـيندي، مَن تُـون آوين ول ڪَنهن وار!
دل اساڏي ڪِيتي ديواني، عِشقے دے اسرار!
مَين مَستاني ڏيک ٺَئي هان، چَشمان دي چمڪار!
نال اساڏے آپ ڪِيـتوئي، آوَڻ دا اِقرار!
بَندي بَردي در تَيڏے دي، هـوسان سب جَمار!
"سَچّل" جـيهے در تَـيڏے تے، عاشِـق لَک هزار!

ڪافي ۴۷

آسان يَتيِمان ڏھُون، يار، سِگھڙے اَوڻ دي ڪَرڪائي!

هِجر تُساڏے ڪاهِل ڪِيتا، بِرهے چاڙهيا بار -
تَيں مَيں تَون ڪيُون دل چائي؟

اڳُڻ آساڏے آوِين پيارا، رووان زارون زار -
مَين ڪَنے آ ٿِيوِين ڏُک پائي!

راتِيان ڏينهان لڳ رهي هے، تَن مَن تَيڏي تار-
مَيڏے نال تُسان ڏاڍي لائي!

مَين تہ اصل ڪَنُون اَهِس تَيڏے، پيران دي پيزار-
تَيڪُون مَعلم ڳالھ سَيائي!

در تَيڏے دے بَندے بَردے، "سَچّل" جيهے هَزار -
اِها هَت بازارين وائي!

ڪافي ۴۸

سُهڻا سِگھڑا آوين آوين، يار اساڏے نيڑے نيڑے!

اسان يَتيِمان تَون، سُهڻا سائين، چت نا چاوين چاوين -
بَن گھتان ڪيڑے ڪيڑے!

آوَ اساڏے ويڑھے دلبر، پَرے نہ جاوين جاوين -
آ وس هُڻ ويڑھے ويڑھے!

مِهر پوويئي، نانءِ الله دے، پير اگڻ تے پاوين پاوين -
نِت پوون جهيڑے جهيڑے!

دوست اپڻي دل ساڏي ڪُون، لنوڻ سَجَڻ هُڻ لاوين لاوين-
لهہ پوون سَنڌے سيڑھے سيڑھے!

حال "سَچّل" دا ڏيکڻ آيان، سب سَنيان وے ساوين ساوين-
ڪَرڪے پيڑے پيڑے!

ڪافي ۴۹

مَيکُون مَستان ڪِيتوئي، مَيکُون ديوان ڪِيتوئي!
نَهِين آرام دل اَندر، حُسُن حَيران ڪِيتوئي!

رو رو قِردي جو وَتديّان، وَنوتي بِرهہ سَبِ بازي؛
پُچان تَين دوست دا ديرا، بِره بَيران ڪِيتوئي!

محبّت موڙ سِر مَيڏے، ڏڪا هے بادشاهي دا؛
نہ ٿِيسان عِشق وچ ڪاهِل، سَيو قربان ڪِيتوئي!

بِرهہ دي فَوج دل اُتّے، ڪَريندي دوڙ دم دم وچ؛
عَجب او گوءِ ماري مَين، جو سِر چوگان ڪِيتوئي!

ڪمان گهِن دست وچ دلبر، ميڏے سِر اَ کڙا جائي؛
جو چُتکے تِير تَرڪَش دے، تہ سِر نيشان ڪِيتوئي!

”سَچّل“ صِف عاشقان دي مَين، جو آيا چوڙ سِر سانگے؛
اِهين غمزے گدائي دے، سَدا سُلطان ڪِيتوئي!

ڪافي ٥٠

وَسدا رهين مَيڏا يار، آ ڪول مَيڏے جُڙ بَڻ، جي!

جهِڑا تَيڏے مَندا مَنگے، ٿِيسي خَجل خوار-
چوڙ وَيسي تَڻ تَڻ، جي!

اسان تَيڏے بَندے هوسُون، جا ڪِي جِيسُون جمار-
حال وَطَن چَڻ چَڻ، جي!

اسان تيڏے قِيامت تائين، هوسُون تارون تار-
ڪڏان نہ ٿِيسي اَڻ بَڻ، جي!

"سَچّل" مِلڪ تُساڏي هويا، تَنهِن ڪُون چوڙين نہ يار-
ڳَڻ لڳے ڳَڻ ڳَڻ، جي!

ڪافي ٥١

ميڏے حال دي خَبر، وے پاندي، يار نُون پهچاوِين!

هِجر تُساڏے ڪاهِل ڪِتا، وَت وَت بِره بَچاوِين!
درد تَيڏے ڪِيتي دل ديواني، ساري ڳالهہ سُڻاوِين!
طَرف تُساڏے جهَلاں طعنے، اپڻا درس دکاوِين!
اگڻ اساڏے پاوين ڦيرا، "سَچّل" ڪُون نہ سِڪاوِين!

ڪافي ٥٢

سَدا جِيندا هووين هووين، چِيرے والا تون، روز قيامت تائين!

جِتان تون وَسدئين نال خوشي دے، هووِن آباد اُهے جائِين!
اسان نِماڻيان ديان در الله دے، پَيان قَبُول دعائيـن!
نال اساڏے تيـڏيان هويان، لـک هَزار پِلائيـن!
اڳڻ "سَچّل" دے نانءُ سائين دے، سِگهڙي واڳ وَلائِين!

ڪافي ٥٣

غَم وچ ڏينهن گذارڻ، ڪَم هے ڪِنهان مَردان دا!

عاشقان دا ڪَم اِهو ناهِيـن، ڪوئي دَم دوست وسارڻ.
دلبر باجُهون روز حَشَر هے، هِڪ گهڙي تَنها گهارڻ.
دردمَندان ڪُون دم اِهوئي، ساعت ساعت سنيارڻ.
چَشم اُنهان دي لڳي اُتاهِين، ايڏے اوڏے نہ نِهارڻ.
ڪَم سَچڻ دا "سَچّل" جِواوَڻ، ذرے ذرے وَل مارڻ!

ڪافي ٥٤

تَيڏے ناز نَيڻان دے مَين ماريان...

ماريان مين تيَڏے ناز نيڻان دے!

مُشتاقان دے مارڻ ڪِيتے، شَوقِي چَڙهن شِڪاريان!

چَشمان تَيڏيان گُل گُلابي، خُوني قِرن خُماريان!

عُشاقان نُون آ ڪَراهڻ، مارِن ڪَجِليان ڪاريان!

غَمزے رَمزے ڏادِے لگڙے، ٿِيوان وارڻ واريان!

اڳُون سَچڻان دے "سَچّل" سائين، پا پَلوُ ڪَر زاريان!

ڪافي ٥٥

نال تَيڏے مَيڏے زاري، لاه حِجاب، تُون مُکڙا وکالِين!

قَسم خُدا دي، سُهڻا سائين، تَيڏے لٽيجے ياري!

اگرڻ آسان مِسڪِينان دے تُون، پولڻ آ هِڪواري!

هِجر ٿساڏے ڪاهِل ڪِيتا، دوست ڏيوين دلداري!

نام خُدا اِهين دوستي دے وچ، دوست نہ گهت ڪَڏان گهاري!

زهد، عبادت، تقويٰ ڪولون، برهہ ڪِيتي بيزاري!

جَلوه ڏيک جَمال تَيڏے دا، عِشق ڪِيتي اِظهاري!

ڪِتلے توڻين چُپسِي، يارا، هوءِ هوءِ حُسن هَزاري!

آگه حال احوال "سَچّل" دي، تَيڪُون نَهين ڪِيُون ساري؟

ڪافي ٥٦

عِشق ڪيها ڪيها آندا!

سٹو، اڙِي مايو، مَين ڪِيا ڄاڻان؟

عِشق اهِين ڪُون آکِن سارے، راتيان ڏينهان جو رُواندا.

عِشق سَراسَر ڄاڻ مَلامت، لوڪان نُون نَهِين ڀاندا!

عَقل شَرَم سبِ دُور سَٽيندا، عِشق جَهين ڏهُون آندا.

ساه "سَچّل" دا روز ازل دے، وِره ڪنون نَهِين واندا.

ڪافي ٥٧

ساڏڙا يار سڏائِين تُون!... شُڪر آکان، "اَلحَمدُ" آکان، سُهڻا!

مَين ٿِيوان قربان تُسان تون، نَو نَو حُسن وِکائين تون!

حال اساڏا ڏيک ڪَراهڻ، مُنجدئين لکَ دُعائِين تُون!

عِشق ديان چِٽڪاءِ چوڙيندئِين، سَو هَزار هَوائِين تُون!

روز بروز جو مُنجدئين اسان ڏهُون، نَوِيّان سَروپائِين تُون!

سِينے دے وچ يار "سَچّل" دے، هِڪّو هِڪَ سَمائِين تُون!

ڪافي ٥٨

ڏاڍا رنگ رَسائِين ٿون...

تَين اُتون مَين صَدقے ٿيوان!

جوڙ سِينگار ڪے بَڻ تَڻ اَندَئين، فَوجان حُسن چڙهائِين ٿون!
چِيرا جوڙ ڪے سِر دے اُتّے، ڪر جِنسار وڪائِين ٿون!
مُشتاقان دے مارڻ ڪِيتے، اکيان باز بَنائِين ٿون!
ڪَر ڪے ويس وڙهاڪِيان والا، چِٽگان چِهرے چَلائِين ٿون!
اپڻے حال دي ڳالهہ سَيائي، "سَچّل" ڪُون سَمجهائِين ٿون!

ڪافي ٥٩

ذات بِرهہ دي ڪيهي، اَڙي اَمّان، نَهين جاڻان مَين!

ڪَم عامان دا اِهو ناهين، نِينهن چاوڻ ڪيئي نيهي!
پِير بَهانا جَڻ ڪَريندا، پَڪے اَندا جَنهِن پيهي.
هِجر گهَتيندے وچ دَرُونے، ڪَرے ديوانے ديهي!
"سَچّل" سوئي سِرهے پَڙيندا، اِهين سا عادت ايهي!

ڪافي ٦٠

اِنهان اکيان تُون سَنيّان، مَين تا آک آک رَهِيان!

ويڙهي پَرائي وِرِه وِهاوِن، پرت لَڳانديان پيّان!
آکڻ مَيڏي لڳديان ناهِين، شَرم حَيا ڪَٿون ڳيّان!
مَصلحت ڪَنهن دي مُول نہ منديان، ڏونهين ديوانِيان ٿيّان!
جهَليان پَليان نَہِين سي رهنديان، ناهہ اِهين وچ ٿهيان!
"سَچّل" نِماڻا ڪِيا تہ ڪَريسي، آپ آتان وچ رهِيان!

ڪافي ٦١

ڪيهي ڳالهَون چِر لايوئي مَين وَل، وي ميان ائين!

ڏوهہ ثواب ڪُون ڏيک اساڏي، يار مَتان چِت چايوئي!
طَرف تُساڏي نِينهن دي نِياپي، گهِن ڪي قاصِد آيوئي،
نانءَ سائين دي مَتان تُون لاهِين، پيچ اسان نال پايوئي،
اوّل اسانُون ڏي ڏيکالِي، پڇي ڪِيُون آپ چُپايوئي!
طَرف "سَچّل" دي سُهڻا سائين، ڏاڍا بِرهہ بَچايوئي!

ڪافي ٦٢

رُخ رانوَل يارو وڪاوِين ٿون، چڱا ٿِيوَئي، شالا ڀَلا ٿِيوَئي!

خُوني چَشمان خُون ڪَريندِيان، تِير تِڪي چِتڪاوين ٿون.
عِشق ڪيڏا اَنڪا ڪي دلبر، ڏاڍا بِرهه بَچاوين ٿون.
ڏيکڻ سيتي مُشتاقان نُون، ديدان نال دَباوين ٿون.
اوڳڻ ڏهُون تون ڏيک نہ مَيڏي، پير اگڻ ول پاوين ٿُون.
نانءُ هادي دي، نال "سَچّل" دي، ڳجهيان رَمزان لاوين ٿون.

ڪافي ٦٣

مُڪڙا يار وِڪاوِين ٿُون،
چڱا ٿِيوَئي، شالا ڀَلا ٿِيوَئي!

نِت نِت آوِين نانءُ الله دي، هَردم ڦيرا پاوين ٿُون.
هَر ويلي ره يار اسان ڪَنِ، هِڪ دم دُور نہ جاوين ٿون.
تَيڏي ڪِيتي سِڪدي وتدي، اگڻ اساڏڙي آوين ٿُون.
نال تُساڏي هو رهي هان مَين، ڇت اسان تَون نہ چاوين ٿُون.
نال "سَچّل" دي سُهڻا سائين، نَو نَو غمزي لاوين ٿُون!

ڪافي ٦٤

چَشمان دے چمڪارے، دل نُون گھَتدے حَيرت دے وچ!

اِنهان آکيان مَنصُور مَرايا، - سُولي ڪَون سوارے؟
بِجلي دے جِيوين بَدلان اَندر، جهَگ مَگ تے جهلڪارے:

تيوين نال اکِين دے نيزے مارِن، هِڪ مارے، ٽوجهي آلارے!
مَست هوئے سَر مَست هَزاران، "سَچَل" جيهے بيچارے!

ڪافي ٦٥

مُکڙا لڪَيندئين کهڙے گمانون؟
- کهڙے گمانُون، مُکڙا لڪَيندئين؟

ٻانهان ٻَڌ ڪر زاري ڪَريسُون، جاني دلُون ٻَجانُون!
شمع حُسُن دي ويک ڪراهُڻ، آپ ڪِيتم پروانُون.
عَقل شَرم سڀ چوڙ ڳيوسے، دوست ڪِيتم ديوانون.
سَڏ تَيڏے نُون سَدائين سِڪدي، ڪُجهه تا ٻول زبانُون!
سِر "سَچّل" دے اَڻ ڳڙايا، شوق تَيڏے شامانون.

ڪافي ٦٦

سُهٹا ڪول حِجابُون پَردے،

ݙينـهن هِجر دے نَهيـن گُذردے!

گݙ جالِين تُون نال اساݙے، ݙينهن ݙکئے نہ وِسرَدے.

پيان ٻالهِين سب چوڙ ݙِتنسے، هَيُون عاشق هِڪ نَظر دے.

ݙُونهان جَهانان ڪُجھ نَهِين مَطلب، اسان عاشِق تَين دلبَر دے.

اپٹے حال دا عرض تُسانُون، آک نہ سگهدے، ݙَردے!

در تَيݙے دے، دلبَر سائين، رَهسُون بَندے بَردے.

"سَچّل" دا اے سوال مَنِين تُون، صَدقے ذات فَقَر دے!

ڪافي ٦٧

دوست ديواني ڪِيتي...

دل دي سٹاوان کهڙي ڳال، وے!

دردمنـدان دي دلڙي دلبر، نال نِگـاهان نـيتي.

پَتّرِ ڪے چوپڙ چَشمان والي، ساري بازي جِيتي.

مُشـتاقان دي وَت، دلبر سائيـن، رَت دلِين دي پِـيتي.

اَپٹي الفت ساجَن سائيـن، نال "سَچّل" دے سِيـتي!

ڪافي ٦٨

تَيڏے طرفون لوڪ، اے جاني، ڏيندا طعنے سو طعنے!

اگڻ اساڏے آوين ٹون پيارل، جان ڪيتم قرباني، جاني سو جاني!
ڳل اساڏے اَڻ گهتيوئي، بانهپ دي نيشاني، ڳاني سو ڳاني!
سَهي ڪَران مَين ڪيڪر تَيڏي، 'ڪُلّ يَوم هُوَفِي شان' باني سو باني!
دل اساڏي ڪُون لڳ رهي مِيان، جَلوے دي روحاني، داني سو داني!
"سَچّل" هونديان يار سُهڻے ديان، شرطان سي سُلطاني، خاني سو خاني!

ڪافي ٦٩

نال تَيڏے لڪ زاري... زاري، هوءِ هوءِ، يار ڙے!

مَين تا آڪان اڱون سائيان دے، حال حَقيقت ساري، روءِ روءِ، يار ڙے!
سُهج وِچالون سرِ تي چاتم، بِره تُساڏا باري، ڪوءِ ڪوءِ، يار ڙے!
هار هَنجُهون دا ڳل وچ پاتم، يَڪدل چاتُم ياري، پوءِ پوءِ، يار ڙے!
تَيڏے طَرفون طبل طعنيان دا، "سَچّل" هے سَرداري - سوءِ سوءِ، يار ڙے!

ڪافي ٧٠

هيئي عِشق نِشاني ايهي،
آکان ڳالهہ اُنهان دي ڪيهي!

سپر سِينہ سائيان دے اڳون، مَندِن سُولان دے ديهي.
وچ درياء محبت والي، ڳئے پقنجاهي پيهي.
سُولي اُتے وِر وِچيندے، نِينهن دي نوبت نيهي.
عاشِق اولے مُول نہ اٿڪن، ويل وَچيندے ويهي.
”سَچّل“ سوز واليان دي اِٿان، ڳالهہ نہ آکڻ جيهي!

ڪافي ٧١

ديس اساڏے آوين،
يار پيارل، وے مِيان!

رهِين اساڏے دلبر نيڙے، دُور نہ ساٿون جاوين.
اڱڻ نِماڻي دے، سُهڻا سائين، پير سِگهيرا پاوين.
تُسان ٻاجهون نِت قِران بيراڳڻ، چِر تا وَت ڪيُون لاوين!
نانءُ الله دے تِيوان ايلازڻ، چِت ”سَچّل“ تون نہ چاوين!

ڪافي ٧٢

جاني جَواب نہ ڏيندا، عَرض اساڏے دا، سائين!

جے مَيں آکان حال هِجر دا، تا ٻي او نہ آليندا.
پاند ڳچي وچ جے مَين پاوان، جهٽڪان ڏے کے جهَليندا.
هَٿ ٻي ٻڌان، پيرين ٻي پووان، تَڏان ٻي نال نہ نيندا.
سئو سَنيَان ڳالهين مُحب ديان، ماري ويچاري ڪُون ويندا.
رَمزان غمزان دي فَوج چڙهاڪَر، ڏاڍے سِتم سَهيندا.
سَوال "سَچّل" دا جَڏان تَڏاهِين، سارا مُحب مَنيندا!

ڪافي ٧٣

اسانِ غريبان دے نال، دِلبر چگڙي ڪِيتوئي!

اڳے پڇے هے ڳل تُساڏے، جِيوِين وَٽيئي تِيوِين پال!
"وَ نَحنُ اَقربُ" اِها اِشارت، وَرَق هِجر دا وال!
"سَچّل" ڪُون هے عمر سَيائي، جو شان دے وچ جال.

ڪافي ٧٤

وَل نہ سَتاوِين، مَيڈا يار، مِسڪِين غَريبان نُون!

خَبر هے تَيڪُون درد مَيڈے دي، رووان مين زارو زار۔
ڪيهي ڪَل هے طَبيبان نُون!

حَرف اسان تے ڪوئي نَهِين آها، بِرهے دا باري بار۔
ڪوئي آکے عَجيبان نُون!

سٹو ري سَنيّان يار دے ڪِيتے، هَنجهوان دا پوتم هار۔
هوئي سُڌ حَبيبان نُون!

جهِڙڪان ڈے ڪَر آپ جهلَيندين، وَس نہ مَيڈا ڪَهِين وار۔
ڪيها ڈوهہ رَقِيبان نُون!

سَچ هے "سَچّل" اِهو سَچ هے صريحاً، آکے ڪوئي مِڪوار۔
وَج مَيڈيان قَريبان نُون!

ڪافي ٧٥

ماريا هے تَين غمزے وِچوُن، دل هو رهي ديوان هي!
دل هو رهي ديوان هے، ماريا هے تَين غمزے وچون!

وچ هِجر دے مَردي هان مَين، رُسدا هِين تُون، اُرمان هے!
مُجرم هے جو اس راز دا، اُس سِر ڏِتا مَيدان هے!
تحقيق جو تائِب هوُا، اِڪ دن تيرا مِهمان هے.
جِس نے سڻايا شَوق ٿون، سارا مَيڏا فرمان هے.
اِين عِشق دے اَيوان وچ، مَين سِر ڪِيتا قربان هے.
هے پَهلوانان دي بازي، عِشق نا آسان هے.
تَيڪون "سَچّل" سِڪ دے وچوُن، اَپڻا سَڏيا سُلطان هے!

ڪافي ٧٦

اکيان نون رنگ لايا لايا!
لايا لايا رنگ اکِين نُون!

نال اکِين دے عالم دے وچ، ڪيڏا حُڪم هَلايا!
جام ڪَتوريان، جام شرابي، پُر ڪر جام پِلايا!
عاشِق شُودا لکين هَزارين، ڪاتي نال ڪُهايا!
حَيرت دے وِچ هِڪ جو ٿِيان، "سَچّل" سِر هے سَلايا!

ڪافي ٧٧

”يار، تَيڪُون اسان ڏهين اَوٽا،
اَوٽا وَل نَهِين جاوٽا!

”ڳالهين نہ لڳين لوڪ دے، عِشق اساڏڙا چاوٽا!“
”جے تُون عاشِق نانءُ ساڏے دا، خُون جِگر دا ڪاوَٽا!
”هِڪ خيال ڌَرين ٿون دل تے، غير خَيال اَڏاوَٽا!
”سانپ ’سَچّل‘ سائين سُور اساڏا، ڳلي ڳلي نَهِين ڳاوَٽا!“

ڪافي ٧٨

نال ڏاڍے دے ياري، لڳڙي روز ازل ڪَنُون!

ٻانهان ٻَڌڪے پيش پووان مَين، نال سائيان دے زاري!
عِلم عَقل تے شَرم حَيا ڪَنُون، عِشق ڪِيتي بيزاري.
اپڻي مَرضي نال اسان خود، ٻِرهہ چاتو سے ٻاري.
اگڻ اساڏے نال ڪَرَم دے، 1 ٿون سَجڻ هِڪواري!
عِشق تَيڏے دي دل مَيڏے تے، اصلُ ڪَنُون مُختاري.
تَيڪُون هے معلوم، اے پيارا، ڳالهہ ”سَچّل“ دي ساري!.

ڪافي ۷۹

ڪوئي نَهِين آندا يار دے پارون، خاصا خاطي، سِگهڙا ساتي!

لڪان وچُون، سَنيو، لوڙ سَجڻ دي، مَين چاتي تے سُجاتي-
سُجاتي، مَين هُڻ چاتي!

ويجها ٻلهاڪے دوست دُلارا، دل وچ پاتي جهاتي-
جهاتي دل وچ پاتي!

نال اساڏے روز ازل ڪَنُون، رانول رمز هے لاتي-
لاتي، دل وچ ڦاتي!

ٻيان ڳالهِين سڀ وسر ڳيوسے، عِشق ڳِڌي مَيڏي چاتي-
چاتي، هَر دِن راتي!

ڏوهہ ثوابون، زُهد ريا تَون، دل هے "سَچَل" هُڻ چاتي-
چاتي،هوڳيا ذاتي!

ڪافي ٨٠

آ مِل مَيڏي جان... آ مِل، آ مِل، آ مِل، بيبا!

عِشق ديان ڳالهِين هِن مَنصوبے، عِشق دا کهڙا مَڪان۔
کهڙا مڪان، وے بيبا!

اسان نماڻيان تے، سُهڻا سائين، اَوَ ڪَرين اِحسان۔
اَوَ ڪَرين اِحسان، وے بيبا!

عِشق تُساڏے ڏيک جو ڪِيتا، تُون هِين "سَچّل" سُلطان۔
تُون هِين "سَچّل" سلطان، وے بيبا!

ڪافي ٨١

آندا جاندا يار، وے،
ويڙهے دے وچ يار اسا ڏے!

مارڻ ڪاڻ اسا ڏے ڪِيتُس، صُورت دا سِينگار، وے!
بُو عطر دي مَست ڪِتا وَت، ڪُوچے شهر بازار، وے!
وِچ وصال فِراق ڳِڏوسے، "سَچّل" ڪِيا اسرار، وے!

ڪافي ۸۲

اپڻے ويڑھے دا، چا غُلام ڪِتوئي!

هوش اساڈا هِڪّو واري، نيڻان نال نِيتوئي-
چا غُلام ڪِيتوئي!

هِجر گهَتيوئي، اڻ يَتيمان، ڪِيوين دُور سٽيوئي-
چا غُلام ڪِيتوئي!

اکيان ڪاليان لعل شرابي، مَے دا مَت پِيتوئي-
چا غُلام ڪِيتوئي!

چولا تَيڈا رنگ رنگِيلا، ڳوڑھے رنگ رتوئي-
چا غُلام ڪِيتوئي!

ساه سَريرون يار "سَچّل" دا، لِيئے نال لِيتوئي-
چا غُلام ڪِيتوئي!

ڪافي ۸۳

تَيڈڑے نال، وو پيارا، مَين تا هوئِيان هوئيان!

نال تَيڈے مَيڈيان ڳجهيان ڳالهِين، اپڻا آپ سنڀال!
ڪَنهِن دے ڪارڻ آک اسانُون، گهَتدائِين جي جَنجال!
آپ سُجاڻِين "مَين" ڪَن جاڻِين، ہئے تا خام خيال!
"سَچّل" مَيڈائِين، مَين تا تِيڈئان، نال جمعيت جال!

ڪافي ۸۴

دل اسا ڏي لٽي، زُلفان والے يار، ڙے!

غمزان رمزان لاءِ ڪراهڻ، باڻ تنهين دے ٻٽي.
راتيان ڏينهان سا رت رووے، دوست ڪنون جا ڦٽي.
زهر پيالا، محبت والا، گهٽ پريندے گهٽي.
دل ساڏي تے حمله ڪرڪے، چشمان نال هے چٽي.
منزل دور اٽانگيان پتيان، حب والي نهين هٽي.
سڪ "سچّل" دي سانوڻ لايا، دل تون مول نه تٽي.

ڪافي ۸۵

سنو ري سنيان، مينون برہ وڪوڙيا، ناهين سوز سماوڻ دا!!

برهه دي بارش سر تے وسدي، سير ڪيتس هڻ سانوڻ دا.
واس دا ويس لبيس جو اج هے، وعهد شه دے آوڻ دا.
چوڙا بيڙا سينت گنڌائين، ساڏا وقت اگهاوڻ دا.
عرش ڪرس ڪل اينوين آکيا، "بار نهين ساڏے چاوڻ دا!"
سارا سودا سر دا ڪيجے، چهرا ڏينهن چلاوڻ دا.
سر ڏے "سچّل" هڪ ساجن ليوين، تل نهين هڪ تاوڻ دا.

ڪافي ٨٦

پَيا نال تُساڏے پَهہ، وے مِيان!
قاصد ڳالهہ چَگيري ڪَهہ، وے مِيان!

آوين برابر ديس اساڏے، وچّون راتِين نا رهہ، وے مِيان!
دوست اسان تَون دور نہ جاوين، ٻَهہ گهِن مين ڪَنے ٻَهہ، وے مِيان!
تانگهہ اساڏي تَين ڏهُوئي، تُون ٻي اسان نال نهہ، وے مِيان!
طعنے طرفون سَڄڻان دے سَپ، "سَچّل" سِر تے سَهہ، وے مِيان!

ڪافي ٨٧

ٻَهُون ٻَهُون اِٽ ماندڙيان،
آ جاني ڳَل لڳ رهہ پيارا!

چَرخے ڪَتَڻ دي ڪار ڪَريجے، نہ تہ پَيان رهسِن پاندڙيان!
ڳِيان آنداريان ڳليان چَنبوڪيان، رَل مِل ڪيڻون راندڙيان!
ٿِيان خَراب اهے دنيا وچ، وِرهہ ڪَنُون جو واندڙيان!
"سَچّل" هُشناڪ آتان رهہ جِتان، سَو لڪ غوطے ڪاندڙيان!

ڪافي ٨٨

جِتان جاني ڦيرا پايا، وے وَه واه، ڪيها رنگ لايا، وے!

جاني ڪِيوين آندا جاندا، وَل وَلاڪے رمزان لاندا؛
ٻَڌ شمشِير ڪَمر مَن پاندا، اُٿ خَنجر سِيس ڪَٽايا، وے!

اِس عِشقے دا ڪيها بَهانا، هرهِڪ نُون پَروايُس جانا؛
ڏے حَلاج خودي دا خانا، سُولي پَڪڙ چڙهايا، وے!

جاني ناز حُسُن دے جڙدے، رک ڪے ٽور عجائب ٽردے؛
هتڪين هوڙين مُول نہ مُڙدے، ڪَون ڦِراوے رايا، وے!

غازي مار ذڪا پتساهي، رکدے فَراروں بے پرواهي؛
اِهِين اَسرار دي ڏيندے گواهِي، سرمد قتل ڪَرايا، وے!

"سَچَّل" جوئي سڏدے هَيوسے، سو سَڀ اَڪے پلڙے پَيوسے؛
نَو نَو بهار خوشي دي ٿيوسے، ڪَرم سائيان فرمايا، وے!

ڪافي ٨٩

نال تَيڏے لک واري واري، الا الا،
ساڏي زاري زاري!

محبت مَيڏي نال تُساڏے، گهَت نہ تَهِين وچ گهاري گهاري!
مَين تہ ڪَنيزڪ تَيڏي آهِس، دوست ڪِيتوئي ڪِيوين ڌاري ڌاري؟
"سَچّل" نِماڻے ڪُون ڪَر بيراڳي، باهہ بِرهہ دي تَين ٻاري ٻاري!

ڪافي ٩٠

تَيڏے در مَيڏي زاري زاري، الا الا،
لک واري واري!

مَين نماڻي عَيبين هاڻي، تار تُساڏے تاري تاري!
نال تُساڏے روز ازل ڪَنُون، يار اساڏي ياري ياري!
حال اساڏے دي دلبر سائين، سُڌ تُساڪُون ساري ساري!
مُڪڙا وڪالِين تُون هِڪواري، مَين هِجران دي ماري ماري!
سَگ "سَچّل" هے در تَيڏے دا، ڳَل تَهِين ڪُون ڳاري ڳاري!

ڪافي ٩١

اگڻ اساڈڑے یار، آوین آوین، وے دلدار!

راتیان ڈینهان تَیڈے ڪارڻ، رووان زارو زار.
دردمَندان دي دل ڪُون، دلبر، لڳڙي لنوڻ تہ لغار.
ڪیئي عاشِق ڪِیتے بیراڳي، تَیڈے حُسن هَزارُ.
سِینے اندر یار ”سَچّل“ دے، تَن مَن تَیڈي تار!

ڪافي ٩٢

توبِن جالڻ آیان...
ڈک دیان راتِین نَهِین لنگهدیان!

دونهان پاڪے در تَیڈے تے، آنگ پَیوت رمایان!
جوڳي هوڪے جوڳ ڪماوان، ڳل وچ الفي پایان!
دیس اساڈے، سُهٹا سائین، آکَر جوڙین جایان!
ساري عُمر مَین گڑڪے ڪَمیسان، بَندي هوڪے، سایان!
هِجر فراق هے ڪاهِل ڪِیتا، ڪَر وصال دیان وایان!
بِره تَیڈے دیان سِر ”سَچّل“ دے، چُنڪن لڪ هَوایان!

ڪافي ٩٣

سانُون پل ڳيئي ڪُل ڪار، ويلا آتڻ لنگهيا، يار!

اَپي چاڙي سِر اسا ڏي، چَڱي ڪِيتي هي تيـن دلدار-
هُڻ آڻ ڪي لايوئي اَر!

مَين تا تَيڏي روز ازل ڪنُون، سُڻ تَون مَيڏا سانول يار-
سِگها آوين تُون ڪَنهن وار!

دلبر دور اسان ڪَنُون اِتان، هوءِ هوءِ هووي يار-
ڏينهن پوڳئي ڏون چار!

اکيان تَيڏيان سَيف سِتم ديان، خُوني رکديان خاص خمار-
سانُون مِزگان نال نہ مار!

هي غُلام "سَچّل" دل تَيڏي دا، تَنهن ڪُون ياد رکِيـن هَر وار-
او ڪُون ويلي ڪَهين نہ وسار!

ڪافي ۹۴

تَيڏے بِره بيراڳي ڪِيتا، ڏيهہ ڏوريندي وَتّان!

عِشق تَيڏے آرام وڃايا، ڪِيڪَر آتَڻ ڪَتان!
راتيان ڏينهان فِڪر تُساڏا، چَرخے تَند نہ گھتَان.
اڳڻ مَيڏا تُون آڻ وَساوين، اکيان تے ڏے لتان.
نال "سَچّل" دے لاڪَر ياري، مُحب مَنّين مُنهن مَتان.

ڪافي ۹۵

نَيڻان والي نوڪ آسانُون، سانُون لايوئي يار!

ويکڻ نال حَيران رهي مَين، اکيان دا آسرار!
مَحض انهان مَنصور مَرايا، خُونيان دے پِي خمار.
ڏنڙوئي ڪي عالم دے وچ، عاشِق تي اِظهار!
ڪيئي دانا ديوانے ڪِيتے، چَشمان دے چمڪار.
رخ تے زلفان لَٽڪِن لَمڪِن، خُون ڪَرن خَمدار.
ڪالے وال ڪاريهر وانگے، چاري ٿئے چوڌار.
مُنهن ڏنم مَهتاب "سَچّل" دا، ڪِيتم حَج هَزار!

ڪافي ٩٦

بات بِره دي ايهي ... ايهي عَجَب جيهي!

مِل معشوقان مَصلحت ڪِيتي : "عاشِق قَتل ڪَريسُون؛
"قَتل ڪنون جو پچے تَنهن ڪُون، شهر ڍنڍورے ڏيسُون؛
"ڪَنون ڍنڍورے جو پچے تَهين ڪُون، سُولي سِر چَڙهيسُون؛
"سُولي ڪَنون جو پچے تَنهن ڪُون، لهرين وچ لڙهيسُون؛
"لهر ڪَنون جو ٻاهر آيا، رمز اُهين دي ريهي...
"ايهي عَجَب جيهي!"

"لهر ڪَنون جو پچے تَنهن ڪُون، آتش وچ سَٽيسُون؛
"آتش وچ جو سَٽ تَهين ڪُون، ڦوڪ آڙاهہ مَچيسُون؛
"ڦوڪ آڙاهہ مَچا تَهين دي، وائين خاڪ آڏيسُون؛
"خاڪ عاشق دي اکيان دے وچ، سُرما جوڙ ڪے پِيسُون؛
"عاشق سو، جو سُرما ٿِيوے، ڳالهہ اُهين دي ڪيهي!
"ايهي عَجَب جيهي!"

"سَنيان، صبُح دے ويلے عاشِق، پَڪڙ تَيار ڪَريسُون؛
"شبَّا شبّ، تَهين دے پچُّون، فَوجان حُسن چڑهيسُون؛
"وچ لَتان دے عاشِق شُودا، قابُو قيد ڪَريسُون؛
"اول هُشيان ڏے ڪَر پچے، اي مَنصُوبہ چَليسُون؛
"نال تَهين دے جيهي وَڻي، آپے ڪَرسُون تيهي ...
"ايهي عَجَب جيهي!"

"چلو وے سنیان عاشق کیتے، سرھا میٹ ملیسون؛
"وچ دریاء لوھو دے تنھن کون، ڈوپان نال ڈویسون؛
"ڈوپین نال ڈھو تھین کون، غوطے خوب ڈویسون؛
"غوطے کنون جو پچھے تنھن کون، ڈے کر لتّ بڑیسون؛
"بذڻ کنون جو باھر آیا، ڳالھ کریجے کیھي!
"ایھي عجب جیھي!"

"رنگا رنگ نقاشي والا، محلا ایک بٹیسون؛
"ھڈے گڈے تنھن عاشق دے، وت ٹنیے کام کریسون؛
"چارئي بازو کرکے ڈاکے، پوڑي جوڑ جڑیسن؛
"سر عاشق دا تنھن دے اٹون، دکّي درس ڈریسون؛
"خون دي قیمت آسان ٹیوسے، قتل ٹیا پرڈیھي ...
"ایھي عجب جیھي!"

"عاشق آھو، معشوق شکاري، اھو شکار کریسون؛
"رمزان غمزان مزگان والے، تنھن کون تیر مریسون؛
"نام الله دے نال، عاشق کون، چا تکبیر گھتیسون؛
"ھتین آپٹے گھن عاشق دي، چاوت کل کلیسون؛
"بوٹیان کرکے آتش دے وچ، سیخین سر چڑھیسون؛
"سیخین اٹون لاھ کراھڻ، تل قل کر وندیسون؛
"تل قل دا ڳیا ذرّا پرزا، جان جگر وچ پیھي ...
"ایھي عجب جیھي!"

"اصل ڪنون جو ساڏا آها، "سچل" يار پڇيسُون؛
"وچ درازين جاءِ تهين دي، تنهن نڪُون وَڙ لهيسُون؛
"تي مُلاقي نال تنهين دے، سارا وِره وَنديسُون؛
"اهو اساڏا اسان اهين دے، عِشق ڪيتوسے نيهي ...
"ايهي عَجَب جيهي!"

ڪافي ۹۷

سڪ وَسِن تيڏيان جائِين،
جِيوين تُون مَيڏا سائين!

نانءُ سائين دے اگڻ اساڏے، سِگها تُون قيرا پائِين!
اسان نِماڻيان تَون وے سُهڻا، چِت نہ دلبر چائِين!
جيها تيها "سچّل" تُساڏا، آوين آ ڳل لاوين!

ڪافي ٩٨

همیشہ مَیں ڪَنے هووین، نہ پیارا دور ٿون جاوین؛
اَلهہ لگ حال سڻ مَیڏا، اگڻ وَل ڦیرڙا پاوین!

ٿُسان باجهُون اُداسِي مَیں، ڦِران سِڪ وِچ سَناسِي مَیں؛
اَزل ڪولُون هان پیاسي مَیں، سِگها وَل ڪَر وَطن آوین!

بِرهہ تَیڏے دي بَدنامي، پَرایَم عِشق دي هامي؛
ڪَڏان عاشِق نہ آرامي، اسان تے چان مِٽل چاوین!

سَجڻ تَیڪُون سَنیاران مَیں، نہ ڪوئي دم وِساران مَیں؛
سَدا راهان نِهاران مَیں، اسان تَون چِت مَتان چاوین!

اسان تے رَهہ سَجَڻ راضي، نہ ڪر ایڏي ٿُون بے نِیاري؛
سدا در تَیڏے هے آزي، نِپاوڻ دا ٿُون نینهن لاوین!

نیریان هِن جابَجا جائِین، سَباجها ٿُون سَجَڻ سائِین؛
اِتان ڪیا رنگ ڪَردائِین، سَدا عُشّاق ٿُون پاوین!

بلاشڪ رنگ تَین لایا، هے دل وچ جوش جاڳایا؛
دلاسا آپ فَرمایا، "سَچّل" ڳُڻ یار دا ڳاوین!

ڪافي ۹۹

اِنهان اکيان نال هے اَزي،
آزي ساڏي، وے سَنيّان!

جنهن دم پيِنديان خُون جِگر دا، تڏان تہ رهنديان راضي!
خُوني خاشے، برهہ دے باشے، قَتل ڪِيتونے غازي.
خُوني اکيان دل مَيڏي تَون، ڳٽ نِيتي هے بازي.
زور واليان دے اڳُون اصلون، عاشِق هِن ايلازي.
قدر اُنهان دا "سَچّل" سائين، ڪِيا جاڻِن پَلا قاضي!

ڪافي ۱۰۰

اُپريان لڙديان لهريان لهريان،
سِر اساڏے آ نهريان نهريان.

مَوجان موج پياپے اَوے، ڳڙيان برِه ديان بحريان بحريان.
چوه ڏاڍے ڪنون چوليان چِنڪيان، ڳڙڪن قهر ديان قهريان قهريان.
زوران زوري مَوجان چڙهديان، ڪڏان سو وهنديان نهريان نهريان.
هيئي پيوڻ نال ثبوتي، "سَچّل" اے سِرڪِيان زهريان زهريان!

ڪافي ١٠١

شال ڪَهِين دے پيش نہ آوے، اِهو سو فَلڪ فِراق دا!

ڪَڏان رووے درد هِجِر وچ، ڪَڏان سو دوست ڪِلاوے.
ڪَڏان هووے نال اساڏے، ڪڏان سو ديس پُچاوے.
ڪَڏان گذارے نال اساڏے، ڪَڏان سو بِرهہ بَچاوے.
گهَڙي گهَڙي وِچ نَوعان نَوعين، عَجب رنگ بَناوے.
نَويان نَويان ڪِتِليان بوليان، "سَچّل" ڪُون سِکلاوے!

ڪافي ١٠٢

سانُون سو هونديان ياد، جهڙيان ڳالهِين ڪِيتوني ڪال!

تُسان باجهون وے سُهڻا سائين، ڏينهن ڳئے بَرباد!
هِڪ ڏينهن آوين اڱڻ اساڏے، دوست ڪَرين دل شاد!
يار، "سَچّل" دي، هِجر تَيڏے وچ، عُمر ڳئي اَفراد!

ڪافي ١٠٢

دوست ڪيتے مَين قِران، قيريدار وانگے سَپ شَهَر؛
گشت ڪَرسان ٿِي گداگر، درد سيتي دربَدر.

يا تہ ٿِيسان مَين سَيراني، هو فِراقي بَحر و بَر؛
دل جِسے نے لَٽ هے نِيتي، مَن آهو آوے نَظَر!

مَن ڪَڏان ساڏي ڳلي، دلدار دا ٿِيوے گذر؛
مُحب دے ميلاپ ٻاجهُون، زندگي سارِي زهَر.

دوُر درجے لَنگهہ پَيوسے، شوق لاتا شور شَر؛
بِره آ پائي ٿيوسے، خام ڳئے ڪُلي خَطَر.

سُڌ اِها ساري اَهِين ڪُون، عِشق دا جَنهِن ڪُون اَثَر؛
ڳالهہ اِهِين ڪَنُون دم نہ پاسے، رهہ "سَچّل" تُون باخَبَر.

ڪافي ۱۰۴

جے اج تُون اسان ڏھون آوين،
صَدقي تِيوان، مَين سَو وار!

در نِماڻيان، دلبر سائين، نانءُ ڏڻي دے ڦيرا پاوين-
مويان ڪُون تہ جِيوايوئي يار!

نال اساڏے هووين هَميشہ، جاني وَل نا جاوين-
هَردم رووان زارو زار!

ساڏے ڪولون نانءُ الله دے، سُھڻا چِت نا چاوين-
تَن مَن لڳڙي تَيڏي تار!

ڳالھہ "سَچّل" دي، دلبر سائين، آپ تَهِين ڪُون شالا ياوين-
مَيڏا ڪوئي نَهِين اِختيار!

ڪافي ١٠٥

بَغير عِشق دے ڏوجها ڪوئي ڪَمال نَهِين،
نَهِين جو عِشق، تہ اے دوست تَيڏا حال نهين.

سَڄَڻ دے در تے شَب و روز دونهان پا رهندے،
نہ ايڏے اوڏے ٿِيون، عاشِق ايڪ جا رهندے.
اُنهان دے عِشق دا تَيڪُون ڪوئي خيال نَهِين!

اُنهان دا حال وِڇوڙے صَفا وَڃا ڇوڙيا،
اُنهان نے بار بِرهہ دا هے سِر تے چا ڇوڙيا.
بغير درد، محبّت دا ڪوئي مال نَهِين.

او 'هاءِ هاءِ' ڪَرے راهہ تے وَتا رووے،
زمانہ وچ نہ جِيوڻ جيها، سُک نَهِين سووے.
اُهِين غريب ڪُون حاصِل ڪَڏان وصال نَهِين.

سَڄڻ دے دستون جو عاشِق غريب قَتل ٿيا،
اُهو ئي مَرد بڻيا عِشق والے مَقصد دا.
قَسم سَڄڻ دي، اُهِين تے ڪوئي وَبال نَهِين.

سَچَڻ ڪون جَين پي ڏنا، ٿِي ڳيا او ديوانا،
رهيا نہ هوش اُهين ڪُون، ٿيا او مَستانا۔
سَچڻ دے حُسن دا ڏوجها ڪوئي مِثال نَهِين.

ڪَرم ڪَرڪے سَچَڻ گهَر اساڏے آ، سائين،
"سَچّل" غَريب ڪَنُون چِت ڪڏان نہ چا، سائين۔
اِهين جُدائي جيها ڪوئي بيا زوال نَهين!

ڪافي ١٠٦

سُهڻا آ مِل مَيڏے نال،
نال مَيڏے تُون آ مِل سُهڻا!

فَلڪ فِراق دا سِر مَيڏے تَون، آءُ سائين تُون ٽال!
نانءُ الله دے، نال اساڏے، آءُ جاني، تُون جال!
اپڻے حال دي، يار "سَچّل" ميان، آکان ڪَنهِن ڪُون ڳال؟

ڪافي ١٠٧

سائون ڪيهي لايوئي، وو يار ...

يار وو، ڪيهي لايوئي سائون!

دل اساڏي ڪوُن درد بَڇايوئي، اِها مَصلت ڪِيوين اَيوئي، وو يار!

اسان نِماڻيان تَون، سهُٹا سائين، ڪيهي ڳالهون دل چايوئي، وو يار!

"سَچُو" هے سَگ در تَيڏے دا، دل تَنهِن دي ڪِيوين گهايوئي، وو يار!

ڪافي ١٠٨

گهَمِن بِره دے گهوڙے،

وِرِه والِيان نُون ووڙے!

نال زوري دے زور گهَتيندیان، ڪيهي آڏِين ہے اوڙے!

ڏوهين چَشمان مُشتاقان ڪُون، ہاڻ مَريندیان ہوڙے.

يار مُسافر جِنهان دا هوندا، ڏک تِنهان نُون ڏوڙے.

بِرهے بُراق نُون ڪَون قَساوے، مُنهن بِنهان دے موڙے.

ياد ڪَريندا يار جِنهان نُون، آهے تِل نا رهسِن توڙے.

اِهين جيهے سرُڻ "سَچُو" سائين، ڳَڏے چَڪن ڪَر چوڙے.

ڪافي ١٠٩

يار، مَين ڏهين ڪَرين ڪا آوَڻ دي!

چُڻڪ پَيان هُڻ عِشق ديان چوليان، مَوج نَهِين اِتان ماوَڻ دي!
اَبر اکِين دا مِينهن وسيندا، سِتِ تي اِتان هُڻ سانوَڻ دي.
ڪَنين نال نہ شال سڻِيوان، ڳالهہ جاني دے جاوَڻ دي!
"سَچُو" سوز چُپيا وچ سِينے، بات نَهِين هے سڻاوَڻ دي!

ڪافي ١١٠

نال اساڏے ڪُجهہ ڪَرين، ڳالهِين يار ديان قاصدا!

ڳالهِين سَجڻ ديان ڪيُون چُپاوين، الله ڪَنُون ڪُجهہ ڏرين!
طَرف معشوقان دے هُڻ تون وَيندئين، ول سِگها تون ورين!
طرفون اساڏے اڳُون سَجڻ دے، وچ تُون مُجرا پَرين!
دست دلاسے دا، دل مَيڏي تے، آوَ آدا هُڻ ڏرين!
شَوق ماهي دے، سڻ "سَچُو" مِيان، کوليان دل ديان درين!

ڪافي ١١١

وچ نہ يار پَراهُون، وس اساڏڑے ويڑھے!

رُنـڑا ويندئين اسان کَنُون کِيوين، آک تہ کيھے گناھُون!
درد تُساڏے کاھِل کِيتا، آوين تُون دوست اڳاھُون!
اوگڻ ڏھُون مَيڏے نا ڏيکِين، کِيتم لَک اِلاھُون!
هووين هميشہ نال اساڏے، سٹِين اساڏيان آھُون!
نال عُشاقان دے نَھِين اليندئين، يار سَھٹا ھَڻ چاھُون؟
"سَچُو" ھے سَگ در تَيڏے دا، کَرين نہ دور نِگاھُون!

ڪافي ١١٢

پَلي لايوئي، وو يار، ساڏڑے نال!

لاه اسان تَون فَلک فِراق دا، آوَ جاني گڏ جال!
لوک سارے کَنُون توڑے لکايُم، ڳجھي رھي نا ڳال.
مَين نِماڻي کِيا کَران، تُون گھَڑي گھَڑي پئے خيال!
حُسن اسان تے حُکم هَلايا، بِره کِيتا بيحال.
حال "سَچُو" دا ويک کراهڻ، وَرقَ وِڇوڑے دا وال!

ڪافي ١١٣

سانُون هِجر ڳِڏا هے، وو هاءِ هاءِ!

عاشِق شُودا ڳِلي ڳِلي وِچ، ڳالھ تُساڏي ڳاءِ ڳاءِ!
اگڻ آساڏے دِلبر سائين، آڪر ڦيرا پاءِ پاءِ!
تَيڏے ٻاجھوُن دلبر پيارا، هے آساڪُون واءِ واءِ!
تار تُساڏي، يار "سَچُو" ڪُون، روز اَزل ڪَنُون آءِ آءِ!

ڪافي ١١٤

هو رهِي، ڙے الا، مَين ديواني هو رهِي!

عِشق آسانُون يار سَچڻ دا، لوڪ ڪيتا هے سَهي.
طَرَف آساڏے ڪوئي نا آندا، پريان ڏهُون هِڪ پَهي.
دلبر ٻاجھوُن دل آساڏي، ناھ نہ ٻے ڪَهين ٿَهِي.
"ياد تُساڪون دلبر ڪِيتا"، ڳالھ ڪانگے اِها ڪَهِي!
اَپون جاڻِي ڳالهِين ڪَريسِن، ڪول "سَچُو" تَيڏے ٻَهي!

ڪافي ١١٥

اِهي اولانبي ني آئي آئي ...
آئي آئي، اوڏاهون آئي!

سِگهي اَوَڻ دا وعدو ڪِيتوئي، ڏينهن گهڻي تَين ڪيُون لائي!
عاشِق ڪُون سائين تَين ڪِيُن وساريا، عِشق دي مَچ ڪيون مچائي!
تَيڏي ٻاجهُون ڏيک گذردي، اِتان سي ڏينهن اَجائي!
"سَچُو" اَسانُون شَل هِڪواري، درشن دوست وڪائي!

ڪافي ١١٦

محبوب مُک وکلايا هي،
ويک شمع شَرمايا هي!

جڏان بِرهه بَچائي مَستي، لٽ نِيٽس اي ساري هَستي؛
جِيوين ڳلدا هي ڳل دستي، پُر جام شراب پِلايا هي.

تَيڏي حُسن ڪِيتا حَيرانا، جِيوين شمع اُتي پَروانا؛
هويا صُورت وچ ديوانا، پاند حِجاب اُٿايا هي.

گهَتيُس دام زلف دي ڏوري، دل نِيتي هِس ساڏي زوري؛
نَن مَن اندر دي وچ لوري، باري بِرهه بَچايا هي.

"سَچُو" آيا سَلامَت جاني، هويا صُورت وچ لاثاني-
تَيڏي قدمان تون قرباني: موليٰ مُحب مِلايا هي!

کافي ١١٧

شوق تُساڈے شور مَچایا،

سانون جهَل نهِین ڈیندا!

نال زوران دے زور گهتیندا، بِرهه بَدل بَرسیندا.
عقل شرم تے حال حَیا کنون، ڈیک نِماٹِیان نیندا.
زاهد، عابد، مُلاّ، قاضي، تاب اِهِین تَرسیندا.
زُهد، عبادت، تَقويٰ کولون، پَهلي سَٽ سَٽیندا.
اولے وچ سَموند نہ آتکے، هُو هَوا وچ وَیندا.
کَون جو عِشق دے گهوڑے کُون، واڳین پَڌ جهَلیندا!
سِینے وچ "سَچُو" دے سَنیان، بِرها بور بَچیندا!

کافي ١١٨

مَین ڈهُون دلبر آوین ...

سارکے رووان تَیڈیان ڳالهِین!

اگڻ آساڈے نانءُ الله دے، آکر ڦیرا پاوین!
آسان یَتِیمان تَون سُهٹا سائین، چِت نا دلبر چاوین!
آوَس سُهٹا ویڑهے آساڈے، جاني وَل نا جاوین!
"سَچُو" هے سَگ در تَیڈے دا، تَنهن کُون مُکڑا وِکاوین!

ڪافي ١١٩

لوڪ ڪَنُون لَڄ مُول نہ آوے، عِشق گھمايان گھتيان!
عِشق گھمايان گھتيان، لوڪ ڪَنُون لَڄ مُول نہ آوے!

طعنے تُنڪے تِنهان دي زينت، مُل نہ تِيوِن ڪَتيان.
سَو سَو سُڏديان، زخمي هونديان، لڪ لڪ ٻَڌديان پَٽيان.
پَر پَر ڏيندا دوست انهان نُون، وِرهہ وچالُون وَٽيان.
او درمانديان نِت ڪُرلانديان، سوز فِراق ديان سَٽيان.
چوڙ گهَران نُون گهُمديان وتديان، دَشت جَبَل تے پَٽيان.
پيتيان جِنها هان، خَبر انهاهان، هور نہ چاڻِن چَٽيان.
بَرسَر آيا بِره جِنهان تے، وِرهہ وِلوڙن مَٽيان.
پاند اڙاڪے، خَلق کِلاڪے، هوڪے ڏيوِن هَٽيان.
عِشقُ عذاب جِنهان دے ڳَل وِچ، بِيان ڳالهِين سَبِ ڪَتيان.
اهے "سَچُو" سائين ڪِيا سُڪ سَنيلِن، جيڪي فِراق ديان ڦَٽيان!

ڪافي ١٢٠

تَيڏا ديسڙا وَسے - سائين، سِگها آسان ڏهُون آوين!

نَهِين مَنيندَين مَصلت، ڏاها، ڪَون تساڪُون ڏَسے؟
عاشِق تَيڏے لکين ڪِروڙين، نَهِين هيِيُون هِڪ آسے.

وِرِه تَيڏے دا سِر آساڏے، اِتان مِينهڙا وَسے.
نينهن دا نياپا طرفون تُساڏے، راه دے وچ شالا رَسے!
کَهِين تا ويلے يار "سَچُو" دا، هِينئڙا ساڏا مَن هَسے!

ڪافي ١٢١

سَنيو، سُهڻے يار دے ٻاجهُون، ٻهُون مَين ماندي هان!

معلوم تَيڪُون حال اساڈا، وِرِه ڪَٺُون نَهين واندي هان.
نال ڪَرم دے ڏيک اسان ڏهُون. سُر اِتان ٻيني ڪاندي هان!
اگڻ اساڈے آوين پيارا، حال ڪنُون هُڻ جاندي هان!
نال لوڪان دے ڪَم نا مَيڏا، مَحض تُساڪُون ڀاندي هان.
"سَچُو" اپڻا سَگ ناچوڙين، پاند ڳچيءَ وچ پاندي هان!

ڪافي ١٢٢

هادي اپڻا ڪَرم هے ڪِيتا، هُڻ تا بارون بار!

مَين مسڪِين تے، دلبر تَيڏا، ڪَرم هويا بيشُمار!
تَيڏي دل وچ هُڻ تا رهيا، خُوني عَجَب خُمار.
آپون جاڻي آپ ڪِيتوئي، عاجِز نال اِقرار.
ڪو دم دُور نہ هوسان ... تَيڏے وَعدے تے اِعتبار.
هوسي هميشہ چاڻ يَقِيني، بِرهے وچ بهار.
حاضر مَجلس اڳون ياران دے، "سَچُو" عِشق اوتار.

ڪافي ۱۲۳

هَسدا، وے میان، هَسداوے،
ڪَرڪے ڳالھین، رُسدا وَسدا!

جاءِ قتل دي نال اِشارت، دوروں ڪَڙڪے ڈسداوے!
سِینے اندر تِیر ماریونے، غمزه مُول نہ گسداوے!
دردمندان دیان دلیان دلبر، کِل کِل فوراً ڪَسداوے۔
"سَچُو" سائین سَڀ سَچ ہے بولیندا، سَچ ڪَنُون نَہِین نَسداوے۔

ڪافي ۱۲۴

ڪيهي لاڳيا پَردیسِیئڑا ... پَردیسِیئڑا ڪيهي لاڳيا!

اپڻے نال هے دلڙي اساڈي، هِڪّو واري چاڳيا!
روز ازل ڪَنون ڈیک اسان تے، بار بِرھ دا اَڳيا!
عقل عِلم تے شَرَم حَیا نُون، عِشق سڄڻ دا ڪاڳيا!
"جو ڪُجه هیئي عِشق جو هیئي"، ڳالھ سَجڻ فرماڳيا!
عِشق دي يار حقیقت ساري، "سَچُو" ڪُون سَمجهاڳيا!

ڪافي ١٢٥

دلبر دل مَيڏي زوري نِيتي … زوري نِيتي دل ميڏي دلبر!

دوست مَيڏا پَرديس سِڌاٽا، تَنهن دے ڪِيتے وَتان ويڳاٽا -
گهُٽي زهر دي مَيـن پـيتي.

پاوَ پَلو آ ڪِيتوسے زاري، فَوج حُسُن دي مَيـن تے ماري -
يار هے ڏاڍي ڪِيتي!

نال سَچڻ دے لاتِيسے بازي، ويک ڪيڏار مَين ڪيتي اَزي -
مَين هاري آون جِيتي!

بِرهہ ڏيکو سائون ڪيها ڪَم ڪِيتا، دين ڪُفر کُون يَڪسان نِيتا!
وسـريۓ وَعظ مَسـيتي.

اَوَ اَچانَڪ پَڪڙيس بانهان، بيان ڪُل سائون وسريان واهان -
نال ”سَچُو“ دل سِيتي.

ڪافي ١٢٦

تَيڏا درسن پاوڻاوے،
هڻ نِماڻي نُون، ميان!

جو ڪَريسان، هڻ ڪَريسان، ولّ اِتان نَهِين آوڻاوے.
بار بره دا باري آها، سِر آسان تا چاوڻاوے.
سوال "سَچُو" دا اڳون سائيان دے، سارا عرض سڻاوڻاوے.

ڪافي ١٢٧

ڏايا سو لڳڙا فِراق ... دانيان وے، بار بِره داباري!

اڳڻ آساڏے آوين پيارا، نا تا مَران مُشتاق.
اندر تُون هين پاهَر تُون هين، پَهرين هَر پوشاڪ.
"سَچُو" هے تَيڏے ڏيکڻ ڪِيتے، اکيان ڪُون اِشتياق.

ڪافي ١٢٨

انوں مارڪے يار مُسافر، ڪيڏے وَيندئين؟
ڪِتلے لائے ني ڏينهن، وَل قاصد ڪوئي نہ پَنيوئي!

سَيرين شَهر بازارين تَيڪُون، ڳول رهئيان- لنئن لڳڙي مَيڪُون؛
سانُون بِره بَچوئي ڏاڍا، اپڻا نا ڏيهہ ڏسيوئي!

نَنگ اساڏا يار تُساڪُون، چوڙين مُول نہ يار اساڪُون؛
مَيڏے طرفون پَيغام، راه وچُون ڪوئي نا رسيوئي!

تانگھ تُساڏي راتيان ڏينهان، ڪاهِل ڪِيتا تيڏے نِينهان؛
ساڏا حال ڏيکِين ڪَر پال، ساڏا جِيئڙا ڪِيوين ڪَسيوئي!

عِشق اسان تے ڪِيتيان اَليلان، هاتي وانگڻ ڪِيتُس پَيلان؛
تَيڏے بِره دا مِينهڙا ڏاڍا، اسان تے اَڻ وَسيوئي!

دل ”سَچُو“ دي کَس نِيتوئي، جِيوين پانيوئي اوئين ڪِيتوئي؛
عاشِق مار نظارے نال، پِچے سُهڻا هِينئڙا نِيتوئي!

ڪافي ١٢٩

تَيڏے نَيڻان دے ناز، ماري وي پيارا!
- مَين لُٽ ڳئي ... دل هَٿ نَهِين مَيڏے!

سِر عُشاقان دے سَنان ڏينديان، چَشمان بَحري باز.
بانهان بَڌڪَر، در تُساڏے، ڪَران نِوڙَت نِياز.
دردمَندان ديان دليان لُٽيندا، اکيان دا غمّاز.
اکِين آساڏيان "سَچُو" مِيان، شوقي هِن شَهباز.

ڪافي ١٣٠

اَوَڻ دي ڪائي يار نُون ... هائے اَوَڻ دي ڪائي يار نُون!

اَک ساتي، مَيڏے هِجر دي ڪائي، اَگه هائي دلدار نُون؟
چَشمان تے چُم چاوَڻ آسانُون، پرِيان دي پَيزار نُون.
داروهے ديدار سَچڻ دا، بِرهہ دے بِيمار نُون.
"سَچُو" دا اِهو ڏيوين سَنيها، ساتِيان دے سالار نُون!

ڪافي ١٣١

ڏاڍے دے نال زاري، اسان غريبان دا حال نہ ڪوئي!

مَين نماڻي نينهن ڪِيا چاڻان، برهہ چڙهيونے باري!
ابرو مزگان تير وَسيندے، چَشمان چوڪَس چاري.
چُلگيان ني چڙواڳ حُسن ديان، چڙهہ وتن چوداري.
شاهان نون شهزور مَريندِيان، مَين تا ڪَون ويچاري!
دَوڙان دَوڙ پوندي نت آوے، قاتل فَوج ڪراري.
"سَچُو" تي تِنهان تَون صدقے، جِنهان جند نہ پياري!

ڪافي ١٣٢

اڳڻ نماڻيان دے آيا، جاني اساڏے نال جَليندا!

پَهلے ڏينهن مين آپڻے سر تے، ورهے مِينهن وسايا.
ڏس سَجَڻ دا ڏيهين پوندا، مَين اِتان درسَن پايا.
پَهے پُوڻي نُون مَين آڳ جَلايا، چَرخا وَل نا چايا.
آپڻي مَيڻون سُد ناهوئي، لِگّين مُشڪ نہ لايا.
آپڻا ڪَرم ڪِيتونے ڪيڏا، "سَچُو" دا بخت سَوايا!

ڪافي ١٣٣

مَيڏڙي دل وِچ يار، پَٽ ديان پينگهان پايان، وو!

اَپے جهُتے آپ جهُوتاوے، ڏيندا لوڏے لکَ هَزار.
مَيـن تے دلبر جهُتا ڏتـڙا، ڪِيتا سَهيلِيان سِينگار.
جهُوتے اُتے يار سَجڻ دے، هووَٽا خَبردار!
پـير جهوتے تے مُحڪم ترٽا، رهٽا بے اِختيار.
سارے جهُوتے "سَچُو" سَهي ڪَر، تـي آپ ڪَنَون بيزار!

ڪافي ١٣٤

آ مِيان پانڌي، آ مِيان پانـڌي، ڏيک غَريبان دا حال!

يار دے باجهُون مَين بَهُون ماندي، ورہ ڪَنون دل دم نهين واندي۔
بِلڪل مَين اُهِيـن يار دي باندي!

يار ڪِيتے مَين جوڳڻ هوئي، خَبر سنُاوے قاصد ڪوئي ۔
دلڙي روندي تے ڪُرلاندي!

دوستان باجهُون هے دلگِيري، ڏيندا سانُون "سَچُو" دل ڏِيرِي۔
ساڏي جوبن پيري آندي!

ڪافي ١٣٥

يار ٻاجهُون نا مَردي جِيندي ... ساتي ڪائي ڳالهہ سٹائين!

پوتي راتيان ڏينهان پَتاوان، ڪنُون فقَيران فال گهَتاوان -
دوست ڪيتے ٻَهہ وره وَسائِين!

عِشق تُون هَلاّن ڪيڏيان لائين، ٻيلے واليان يونديان جائِين -
نانءُ اَللهُ دے دوست مِلائين!

طرف معشوقان دے ٿِيوين راهي، حال ساڏے دي ڪَرين اَگاهي -
مِهر پُويئي مَن تُون نہ پُلائين!

يار اِتاهِين ماريا سِنانا ... ديس سجڻ ٿيا ساتي روانا -
طرفون اساڏے ٻَڌين لڪ ٻاهِين!

دوست اساڏا ٿِيا پَرديسي، اُمِيد هے سانُون نال جو نيسي -
اوڏا ٿيسي، پَرے نا سائين!

سُهٹا سائِين مُڪڑا وڪالِين، قول جو ڪِيتو ميان اهو پالِين -
وَرق وڇوڑے دا والي وَلائين!

سڻ ساتي مَيڏا حال اهوئي، اَندا نَهين اوڏون قاصد ڪوئي -
سُوال "سَچُو" دا اَڪ رُوائِين!

ڪافي ١٣٦

الله تُون آڻ مِلائِين، اهِين پَرديسي نُون!

طرف معشوقان دے عَرض عَريضے، لِک لِک کيئي مُتوسے؛
کونہ لِکيو نے، جَواب تَنهِين دا، هَنجهوان هار پوتوسے -
آڻ مِلائين رب سائين!
... اهِين پَرديسي نُون!

راتيان ڏينهان هے تہ آساکُون، وات تَنهِين دي وائي؛
جِنهان لائي آهِي آساڏے، تنهان توڙ نيباهِي -
ڏک پائي چا بَنائِين!
... اهِين پَرديسي نُون!

هِجر اُنهان دے کاهِل کِيتا، گهِن کَر کول ٻلهائِين؛
سانُون سَڄڻان دے هِک واري، سائِين سات رَلائِين -
يا رب تُون ريجهائِين!
... اهِين پَرديسي نُون!

سڻو سَهيليان حال آساڏا، بِرها مُشکل بازي؛
ٻانهان ٻَڌکي ٻانهيان وانگر، آپ کَريسان آزي -
مِهر پووے مَن سائِين!
... اهِين پَرديسي نُون!

اکیان بَحري باز سَجڻ دیان، حَملے ڪَرن شَتابي؛
نال خُمار دے قِرن خُماري، شهبازان هو شَرابي۔
مارن نال آدائین!
... اهِین پَردیسي نُون!

نال آساڏے هووِن سَدائي، دور نہ ٿِیون یاران؛
اکیان عِید ڪَرن ڏیهاڙي، ڏیون نِت ڏیکاران۔
الله تُون عَرض اگھائین!
... اهِین پَردیسي نُون!

چَرخے چِت نہ لَگدا مَیڏا، ڪِیون ڪَر پُوٹیان ڪَتان!
هَت ڪَنون تَند چِڑ پوندي، هور ڪِیوین وَل گھَتان!
گھُلیان وچوڑے دیان وائین!
... اهِین پَردیسي نُون!

اَتڻ دے وِچ سینگیان سَئیان، وارا ڪَر ڪَر آیان؛
دوست مَیڏا پَردیس سِڌاٹا، مَین ڪِیُون چَرخا چاوان!
ڳَئي ڪَتڻ دي بائین!
... اهِین پَردیسي نُون!
پِچلے پَونهن نُون مَین وے سَنیان، ٽُرکے اَگ لَگیسان؛
دیس بَدیس اهِین پَردیسي دا، سَئیان ڏس پُچیسان۔
مولیٰ تُون واگ وَلائین!
... اهِین پَردیسي نُون!

پير تِنهان دے مَين نہ چُڙيسان، جِنهان ڪِيتم جوڳِياڻي؛
ڪَفني پاوَ ڳِچي دے ڳوليسان، پِنبڻيان وَساوان پاڻي -
جوڳي ڪِيتا سانُون سائِين!
... اَهِين پَرديسي نُون!

سڻو سَهيلِيان يار مُسافِر، مَيڪُون بيراڳي ڪِيتا؛
مار سانُون پَرديس ڳيا، مَين زهر پيالا پيتا -
هوءِ هوءِ سانُون لائين!
... اَهِين پَرديسي نُون!

جي جُڻے ڪُون جهوري دے وِچ، يار مُسافر ڪيتے؛
ڪَنهِن ڪُون آه فَرياد ڏيوان مَين، ڏک دے پيالے پيتے -
رونديئان سَنجهہ صُباحِين!
... اَهِين پَرديسي نُون!

دوست ڪَنُون جو دور پَيوَسے، بَن پَئي اهڙي جُدائي؛
هِجر ڪَنُون اَهِين دلبر دے، در در ڪَران گدائي -
نِينهن لَڳا دل تائين!
... اَهِين پَرديسي نُون!

درد فِراق ڪَنُون هُڻ مَيڏيان، مُنجهہ ڳيان مَصلاتان؛
آسان ڏهُون مَن لِک پيچِن، آپ سُکيان تَسلاتان -
ڏاڍيان بِرهہ ديان بائين!
... اَهِين پَرديسي نُون!

ڏوهين جهَانين يار جيها وَت، ٻيا ڪوئي نَظَر نہ آوے؛
روز اَزل ڪَنُون اصلون تَنهِن دا، ”سَچُو“ سَنگ سَڏاوے-
ڪيهے ڳَٽين، وو سائِين!

... اُهِين پَرديسي نُون!

ڪافي ١٣٧

ديس تيڏے مَين هان قسمت آندي... شالا تُون جِيوين، جان هے جاندي!

تيڏے باجهُون مَين ٻهُون ماندي، ڪوئي دم نهين دل ورهہ تون واندي-
ٿِيوان مَين تيڏے نال هيڪاندي!

سوز تُساڏے ماريان سانگان، راتيان ڏينهان تيڏيان تانگهان-
روندي رَڙدي نِت ڪُرلاندي!

هِجر تُساڏے ڪاهِل ڪِيتا، زهر پيالا مَين پَر پِيتا-
تَين بِن ڪائي شئے نَهِين پاندي!

طَرف تُساڏے ڪانگ اُڏاوان، اَوڻ ڪِيتے فالان پاوان-
ڪيون اَجان تيڏي خَبر نہ آندي!

اسان آئون يا تُون خود آوين، اسان نِماڻيان ڪولون چِت نا چاوين-
در تيڏے دي مَين بيوس باندي!

تَين ڪَنے گهلِيان نَديان وائِين، ٻِيان سَڀ ڳالهِين دوست ڀُلائين-
ياد تيدي مَينُون نِت تَڙپاندي!

”سَچُو“ تُساڏے باجهہ اُداسِي، اصلون تيڏي ٻانهپ باسي-
سڻ مَيڏا سُهڻا دَک هان دي!

ڪافي ١٣٨

جِيوان تہ جالان جالان، ڪولون اهِين پَرديسي زاري!

مَيڏي روز الستي آهي، نال ياران دے ياري؛
بِسمل الله پڑه ڪَر اپڻے سِر تے، بِره چاتوسے باري:
لڪ لڪ بار ڪَريندئان، سُهڻا، پانهان بَڏ، سَوزاري!

هِجر آسا ڪُون مار گهَتيا، تُون سُهڻا سِگهڑا آوين؛
سِڪديئان مين، نانءُ الله دے، قيرا مَين ڏون پاوين:
هووين هميشہ يار آسان ڪَن، وَل نا پچُون تے جاوين!

پهلے روز آساڏا دلبر، جيءُ نِيتوئي جاني؛
هُڻ ڪيُون يار نِماڻيان نُون وَت، ڪيتُو فِراقي فاني:
رَهہ گيا مَيڏے رُوح دے اتّے، نِينهن تَيڏا نيشاني!

آسان غَريبان، نانءُ ڏٽي دے، ڏے ڪيئي دوست دلاسے؛
تَيڏے آوَڻ ڪيتے سائين، مُنتظر آسان هاسے:
ڏيک احوال آساڏا دلبر، پَل نہ ٿيوين هِڪ پاسے!

اسان يَتيمان نُون يار ڪَڏاهان، وال نہ هِڪ وِسارين؛
شَبّ و روز سَنيال تُساڏي، تُون ڪُجهہ صاحب سارين:
ڏڪئے سُڪئے ڏينهن اِهے تا، نال غريب گذارين!

نَهين سا نوڙڻ ڪيتے سائين، نال تَيڏے مَين لائي؛
عاشِقان دا ڪَم اِهو آها، لائي تہ توڙ نِباهي:
اَڳُون تے مَيڏا شَرم تُسان تے، ڪَرين تون يار پَلائي!

طَرفون مَعشوقان دے مَين ڏهُون، قاصِد اَوے ڪوئي؛
سَو سَنيهيان وِچ، "سَچّل" داحال پَنيسان روئي:
مُشتاقان ڏهُون تا تَيڏي ڪائي، رَتّي دل دي هوئي!

ساڏا ڏيک فِراق سَهيليان، مَتيان ڏيوڻ آيان؛
"تَيڏا دوست سَدا پَرديسي، جوڙ نہ بَهندا جايان:
"اهڙے مُسافِر نال تُسان وَل، ڪِيڪَر اَکيان لايان!"

سُڻو سَهيليان ڳالهہ مَيڏي، "دل دلبر لُٹ ڳيوسے؛
"هَئے هَئے اِهين پَرديسي سانُون، وِچ فِراق گهَتيوسے:
"عاقبت اُهے مِهر ڪَريسِن، جِنهان ديوانہ ڪِيتوسے!"

جوڳي جو مَين هِڪو ويکِيا، راه تے روندا ويندا؛
آپڻے حال احوال دي ڪائي، ويڏن مُول نہ ڏيندا:
هِڪّے واري ڪَڍ سَريرون، نال مَيڏا رُوح نِيندا!

روروتار ڪَريسان نَديان، ڪَپ ڪانے قَلَم بَڻيسان؛
لِڪ لِڪ خَط هِجر دے سُهٹا، طوطے دے ڳل پَيسان:
طَرف مَعشوقان ويل صُبحُ دي، پَهلے پَهر پَنيسان!

آڏِر مِيان طوطا، طَرف مَحبوبان، خَبَر اِها پهچائِين:
"اِتن فِراق آسانُون ساڑيا، سُڻ تُون مَيڏا سائين؛
"سَدا آتان خوشحال تُون هووين، سُک وسَن تَيڏيان جائِين!"

سٹو سَهيليان "طَرف مَعشوقان، طوطا آڏِر ڳيوسے؛
"رو رو جهوري نال سَجڻ دے، جهولي وچ پَيوسے:
"سارا سِرّ معلوم ڪِيتوسے، جو ڪُجه حال آکيوسے!"
- "سَچّل" سو مُبارڪ تَيڪُون، وچڑيا يارمِليوسے!

ڪافي ١٣٩

يار مُسافر هوڳيا، مَين ڪَينُون آکان ڪُوڪ، وے!
خَبر اسانُون ڪَهِين نا ڪِيتي، سارے ڏٺا لوڪ، وے!
عالم ليڪے ديس چوڙيونے، ڳئے وَساوڻ جهوڪ، وے.

آپے وِچ آرام پئے، سانُون لايوئي فَلڪ فِراق؛
راتيان ڏينهان هے اساڏے، اکڙيان ڪُون اِشتياق:
مَين نماڻي دے سِر دا سهرا، لوڪان ليڪے چاڪ!

آ ڪانگا ڪائي نال اساڏے ڪَر پرياں دي ڳال؛
آوَڻ دي ڪائي ڏيوين وَڌائي، بَره ڪِيتا بيحال:
سوز فراق دے وچ اساڏي، جاني هردم جال.

دوست پاجهُون پَرديس اساڪُون هِجر لڳائي هو هو،
آکين يار پيارے نُون اے رهبر وَڄ ڪَرَ رو رو:
"راتيان ڏينهان هے تُساڏے عاشِق ڪُون وو وو!"

جهاتي پاڳيون دلبر دل وچ سانُون بِرهہ بَچاڪے،
هِڪ واري اسان يَتيمان ڏهُون، تُون آوين ڦيرا پاڪے:
سڻ وے ڪانگ فَريادان مَيڏيان، سارِيان تُون دل لاڪے!

آوے ڪانگا الله دے ڪارڻ، آڏر پريان دے پارين،
حال مَيڏا وَج آک سُڻاوين، دلبر دے درٻارين،
سوز فراق بَيان ڪَرين، اَڳون دوستان دے مَنجهُون هارين!

زاري نال تُون عرض ڪَرين جو ڏيک وَيندئِين تُون حال!
مَين ڏهُون مانَ مِهر پويئي، سڻ اِهو احوال:
عَيبين ڏهُون مَيڏے شال نہ ڏيکين، ٻَلا ڪَريسين ٻال!

آ ڪانگا تُون لگ خُدا، ڪائي تَن ڪُون ڏے تَسلات،
سوز گداز فراق ڪَنون، مَيڏي مُنجه ڳئي مصلات:
طرفون معشوقان ڪائي سڻاوين، سائُون ٻَليري بات!

فلڪ فراق دي سَهہ نا سَگهديئان، ٻِرهہ ڪِتا بيتاب،
اَڄ توڙي تا ڪوئي نہ آندا، جانب ڏهُون جوَاب:
دوست ٻاجهُون پَرديس اساڏا، هويا جِيوَڻ عين عَذاب!

آڏر وَج تُون طَرف مَحبوبان وَج پَهچا پيغام،
ٻانهان ٻَڌ عَجيبان نَون آکين، سَو هَزار سَلاَم:
”سَچُو“ نِماڻے ڏهُون ڪَرين ڪوئي اَوَڻ دا اَنجام!“

ڪافي ۱۴۰

آ پانڌي، ڪرنال اساڏے، ڪائي ڳالھ سڄڻ دے آوڻ دي!

هجر تيڏے ميڏا حال وڃايا، اِتان رت آئي هے ساوڻ دي.
خوب بسنت بهار جو ڳليا، هڻ آئي مُند مِلاوڻ دي!
مين غريب نماڻي ڏون ناهين، قوت حرف الاوڻ دي!
نال "سچو" دے، سهڻا سائين، ڪر ڪائي نينهن نياوڻ دي!

ڪافي ۱۴۱

سانوار بانوارا ميڏا ماهي، موليٰ شال مِلاوے!

اب ڪي وڇڙي، ڪب سون مليگي!... ندي ڪنارے جاوے.
راتيان ڏينهان تانگھ تساڏي، سيني سِڪ نہ سماوے.
الله ڪريسي ڏينهن اهوئي، اگڻ "سچو" دے آوے!

ڪافي ١٤٢

نيڻان دي مين ماري... ماري، هوءِ هوءِ نيڻان دي!

عاشق ٻانهان ٻڌ ڪَراهڻ، ڪَڙا ڪَريندا زاري.
مَين آياڻي، نينهن ڪيا چاڻان، برهه چاڙهيونے باري.
مَين نماڻي ڪَن مزگان والا، ڪيبر ماريوئي ڪاري.
"سَچُوَ" آک سَنيان دے اڳوَن، حال حقيقت ساري!

ڪافي ١٤٣

ٻيلي، زاري هو زاري١ سهڻے نال اساڏي هوئي.

دلبر اٹون مين تا ٹيوان، ٻيلي، واري هو واري.
ڏونهين جهانين ٻهُون لٹيجے ، ٻيلي، ياري هو ياري.
ڳل اساڏے يار سجڻ دي، ٻيلي، ڳاري هو ڳاري.
بات برهه دي سنو ري سَئيان! ٻيلي، باري هو باري.
ڳالهه "سَچُو" دي دست ماهي دے، ٻيلي، ساري هو ساري.

ڪافي ۱۴۴

ناز اساڈے نال ڪريندئين، درد مندان دي دل لُٽي هيئي!

عرض ڪرڻ دي حاجت ناهين... هئے، هَچاري ڪيون ڦٽي هيئي!
ڪيڈے اسانون وَڃڻ نہ ڈيندا... درد وچے دل گھٽي هيئي.
دل اساڈي آ چُم ڪرڪے، چشمان نال ڪيون چٽي هيئي؟
وَل وَل بازي برهہ بنيندا، اسان هاري تَين کٽي هيئي.
نال غمزے دے مَيڪُون مريندئين! لوڪ سَيا ٻي ڪٽي هيئي؟
"سَچُو" ڪُن ٻئے ٻاڻ نہ مارين، اڳلي گھا نَهين ڇٽي هيئي!

ڪافي ۱۴۵

يار ٿساڪون مين حال، آوين تہ آک سڻاوَين!

راتين ڈينهان طرف ٿساڈي، مَيڈا خواب خيال.
ٻاجهہ ٿساڈي ساڈي هردم، جو شان دے وچ جال.
اسان يتيمان نُون مُول نہ ڇوڙين، نِيوٽا هيئي نال.
نال اساڈے، يار، جا لايوئي، پرت آهائي پال.
نال "سَچُو" دے آهي ٿساڈي، يار، سا ڳجهڙي ڳال!

ڪافي ١٤٦

سِر اساڈے آیا، وو یار، عِشق زوراور زور پیي.

حُسن دیان فَوجان چَڑھیان، لٹ پُٹ سیتي، لحظے لڑیان-
مِین وچارا ڪَون، وے یار؟ شَهر مَچایا شور پیي.

مَے دا پیالا پُر ڈتوئي، هوش سارا لٹ نِتوئي-
ایڪ پیالے پوَڻ دے نال، دلڑي ڪاڈا دوُر پیي.

دستون اپڻے هادي ڈتا، "بِسمِ الله" سیتي مَین پُر پیتا-
قَدر پیالے دا، وو یار، ڪون جاڻے اور پیي!

مُدّت پُچاڻون آڪے دلبر، سانُون هے گَل لایا-
اپڻا ڪیڻس، وے یار، ٿیا "سَچَل" دا غور پیي.

ڪافي ١٤٧

اکیان باز، تے مرغابي، پَئي وج دست شکاري دے.

عشق سارا اتفاقي هوندا، ڪم نهین اِختیاري دے.
جُرے جنهن ڪُون چنگل ماریا، خیال گَئے خود داري دے.
ڦڑکڻ نال او مُول نہ چُندیان، منهن پَیان وَج ماري دے.
ڪَل تَهین ڪُن آپے پوسي، ماریُس حسن هزاري دے.
سانگا چوڙ "سَچُو" سیر سَنڻا، سودي نهین بزاري دے.

ڪافي ١٤٨

پانڌي، پريان ڍهون ، آوين يار آوين!

سگهڙا سگهڙا آندا رهين، مُدت مُور نہ لاوين...
لاوين يار لاوين!

گهن ڪے نيا پے ول ول، وو ميان، دل مَيڏي ڪُن سيباوين...
سيباوين يار سيباوين!

مويان نُون وت ڦير جِواوين، اگڻ تے ڦيرا پاوين...
پاوين يار پاوين!

”سَچُو“ تَيڏي در دا بندا، چت نہ تنهن تون چاوين...
چاوين يار چاوين!

ڪافي ١٤٩

مَين مَندي، مَين مَندي، ڪِيوين سڏاوان هڻ بَندي!

تَوبہ تَوبہ تے اِستغفار، ڳچي پاتو سے گندي.
اِهين ڳالهون ڪائي مُدّت دل تے، رهي هے درد مَندي.
باجُهون سائيان دے هڻ ”سَچُو“ وے، ڪار نہ ہي ڪائي ڪَنڌي!

ڪافي ١٥٠

تيڏڙے نال، وو ميان سهڻا، ساڏي زاري زاري!

مَين تا تَيڏي هو جو رهيان، جِيوين وٹئي تِيوين پال-
تَيڏے نال ياري ياري.

اگڻ آساڏے آ ثون دلبر، وَرق وچوڑے دا وال-
مَين تَيڏڑي ماري ماري.

اوگڻ ڏهون مَيڏے نہ ڏيکِين، آ پلا مُڑ پال-
واري واري لک واري.

ياد آسان کُن رهہ ڳئي دل تے، ڳجهي جا تَيڏڑي ڳال-
پيار، سا تَين پاري پاري.

”سَچُو“ هے سگ در تَيڏے دا، ڳڌي وَج تَنهن کُون نال-
ڳل جَنهين دے ڳاري ڳاري.

ڪافي ١٥١

تَيڪُن اسان ڏھون آوٹا، جاني، ول نا جاوٹا!

اسان اتّون دلبر سائين، پلا چِت نا چاوٹا!
تَيڏے طرفون تُھمت طعنے، مَيڏے دل ڪُون پاوٹا.
نانءُ تُساڏا راتو ڏينھان، ڳلي ڳلي وچ ڳاوٹا.
دو جگ دے وِچ تَيڏا، دلبر، سائُون درسن پاوٹا.
سرافرازي اِھا "سَچُو" ڪُون، تَيڏا مھٹا لاوٹا.

ڪافي ١٥٢

پرين پرديسي، وو،
مولِيٰ ملايا سانون.

جڏان ڪڏان اسان نماٹيان نُون، نال آپٹے گھن نيسي.
ويڑھے اساڏے ھردم ھوسي، ولَ پچے نا وَيسي.
لک دلاسے، حال اساڏا، ڏيک اسان نُون ڏيسي.
سگ " سَچُو " ھے در جَنھين دا، پيرين اُنھان دے پيسي.

ڪافي ١٥٣

عشق تَيڏے دي مَيں ماري، نِت نِت ڪران زاري!

اگڻ آساڏے ٿون آوين پيارا، آ ڏيوين دلداري.
مَين تا تَين ٿون سُهڻا سائين، تِيوان وارڻ واري!
مستي ڏيڪے ڪيُون ٿون دلبر، لاڪڙا هِين ياري!
چشمان تَيڏيان چيتڪ لايا، خُوني ڦرن خُماري.
برهہ تساڏے بَخشش ڪِيتي، " سَچّل" ڪُن سرداري.

ڪافي ١٥٤

سچ تينُون ڪَون آکے.. آکے ، وے دلبر ڏايا !

دانهن پي تيڏڙي، ڏيوان پي تَينُون...مَحب، ماريو تو ماڪے!
هينڱڙا ڪس ڪے هُڻ هُريندئين، چَڪن تئين تُون چاڪے؟
... ...

ڪافي ۱۵۵

نيڻان دا هڻ ناز، سائون مِزگان نال مريندا.

دل اساڏي تِتر آهي، چشم شَهان شهباز.
باشا بِرهہ ماهي دا ڪَردا، بَرسَرِ ني پرواز.
دلبر بيپرواهہ دے اڳون، ساڏا نت نياز.
سوز ماهي دے ڪِيتا سائون، "سَچّل" سر اَفراز.

ڪافي ۱۵٦

تَين ڪِوين هے وساريا، عاشق، ديس اساڏا؟

نال اساڏے ياد ڪَرين سو، جو تَين وقت گذاريا.
اڏڻ هاريان نُون تَين ڪيوين، تاڙي مار اڏاريا؟
اسان تُسان تَون ، سهڻا سائين، ساهہ تے سِر هے واريا!
ڪنهين ويلے تَين دلبر جاني، "سَچّل" ڪُن نہ سنياريا.

ڪافي ١٥٧

جيڪي هوندئين، سو ٿيندئين، ٿيندئين تون ئي مالڪ موليٰ.

تَن دا نجهرا چوڙ ڪَراهڻ، نانءُ آپڻا تون نينئين.
شاهه اٿاهون ٿي ڪر چَلٽا، نا تہ عذابين ايندئين.
سينے دے خود چاڪ چِڪا ڪر، خود زخمان نُون سيندئين.
نال ”سَچّل“ دے، سهڻا سائين! پريم پِيالا پيندئين.

ڪافي ١٥٨

آوين سو ڳالهہ سڻاوين، اوميان، ڪانگل، تون پلي آوين!

خط جو آندءِ يار سجڻ ڏهون، چُل سو نال پڙهاوين.
سگهڙا سگهڙا آوَ آسان ڏے، ڏينهن گهٽيے نا لاوين!
”آ آ“ ڪَهہ ڪر ڪِيُون نهين آندا؟ محرم راز ملاوين!
نانءُ الله دے يار ”سَچّو“ ڪُون محبان نال ملاوين!

ڪافي ١٥٩

يار اسان ڏهُون لکيان...لکيان وو چڻيان!

وچ ڪتابت هِجر ديان ڳالهين، ٻيلي، لڪ مُتيان...
تکيان، وو، تکيان.

سڙڻ نال مَين رو رو رهيان، ٻيلي، مَين ٻهُون ڏکيان!
ڏکيان، وو، ڏکيان!

وَل وَل رووَن "سَچُو" اهے اکيان... ٻيلي، کيڻون وَچ سِکيان!
سکيان، وو، سکيان.

ڪافي ١٦٠

يار، تَيڏيان ڳجهيان ڳالهين،
ياد اسانُون هونديان!

حال اساڏا ڏيک ڪراهڻ، آ جاني، گڏ جالين!

سِڪدي تُون تُون نام خدا دے، مُکڙا آڻ وکالين.
ڏوت ڏوراپے تَيکُون ڏيوڻ، مَيکُون نهين مجالين.
جا تُساڏے پچے لڳي، پيارل، اس نُون پالين!
مَين هميش نال تُساڏي، "سَچّل" آپ سنڀالين!

ڪافي ١٦١

نال مَيڏے ڪيئي ڪيئي، يار سَچڻ تَيڏيان ڳالهين!

فضل ڪرم ڏهُن ڏيک ٿون آپڻي، اسان هٿون هے پيئي پيئي.
ڏک ڏوراپے تيڪُون دلبر، مَين رهيس لک ڏيئي ڏيئي.
ڏک پيارل نال ڪرم دے، حال مَيڏا اے هيئي هيئي.
اَوَڻ ميڏا اڳون ٿساڏے، بانهان ٻَڌسان ٻيئي ٻيئي.
نال نماڻي جو ڳالهين ڪِتوني، ياد ڪرين ٿُون سيئي سيئي.
"سَچُو" حاضر تيڏے ڪِيتا، نينهن آجهل اج نيئي نيئي!

ڪافي ١٦٢

چاوَڻ بار برهہ دا سنيان، بيدليان دا ڪم نهين، وو نيهن!

راهہ اِهين دے طالب ٿوليے، لووڪان وچُون مَهين، وو مَهين.
لکان هزاران وچُون چاتي، اها امانت ڪَهين، وو ڪَهين!
آپے ٿيوين برهہ بيراڳي، ناهہ اِهين تے نهين، وو نهين.
مَے دا پيلا پي ڪراهڻ، رنگ اِهين وچ رهين، وو رهين.
عاشق هوڪر، سڻ "سَچُو" رے، سوز برهہ دا سَهين، وو سَهين!

ڪافي ١٦٣

يارو، آهين يار دے ٻاجهون ، جدا جالڻ مينون مشڪل،
بيراڳڻ مين ڦران اِيوين، جيوين باغان بنان بلبل.

جدائي وچ ڪيها جِيوڻ، فِراقي يار لئے ٽيوڻ،
زهر ديان سُرڪيان پيوڻ، هووَڻ، محبوب دا مائل.

ڏاڍيان اِهين بحر ديان لهريان، آساڏے سر اُتے نهريان،
چوليان گرداب ديان گهريان، هيني موجان اِهے حائل.

جدائي جوش جاڳائے، ڪِتّان يار ڏينهڙے لائي!
هڪّين رهبر اوڏنهن آئے، تئے ڏک زود تَر زائل.

اصل ڪنّون اشتياقي مَين، ڪڏان ٿِيسان مُلاقي مَين!
ڦِران هَے هے فِراقي مِن ، هِجر تيڏے ڪيتم ڪاهل.

اگڻ ساڏے سَجڻ آوين، دلاسے ڪيون نہ فَرماوين!
هووين هردم، نہ ولّ جاوين، "سَچُو" اِهين ڳالهہ دا سائل.

ڪافي ١٦٤

مِٺا جب سِر اول ڪَرڻا، عشــق بازار آوَڻ ڪيا!
نہ ڪجهہ ڏيوين، نہ ڪجهہ ليوين، اسي سودے ہم جاوَڻ ڪيا!

ڪــڙا چوُسول وچ دلبر، تماشا ديڪنے ڪيتے،
نِڪل، ڪر جان سِر صدقہ، اِتان اب مُک چُپاوڻ ڪِيا!

تَيڪُون حاصل نہ ڪَب هووے، ايسا رے اور ڪوئي سودا!
ڏيوين سير، دوست تَب ليوين، خريدي اِس ہم تاوَڻ ڪيا!

بَهُت عاشق يهي سودا، ڪَرڻ آئے جو خواهش سين-
او سودا اس ڪَنُون ليوين، اوُران سودا ڪَماوَڻ ڪيا!

گرم بازار ديڪن سے، ملاحظہ سِر ڪا ڪرتے هَين،
اِسي سوداگري ہم رے، ” سَچُو“ تَب پائُون پاوَڻ ڪيا!

ڪافي ١٦٥

مَينُون اِس حُسن تيرے نے، اے يار، ديوان ڪِيتا!
جادو سے تيري چَشم نے، مجھ ڪُون مستان ڪِيتا.

مَيڪُون ديوانگي هوئي، ڏيک بَشيهر ڪالے،
تيري زلف پريشان نے، مَنُون پريشان ڪِيتا!

دليان لٽنيديان وَتديان، حُسن ديان فوجان هردم،
عالمُ ڪُون تيرے عشق نے، سَر بسر حيران ڪِيتا.

عشق دي تيزي جِنهان نُون لڳي، اُنهان نون ، اے دلبر!
بِرهہ ٿساڏے بيپرواهہ نے، صفا بيران ڪِيتا!

نال نِگهہ دے تَين نے لٽي، " سَچُو" دي دل جان،
قهر اسان تے اجا زياده، آبرو تے مزگان ڪِيتا!

ڪافي ١٦٦

دوست ميرے در جهاتي پاڪے، درد دلين ڪُون لاڳيا،
بَڙچيان نيزے مِزگان والے، سِينے وچ سَنڪا ڳيا.

وَهہ وا، ڪَر سينگار سَجَڻ، ميرے نال اکين اٽڪا ڳيا،
غمزے رمزے ناز سيتي، دل هِڪواري چِٽڪا ڳيا.

سڻو سهيليان، حال همارا، مُجهہ ڪو سجڻ ڦتڪا ڳيا،
پيچ زلف ڪے بيچ همارا دلبر دل اٽڪا ڳيا.

ڪَنهن ڪُون ڪُوڪ سڻا وان مَين، جو مجهہ ڪو سجڻ هَٽڪا ڳيا،
بَحري باز بِرهہ دے باسے، طرف ميرے چِٽڪا ڳيا.

ڪُنهن ڪُون مَين فرياد ڪران، جو ڪُنڍي دل اڙڪا ڳيا،
"سَچّل" سينے دے وچ آتش، بِرها خود پڙڪا ڳيا!

هیر رانجھو

هیر رانجھو

(۱)

عِشق دیان باتیان سٹو مَین آکان، سارے لوک سٹائین:
عِشق دا ماریا کوئي نا چھٹا، ڳالھ ساري سَمجھائِین؛
عاشِق نام جَھین دا تَنھِن کُون، پیرین مَین پووائِین؛
صَدقے صَدقے تِیوان تَنھِن تَون، جو دم یار جِوائِین؛
مَین ٻانھي، تون مَیڈا سائین، سُھٹا صَدقے وَجائِین!

(۲)

یوسُف عشِق زلیخا دے وچ، آٹ بازار وِچایا؛
سَیفل شاہ، بَدیعل کیتے، وچ ھَلاکَت آیا؛
عِشقون شیخ صنعان سٹیا ھیئي، جوڑ جٹیا ڳل پایا۔
تَسبِیحان کِتے، کِتے مُصلّے، عِشق ڈِتُس ڈاڍي تَسلّے.

(۳)

وامَق عَذرا کارَٹ ویکو، کیڈا عِشق کَمایا؛
درد کَنُون فَرھاد شِیرین دے، کالا نُکَر ٹکایا؛
'نَل' ھو یا بادشاھ مُلک دا، جَنِھن کُون نِینھن نِوایا۔
'دمَن' کیتے ھویا بیراڳي، چال سِکیا وچ عِشق دي ساڳي.

(۴)

لیلیٰ خاطِر مَجنُون ھویا، عالم وچ اُداسِي؛
رانجھُو تَخَت ھزارون آیا، کَرکے ویس سَناسِي۔
ٻانِھیان دا ٻانھا عِشق کِیتُس، "سَچَل" تَنھِن دے نِینھڑے نِیتُس.

(٥)

اڳي پي عاشِق ٻهُون لنگهيئي، جِنهان ڪِيتي سرُ قُرباني؛
هِڪَّي واري سَتَ ڏِتوني، جوش ڪَنُون جِسماني؛
ڏونهين جَهانين وچُون اُنهان وَت، ڳالهہ ڪِيتي مَرداني-
سِر دا سانگا چوڙ ڏتوني، ڪَيفِي ڏاڍي ڪَيف ڪِتوني.

(٦)

عِشقي شَہ مَنصُور نُون يارو، سُولي پَڪڙ چڙهايا؛
هَيڪل، بوالعبّاس ڪُون اٿان، اَڻ ڪي عِشق ڪڙايا؛
شمس الحق تَبريزي ڪُون، تَنهِن ساڳي سَبق پڙهايا -
"اَنَاالحَق" دي نوبَت لڳڙي، ٻَڌِس مَلامَت والي پَڳڙي.

(٧)

قاضي مَسَّ قلم نال ڪِيتئي، ڪِتلي ڪاغذ ڪالي!
عالم ڪُون وَت ڪيهي ڏسيندَئين، مَسلي والي چالي!
عِشق ٻاجهُون ٻِيا راهہ نہ ڪوئي، اِينوين آکِيا مَتوالي-
هيئِي سَچا راهہ اِهوئي، لهسين اِتاهون سِرَّ سيوئي.

(٨)

هِڪ ڏهاڙي مُرشد سائُون، آپ اِينوين فَرمايا؛
اِهو طَريقہ مَحبت والا، ٻَهُون سائُون خوش آيا:
"'سَچُو' راهه هي عِشق دا سَچّا، ٻِيا سَڀ پَند اجايا"-
اهو ياندا، ٻيا نَهِين جاڻدا، منزل ڪَنڪي مَوجان ماڻدا.

(۹)

عِشق لڳا گهر وِسرِ ڳيا، اهو مطلب سُڌ ٿِيوسے؛
سُود زيان ڪَنُون اے ميان "سَچّل"، هُڻ تا چُٽ پَيوسے؛
حاصل آٿيا وَت آسانون، جو ڪُجهہ آپ مَنگيوسے۔
خاص خَزانا مَحبت والا، قائم هووے جڳ وچ شالا!

(۱۰)

عِشق اصل ڪَنُون سڻُووے سَئيان، ڪيها ڪَم ڪَريندا؟
هِڪڙيان ڪُون وَت خوشيان ڏيندا، هِڪڙيان مَوت مَريندا؛
هِڪڙيان ڪُون وَت ڏيوے فقيري، هِڪڙيان شاهي ڏيندا۔
اِهو جيهے تا ڪَم ڪَريند ... ڪڏان جِيندا، ڪڏان مَريندا!

(۱۱)

عِشق ڪَمايا هِير تے رانجهے، وچ آخِير زمانے؛
هوسِن وچ ڪِتابان انهان، "سَچّل" بَهُون بَيانے؛
سے تا ڪُجهہ اِظهار ڪَريندان، نِينهَن دا ڏيک نِشانے۔
سے تا سڻدئِين ڏکيان ڳالِين، عِشق ديان ڏاڍيان اوکيان چالِين.

(۱۲)

'ديڌن' نانوَ چوٻاري سائين، جَنهن دا شَهر هَزارا؛
رانجهُو ذات آهِين دي آهِي، تَخت حُڪَم وچ سارا؛
ڪَهِين ڏهاڙے تَنهِن دے دل وچ، ماريا نِينهن نَغارا۔
نوبتان لڳديان عِشق واليان ديان، ڳالهِين هلديان متواليان ديان.

(١٣)

عِشق ڏيکو ڪِتِن آکَر، ناد نَغارا وَجائے!
ڪِتے جهَنگ ڪِتے وو هَزارا، ڪِتے ڦيرا پائے!
اے تا حُڪم الله دا سارا، جو ڪِتان اکيان لائے-
حَق ديان ڳالِين اِيهے هيني، عِشق ديان چالِين اِيهے هيني.

(١۴)

هِڪ غمناڪ فَقير بيراڳي، تَخت هَزارے آيا؛
رانجهُو نال مَحبت لڳس، آپڻي جاءِ بِلهايا؛
هِڪ ويلے تَنهِن درد ڪَنُون، وَت آنگ پَيُوت لڳايا-
هَٿ مَليندا، سِر مَريندا، خَلق سَڄي نُون ڪُوڪ سڻيندا.

(١٥)

رانجهُو تَنهِن ڪَنُون ويل اَهين وچ، ڪِيوين حال پُڇيندا:
"آپڻي ويڌن يار مَيڏا ٿون، مَيڪُون ڪِيُون نہ ڏسيندا!"
آه ڪِيتي درويش اٿان، جَڻ بَدن ڪَنُون روح ويندا:
"مَيڪُون ماريا جهَنگ سِيال، آک سٽاوان کهڙا حال!"

(١٦)

"'چُوچَڪ' دي هِڪ بيٽي اَهِي، 'هيرے' نانءُ سڏيندي؛
"اکيان دا وَت تير تَهِين دا، عاشِق ڪُون نہ جهَليندي؛
"لک هَزار جو عاشِق وَيندے، مِزگان نال مَريندي-
"جے تُون ويکِين تا سُڌ پوويئي، موت ڪَنُون وَڌ حالت هوويئي!"

(۱۷)

ڳالهين سڻ ڪَر مَست ٿيا وَت، 'ديدن' حال وِچايا؛
جو ڪُجهہ مُلڪ مِلڪ هَس سارا، مال خَزانہ لٽايا؛
عِشق سِيال دے سوگها ڪِيتُس، خويش قَبِيلا ڇُڙايا۔
اِيهے مَتيان عِشق نے ڏِتيان، ايهے تعديان بِرهہ نے ڪِتيان.

(۱۸)

ڇوڙ ڪے تَخت هَزارَ آتاهُون، جهَنگ سِيال پُڇايُس؛
عِشق والا وَت راتيان ڏينهان، سِر تے مِينهن وَسايُس؛
بِرهہ درياهہ چِناهہ دے ڪَنڌِي، "سَچّل" ويک پُڇايُس۔
بيڙِي چَڙهدا، پهُون روندا، هَنجهوان نال پَيا مُنهن دوندا.

(۱۹)

مِل مَلاح جو پُڇدے تَنهِن ڪَنُون، "ڪيڏون جَوانا آندائِين؟
"آپڻا حال سڻا آسانُون، ڪِهڙے مُلڪ ڏون جاندائِين؟
"نا ڪُجهہ کاندائِين نا ڪُجهہ پِيندائِين، نا تُون ڪُجهہ الاندائِين.
"آپڻي ويدَن سانُون ڏيوين، درد نُون وَنڊ همدردي ليوِين."

(۲۰)

آه ڪَڍِي شَہ رانجهُو آتان، درد ڏاڍے ڪَنُون کائي؛
آب آچَل وچُون آکيان ڏِتُس، جان لَبان تے آئي؛
حال آحوال حَقِيقَت ڪُلّي، سڏڪے نال سڻائي۔
"ڪيهان ڳالهِين مَين ڪَنُون پُڇدے هيئو!
ڪَل نہ تُسانُون، ڪِيون وَت ڪُڇدے هيئو؟"

(٢١)

"مَين تا تَخت هَزارون آندا، وَيسان جهَنگ سِيالِين؛
"عِشق 'هِيرے' دےمار گهتيا، ڪِيا آکان تَنهِن ديان ڳالهِين!
آپڻا مال آڏار ڏڻم، سڀ ساڙيم طُول نِهالِين-
"عِشق لايا زور ڏايا، بِره مَچايا شور ڏايا!"

(٢٢)

پئے مَلاح فِڪِر وچ ڏاڍے، سڻ ڪر بات اِهائي:
"عِشق هِيرے دے جوان اِهِين ڪُون، ڏاڍي چوٽ چَلائي؛
"ڏيکڻ نال نہ جِيسِي ڪڏان، تَنهِن دم مَرسِي جائي-
"عِشق هيئي مُشڪل بازي ... لک لک زاري، لک لک آزي!"

(٢٣)

ڪشتي ڪَي مَلاحان تِکي، نَدي ڪِنارے لائي؛
لڳس هَوا ڪا سيالان دي، تَنهِن ڏاڍي موج مَچائي؛
"سَچَل" حال اِهِين دي ويکو، ڪَنهِن ڪُون خَبر نہ ڪائي-
ڪوئي نہ جاڻے حال تَهِين دا، ڪون پروڙے پِيد ڪَنهِين دا!

(٢٤)

ڏک ڪَيئے جڏان عاشِق ڏاڍے، تڏان مَعشوقہ آئي؛
ڏيکڻ ڪاڻ حَيران عاشِق دے، لک لک جهاتي پائي؛
چاوے نيڻ آتيرے دلبر، لک چَپ بِرهہ بَچائي-
صُورت واليان سانگان لائيندِيان، نال نگاهان مُفت مَريندِيان.

(٢٥)

"رَل مِل هوءِ چلو سَڀ سَنيّان، نَدي چَناھ ڪِنارے؛
"جو ڪوئي مَست دِيوانہ آيا، طَفون تَخت هَزارے؛
"حال اَهِين دا ڏيکون، جِهڙا ڪَشتي چڙھ پُڪارے!"
- وچ ميدان عِشق دے ايهِيان، بازيان لڳِيان ڪيهِان ڪيهِيان!
ڪِنهان هاريان ڪِنهان گـِتيان ... عشِق نے ڪيهِيان دليان ڦـتيان!

(٢٦)

هار سِينگار سَڀے ڪَر چَليان، عطر عَنبِيران لائي؛
سُوهے داوَت ويس ڪِيتونے، چَندن وال ڳُنڌائي؛
ڪَنڌِي چَناھ دے اَوَ ڪَڙوتيان، فَوجان حُسن چڙهائي۔
اڳُون آپے خَبران پونديان، سِر ديان راندان هونديان!

(٢٧)

ويکڻ نال رانجهُو دے سِيالِين، سَڀ حيران رَهِيا هِن؛
مَست اِهِين جيها اڳے نہ ڏِٺا، سَرگردان رَهيان هِن؛
عِشق ڪمال ڏِتوسے اِٿان، ڪُل بيجان رَهيان هِن۔
"ڪيڏون آندا، ڪيڏون جاندا، ساڏي دل ڪُون ڀُون ياندا!"

(٢٨)

رانجهُو مَست رَهيا وَت اَٿان، صُورت ويک سِيالِين؛
سِر ڪِنارے نَدي دے اُتے، گَڙدا ڪر سَنيالِين:
"سَچّل" مَين ڪنُون ماهِي ديان هُڻ، پُڇدئِين ڪيهِان ڳالهِين۔
اَکيان لايان چاڪ نے قهري، بَڻ ڪر آيان باشے بَحري.

(٢٩)

لٽ ڳئي دل 'هيرے' دي اَٿان، وچُون ڪُل سيالِين؛
ويکو سڀ سَنيان اَڳُون تے، چاڪ دے عِشق ديان چالِين؛
پَهلے غمزے ساڙ ڏِتُس، اِهے "سَچّل" طُول نِهالِين۔
عِشق ديان چڙهيان مَوجان تِکيان، اُهِين تے اَسِن جَنهِن تے لکيان،

(٣٠)

اَکيا هير "بابَل ديان مَنجهيان، تِي ڪَر چاڪ چَريسين؛
"مَنديان ٿنديان دا ڪَر سَعيا، مُول نہ لَڪَڙ مَريسين؛
"اڳليان پچليان هَر ڪَنهِن ويلے، هِڪ هِڪ ڪَر سَنيليسين۔
"بَندِي تَيڏي جيتائِن، جِيوان، گهولِي گهولِي مَين تا ٿِيوان۔"

(٣١)

"رانجهُو سائين مَين تا هوسان، تَيڏي خاڪ پيران دي؛
"اکيان وچ ڪَر سُرمہ گهَتسان، تَخت دي دَر سَيران دي؛
"ٿِيسي خَراب وَيران سِگهيري، نگوي شال ڪيڙيان دي -
"اِهين ڳالهون تُون تا مَيڏا، ٿِيسِي ميلا آسان تَيڏا۔"

(٣٢)

"جے تُون مَنجهيان بابَل ديان، وَت چارين چاڪ سڏيسين؛
"جے تُون آنگ پَيوت لڳيسين، جهُونا بِگل هَنديسين؛
"جے تُون هوءِ اُداسِي ڦِرسين، سِر بيراڳ وَسَيسين -
"هِڪّو جيهے تُونهين هوسُون، ڪڏان کِلسُون ڪڏان روسُون."

(٣٣)

"آپڻا خويش قَبِيلا چوڙيم، پڇُون تساڈے پَئيان:
"سَگ سَگاوت سيالِين ڪنُون، هِڪو واري ڳَئيان:
"ڀَهُون تہ مَين تے توڪان لاوِن، جيڈيان سينگيان سنيّان۔
"اکيان لڳِيان نال تَيڈے، هوسان تين نال جيڈے ڪيڈے!"

(٣٤)

"سڻ ميان رانجهُو نانءِ الله دے، اگڻ اساڈڑے آوِين!
"مَين نِماڻي ڈهُون، وو پيارا، خَير دا ڦيرا پاوِين!
"سدا هووِين تُون ڪَول مَيڈے، دُور نہ مَين ڪنُون جاوِين!"

... ...

(٣٥)

"مُنجهہ پَئي مَصلات سَيائي، حال ڪنُون مَين ڳَئيان:
"ڪوئي وَس نہ آها ساڈا، دَست ماهِي دے پَئيان:
"چَرخے تَند نہ پَيسان ڪڈان، عِشق رانجهُو دے لَئيان:
"پيان ڳالهِين سَبِ پُل ڳيوسے، مَين رانجهن دي ٿئيان."

(٣٦)

مِل سيالِين آکِن اِينوين، "چُوچَڪ چاڪ ڪڙايا:
"ديسي نَهِين پَرديسي هے وَت، الائے ڪيڈون آيا!
"جهَنگ سيالِين دے وچ آهَين، ڈايا مَچ مَچايا۔
"ويڙهے آندا، اکِين لاندا، سارے جَڳ نُون پاندا پاندا!"

(۳۷)

"هِکو جیڏيان نال خوشي دے، پيئيان گھر گذريندیان؛
"کُل حَقيقت حال اهِين دي، مَين کنُون ويک پُچيندیان؛
"بَہ بَہ لک مَذاقان مَين تے، 'سَچُو' نت کَريندیان۔
"پيڙے پيڙے کَر کَر اَنديان... عِشق ديان کيڏان کيڏيان ھونديان!"

(۳۸)

رانجھُو سائين تَخت هَزارے دا، اَ اِتَ چاک سڏايا؛
اَنگ پَپُوت جولا کَراھڻ، جھُونا بِگل هَنديايا؛
عِشق هِيرے دے اِينوين وَنوتا، جَنهِن شَرم حَيا وجايا۔
سِر ديان بازيان اَکے لگِيان، گھٽيان گَڙيان، گھٽيان پکِيان!

(۳۹)

"رانجھُو مَيڏے سِر دا سائين، کيڙا کَون بيچارا؟
"راج بَباٹا، پَيچ پَيچ آيا، چوڙ کے تَخت هَزارا؛
"مَين ھووان قربان اهِين تَون، صَدقے 'سَچُو' جھَنگ سارا۔
"عِشق دے لاوَڻ کيتے آيا، رنگ رَچاوَڻ کيتے آيا!"

(۴۰)

"کيڙے نال مُنيون تا ناهِين، سَنيّان خيال اساڏا؛
"رانجھُو مَيڏا، مَين رانجھُو دي، جو هے حال اساڏا؛
"راهہ عِشق دے کنُون وو 'سَچُو'، مَڑَڻ مَحال اساڏا۔
"آپون ڳئيان، بيوس ٿئيان، نوکان کَرديان اسان تے سَنيّان."

(۴۱)

"مَيڏے نال تُسان ہاجھُون سہُڻا، دعوے ڪَون ڪريندا؟
"اسان تُساکُون ويک ڪَراهڻ، ڪيڙا ڪِيُون شَرميندا؟
"طَرفون تَنهِن دے خويش قَبِيلا، مَيڏے نال لڙيندا!"
... ...

(۴۲)

ڏتا جَواب هِيرے کُون رانجھو، "هڻ تا بَخت ٿيوسے؛
"عِشق تَيڏے کَنُون تَخت هزارا، ڏيک تہ ڪِتِ چوڙيوسے!
"بِرهہ دي خواهش سڻ وے 'سَچُو'، آء وچ جهَنگ گڙيوسے۔
"ٻانهے ٿِيسون، نَوڪر رهسُون، تَيڏے طَرفون مِهڻے سَهسُون."

(۴۳)

"جو کُجھہ آکيا هِير تُسان، سو تا سَڀ قَبُول ڪِيتوسے؛
"جِيوين آکيسِين تِيوين ڪَريسُون، ناگہ نِينهن نِيتوسے؛
"چہ ماهِي مَين ڪَڏان نہ گهِنسان، اَڻ کے سِر ڏتوسے۔
"تَيڏے در تے مَين تا مَرسان، جے تائِين جِيسان چوڙ نہ وَيسان."

(۴۴)

وچ گڙا مَنجهيان وچ رانجھو، جو راتِين ڏينهن چَريندا؛
مَنجهيان نُون سوئِي پَلڙا مارے، سَعيا ٻهُون ڪَريندا؛
وَڏڙے ويلے وَنجهلي کُون، وَت نَدي ڪِنارے وَڄيندا۔
اِهين آوازے نال مَريندا ... رمزان ليندا، قَهر ڪَريندا!

(۴۵)

رانجهو سَبز نَدي دے کِنارے، گَڙا سو مَنجهيان چارے؛
هِير آوے مِل نال سِيالِين، کِيتے نِيڻ نِظارے؛
چاڪ تَنهن دي دل چاڪ کِيتي، رَت رووے ٻَهُون پُڪارے۔
نينهن دا نيزا لڳ رَهيا، ويک سَمورا جڳ رهيا!

(۴۶)

غَلبہ عِشق هِيرے دي دل وچ، کِيتا آڻ جَڏاهان؛
زَهر ٿِيُس سَڀ خويش قَبِيلا، ڳِيُس آرام تَڏاهان:
"وَج ويکان مُنهن رانجهو دا، اهو ٿِيسي وَت ڪَڏاهان!"
سَيڪائي آکے، "هِيرے ڪَملي، چاڪ ديان ڳالهِين چوڙ وے ڳهلي!"

(۴۷)

چِٽ پَيان اهے چارے چَشمان، عِشق آرانيا لايا؛
بِرهہ ڏونهين دي دليان اُتے، آ ڏايا مَچ مَچايا؛
مَنجهيان دا هُڻ مانجهي هوکَر، رانجهو چاڪ سڏايا۔
عِشقے آڻ کے ٻيلِي ڪِيتا، شان سَهاڻا سڀ لٽ نِيتا.

(۴۸)

ٻيلِي آڻ کے عِشق کِيتا، جو تَخت هَزارے دا سائين؛
سُرها ويس اهِين دا آها، سُرهيان تَنهِن ديان جائِين؛
اهو مَنجهيان ڏيک چَريندا، ڳالهہ اِها چِت لائين؛
"سَچّل" ويک اے عِشق ديان ڳالهِين، ٻَچيان بِرهہ بلائين.

(۴۹)

هِڪ گهَڙي وصال رانجهُو ڪُون، نال هِيرے دے هويا؛
تَنهِن ڪَنُون پِچهے راتيان ڏينهان، هار هَنجهُون دا پويا؛
تَنهِن دے سِر باران بِرهہ دي، چاڙھ "سَچُو" جهڙ جهويا۔
ٻَالهِين ڪَردا، بِينا روندا، يَڪدل يَڪسُو ڪڏان نہ هوندا!

(۵۰)

هِير ڏهاڙے رانجهُو ڏهُون، پَئے ڳِئي روتي چائي؛
جهَلدا تَنهِن ڪُون ڪوئي نہ آها، پِرا نہ اَبّا مائي؛
ڪِيدُو نانءُ پِرا چُوچَڪ دا، تَنهِن آڻ ڪے پَند ڪِي لائي۔
"سَبِ سِيالِين هِير لَجايان، چاڪ دے نال چا اَکيان لايان!"

(۵۱)

طَعنے مارڪے، چُوچَڪ ڪِيتا، مُلڪ سارے شَرمِندا:
"مَرڻ تُساڪُون چوڪا آها، مُول نہ ٿِيوِين زندا؛
"مُڙس ڪِيتا وَچ ڏيءُ تُساڏي، جو دَر ساڏے دا بَندا!
"ڪوئي نہ چوڙيسُون، مار گهتيسُون، اهڙي مَلامَت سِر تے نہ چِيسُون!"

(۵۲)

پُچ صَلاح چُوچَڪ ڪَنُون دوڙيا، طرف حاڪم رَنگپور والے؛
نانءُ نَورنگ تے ذات دا کيڙا، تَنهِن دے راج نِرالے؛
نِسبَت هِير دي نال اهِين دے، ڪِيتي تَنهِن مُنهن ڪالے۔
سِيالِيان دے وچ خُوشيان ٿِيان، کيڙيا دے وچ ڏمّان پَيان.

(۵۳)

ويل صُبح دي، ڈھَل لگا، تا جَج کيڙے دي آئي؛
جَج کيڙے دي آکڙي، هُڻ چُوچَک دي گهَر جائي؛
هيرے کُون تا بَد ڈِتونے، ماء پيو، باٻَل، ڀائي-
الله ٻيلِي تَنهِن دا هوسِي ... رانجهن کِيتے هَردم روسي!

(۵۴)

ويل نِکاح، سڏيونے قاضِي، نال خُوشي دے آئے؛
هولے هولے هِير بَندي نُون، پيئا سو سَمجهائے:
"نَورنگ جيها کوئي نہ لهسين"، اِهو آلاۂ آلائے-
"حُسن والا هے، طالِع والا، بَخت اِجهو تيڏا تيسي بالا!"

(۵۵)

سڻ کَر هِير وَلاٹي ڈتي، ڈيک قاضِي نُون، کيهِي:
"تيڏے گهَر جو ديۂ تُساڏي، سا پي هے مَين جيهِي؛
"کيڙا خُوش تُساکون آيا، تَنهِن کُون بَخش آگِيهِي-
"اِيهے مَتيان چوکِيان هيني، بَخت ديان پوکان پوکيان هيني!"

(۵٦)

ٻجّا مار، چَليا آٹ قاضِي، "کُند فهَم هيئِين کائي!
"ساڏے راج کَنُون تُون نِکڙين، وَج پاء مُنهن وچ چائي؛
"نانۂ والا گهَر چُوچَک دا لٹ، نال چاکے دل لائي-
"کيڏي کِيتوئي، کارنهن ڈتوئي، نانۂ سِيالان دا ٻوڙ گهتيوئي!"

(٥٧)

هِير آکِيا وَل، "سڻ وے قاضِي، عِشق عَقل کِيا لڳے؟
"پرت رانجهو دي هُڻ دي ناهِين، عِشق لاتوسے اڳے!
"'سَچُو' مِثال اسان رانجهن دي، توڙ تائِين اِها تَڳے -
"کيهے کريندئين کُوڙے مَسلے، گهن کرَندئين کاغذ ڪِتلے؟"

(٥٨)

بانهن هِيرے دي دَست کيڙے دے، مِل کَر آپ ڏِتونے؛
حُکمان حُکمي، نال زوري دے، رَنگپور هِير نِيتونے؛
بابَل کَل پِراوين اپڻي، کالِي رُوءِ ڪِيتونے -
کهڙے کهڙے کَمُ انهان دے! هِير اتاندي غَم انهان دے!

(٥٩)

رنگپورون شَه رانجهے ڏهُون، پَٺيا هِير پَيغامِي:
"اسان اِتان پُردرد رهيوسے، تُسان تِيو آرامِي!
"هُڻ 1 سِگهڙا شَهر کيڙيان دے، تِي جوڳِي يا سامِي" -
کَون چاڻے ... کَون سُڃاڻے؟ عِشق دے شعلے عَرش اڏاڻے!

(٦٠)

مَست ٿيا پَيغام نُون سڻ کے، کَيدا عاشِق آهان؛
لک کَرے پَيغامِي، کُون وَت، هَے هَے عَرض اِلاهان:
"مَيڏا سُهڻے يار کُون هُڻ، وَج آکِين حال آگاهان -
"'مَين تا آندان تَيڏے کِيتے، وَل وَل مَردان تَيڏے کِيتے'!"

(٦١)

رُخ ڪَرڪي تَنهِن قِبلي ڏهُون، رانجهن ٿئي رواني؛
پڳوءِ ڪَپڙي پَهِر جوڳيان دي، ڪِيتس پِير بَهاني؛
داخِل رنگپور دي وچ ٿِي ڪَرَ، پِندا وَتدا داني.
هِير دي در تي سنَين مَريندا، مُول نہ ظاهر پيد ڪَريندا.

(٦٢)

وَڏي ويلي ڪُون جوڳِي آيا، سارا پاڻ مَليندا؛
ڳَل وچ ڪَفني، دست پَهوڙا، مُرلي مُحب وَڄيندا؛
روندا وتدا آهہ ڪَڍيندا، جهُونا ٻِگل هَنديندا.
... جوڳِي ڪيهي ديسون آيا؟ دل وچ اوندي ڪهڙا رايا؟

(٦٣)

هِير ڪِيتي فَرياد اُتان، ”مَين ڪاڏي نانگ اياڻي!
”مائي ڙي، ڪوئي ماندا آوي، جو مَنڊ پَڙهڪي چاڻي؛
”جَوڳِي مَيڪُون جوئي چُتاوي، الله اهو اج اَٽي.
”چُٽ پوسان، ڳالهِين ڪَرسان، چَڱي ٿِيسان، نَهِين مَرسان!“

(٦٤)

درد ڏاڍي ڪَنُون دوڙ ڪي مائي، جوڳِي ڪُون گهِن آئي؛
جائي مُراد هِيري دي اَهِي، سائِين پُڇايُس سائي؛
ماندي ڏيک هِيري نُون آکيا، ”اها ڪاڏي بَد بَلائي.
”حِيلہ ڪَهِين دا نَهِين لڳدا ... دارو مَين ڪَني هي جڳ دا!“

(٦٥)

"رنگپور ۾ جهنگ سيال چوڙيسون، تخت هزارے ويسون؛
"اسان تسان ۾ رل ڪراهڻ، هوري اٿ ڳوليسون؛
"بيا سڀ سٽ اِتاهين 'سچو'، نال تہ نينهڙا ليسون.
"کهڙا نينهن نسنگ نچاندا! اهو سائون ٻهون پاندا!"

(٦٦)

رات سيا تا ڪڍ ٻنهان نون، جوڳي منڊ چلاوے؛
ڏک سک واليان ڳالهين ڪر ڪر، هے هے نال آلاوے؛
ڏونهين ڏسڪن رووِن "سچو"، پيوے ڪوئي نا ڪاوے.
عِشق ديان هونديان ڏاڍيان جُنيان، قاتل عِشقے ڪتليان ڪُنيان!

(٦٧)

رانجهو تخت هزارے والے، عِشق دا ويس وٽايا؛
عاشق نال معشوق سبب دے، اٿ ڪے الله مِلايا؛
ڏونهين ٿئے بيراڳي ڏيکو، سر تے مينهن وسايا.
رنگپور ڪون وے چوڙ ڏتونے، ڏے پلوتا ساڑ گهتيونے.

(٦٨)

بر بيابان ۾ گهمدا وتدا، ڪائي مدت رانجهو سائين؛
عِشق ڏيکو تولا ڪے ڏتس، رنگپور کيڑيان دے تائين؛
آخر وچ وصال ٿيونے، ٻي ڪيهي ڳالهہ آکائين!
-"هر ڪنهن ويلے تا شڪر ڪريسان، ياد نہ ويسي جو دم جيسان!"

(٦٩)

عِشق بازي هے ڏاڍي مُشڪل، لاوَڻ توڙ نِڀاوَڻ؛
باري بار بِرهہ دا هيئي، چُم اکِين سِر چاوَڻ؛
ڳالهہ اِهين ڪَنُون مُڙٽا ناهِين، 'جِيوَڻ تے نِينهن لاوَڻ-
نينهڙا لاوَڻ وَل وَل سِگهڙا، پريت لڳاوڻ پَل پَل سِگهڙا!'

(٧٠)

"عِشق لڳوئي، مُبارڪ هووے"، دعا فقيران دي آهِي؛
"ڏونهين جهان دي ڍهِي ٿساڪُون، شان وڏے، چِٽ شاهِي."
"سَچُو" ڳالهہ اِهين وے سَچي دي، ڏيندان مَين پِي گواهِي-
"سُهٽا آپے حال پُڇيسي، راضِي ٿيسي تے ڳَل لَيسِي!"

(٧١)

عِشق جڏان وو ڪَمالِيت ڪِيتي، شَرم حَيا وَڃاوندا هے؛
نہ ڪو وِرد وَظيفہ رَهندا، نا وَت ذڪر ڪَماوَندا هے؛
دل دے اندر دردمندان دے، هِڪّو سوز سَماوندا هے-
بِيان سَڀ ڳالهِين تا پُل وَيندِيان، عِشق دِيان ڳالهين رمزان ليندِيان!

(٧٢)

هِڪّو سائين سَڀ ڪَنهِن صُورت، واهہ جو سَيل ڪَريندا!
ڪِتے هِير ڪِتے وَت رانجهُو، ڪيڙا ڪِٽ سڏيندا!
طِلسم هيئي تَحقِيق سَيِو، جے مَين ڪَنُون ڳالهہ پُڇيندا -
بَحر اَهِين دِيان هِن سَڀ لهريان، عِشق واليان دے سِر تے نهريان.

(٧٣)

مِل سِيالِين ٹولے ڪَرڪے، نَدي ڪِنارے چَليان؛
اُسان سُجاتيان جو چڑهه پَيان، واهه حُسُن ديان گهَليان!
غَمزے نال غُرور سيتِي، او چڑهيان چُنڪيان چَليان؛
پَلڪ دے وچ هووے جهَلڪ تِنهان دي، اَڳون ڪَهِين نا جهَليان؛
اَپڻے وَطن وچ ڈانوڻ ڪِيتے، رَونشے نال او رَليان؛
مارڻ ڪِيتے عُشاقان دے، او ڪَنڌي چِناهه دے ٻَليان؛
وچ درياهه دے پووَڻ سيتي، هِڪ ٻے ديان مَلِن تَليان؛
دردمندان ديان صِف بَصِفان، اَڪَڑيان پَليان پَليان؛
ويکڻ نال لقاء اُنهان دے، درد پَريان او دِليان؛
عِشق حَسن دي اَڳ نہ ڏِٺم، ڏونهين ڪَنڌيان ٻَليان!
حُسن ديان عُشّاق نُون "سَچّو"، مارڪے فَوجان وَليان!

(٧٤)

"ٿون آ، مَين ڪَڙي ڪانگ اُڏاران، آ وَس مَيڏے ويڑهے!
"هَردم هووين يار سَجڻ، ٿُون دردمَندان دے ديرے!
"لٿے اُسان تَون سُهٹا سائين، جهَنگ سِالِين دے جهيڑے!
"رانجهَو تے مَين هِڪ ٿيوسے، ڪَون ڪَمِينے کيڑے؟"
..."سَچُو" اے جهڳڑا عِشقے والا، قاضي ڪَون نِبيڑے؟

(٧٥)

”جو ڪُجهہ لِکيا باب بَندِي دے، پيتي پوڳان سوئي؛
”مِهٽے مَلدے رانجهو طَرفون، چاتم سِر تے سَيوئي؛
”جڏان ڪڏان او ڪَرم ڪَريسي، رُوح نہ رَهسِي روئي؛
”جهوڪ ڏهون مَيڏا رُوح گهٽيرا، لوءِ نہ ٻِي هے ڪوئي؛
”جوڳِي بَڻ ڪَر رانجهن آيا، مَيں نہ ڪيڙيان دي هوئي؛
”اگڻ آساڏے وَسدا هَردم، ’سَچُو‘ جانب جوئي!“

●

سي حرفي -١

الف - اَللہ ڪارڻ، سڄڻ يار سُهڻا، اَج ڳلي اساڏڙے آوڻا هيئي؛
اِهين درد فِراق جو مار گهتيا، هووين نال مَيڏے، نَهِين جاوڻا هيئي؛
دل دردمَندان دي لٽ نِيتوئي، ڪُجهہ خيال تُسان ہي لاوڻا هيئي؛
هِڪو هِڪ ڏهاڙے در ساڏے "سَچُو"، ڪَر ڪَرم يلا، لاپاوڻا هيئي!

ب - بار برہ دا چايم اڪين تے، ڪڏان طَرف مَيڏے نامہ گهلڙا هيئي؛
ٻانهان ٻَڌ ڳڙوتا مَين راهہ اتے، ڳچي وچ اساڏڙے پَلڙا هيئي؛
راتيان ڏينهان تُسان ٻاجهُون سُهڻا، مِلڻ ڪِيتے جي جلڙا هيئي؛
"سَچُو" نال سُهڻا، تُون تہ ڪَنا تِيوين، اِهو ڪَم تُساڪُون پلڙا هيئي!

پ - پارون سِياليان ٽر آوَن، ڪَر ويس وڏے ڏاڍے تليڙے ني؛
ويکڻ ڪيتے رانجهُو انهان سُهِڻيان دے، اوے لنگهہ چَناهہ دے چيلڙے ني؛
رت پت انهان دي سُڪ ڳئي، زردا روءِ هويا، رنگ پِيلڙے ني؛
ٻانهان ٻَڌ مَحبُوبان دے اڳون ڳڙدا، ڪَردا لک هَزار سو حيلڙے ني.

ت - تاب ڪوئي نا جَهل سگهے، هے راج ڏاڍا وو سِياليان دا؛
نيزے تيز مَريندے نَيڻان والے، قابُو خيال انهان مَت واليان دا؛
رل مِل چلِن ڪَر ٽولے ٽولے، ڪيها ميٺ انهان دے ڳالهيان دا!
ڳڙيان رنگ پَريان وو چَناهہ دي ڪَنتي، اتون ويک سبزا وت ٽالهيان دا!

ث - ثابت تَين ڏهين دل مَيڏي، ڪڏان جا آساڏي تے آوندا هيئين؛
بينا هونداهين رل ٿون نال مَيڏے، ڪوئي دم ٻي لور نہ جاوَندا هيئين؛
خُوني خُوب چَشمان دے مَين ڏهُون، تِکے تِير تُفَنگ چَلاوندا هيئين؛
هُڻ ڪيهي ڳالهون وو وِسار گهتيوئي، ڪڏان ڪِل نہ هَس الاوَندا هيئين!

ت - تور اڱون اُنهان سُهڻيا دے، ڪُبڪ مور ڏونهين شَرمسار وَلي؛
چَشمان چوٽ مارِن شهر دليان دنُون، قرمار ڪَرن اِظهار وَلي؛
جيوين فوج نادر وو اِيراواْلي، ڪَرن نيزے بازي نِروار وَلي؛
ڪِشور ڪوٽ ڳڙهان وو مرينديان وَتِن، هان هان ڪَرن هُشڪار وَلي؛
"سَچُ" مَنگو پَناهہ اُنهان تَون تُسان، ڪِيجے تَرس ٻَهُون تَڪرار وَلي.

ج - جهَل اَيان اڪِين رنگ ڳوڙها، اڄ موت مرينديان ديوانڙے جي؛
سُرمے نال ڪَجَل رَم جهَم هويان، مارِن پير ڪِيا وو جوانڙے جي؛
لَٽ پَٽ نِيوِن هِڪوار شهان، ڪِيا مِير تے ڪِيا خانڙے جي؛
اڱون يار "سَچُو" سُهڻے يار دے جي، پَرين لک هزار سؤ جانڙے جي.

چ - چاڪ اسان ڏونهين هِڪ هوئے، هُڻ وچ سِياليان سُڻ سُڻ ڪيهي؟
عالم وچ سارے ظاهِر عِشق ٿيا، وَت اَمّان پيئان پُڻ پُڻ ڪيهي؟
جَهگڙے چُڪئے ڪيڙيان دے اسان اُتون، رانجهُو آ مِليا، تُڻ تُڻ ڪيهي؟
... ...

ح - حال هُل پيا صِف عاشِقان دے، زُلف پُر خَلَل خَم خَم هوئي؛
ڪالے نانگ پالیئے ٽونهين مونڍيان اُتے، دهشت داپ بهُون دم دم هوئي؛
ڪَجَل پُر اکِين گلرنگ سُهٽيان، سُرمے ڏار سَيا رَم جهَم هوئي؛
"سَچُو" نَين سپاهي سو مارڻ والے، ديسون ديس هِڪا تم تَم هوئي.

خ - خالي اکين ڪَرن ڏاڙے گهوڙے، قلعہ نال جليب لُٽيندے ني؛
مِزگان تِير تُفنگ خُدنگ تِکے، مارِن چوٽ چوُرنگ چُٽيندے ني؛
"هان هان هان" ڪَريندے عِراقِيان وانگڻ، اَوِن هَوڪ، ڪڏا هُٽيندے ني!
ڪِشوَر ڪوٽ "سچو" وو تاراج ڪرن، اِنهان ڪَنون تہ ڪَون چُٽيندے ني!

د - دَور ڏاڍے اکِين لاڏ پَرئے، مِزگان تِير تِکے چُتڪاوَندے ني؛
بازان وانگڻ ڪَرن ستونے ڏاڍے، زيراماس هِيرا پَٽ ڪاوُندے ني؛
دليان دردمنديان ديان دام دے وچ، نازان نال ويکو اَٽڪاوَندے ني؛
"سَچُو" زلف زنجير زيان ڪِيتا، عاشِق لک اَتان قُتڪاوَندے ني.

ذ - ذوق هويا، ڪَڑا شَوق ٿيا، لگا عِشق، تہ هُڻ حِجاب ڪيها!
گهُونگهٽ ٽوڙ گهَتيَس، چِپڻ چُڪ ڳيا، "سَچُو" اَک تہ وَل نقاب ڪيها!
ساڏي دل اُتے بِرهہ زور رکيا، مَسلے والڙا هُڻ ڪِتاب ڪيها!
نَنگي تيغ سُهڻا ڪَر دست ٻوڙيا، شَوقون شَوقان ايڏا وو شتاب ڪيها!

ر - رنگ گهِرا مَتواليان دا، اَوِن رَل تہ سَير تَماشڙے ني؛
چَناهہ دے وو ڪِنارے ناز ٽرِن، ڪَر هار سِينگار سے خاصڙے ني؛
غمزے لا عُشاقان جو سِر مَنگِن، رکِن عاشقان اُتے وو تَلاشڙے ني؛
ساڏے طرف سُهڻے وو اڏار چوڙئے، ڏاڍے باز بِرهہ دے باشڙے ني!

ز - زور ڪَنڪ اکِين دے رکيا، قلعہ ڪوٹ جو چڑھہ مَريندے ني؛
مارِن تِير تُفنگ تے رام جَنگيان، نيزے بازي جڏان وو چڑھيندے ني؛
ڪَرن ويڑهہ چَوقير مُحاصرهہ، تہ پچے نَين سپاهي لڑيندے ني؛
"سَچُو" خَبران اِهے تِنهان ڪَنُون پُچو، جِنهان نال جو اَوَ اَڑيندے ني!

س - سَيل ويکو سِياليان دا، اَرل ڪَر اَوِن تول تول ولي؛
گردن ڪَش غماز دماغ وڏے، چَلِن ناز سيتي مُک ڪول ولي؛
عاشِق ويک جَمال تِنهان سُهٹيان دا، وارون وار ڪَرن سِر گهول ولي؛
فَوجان فَوج حُسن ديان شَتاب ڏايے، حَملے ڪَرن "سَچُو" اَل اول ولي.

ش - شان وڏا اُنهان سُهٹيان دا، تِيون لک اَمِير غُلامڑے جي؛
ادب نال اڳون مَن موهٹيان دے، سَجدے ڪَرن، هَزار سَلامڑے جي؛
آئے ڪالهہ اسان ڏهُون طَرف اُنهان، ڪيئي پِرت والے پيغامڑے جي؛
"اسان آپ اسُون وو هَزارے ڏهُون،" "سَچُو" سَچے ڪيتے ني اَنجامڑے جي.

ص - صُورت جهَنگ سِياليان دي، ويک شاهہ تِيون وو فَقِيرڑے جي؛
ڪَمَر بَدّ نَوڑِن غُلامان وانگون، اڳون ناز پَريان دے اميرڑے جي؛
پيچان پيچ زُلف دے وچ پئے، زاهد عابد سوءِ اسِيرڑے جي؛
"سَچُو" سِر عُشاقان دے مِزگان والے، وَسدے لک هزار سوءِ تِيرڑے جي.

ض - ضَرب نَيڻان دي وو ڪَون جهلي، عاشق لڳ اَتان ڦڙڪاوَندے ني؛
سِينے جهَل ڪَڙن مُشتاق اَتان، جڏان تِير تکے چُڙڪاوَندے ني؛
شابش شابش هوئي اُنهان عاشِقان نُون، جيڙهے اَوَ اکيان اَنڪاوَندے ني؛
"سَچُو" ڏيک تَوفِيق تِنهان دي ڪيڏي، سُولي سِر سِريان لَڙڪاوَندے ني!

ط - طَول طَويل جو زُلف اُنهان دي، هوئے لڳ هزار حَيرانڙے جي؛
دونهان پا ٻيڻے در سُهڻيان دے، ڪَرن دانهن فرياد ديوانڙے جي؛
اَکان نال زبان نہ اَک سگهان، حُسن والے ٻهُون بَيانڙے جي؛
"سَچُو" ڪَون غَريب بيچارهہ هويا، گڙے در اُنهان مَستانڙے جي!

ظ - ظاهِر دليان زُلف دے سَنيّان، پيچان پيچ دے وچ ڦهاوَندے ني؛
گهَت دام اَول، پِچے ڪَيِ اَٿون، آپے گهِن هَٿين وو ڪُهاوَندے ني؛
تا پي تِل نہ تَرس تِنهان نُون هويا، هَٿ جوڙ عُشاقان اَنوندے ني؛
تِنهان ياران اَتُون مَيـن صَدقے ٿِيوان، "سَچُو" سِرديان بازيان لانوندے ني!

ع - عِشق اَرانپے اَڻ لائے، راتيان ڏينهان سانُون وو قَرار نَهِين؛
بيوس ٿئيان وَس چوڙ ڳئے، مَيڏا هِڪ ذرهہ اِختيار نَهِين؛
هُڻ لائڪے اَنگ پَيُوت ڪڙان، مَيڏے پاس سَنيّان رانجهُو يارنَهِين؛
"سَچُو" سَبِ سِياليان ٽوڪان ڪَرن، عاشِقان مَوت ٻاجهُون تلوار نَهِين.

غ - غمزه ڪيتا ڪيها ناز نيڻان، عاشق ڏيک ٿئے بے حالڑے ني!
تَنهن تاب ڪَنُون تڑفڻ لڳے، هوءِ هوءِ اَهين چڪے چالڑے ني!
ڏينهن رات روندے هجر درد ڪنُون، ڳڌا عاشق ڪَهين خيالڑے ني!
"سَچُو" سوز گداز تے درد تے غم، هے ني نينهن دے اِهے نوالڑے ني!

ف - فَوجان حُسن ديان چڙهہ پَيان، جيوين چڙهے سپاهہ فرنگيان دا؛
گردا گرد اَهين ڪُون جو ويڙهہ گهتن، ڏاڍا تاب اُنهان وو ترنگيان دا؛
قابُو نَين سِپاهہ سو ڪاهہ پووِن، عَجَب جوڙ ڏٺا مَين جنگيان دا؛
اُنهان نال برابر ڪِيوين ڪَرے، "سَچُو" لشڪر رُوميان زنگيان دا!

ق - قُرب قدر اُنهان اڪيان دا، هويا عاشقان نُون بنهان خبر نَهين؛
ڏيک ناز پَريان نُون فَرياد ڪَرن، 'هوءِ هوءِ' باجهُون اُنهان صبر نَهِين؛
ڳچي پاوَ پَلو ڪَرن زاري بَهُون، ڏاڍيان نال ڪَهين دا جَبَر نَهين؛
"سَچُو" هو غَريب اڳهاٽا اَٽان، اَهين جاءِ ڪَهين دا تَبَر نَهين.

ڪ - ڪيس ڪالے اَلبيليان دے، لَمڪا چوڙن بسؤ هارڑے جي؛
ڏاڍي تور اَون ٿرمور وانگڻ، نَدي دے سَبز ڪنارڑے جي؛
رانجهُو مَست هويا، ڪنُون هوش ڳيا، ڏيکڻ نال اُنهان دے نظارڑے جي؛
وسرِڳيا وطن چوبارا اَهين، "سَچُو" خواهش نہ تَخت هَزارڑے جي. ل

- لٽ نيتي دل سُهٽيان نے، جهلے ڪَون اُنهان دے وو تابڑے جي!
سانُون ڪَينيتا هِڪوار تِنهان، وچُون ڏوهہ گناهہ ثَوابڑے جي؛
مَستي ڏے ڪِيتوئي بيهوش بَهُون، طاقت نَهين سُوال جَوابڑے جي.

... ...

م - مِل ڳڙيان چِناهہ ديان ڪَنڌيان، سُهڻيان پار تے ڏيک اورار ولي؛
تِنهان وچ رانجهُو ڳڙڪَئيان چارے، ڪَر جوڙ جوڳيان جِنسار ولي؛
اپَت وچ مارِن مِل جهُمِر ڪيهي، تِيوے چاڪ راضي اِظهار ولي؛
جاني ذات هووے وو صِفات سائي، هڻ سَمجه "سَچُو" سَنسار ولي.

ن - نُور پَريان اُنهان سُهڻيان ديان، ڪَجل پُر خُونيان وو خُماريان جي؛
تِنهان نال هووے ڳِچي پَلڙا ني، ٻانهان ٻَڌ ڪَريجِن زاريان جي؛
ٿيوِن مَست ديوانڙے بادشهان، ڏيک خُوبصورت سَرداريان جي؛
"سَچُو" لٽ نِيوِن مُسافران ديان دليان، نُور ڏايے وو سُونهاريان جي.

و - ويس سُوهے دا وو ڪَر سُهڻيان، ڪِنارے چِناهہ اُتے ڳاونديان ني؛
عَمزه جوڙ نازان دا وو حُسن واليان، عاشِق ڏيک، اڳون ٽر اَنونديان ني؛
ساري جان سَريرون ڪَڍ چوڙن، جڏان چَشمان اُتيرڙے چاونديان ني؛
"سَچُو" سُڌ تِنهان نُون وو سَچي ساري، جِنهان نال اهے لنوُن لاونديان ني.

هہ - هار سِينگار عنبير عطر، لاڪے چَلِن نال غمازڙے جي؛
اڳون عاشِقان وو لک هزار ڪَرن، ڪڏان ناز ڪڏان وو نِيازڙے جي؛
وِرِه واليان ڏهُون وو اڏاوندے اهے، چَشمان دے ڳِجهے شهبازڙے جي؛
دلِين لٽ ڪَراهڻ عاشِقان ديان، "سَچُو" ڏينديان سؤ اِيذاوڙے جي.

ع - آء سٹِين ڪَنين ڳالھہ مَيڏي، لوڪان ليڪے هووڻ سارا ڏِنگڙا جي؛

... ...

... ...

"سَچُو" يار اڳون سَنوان سِڌا هووِين، مَتان عام چاڻن هيئِين وِنگڙا جي.

ي - يار رانجھُوو چَناه دي ڪَنڌي، وَنجھلي ويل صُبوح دے وَڄاوَندا جي؛

جِت ڪِٿ هويا موجود ماهي، صُورت سَڀ دي وچ سَماوَندا جي؛

... ...

"سَچُو "رنگ پَرے ديان ڳالهِين ڪيهِيان، هَر رنگ دے وچ رنگ لاوَندا جي!

●

سي حرفي ٢

الف - اَکڙيان سُهٽيان سَيے ناريان، جڏان نال نَدي دے ڪِنارڙے جي؛
لمڪا چُڙينديان وو ڪيس ڪالے، اَنديان جوڙ سارے سِنگارڙے جي -
"رانجهُو يار ڪون مار غلام ڪَريسُون، لهسُون سَڌ تہ تَخت هَزارڙے جي!"
"سَچُو" حسن ديان فوجان چڑهہ پيان، وَچ چا اُنهان دے پيزارڙے جي.

ب - بارُ باري، فَوجان چڑهہ پَيان ... هوءِ هوءِ تہ حُسَن واليان دا!
ويکو ناز غُرور غماز ڪيڏا، ڏاڍا ساءُ سلوڪ سِياليان دا!
مِنڙا ٻول نِيوِن دل هِڪواري، رنگ رس اُنهان دے وو ڳالهيان دا!
"سَچُو" سِحر اهے وو چلاونديان ني، مڪ ڪَون جهلے مَتواليان دا!

ت - تاب تِکا اُنهان سُهٽيان دا، ڪر هار سينگار جو اُونديان ني؛
عاشِق ڏيکَ تَماشڙے لاگڙن، هوءِ هوءِ اکِين اَنکاوَنديان ني؛
عطر مشڪ عَنبير ڪيئي ٻيان خوشبويان، اهے خُوب لِگين نُون لاونديان ني؛
"سَچُو" ڏونهين ڪَنتيان وو چَناهہ ديان، سرُهے واءُ هَواء آڏاونديان ني.

ث - ثابت ڪيهي مَين ڳالهہ ڪَران، عَقل سَمجهہ ساري وو وڃاوندے ني!
جڏان چَشمان اَتيرڙيان چا ڏيکن، تڏان مَتيان سَي مُنجهاوندے ني؛
جيڑهي دل مَحبُوبان لٹ نِيتي، ڪِيوين دل اها وو وَلاوندے ني!
خُوني خُونيان دے وو خُدنگ ڏايے، "سَچُو" وچ سينے دے کُپاوندے ني.

ج - جوڙ ڪيتا جهنگ سيالين نے، سانون سرخ سوهے دا وو ويس ولي؛
چڙڪا چڙيندے وو مونڈے اُتے، ڪاريهر ڳنڍئے ڪالے ڪيس ولي؛
سهٽي واء لڳے انهان سهٽيان نون، آهے لاڏ وڏے وو لبيس ولي؛
ڪڙيان قهر وچون ڪڍ ڪيبر مارن، ڪرن نيڻ "سچو" سي نيس ولي.

ح - حال تے هَل پيا وچ جهنگ سارے، "رانجهو يار ندي اُتے اَوندا هے؛
"ڪڏان ڪڏان ڪنارے چناهہ دے آهو، چوڪي هوڪے قيرڙا پاوَندا هے!"
سيالين نال هيرے رل مل چليان، تہ "ڪيها درد ڪنون سر ڳاوَندا هے!
"آسان سڀ سيالين صدق ٿيسون، اهو نانءُ ڀهون پاوَندا هے!"

خ - خاص خيال تہ هير ڳڏا، پيان سڀ تماشڙے آونديان جي؛
جنهن دے ڪاڻ رانجهے تہ هزار چوڙيا، تنهن ديان ڳالهيان سڀ سيباونديان جي؛
ڏيک مست صورت اها لاوبالي، آپڻے گهر سيے ول جاونديان جي؛
اکين لڳ رهيان رانجهو هير ديان، "سچو" سئے سئے ڳيان غوطے کاونديان جي.

د - دل ڏتے رانجهو يار ملے، سڌان نال نہ برها لڳدا جي؛
طرفون يار دے مٺے لک طعنے، سهندا ڪيون نہ اهو سارے جڳ دا جي؛
جنهن عاشق نام سڏايا هے، اهو تار باجهون نهين تڳدا جي؛
اهو عاشق چاٽو تہ هڻ دانهين، اصل اَک "سچو" هے اڳدا جي.

ذ - ذکر سارا رانجهو يار دا هے، وچ راچ سيالين دے مردے ڀهون؛
ڳڙے ندي دے ڪنارڙے خان قرن، ٿيون سوين هزارين بردے ڀهون؛
... ...
ڪنيزڪ غلامي باس ڪڙن، "سچو" ويک سهٽے دے در دے ڀهون.

ر - راوي ڪنُون رانجهُو ڪَڍ چوڑيا، عِشق اُٹ چِناه دي ڪنڌي لايا؛
پَسمي لاڪے اُنگ پَيُوت ڪيتُس، پُچ پُچ سِيالِين دا راج اَيا؛
صَدقے تِيوان عِشق دے نانۓ اُتون، جَنهن نال اهين اِهو غمزه لايا؛
مِلڪ مال وو تخت هَزارے والا؛ سپ لٹ ڏتُس، "سَچُو" ڪَرڪے سعيا.

ز - زير زَبر سَيا پُل ڳئي، عِشق راه وِڪايا اور ولي؛
عَقل، شرم، حَيا وِسار ڏتُس، ڏاڍا برهه لايا هے زور ولي؛
دل نال سِيالِيان دے لڳ رهي، ڪيڏا شوق مَچايا شور ولي؛
"سَچُو" مَست ديوانه هو رهيا، ويک ناز پَريان دي ٽور ولي.

س - سانگان مريندا نينهڙے واليان، قابو ڳڙندي دے ڪنارڙے جي؛
موتيان نال ياقوت زمرد ڪَرن، ڳل وچ گهتن سونے هارڙے جي؛
سِر تے سُرخ سُوهے سُنهن سُهٹيان نُون، وَه واه صِفت سِينگارڙے جي؛
ٹرن ٻانهن لوڏاندے وو لاڏ ڪنُون، "سَچُو" جوڑ ڪيئي جنسارڙے جي!

ش - شير وِراڈے وو وچ ٻيلے، وَه واه سِياليان ديان اکيان ني!
رَل مِل چِناه دي وو ڪنڌي اُتے، اُوِن وڏے سپ سکيان ني؛
.. ..
ته باشا باز بِره دا بَحري ڏاڍا، آيا چڑهه "سَچُو" سِر پَکيان ني.

ص - صورت ويک سهٹے يار والي، ٹيان مَست ته سَپ سِياليان جي؛
اَپَت وچ ڪَرن جُٹ پُٹ ٻهُون، هوۓ هوۓ ته ڳٹ ڳٹ ڳالهيان جي-
ته "اِهين جيها اَسان ڪڏان نه سُٹيا" اَک اَک ٹِيون بيحاليان جي؛
هے تَخت هَزارے دا سائين اِتان، "سَچُو" چاڪ ڪَريسن چاليان جي.

ض - ضرور تفرقہ هو رهيا، سڻو وچ حَيات مَمات ولي؛
کيا ذکر تے کيا مَين فِکر آکان، کيا نفي تے کيا اِثبات ولي؛
کِتے هِير کِتے رانجها يار رهيا، کِتے ذات وو صفات ولي؛
"سَچُو" گم وچُون ناپَيد ٿيا، کِتے جِسم کتے اِسمات ولي.

ط - طلب کَنُون رانجهُو مَست ٿِرے، پئے عِشق دے بَحر اَلول دے جي؛
آپے وَنجهلي دے آواز اُتے، ڈاڍے جوش وچُون اوئي جهُولدے جي؛
جڏان ڏيکدا اهو تا سُهڻيان نُون، لنوُن لنوُن دے وچ ٻهُون ڦولدے جي؛
"سَچُو" سوهے سِياليان کَر آوِن، مَن مُهڻيان رنگ رتُول دے جي.

ظ - ظاهر رانجهُو دي دل لِگڙي، کَنيان وچ سو تي ڳئے ميلڙے جي؛
سڻ هير آوے احوال تنهن دا، تَليان هَٿ مَلے، نال تيلڙے جي؛
ڈاڍے غَم کَنُون اِهو جکداني، ٻَڏ ٻَڏ وَجے وچ بيلڙے جي؛
"سَچُو" هَے هَے سَنيال تہ رووے ٻهُون، مَحبوبان دے وَصل دے ويلڙے جي.

ع - عَلوَ وڏے سَيے سُهڻيان وو، رانجهُو ڏهُون اَنديان کَر تولڙے جي؛
کَنين واليان سَر تے لنگيان پِي، سِينے اُتے چِکَم دے چولڙے جي؛
عِشـق هِک هِيرے دا لگ رهيا، ماهي نال پَنے، ٻئے سَي پولڙے جي؛
سڏان نال مَريندے ني لافان لکين، عِشق والے "سَچُو" هِن تولڙے جي.

غ - غَم دا غمزهہ لگ رهيا، رانجهُو کُون جهَنگ سِيال دا جي؛
سارے جهَنگ دے وچ اِنصاف هويا، تنهن دا ويک تہ خاص خيال دا جي؛
واقف کَون نَهين هِکو رب جاڻے، وَهہ واهہ ني چاک دي چال دا جي؛
عاشِق هو رهيا "سَچُو" سَچ والا، هوءِ هوءِ حُسن دے حال دا جي!

ف - فوج چڑھي حُسن واليان دي، چُل چُل پئي، ھوءِ ھوءِ ولي؛
ڏيکڻ نال رانجھُو وو ني مَست رھيا، ٻانھان ٻڌا ڪڙا روءِ روءِ ولي؛
مُک نال ڳوڑھيان دے وو ڳڙ ڳڙے، ھَے ھاءِ رھيا ڌوءِ ڌوءِ ولي؛
"سَچُو" جوش گھٹے وچ جان تنھن دي، نَوِين نَوِين اَکان نوءِ نوءِ ولي.

ق - قُرب والا رانجھو يار ھويا، ڪِيتا عِشق ڪيوين وو اداسڑے جي!
وَنجھلي ويل وڏے وو وچاوندا ھے، ڪيے درد وچون وو الاسڑے جي؛
سُڻ ھِير ٿِيوے وو مَستان اِينوين، ڪُنُون خويش قبيلے خُلاصڑے جي؛
"سَچُو" عاشِق ڏونھين اَڻ سوگھے ڪِيتے، ھوءِ ھوءِ اِھين اِخلاصڑے جي!

ڪ - ڪُل سِياليان صورت واليان، رَل مِل ندي اُتے اَوندِيان ني؛
ساوے سَوھے ڪَپڑے ڪَرن اُتون، بازي بِرھـ دي اَڻ بڻاوندِيان ني؛
اڪِين لاڏ پَريان مَغرور قِرن، ويکڻ نال "سَچُو" چوٽک لاونديان ني؛
"سَچُو" سَبز تلے وو ٿالھيان دے، چَناھ دے وو ڪِنارڑے ڳاونديان ني.

ل - لوڏ ڏاڍي اُنھان سِياليان دي، غمزے لا چليان غماز وڏے؛
ڪَڏان ٻَڌ ٻانھان اڳُون اَگڑن، نِت نِت ڪَرينديان نِياز وڏے؛
پَرواھـ ڪَنھن دي ڪَڏان نا رکن، بے نياز قِرن ڪَنُون ناز وڏے؛
"سَچُو" سَوين صِفان سو عاشِقان ديان، سَجدے ڪَرن ڪڑے اياز وڏے.

م - مَست قِرے رانجھُو يار اُتان، اَڪِين، لاڳڙيندا خيال ڏاڍے؛
ويک تَت ھَزار وسار ڏتُس، لڳُس عِشق تہ نال سِيال ڏاڍے؛
اِينوين غَم دے غمزے بيھوش ڪِيتا، ڳِئيُس ھوش، ٿيا بيحال ڏاڍے؛
پيچان پيچ زُلف دے قَسا گھَتيا، "سَچُو" بِرھـ لڳس سھٹے نال ڏاڍے.

ن - نَيڻ خُوني اَلبيلِيان دے، سَوين راهہ مُسافر مار ڏيندے؛
اِهے فوجان حُسن ديان زور ڏاڍيان، ڪيئي بادشاهيان اُڏار ڏيندے؛
چَرخا نال مُنّان تاڙيان پوٽيان نُون، پَهے پچان سَيٖ وِڳاڙ ڏيندے؛
"سَچُو" سڳے سورے وو ني ويس سارا، رمزان نال اُهے ني وِسار ڏيندے.

و - واء گهُلي جهنگ سِيال ڏهُون، اُهِين عِشق رانجهے کون لاڏِتا؛
اُهِين بِرهے تہ تَخت هَزار سارا، هِڪ لحظے وچ لَڙها ڏِتا؛
مال مِلڪ اُتے اسباب ڪُلي، تَنهِن دم دے وچ وِچا ڏِتا؛
"سَچُو" عِشق ديان ڏاڍيان جُنيان ني ... اِهو هوڪا جابَجا ڏتا.

هہ - هوش رکين جهنگ سِيال والا، اِهو مُلڪ تہ عِشق اَلوت دا هيئي؛
رانجهُو تَخت هَزارے والا سائين، سارا ڏينهن تے رات پينا جهُوتدا هيئي؛
نازان نال عُشاقان دے دليان نُون، جَلوهہ جوڙ حُسن دا لُٽدا هيئي؛
ندي دے ڪنارے وو پينا رووے، ڪنهن ويل نَيٽان کون نہ توڙدا هيئي.

ء - اَلبيليان لاهان ريشمي ديان، تالهين گهَت هِڪے ولّ لَڏدے ني؛
پکي ڏيک حُسن ڪون وو بَيهَہ پوندے، او جو وچ هَوا دے اُڏردے ني؛
پَروڻ جوڙ صفيران سے اُڏرآندے، اِتان اَ چناهہ وچ ٻُڏدے ني؛
"سَچُو" سوءُ هَزاران عاشِقان دا، غمزے نال پَهلے سَوين ڪَڏدے ني.

ي - يار اسان اغيار نَسے، "سَچُو" اَوَ اُتان وو سڏاوَندا هَئي؛
تُسان چاڻ رهو، بولڻ والا نهين، اِهو ڪَون ڪوئي اَکواندا هَئي؛
اَپے عاشِق تِيوے اَپ اُتے، اَپے نال اپڻے اَکين لاوَندا هَئي؛
"سَچُو" رک اِها وو سَنيال، اُهو سپ وچ اَپ سَماوندا هَئي!

سي حرفي ٣

الف - اَگ لڳي سانُون عِشق والي، قاضي اُور ٻِگلان وو ڏسيندا هيئِن؛
ساڏي دل تا تخت هزارے ڏهُون، مَسلے جوڙ ڪے اَپ ڪُون مُسيندا هيئِن؛
وچ ٻُڏ مَرين، مُلان مُنجهہ پووين، ڪَنُون راهہ سَچي وو گسيندا هيئِن؛
مَنگِين خَير ڪيڙيان دي وو ڪهڙي ڳالهون، رانجهو يار اُسان تون رسيندا هيئِن!

ب - بَحر بِرهہ دے وو زور رکيا، مَيڏي ذات سِيال سا لڙهہ ڳئي؛
ڪِتے جهنگ تے نَنگ نامُوس رهيا، پِيچے چاڪ دے مَين تاجُڙ ڳئي؛
دل دردمندان دي چڙپار والي، حُڪمان حُڪم سا غمزے نال لئي؛
مِهڻے ماهي دے سے قبول ڪِيتم، جيڪا تِيوڻي هائي "سَچُو" سائي ٿئي.

ت - تَرڪ ڏهاڙے مِيثاق دے مَين، تا رهيئان ذات سِيال ڪَنُون؛
توبه توبه تے اِستغفار ڪِيتم، خوشي نال ڪيڙيان دے خيال ڪَنُون؛
هِڪ دم نا فارغ مَين هوسان، جاني يار رانجهو دے وصال ڪَنُون؛
ڏوجهي ڪارنَهِين مَيڏي دل اُتے، "سَچُو" يار دي سار سَنيال ڪَنُون.

ث - ثابت ساڏڙي دل هوئي، راتيان ڏينهن سنيان رانجهے يار ڏهُون؛
اهِين دم لاڪُون اَج توڙي ويکو، مَيڏا خيال تا تخت هزار ڏهُون؛
"اَلستُ - بَلٰيٰ" ڏونهين هڪ هوئے، ڏتم گوش اهِين اِقرار ڏهُون؛
يَنا شَڪ گمان "سَچُو" دا سارا، دل آيَئي اِهِين اِعتبار ڏهُون.

ج - جِند چُٽ پئي مَيڏي جهنگ ڪَنُون، هَٿ توڳيان وو سِياليان جي؛
لاهان نال پِنگهوڙا وو ساڙ ڏيوان، گهَتان اَگ دے وچ نِهاليان جي؛
سَيِے چاڻ رهو، وو خيال اِهو، هِن چاڪ دے عِشق ديان چاليان جي؛
"سَچُو" رڪ سنپال تون جو هے ني، بِرهہ والِيان ڳوڙهيان ڳالهيان جي.

ح - حال تے هُل هے سِياليان وچ، چُوچَڪ ڪَنے ڪيها اَج چاڪ ڪَڙئے!
غَلبہ عِشق اهِين تے ڪيڏا ڪِيتا، تَنهِن دے جاءِ بجاءِ قِردے پَڙهے؛
سينگي هِير سِيال اساڏے آهي، تنهن دے نال اهين دے وو عَين اڙئے؛
ٽونهين سِر نا گاه جو آء ڏيکو، مَحبت والے "سَچُو" ڪيڏے لڙهے چڙهے!

خ - خويش قَبيلے وو پُل ڳئے، رانجهو نال مَيڏا ڏاڍا خيال پيا؛
رنگپور ڪيڙيان دے وو شال ڪوئي، سٹان مَين تا سگهيرڙا ڪال پيا؛
ٽِيوِن غار سِيے وو غَرق اٿان، ڳهہ ٻَن پيڙيان دا وو ٻال پيا؛
اسان يار ماهي ڏونهين هِڪ هوئے، هَر ويلے "سَچُو" وو وصال پيا.

د - دل هِڪ اَهي ساوي يار ڏهُون، ٽوجهي هووے تہ اها مَين عام ڏيوان؛
بِرهے ذات مَيڏي سا وسار ڏتي، ٻَٽ هِڪواري نَنگ نام ڏيوان؛
ساڏے طرف اوڏاهين وَيندا ڪوئي نهين، جنهن ڪُون پِرت والے پيغام ڏيوان؛
ٻانهان ٻَڌ ٻَهُون، مين زاري ڪران، "سَچُو" دوست ڏهُون مين سلام ڏيوان.

ذ - ذات سِيال مَين مُنيون ناهِين، ڪَون چُوچَڪ؟ تنهن دا راج ڪيها؟
جوئي نال هڪ ياردے هڪ هوئي، تنهن دا اَڪ قاضي، ٻيا ڪاج ڪيها؟
جنهن ڪُون عِشق رانجهُو دے ڪَڍِيتا، تنهن ڪون اَوران دا اِحتياج ڪيها!
دل هڪ اَهي، ماهي يار نِيتي، وَت ڪيڙيان پيَڙيان دا وو ڏاج ڪيها!

ر - روءِ رانجهُو دے مَين هو رهئيان، ڪوئي اور نظر نهين آوَندا جي؛
نَدي دے ڪنارے وڏڙے ويلے، وَنجهلي سوز ڪنُون وو وَڄاوَندا جي؛
الله آپ ڄاڻے، ماهي يار مَينُون، ٻنهان ڪُل ڪنُون اهو ڀاوَندا جي؛
اهِين رانجهُو اتُون "سَچُو" صَدقے ٿيوان، اگڻ اساڏے جڏان پير پاوَندا جي!

ز - زور گهَتيا بِرهہ باري ڏاڍا، مَين مَست ديوانڙي هو رهي؛
هُڻ انگ ڀَڀوت جو لاءِ ڪڙان، دل هاءِ حَيرانڙي هو رهي؛
رانجهُو ڪِٿ، اسان وَت ڪِٿ رهيئے، نِينهڙے دي وو نِشانڙي هو رهي؛
اهِين ڪِيتے اداس، بيراڳ ڦِران، "سَچُو" مُونجهہ مَستانڙي هو رهي.

س - سب سِيالِين چوڙ ڳيان، ڏيک ڏيک اساڏڙا حال ولي؛
شَرم ٻوڙ ديوانڙي هو رهي، ڳِڌي رانجهُو دے عِشق ڪمال ولي؛
راتيان ڏينهان اهِين وَت چاڪ ڏهُون، ڪڙے دم بَدم خيال ولي؛
مَت ساڏڙي مُول نہ گهِنسي اِها، وَلڻ ڀڃُون "سَچُو" هے مَحال ولي.

ش - شور ٻِي عِشق مَچايا ڏاڍا، هُڻ عَقل والي وو صلاح ڪيهي!
راهہ عِشق دي سَچي تا مَين ڳِڌي، تُسان سب اکو نوجهي راهہ ڪيهي!
رانجهُو يار ميڏے وو سِردا سائين، ڪيڙيان ڀَيڙيان ڏهُون نِگاهہ ڪيهي!
ڀَئيان ٻاهر نَنگ ناموس ڪنُون، هُڻ اک "سَچُو" وو پَناه ڪيهي!

ص - صِدق ساڏا رانجهو يار ڏهون، نهين ڪيڙے ڀيڙے ڪون مين ليکديئان جي؛
نظر غير دي اسان تَون ٽٽ ڳئي، جِت ڪِٿ ماهي نُون سو ڏيکديئان جي؛
سوءُ رنگ دے وچ رنگ لاڪڙا، دم دم ڪَرے لک بيکديئان جي؛
هے مِنيان ڳوڙهيان ڳالهيان ني، "سَچُو" سڻين، اساڏڙے شيخ ديان جي.

Scanned with CamScanner

ض - ضرور كيڙيان دا وو مَيكُون نهين، رانجهُو يار مَيتُون ڳل لا رهيا؛
سٹو سبِ سِياليان، لونءُ لونءُ سَيا، جِند جان دے وچ پيچ پا رهيا؛
كائي غير دي جاءِ نہ رهندي اِتان، سَراپا اُهو وو سَما رهيا؛
"سَچُو" آپ سارا وو مُحِيط ٿيا، جِٹ كِٹ وو جا بَجا رهيا.

ط - طلب مَيڈي رانجهُو يار ڈهين، كڑا هوسِي ندي دے كنارڑے جي؛
عِشق لاوَڻ كِيتے، ساڈے طرف سَنيّان، آيا كَتُون سو تَخت هزارڑے جي؛
چَوبارا چوڑيس، جهنگ آكڑا، اسان طالب مِنت نظارڑے جي؛
خواهش آپ پَيَس ڈيكڻ سِياليان دي، ساڈا تِل نهين اِختيارڑے جي.

ظ - ظاهر اساڈڑا عِشق ٿيا، مَيڈے پچُون سِياليان ديپكي لائي؛
ڈيكڻ آيا اسانون جهنگ سارا، آكن سبِ ديواني هوئي جائي؛
مائي باب پنگهوڑے دے وچ ٿيكُون، دعا پِيران فَقِيران تَون مَنگي كائي؛
اِهو حال هويا وو سِيال تَيڈا، "سَچُو" بِره ٿساكُون الفي پائي!

ع - عِشق دريا كِيتي موج كڑي، كَنڈي ڈسدي اتے تہ كاءِ نَهين؛
اندر شَوق مَچايا وو شور ڈاڍا، اِهين زور جهلَڻ دي جاءِ نَهين؛
اها دل آباد نہ ٿيسي كڈان، جنهن دل دے وچ 'هاءِ هاءِ' نَهين؛
مَيڈا خيال خُلاصہ وو يار ڈهُون، هك سينگيان "سَچُو" ساڈے ساءِ نَهين.

غ - غَم لٿا، رانجهُو يار مليا، پَچ كيڑے پَيڑے بيزار ٿئے؛
اسان دوست ڈونهين هَڻ هك هوئے، كيڑے سبِ خراب خوار ٿئے؛
ڈيكڻ نال ماهي دے دل مَيڈي، ڈوجهے نَيڻ تہ باغ بَهار ٿئے؛
حاصل سبِ مُدعا وو اساڈي هوئي، "سَچُو" خيال مَيڈا مُختار ٿئے.

ف - فاش ٿيا راز عِشق والا، تنبو قناتان صَحرا لڳيان؛
چَن وچ آهے ڪتے ڏينهن هويان، هُڻ ڏيکو تہ جابَجا لڳيان؛
زمين سر زبُون نہ ٿيسي ڪڏان، باريان بار وڏے بَرپا لڳيان؛
هُڻ نينهن دا مار نغارا اِتان، "سَچُو" ويک تہ وچ هَوا لڳيان.

ق - قرب سائون رانجهو يار ڏتا، وچ جهنگ سياليان نہ تہ ٻيان يي ٻھُون؛
راتيان ڏينهان آساڏڙے هو رهي، دم دم هِڪا دل چاک ڏهُون؛
عامان نال پَروڙ دے پاک جاڻين، ڪڏان مُول نہ نهرا، توڙ ٿهُون؛
قدمان نال "سَچُو" سَچے يار دے ني، اِينوين عُمر سيا جوڙا جوڙ رهُون!

ڪ - ڪار سيا وو وسار ڏتي، عِشق چاک دے مَين مَستان ڪيتي؛
اُور ڳالهہ آسان ڪنُون چُک پئي، دل درد ڏاڍے ديوان ڪيتي؛
خاطر ڏيک ساڏي وو هزار والي، هوءِ هوءِ اِينوين حيران ڪيتي؛
قربان آسان سُهڻے يار اُتون، "سَچُو" ساهہ سَيو جِند جان ڪيتي.

ل - لوک سارے بدنام ڪيتِم، ويکان يار ڏهُون خُوشحال ولي؛
دل لٹ نيتي ساڏي چاک سَنيّان، تُوجهے طرف نهين مَيڏا خيال ولي؛
مَين گهول گهَتان سِر اپڻا يي، اُتون دوست سارا جهنگ سيال ولي؛
"سَچُو" روز ازل ڪنُون مَنگ ڳِدا، اهو هادي والا حال ولي.

م - مَست ڪيتي دل چاک مَيڏي، هُڻ ڳئيان شَرم حَياء ڪنُون؛
رانجهو هڪ هووے شالا هانءُ اتے، مَينُون توبہ سياليان دے ساء ڪنُون؛
آپے پَيچ ڳيان هِڪو جيڏيان ني، ڏاڍے عِشق دے تِکے تاء ڪنُون؛
ڏيک حال ساڏا سبِ حيران رهيان، "سَچُو" پاسا ڪرن نينهن دے ناں ءُ ڪنُون؛

ن - نانءُ گهِنَڻ، نا يار دے ني، هووان جان جِسم وچ مَين تا ٽوڙي؛
هِکے رانجهُو ٻاجهُون ٻئے لوک کَٿُون، اسان دوستي والي سب ڳالهہ ٽوڙي؛
ٻابل، مائي، ڀائي بيزار ٿيونِ، اِينوين آک ڳئے، "آسان اِها چوڙي"؛
"سَچُو" حَمد شُکر هزار کِيتم، چاک نال آسان وَچ محبّت جوڙي.

و - واءُ لڳي کائي وَحدت والي، تنهن سب ڳالهِين وسار ڏِتيان؛
جيڙهيان حِرص هَوا هَوَس واليان، باتيان سَيف "اِلا" دے مار ڏتيان؛
جے ڳالهِين حَقّ الحَق آکِيان، اُتے دل دے جَما اِعتبار ڏتيان؛
باطن واليان اِشارتان مرشد سائين، "سَچُو" ويک تيکُون اِظهار ڏتيان.

هہ - هوش ساڏا رانجهُو يار ڏهُون، ٻئے لوک کَٿُون بے هوش ٿِئيان؛
طعنے ڏيون لک هزار مَينُون، طرفون چاک دے ڏيکو سب سَنيَّان؛
جهَل پَل کِيتي وو سياليان وي، مَيڏے در اُتے کيڏيان ڏمان پِئيان؛
پَردهہ ٽوڙ پِيُس مَين ٻاهر اِينوين، "سَچُو" يار مَين تا هُڻ وَسُون ڳِئيان.

ي - يار رانجهُو جيڏے کيڏے هويا، هرجا وچے هک جاءِ نَهين؛
ڏوجهي راهہ رنگيلي تنهن نُون چاڙين، هادي آپ آکيا اُور کاءِ نَهين؛
آپ چوڙ تہ خُود خُدا رهِين، اُور بات آساکُون پانءِ نَهين؛
"سَچُو" سَمجهہ تہ لائق سِيکهين، اِها عِشق والي سَروپاءِ نَهين.

ڪافيون

ڪافي ١

تَخت هزارے دا رانجهو آيا وے آيا، سيالين تہ مُشڪ مُلاي اوے مَلايا!

عطر عَنبير ٿئے مَہڪاري، جهَنگ سارا تِنهان چايا وے چايا.
سَوهے دا سب ويس ڪِيتونے، رنگ رنگِيليان لايا وے لايا.
عِشق حُسن ديان فَوجان رَل ڪے، دونهين مَچ مَچايا وے مَچايا.
فَوج حُسن دي زور جو پَوڳئي، عِشق ايلاز آلايا وے آلايا.
سوز گداز دا سَبق اسانُون، "سَچُو" يار سِڪايا وے سِڪايا.

ڪافي ٢

تَخت هَزارے دا شاهہ مِيان رانجها،
دامَن تَيڏے لڳُي هان!

جوڳي ٿي ڪَر قِرے سَيلاني، رهندا بے پَرواهہ ميان رانجها.
تَيڏے ٻاجهُون نال ڪيڙيان دے، نَهين سو ٿهندا ناهہ، ميان رانجِها!
نال ڪَرم دے ديد مِهر دي، مَين تَون مُول نہ لاهہ، ميان رانجها!
نام الله دے آپ سَجاٹِين، سَنگ "سَچُو" دا نيباهہ، ميان رانجها!

ڪافي ٣

رانجهو ڏنم نال اکين دے، هڻ تا مَين جَگ جِينديئان!

رانجهو اگڻ هے مَيڏے آيا، ٻهُون ٻهُون خوش ٿِينديئان!
مَين تا رانجهو سڀي سُجاتا، ڳليان شُڪر وَنڊينديئان!
زهر پيالا مَحبت والا، شَربَت ڪَر ڪَر پِينديئان!
سِينے اندر چاڪ "سَچُو" ڪُون، صُحبت نال مَين سِينديئان!

ڪافي ۴

تَين تے مَيڏڙي جان ... رانجها وو تَين تے مَيڏي!

عُشاقان تَون دل ڪِيوين چاتوئي، عالم وچ گمان.
چاڏائِين تُون مَين تا تَيڏے، قدمان تَون قربان.
راتِيان ڏينهان دلڙي اساڏي، درد ڪِيتي ديوان.
عِشق تَيڏے ڪَنون يار "سَچُو" دي، هوئي جند حَيران.

ڪافي ٥

ٻيلے وَسدا رانجھُو يار.

اسان نِماڻيان نُون الله مِليندا.

تَنهِن دے عِشق آرام وڃايا، ڳيا سو صبر قرار.
ڏونهين جهَانيں وچُون يار سَچڻ دا، عِشق ڪِيتم اِختيار.
رانجهن جيها هور نہ ڪوئي، ٻے ڪيڙے لک هزار.
اگڻ اساڏے جے رانجهن آوے، دل ٿِيوے باغ بَهار.
هے "سَچُو" ڪُون سُهڻے ٻاجهُون، رووڻ زارو زار.

ڪافي ٦

مَين تا ٿِيوان، هو ٿِيوان ... سُهڻے تَون گهولي، هو گهولي!

رل مِل سيالِين ڪَر ڪَر آنديان، ٽولي، هو ٽولي.
تَختون آيا جهَنگ ڪُون رانجهُو، ڳولي، هو ڳولي.
سِر "سَچُو" دے سَيف سِتم دي، ٽولي، هو ٽولي.

ڪافي ٧

مِٺڙا رانجهُو تَيڏالِڳڙا، سو ڪوئي ڳڻ زور.

ڏونهين جهَانين ڪوئي نہ لِيے، هادي جيها هور.
مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪِيڙا گهَتيِنديئان گهور.
بِرهہ دے بادل بَرسَڻ لڳّے، عِشق ڪِيتي گهَنگهور.
تَيڏے آسانُون سُهٽا سائين، شوق مَچايا شور.
تُسان ٻاجهُون سُڻ "سَچُو" سائِين، جهُر جهُر هوئِيان مور.

ڪافي ٨

والي تُساڏا واهي،
يار سَدا سُکيا هووين!

ڪوئي دم آسان تَون دُور نہ ٿِيوين، خوش هووے بادشاهي!
ڏونهين جهانين نال تُساڏے، هادي دي هَمراهي!
قيامت تائين بخش تُساڪُون، او جو عَيش اِلاهي!
وڏڙے ويلے نَدي ڪِنارے، ڪَرسان ماهي ماهي!
دعا ڪَريندے لکين هَزارين، "سَچُو" ڀي هِڪ سِپاهي!

ڪافي ۹

سٹو حَقِيقت، سَنيّان سَنيّان،

ماهي مِزگان نال مَريندا

دم دم دے وچ دوست سَجڻ دي، لحظے لحظے تَيّان تَيّان.
روزوٹن روز گهَتيندا سٹهٹا، رَمزان نَيّان نَيّان.
شَهر بَحر وچ هوڪا ڦِردا، "مَين ديواني ٿَيّان ٿَيّان!
مَين رانجهن دي راجهن مَيڏا، ڪيڙيا پاس نہ پَيّان پَيّان.
سِينے دے وچ سَرس "سَچُو" دے، بِرهے لايان بَهِيان بَهِيان.

ڪافي ۱۰

سائون مَتيان بَهڻ ديان نا ڏيوو، مَين تا جهوڪ هادي دے جانديئان.

طعنے تُهمت يار دے ڪَرڪے، هار ڳچي وچ پانديئان.
سٹو سَنيّان رانجهو نال مَين رهسان، ڪيڙيان وچُون نهين چاٹديئان.
راتيان ڏينهان يار ديان ڳالهِين، ڳلي ڳلي وچ ڳانديئان.
"سَچُو" رانجهن دل نون پاندا، هور ڪهِين ڪُون نہ پانديئان.

ڪافي ١١

هِجر ماهي دے ماريان ... اڙي سَنيّان، مَين هجر ماهي دے!

نال ڏاڍے دے زور نہ چلدا، پاوان ڳچي وچ ڳاريان.
پووِن مَيڏيان مَن قبوليت، يار ڏاڍے نُون زاريان.
فَوجان فِراق ديان سرِ اساڏے، بِره چاڑهيان هڻ باريان.
ڳالهِين رانجهُو ديان راتو ڏينهان، ساري اهے بيني ساريان.
نِير ديان نَديان سڻ "سَچُو" ميان، جوش ڪنون هويان جاريان.

ڪافي ١٢

روح رانجهُو دے رمزان لُٹيا، ڪيڙے ڪَنُون بيزاريان ...
- ڪيڙے ڪَنُون بيزاريان، رُوح رانجهُ دے رَمزان لُٹيا!

ماهي دے مِهٹے جهولي جهَليم، چاٹم سپ خواريان.
مَين تا رهہ ڳئي ڪول اهِين دے، محبت دي مَت ماريان.
هووان ڪَنيزڪ، بانهان بَڌ ڪَر، پا پلوُ ڪَران زاريان.
آتَڻ وچّون طعنے ڏيون، ہُديان توڙے ڪَنواريان.
لوڪان ليکے چاڪ مَجهين دا، مَين تا صَدقے واريان.
لهسي ڪَل اهو جَيندے ڪارڻ، وچ غَمان دے گذاريان.
ساڙ گهَتان پچے چَرخے ڪُون مَين، تاڙيان مُنيان اڏاريان.
"سَچُو" چوڙ ڳيان سپ سيالِين، رانجهو پچے مَين قطاريان.

ڪافي ١٣

تُسان، نال مَيڏے، ڪيهي لائي... فرياد وے ميان رانجها!

جے آوين تا آءُ پيارا، نہ تہ وَيسان مَر، جائي.
طرف اساڏے ڪڏان نہ لِکيوئي، يار ڪتابت ڪائي.
اسان نماڻيان تَون يار پيارا، ڪِيُون وَينديِن چِت چائي!
پانوين مَيڪُون سُهڻا سائين، ڳالهہ تَيڏي مَين ڳائي.
روز ازل ڪنون يار تُساڏي، وات "سَچُو" دے وائي.

ڪافي ١۴

وَسِين اساڏڙے ويڙهے، ڻِيوين نماڻي دے نيڙے!

راتيان ڏينهان تانگهہ تُساڏي، دوست آوين ساڏے ديرے.
جے ٿون آوين اگڻ اساڏے، ٿٽ پووِن سَڀ جهيڙے.
دل اساڏي ڪِيتوئي ديواني ... ڪَون ڪَمِينے ڪيڙے؟
آ ٿون دلبر درد مَندان ڏے، آڏين سا جهوڪ اريرے.
سَبق وساريا "سَچُو" ڪُون سارا، تَيڏے عِشق اويڙے.

ڪافي ١٥

جيوين تيون پال، مين رانجهن تُساڏے نال-
مين نون چوڙين مَتان ... ڪي ڪر ڪتان!

راتيان ڏينهان هے اساڏے، جوشان دے وچ جال-
تَند نہ گهتان ... ڪِي ڪَر ڪَتان!

پيٺم روز ازل ڪَنُون سُهڻا، عِشق دا زهر پيال-
ڪيٺم نانَہ تان ... ڪِي ڪَر ڪَتان!

دل اساڏي تَون دلبر سائين، ڀُل ڳئي سڀ چال-
پَنجان سَتان ... ڪِي ڪَر ڪَتان!

چوڙ آيوسے اپڻا ديسڙا، ماهي تَيڏے خيال -
روندِيان رتان ... ڪِي ڪر ڪَتان!

مِهر پووئي يار لهِين تُون، "سَچُو" دي پي سنيال-
ڏيوين نَيٽين لَتّان، ڪِي ڪَر ڪَتان!

ڪافي ١٦

مَين تا ڏيوان، هو ڏيوان، سُهڻے ڪُون ڪيهے ڏوراپے!

آپڻا حال اڳون سَنيّان دے، ٻيلي، نِيوان هو نِيوان!
وچ هَزارے گولِيان دي گولي، ٻيلي، جِيوان هو جِيوان!
هَنجهون دے نال چاڪ سينے دا، ٻيلي، سِيوان هو سِيوان!
"سَچُو" پيالا مَحبت والا، ٻيلي، پِيوان هو پِيوان!

ڪافي ١٧

هِجر ماهي دے ماريان، آڙي سَنيّان، مَين تا!

نال ڏاڍے دے زور نہ چَلدا، پاوان ڳِچي وچ ڳاريان!
پوون مَيڏيان مَن قبُولِيت، يار ڏاڍے نُون زاريان!
فوجان فِراق ديان سر آساڏے، بِره چاڙهيان هُڻ باريان.
ڳالهِين رانجهُو ديان راتو ڏينهان، اهے ٻيئي مَين ساريان.
نِير ديان نَديان سڻ "سَچُو" ميان، جوش ڪنون هويان جاريان!

ڪافي ۱۸

نِينهن لاوَڻ، نَهين ڪَس، وي يار!

قاضي، ڪيهي ڪَريندائين مَسلي!

باٻَل آڻ ڪي چاڪ ڪَڙايا، ڳيا مَيڏي دل ڪَس وي يار!
چَٺويسان تخت هَزارا وي، وَيسان جهنگ ڪَينے نَس، وي يار.
اهِين دي خاطر روندي وتدي، ڳيا مِينهن ورهه دا وَس، وي يار.
پار چناهه دي رانجهن وَسدا، مَنجهيان چَردِيان لَس، وي يار.
ڪُوڙي مَسلي تي ڪُوڙ ڪَهاڻي، رانجهو اساٺون بَس، وي يار.
وَطن "سَچُو" دي آ ميان رانجها، ويڙهي ساڏي وَس رس، وي يار!

ڪافي ۱۹

عاشِقان دي ديري ديري، دلبر آوَڻا هيئي!

ڪڏان ٿِيسي ڏينهن اهوئي، آڪي وَسين ٿون ويڙهي ويڙهي!
وَس اساڏا ڪوئي نا لڳدا، مَولي تُساڪون ميڙي ميڙي!
دم اسان ڪنون دور نه جاوين، سَدا هووين شال نيڙي نيڙي!
تَيڏي قدمان تَون رانجهن سائين، گهول گهتان سَڀ ڪيڙي ڪيڙي.
لٿي اسان تَون سڻ "سَچُو" سائين، جهَنگ سِيالين دي جهيڙي جهيڙي.

ڪافي ٢٠

آ مِيان رانجها سائين ساڏڙے نيڙے،
ڪِيتوئي بيراڳي سائون، اَوَس ويڙھے!

شَوق تُساڏے سائين شور مَچايا،
سوز فراق وچ دن مَين گنوايا-
لوڪ سارے دا مِهڻا سر تے مَين چايا.

تَيڏے ڪِيتے مَين تا قِران وو فراقي،
ڪِس دن مَين ڪَنے تُون ٿِيوين اوطاقي!
ڪِيُون ٿيون آسان ڏھُون يار تُون ياڪي!

دور نہ جاوين، ساتوُن چِتڙا چائي،
ڳالھ مِلڻ دي سائين ڪرين تون ڪائي-
دل ڪُون مَيڏے تُسان هو هو لائي.

آها اُداسِي مَيڏا جِيئڙا جاني،
روح تے رھہ ڳيا نِينهڙا نِشاني-
اِهِين ڳالھون مَين تا قِران وو ديواني!

آسان وو مُسافر تَيڏے شهر آيوسے،
نال تُساڏے سهڻا عِشق لايوسے-
ڏيک تُسانون ڏوڙا ڏکڙا پايوسے!

نال هِجر دے مَيـن تا دن رين گذارئے،
مَين نال كيتے تَين وعدے وسائے-
طَرف تُساڏے مَيـن تا كـانگ اڏارئے.

نال مَنجهِين دے تُون چڙگيون جاني،
تَيڏے كارڻ مَين تا ٿَيم مَستاني-
هو هو لايوئي سانُون پاوَ گماني.

هے تُساڏا سائيـن "سَچُو" وو نِماڻا،
روز اَزل كَنُون تيڏے در وكاڻا-
عِشـق نہ ٿِيسي كَڏانَ يار پراڻا.

كافي ٢١

مَينُون لَگڑا نِينهن نِيارا، يولِيا!

چَشمان تَيڏيان جادو كِيتا، بِرهے بار اُٺايا، يولِيا.
اے كَم كِيتا عِشقے ڏايا، دردِ فِراق بَچايا، يولِيا.
شاهي نانءُ وِچا كَراهڻ، اَكے چاك سڏايا، يولِيا.
عِشق رانجهن دے دَم مَچائي، جهَنگ سِيال پُچايا، يولِيا.
اگڻ "سَچُو" دے رانجهن سائيـن، ولَ ولَ ڦيرا پايا، يـولِيا.

ڪافي ٢٢

رانجهن لے چل اپڻے نال، نهين تہ مر مر جانديان، وو الا!

عِشق تُساڏے ماريا نعرا، جهنگ سيال پيي چوڙيم سارا۔
تخت هزارے آنديان، وو الا!

تيڏے ڪيتے قِران اُداسِي، ويس وڳا سَڀ رنگ سَناسِي۔
ڀهُون ڀهُون اٿ مانديان، وو الا!

دردِ فِراق جو مينُون ماريا، خويش قبيلا وطن وساريا۔
خُون جِگر دا کانديان، وو الا!

تُون تا ميڏے دل دا جاني، عِشق گهتي هے ڳل وچ ڳاني۔
جوڳڻ ٿي ڪر ڳانديان، وو الا!

گهت جُدائي ميڪون نہ مارين، "سچُو" سائين تُون نہ وسارين۔
پاند ڳچي وچ پانديان، وو الا!

ڪافي ۲۳

ڏاڍا بِرهہ دا ثَقِيلا وے،
جِنهان لڳا، تِنهان خاصيان خَبران!

لڪان وچُون ڪوئي پُڇسِي، رانجهن والا پيلا، وے.
جانءُ جُثا جَنهِن صَدقے ڪِيتا، نال ماهي تنهن ميلا، وے.
ٻارنهن ماهہ جو نال لوڪان دے، نال رانجهُو هِڪ ويلا، وے.
وايان سَڀے "سَچُو" وساريان، روح ڏتا اٿان ريلا، وے.

ڪافي ۲۴

دامَن تَيڏے مَين لڳيان لڳيان، حاضر تَيڏے اڳيان اڳيان!

ماءُ پيو ڇوڙ لڳس لڙهہ تَيڏے، بِرهين بانگان وڳيان وڳيان.
سگڙ سيالِين دا ڇوڙ ڪَرهڻ، طَرف تُساڏے مَين پڳيان پڳيان.
مَين رانجهن دي رانجهن ميڏا، ڪيڙيان دے گهر ڳڳيان ڳڳيان.
"سَچُو" هے مِسڪين الله دا، عِشق تُساڏے تَڳيان تَڳيان.

ڪافي ٢٥

رانجھو سر دا سائين، سڻ ھڻ ماھيا، مولي چا ملايا!

جِتان ڪِتان سڻو سنياں، سڀ سھڻے ديان جائين،
تنھن دا مِھٹا مين سر تے چايا!

اندر باھر آھو آھا وے، ڪيون وت تخت پچائين؟
لوڻ لوڻ دے وچ سچڻ سمايا.

وچ ھزارے ھٹل جھين دا، پاند تھين ڪون تون پائين،
"سچو" رانجھن چاڪ سڏايا.

ڪافي ٢٦

مين تينون منگدي آھان ... تون مينون ٻھون منگدا!

تون جو ٻڌيندئين سر تے چيرا، سبز سرخ چو رنگ دا!
مين تا تيڏي روز ازل ڪنون، ڪيڑا مول نہ سنگ دا.
اول آخر تين تے ھوسي، شرم اساڏے ننگ دا.
نال پيڙيان دے سڻ "سچو" ميان، ذرھ نھين ڪوئي زنگ دا.

ڪافي ٢٧

ڏاڍا يار سائون برهه لاڳيا!
اهين ڳالهون بيراڳڻ مَين رهي.

ڪينَون ڏيوان فَرياد فِراق دي، وو، مَيڏا يار نرُوني جهاتي پاڳيا.
ڪيهي ڳالهه آکان مَجنُون والي، اِهو حال اسان سِر آڳيا.
اُس يار ڪيتے جوڳڻ هو قِران مَين، هاءِ هاءِ، بِرهه پڙڪاڳيا!
مژگان مار، هڪے غمزے نال مَيڏي، دل چاڪ برابر چاڳيا!
پچے پوٹيان چَرخے ڪُون سٹوسيَان، لڳا عِشق تے واءُ اُڏاڳيا.
رليا روح تہ وَچ رانجهے نال مَيڏا، تَنهن دا سِينے سوز سَماڳيا.
مَيڪُون مَحبت دے مَيدان دے وچ، ويکو، اَڳ ماهِي پڙڪاڳيا.
مِهر نال اَپے سُهڻا يار سائون، سارا سِر "سَچُو" سَمجهاڳيا.

ڪافي ٢٨

تَين بِن ڪَهِين نَهِين ڪِيتا،
دلبر وے، دارُو درد مَيڏے دا، حال مَيڏے دا.

مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪيڑا ڪهه پَلِيتا.
آندے جاندے ڦيرا پاندے، نال نَيڻان دے نِيتا.
مَست پيالا رانجهن والا، هتون اُهين دے مَين پِيتا.
نا ڪَهِين اٹيا، نا ڪَهِين سٹيا، "سَچُو" ڪَهِين نَهِين سِيتا.

ڪافي ٢٩

ماهِي يار مَحرم مَيڏے حال دا، مَيڏي توبَھ ڪيڙيان دي راھ ڪنُون.

ڪيهے ڪُوڙے مَسلے آکدئين قاضي، تَر عُشاقان دي اَھ ڪنُون.
ڪيڙے ڏهين مَيڏا ڪوئي خيال نَهِين، دلون چاڪ چاتم ڏاڍے چاھ ڪنُون.
لڳا عِشق مَين تا هڻ چڪ پئيان، اِنهان سِيالين دي تہ صَلاح ڪنُون.
سيئان سئُو سَيپئي رل مِل رانجهو، ويجها وَسے سو ساھ پَساھ ڪنُون.
جے مَين تَون پچو تَڪرار ٿِيوے، ساري ڳالھ حاصل ويساھ ڪنُون.
هِڪ پَل پاسے مَين نہ هووان شالا، سهٹے يار ماهِي دي نِگاھ ڪنُون.
"سَچُو" سِر هادي دا حال جُهليا، گوشہ گهِن ثواب گناھ ڪنُون.

ڪافي ٣٠

لوڪان نُون خَبر ڪيهِي، طعنے ڏيوے جَٹي جَٹي!

اصلون اَهي نال رانجهن دے، پِرت مَيڏي گهٹي گهٹي.
مَين تے رانجهن گڏ پِيتوسے، ڪِير مَڪڻ جَهٹي جهٹي.
بولِي جوڳي دي دِل مَيڏي ڪُون، بَهُون بَهُون وٹي وٹي.
مَصلحت عِشق دي مَين تے ماهِي، ڳوڙهِي اِها ڳٹي ڳٹي.
سٹڑ وے "سَچُو" پِرت اساڏي، نال ماهي وے بٹي بٹي.

ڪافي ٣١

وچ مَيدان محبّت والے، آپڻا سِر سَٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

بات اِهائي اڳے اَکِيم، آها تہ ڪونہ مَٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

مَے دا پِيالا محبت والا، پِيسان جام جَهٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

ڳالهہ هادي دي ظاهر ڪَرسان، لوڪان دي ڳالهہ لٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

بازي ڪيڏسان نال ياران دے، ڏيکو جو مَين ڳَٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

رانجهُو سائين مِلڪ "سَچُو" دي، ڪيڙيان دي پاڙ پَٽيسان -
هادي دا سُنهن هے!

ڪافي ٣٢

تَخت هزارا چوڙ چوڙ آيا، ماهِي مَيڏے سانگے!

لوڪان ليڪے چاڪ مَنجهِين دا، مَيڏے ليڪے حَق توڙ آيا.
تَخت هزارے دا جوڳِي آيا، ٻنهان ڪَنون مُنهن موڙ آيا.
آسان تے رانجها هِڪ ٿيوسے، ذات ڪيڙيان دي ٻوڙ آيا.
"سَچّل" نُون چا آپڻا ڪيتونے، گهَت زلف دي ڏور آيا.

ڪافي ٣٣

سَنيو، مَيڏے مَن ڀاوَندا ڀاوَندا،

رانجهو محرم حال دا!

ڀڳوے ڪَپڙے پَهر ڪَراهِنُڙ، ڳَلي آساڏي ڳاوَندا ڳاوَندا.
سَيرين بازارين ڳَلي ڳَلي وِچ، وَل وَل ڦيرا پاوندا پاوندا.
تَخت هزارا چوڙ ڪَراهُڙ، اِٿان سو چاڪ سڏاوندا سڏاوندا.
ڪيهي ڳالهون رانجهن سائين، عالم نُون ڀُلاوندا ڀُلاوندا!
اَها صاحب مُلڪ سارے دا، عاشِق هو ڪَر آوندا آوندا!
شاهي قُرب وچا ڪَراهِنُڙ، ڪَم چاڪان دا چاوندا چاوندا.
ڳَل وچ ڪَفني دست پَهوڙا، آندا جهَنگ پُچاوندا پُچاوندا.
ڪَڏان سَير سيان وچ ڪَردا، "سَچُو" وچ سَماوندا سَماوندا.

ڪافي ٣٤

رانجهن ويڙهے آيا هے،
هُل پيا وِچ ڪُل سيالِين.

ڳَل وچ ڪفني، دست پَهوڙا، تَنهِن ڪِيا بيک بَنايا هے!
جيڏے تيڏے رانجهن سائين، ڪيڙا ڪَنهِن ڳڙايا هے!
ايڏون اوڏون سَنيّان آکِن، چُوچَڪ چاڪ بَنايا هے.
صُورت دے وچ "سَچُو" سائين، اَڪے اَپ سَمايا هے.

ڪافي ٣٥

نِينهڙا اَپڻے نال لايوئي ... تون تہ رانجها، مَين هِير سِيال!

تُون تہ تَخت هزارے دا سائين، چاڪان دي ڳتوئي چال.
اَپڻے نال ڪَريندائِين اَپے، عِشق والي ڳجهي ڳال.
اَندر ٻاهر تون هِين وَسدا، "سَچُو" نہ شَے اشڪال.

ڪافي ٣٦

ٿُون تہ تَخت هزارے دا سائين، چاڪان دي چال چَليندائِين۔
رانجها، هَرڪنهن دا تون رانجها!

ڪيهے سَبب وچ جهنگ سِيالِين، پول ٿُون آپڻے پُليندائِين۔
رانجها، هَرڪنهن دا تون رانجها!

تون تا گـَرُدئين نَدي ڪِنارے، حُسنان وچ هَليندائِيـن۔
رانجها، هَرڪنهن دا تون رانجها!

آپڻي ذات تے آپڻا نالا، ”سَچُو“ ڪَنون ڪِيُون لڪيندائِيـن۔
رانجها، هَرڪنهن دا تون رانجها!

ڪافي ٣٧

رانجهُو، ڪيڙا ڏونهين مَين هان، هِير رهي وچ ڪِٿے ڪِٿے!

جهَنگ سِيال تے تَخت هَزارا، ڏونهين ڏنم اِتے اِتے.
آسان پَيوسے وچ آتاهِين، نانءُ نہ ڪَهِين دا تِتے تِتے.
گم هوئي پي هِير اِتاهِين، مَوج وُڙهي آهِي جِتے جِتے.
”سَچُو“ صاحب هِڪو آها، وال نہ ڪائي وِتے وِتے.

ڪافي ٣٨

مالِڪ هيئِين تُون مُلڪ دا، ڦِر چاڪ ڪِيُون سڏاوَندائِين!
تَـخت هَزارا تيرا، ڦِر جهَنگ ڪِيُون پُڇاوَندائِين!

عِشق دے لاوَڻ دي پَئي، خواهش تَينُون ڪيهي!
سَيل سِيالين دے ڪاڻ، ڏک سِر تے وَساوَندائِين!

آيوئي خوش درد ايهو، جوڙ گهَتيوئي عِشق ڪُون؛
عِشق دے مَيدان وچ، نَوڪر ٿي ڪَر آوَندائِين.

ٽولے ڪَرڪے آوَنديان، تَيڏے ويکڻ دے ڪِيتے؛
ڪُڙيان سَيے سُهڻيان ... درسَن اُنهان دا پاوَندائِين.

ويک چَناهـ دي ڪَنڌي، سَبز ڪـڙيان تالِهيان؛
نال سِيالِين اُتاهِين، رل ڪے جهُمِر لاوندائِين.

اُٿون آڪَر اِٿان، ويس جوڳيان دا ڪِيتوئي؛
مانجهي مَنجهيان دا ٿي، ونجهلي وڄاوندائِين.

”سَچُو“ ٻيا ڪوئي نَهِين، باقي وحدت هوئي؛
جوڙڪے ڪَثرت ساري، اکيان اَنڪاوندائِيـن.

ڪافي ۳۹

مَين تا آپ هوئي آن رانجھُو، يار،

صَحي ڪَر ڏٺا سارا سَير اسان.

توحيد والي ڳجهي ڳالھہ اِهائي، ڪِيتي عِشق اِها اظهار.
جيڙهي ڳالھہ لڪايم لوڪ ڪنون، اها اَڄ ٿئي نِروار.
تانگها لنگھہ پير سِر تے ٿريم، وَڄ تار پَيَس تَڪرار.
چوٿي پير ڏٺم سارا اَپڻا، عَجب جيها اسرار.
مَنصور والا مَعلوم ٿيا، خُونيان مَيڏے وچ خُمار.
"سَچُو" نام تَيڏا عَجائب سارا، ڳليا ڳل وچُون ڳلزار.

ڪافي ۴۰

مَتيان خُوشيان، جو پانڌي آيا... هے اساڏي گھنَيان سے گهنَيان!

گهِن ڪے نِياپے دلاسے ڏيوے، ساڏے طَرف دے نال پَنيان سے چِنيان.
مَين آياٺي نِينهن ڪا ڄاٽان، ڳوڙهے عِشق دے ڳالهين لتيان، سے تتيان.
نَدي ڪِنارے وے رانجهن سائِين، چارے چاڪان دي چال ڪنَيان، سے مِنيان.
پيڙے ڪَرڪے سَپ سِيالين وے، آنديان اپڻے خيال چنَيان، سے مَنيان.
رانجهن سائِين تخت هَزارے دا، وے، مَين ڪيا هِير سِيال وڻيان، سے ڪٽيان!
جهنگ سيال وچ "سَچُو" سارے، وے، ويڪو اساڙي جال... سنَيان سے قنيان!

ڪافي ۴۱

نَدي دے ڪِنارے گڙاوے رانجھو-
چَل ويکو ڪَريندا زاري!

پُڇ پُڇ آيا سو راڄ سِيالين دا،
وَنجھلي وَڄيندا، سو وَت ٻھُون ٻھُون روندا-
آب اکِين ڪَٿون جاري.

ڪَڏان ڪَڏان سو تہ ٻيٺا روندا وے،
ڳالھ سِيالين دي سَڀ ڪَٿون پُڇدا وے-
ٿِي آيا ڪوئي واپاري.

سُوھے دا سَڀ ويس، ڪَريسُون، وے،
چُوَڙے چَندن نال وال ڳُنديسُون، وے -
تَنھِن ڳَل گھَتيسُون ڳاري.

مُشڪ گلاب دے نال تويسُون، وے،
خوشبويان سڀ لِڳين ڪُون ليسُون، وے-
ڪَرسُون ڪَجلِيان ڪاري.

عطر عَنبير دا مِينھن وَسيسُون، وے،
"سَچُو" سِرها چاڪ ڪريسُون، وے -
تَنھِن تون ٿِيسُون وارو واري.

ڪافي ۴۲

ڪِيا ٿِيوئي وو ڪِيا ٿِيوئي ... اَڪ سَنيّان نُون، ڪِيا ٿِيوئي!

راتِين ڏينهان رووَڻ تِينُون، ڪوئي پُور پرين دا پِيوئي!
دوستي دي ڳالهہ وچُون ڙي، اَڪ تہ ڪِيا وَتيوئي!
آسان سِيالين ڪَنُون ٻاهر پئي اين، ڪِيا ڪِيتوئي ڙي ڪِيا ڪِيتوئي!
نَصيحت ساڏي تُون نَهِين مَنيندي اين، هوش سارا هَڻ ڳيوئي.
"سَچُو" پرين دے پار ڪَنُون سائُون، اِهو سَنيها عِشق آيوئي.

ڪافي ۴۳

پيڙے ڪَر ڪَر آنديان، آسان ڏهُون سَڀ سيالِيان وو ٻيلي.

قَسم الله دي مَيڪُون، اِهے ذرا نَهِين هِڪ پانديان.
ماهِي دے مَينُون مِهڻے ڏيوِن، پچُون قِتان قِڪڙيان لانديان.
ڪَڏان آساڏي ڪَيِ نا چوڙِن، قَيرا وَل وَل پانديان.
مَين تے رانجهُو هِڪ ٿِيوسے، ٻيان آيے "سَچُو" گهر جانديان.

ڪافي ۴۴

رانجهن نے رمزان لايان ... لايان لايان، وے مِيان.

لڳا فِراق وو مِيان هادي والا سائِين،
ڳل وچ ڪفني پايان پايان.

سَڀ سِيالِين وو مِيان ميڙا ڪَرڪے سائِين،
سائون ويکڻ آيان آيان.

پَندڙا آساڏا وو مِيان اوڏهِين، هوسي سائِين،
جِتان هادي ديان جايان جايان

جِتان سائيان دي وو ميان ڳالهہ نہ هوسي سائِين،
اُتان تہ دوزخ پايان پايان.

نانءُ "سَچُو" تے وو مِيان هے جو بَنده سائِين،
پاند ڳچي وچ پايان پايان.

ڪافي ۴۵

تَيڏے طعنے ڏيندیان، شهر والِيان سَڀ سِياليان.

ڪاوَڻ ڪِيتے وو ماس يَتيمان دے، تَيِن بَحريان اڪيان جو پاليان.
زلفان تَيڏيان وو نانگ بَشيهر، تَيڏيان اکيان وو ڪَجليان ڪاليان.
نال ڪَرم دے وو ڏيڪ "سَچُو" ڏهُون، سُهٹا يار سڻ تَنهِن ديان تاليان.

ڪافي ۴٦

ڳل پَيان وو ڳالهيان،
يار تُساڏيان سانُون.

طَرفون تَيڏے طعنے ڏيون، سانُون سَڀ سِالِيان.
راوي واليان سَڀ سُهانديان، تَيڏيان نَديان ٿالهيان.
راهہ تُساڏي نا چوڙيسِن، وَل وَل ورهين واليان.
يِتَر تُساڏا آسان نُون پاندا، بَن ڪيڙايان ديان نِهالِيان.
عرض آکڻ اڳون تُساڏے، نَهين "سَچُو" ديان مَجاليان.

ڪافي ۴۷

يار سَڄڻ تَيڏي باندي هان، مَين باندي گهول گهُماندي هان.

تَيڏے هَٿون يار پيارا، جے مَران تان چاندي هان.
ڪِيا، جے لوڪان ٹوڪان چايان، ساجهُر جهوڪين جاندي هان.
ڏک ڏوراپے رانجهن والے، سَيے سِر تے ساندي هان.
"سَچُو" ويڙهے يار سَڄڻ دے، پِرتَون پيرے پاندي هان.

ڪافي ۴۸

چوڙ ڪے جهَنگ سِيال وے، رانجهن وَيندا رمز لائي.

پار درياهون جهوڪ رانجهن دي، رانجهُو مَنجهين دا مِهينوال، وے -
وَيندا لوڪ چِپائي.

سائون جوڳي جادو لايا، ويک مُرلي دے تال، وے -
وَيندا مَنڊ چَلائي.

اکيان سُهڻے ديان ٻَلن مَشعلان، ڀهڳڻ ٻَتوين وال، وے -
چُوڻے اندر عِشق سَمائي.

"سَچُو" جَج ڪيڙيان دي آئي، ڪيڙيان ڪَنون بي خيال، وے -
مولیٰ مُحب مِلايئي!

ڪافي ۴۹

يار سَڄڻ تيڏيان ڳالهِين، نَهِين لوڪ سڻاوَڻ ديان!

هڪ دل آهِي رانجهے نِيتي، ڪيڙيان نُون ڪيا ڏيسان!
نَهِين لوڪ آلاوڻ ديان.

مَين تيڏي ٻانهي، تُون ميڏا سائين، ادب نال اليسان۔
نَهِين هُل هُلاوَڻ ديان.

اکيان تيڏيان عَجب جيهيان، ڪيهِان سِڪيان هُڻ چالِيان۔
اِهِين دل لُٽاوَڻ ديان.

تخت هَزارے وچ جاءِ رانجهن دي، "سَچّل" سَچ آکيسان۔
نَهِين سچ لڪاوَڻ ديان.

ڪافي ۵۰

تَيڻُون معلوم سائين،
حال نماڻي دا، ميان!

ڪيڙے پيَڙے وِهہ ٿئي، رانجهو يار مِلائِين!
دل جو رانجهن سوگهي ڪتي، ڪيڙا گهول گهمائِين.
جَيِ ڪيڙيان دي اگڻ آئي، تَنهن ڪُون "سَچُو" آک سڻائين.

ڪافي ٥١

چوڙڪے جهنگ سيال وَيسون،
اِهو خيال آسانُون هويا.

ڪِتلے ڏهاڙے آها آسانُون، خاطِر وچ خيال!
نَظر نِگاهان ڪوئي نہ آوے، مَيڏي عجب مِثال.
ڪيڙيان دي نگري ساڙ ڪَراهڻ، ليسان پَيوتي بَرحال.
"سَچُو" سائيان دے حاضر هوسُون، سَٽ ٻي قِيل مَقال.

ڪافي ٥٢

آلبت وَيسُون پار چَناهہ دے ... آسان چوڙڪے وَيسُون.
جا ڪائي آسِي، آسان مُنهن ڏيسون ... جيئڙے ڪُون نہ جهلِيسُون.

جاڻ رهي آن مَين تہ اِهو هَم رايا، ڳَل وِچ آلفي پَيسُون.
ٽِيوے نماڻي باندي حاضر سائِيان دي، عاجزي نال آليسُون.
راڄ ٻاپاٽا چوڙڪے دلون بجانُون، راوي دے رنگ وڪيسُون.
جوڳي بَڻ ڪے سارا ويس وَنّاڪے، "سَچُو" نام سڏيسُون.

ڪافي ۵۳

لوڪان تَون آپ لڪيندا، وو ... وو، رانجهن آپ چُپيندا!

رانجهن تَخت هَزارے والا، ڪِيوين جهنگ پُچيندا، وو!
ڪَر ڪَر ناز نِياز محبوبان، چَشمان تِير چَلِيندا، وو.
جوڳي هوڪَر رانجهو آيا، گهِنّي گهِنّي آپ گهميندا، وو.
اِسي لباس ۾ ڪَون سُڃاڻے، جهونا بِگل هَنديندا، وو.
اَپڻا نام لڪيندا سائين، "سَچُو" آک سُڻيندا، وو.

ڪافي ۵۴

رانجهن جهنگ پچاياوے پچايا ... الله بيلي، تنهن دا الله بيلي!

ڳالهِين سُڻ ڪي سِيالين واليان، ڏايا تَنهن پور پرايا.
تَخت هَزارا چوڙ ڪَراهُڻ، ڪَنڌي چَناهه دے آيا.
مال مُلڪ تے مِلڪ خَزانے، لحظے وچ لُٽايا.
رانجهن سائِين نال هِير دے، موليٰ سو اَڄ مِلايا.
سوز سُهڻے دا حاصل هويا، "سَچُو" دا بَخت سوايا.

ڪافي ٥٥

رانجهن تـخت هزارے دا، تَنهن جهنگ سيال پُچايا، وے!

اصلون ملڪ ڪيڙيان دي ناهس، مَين تا ملڪ ماهي دي آهس-
جهن انگ پيوت رمايا، وے.

ماهي عِشق ڪيتا درماندا، درد هجر ڪَنون ونجهلي وَڄاندا-
جَنهن برهہ دا مِينهن وَسايا، وے.

رانجهُو چوڙ راج ٻَٻاڻا، عِشق نے ڪيتا آڻ نماڻا-
جنهن ڪَم چاڪان دا چايا، وے.

ميڏے سر تے نانءُ جنهين دا، هرڪنهن دے وچ ماڳ تَنهِين دا-
جنهن ”سَچُو“ نام سڏايا، وے.

ڪافي ٥٦

آءُ ميان پانـڌي وے، ... رانجهن مَيڏا ڪَڏان آسي!

آپ وِچالے آپ نُون ڏيوِين، ڪائي خبر خاصي.
آهو آهوئي هِڪ ٿِياس، هويا ٻيا ڪَون اداسي!
تاج تَـخت ڪُون چوڙ ڪَراهڻ، ڄُلسون وانگ سَناسي.
نال شَراب دے رَليا شرابي، پيالا رهيا سو پياسي.
”سَچُو“ سمجهين ڳالهہ اِهائي ... جيها آسي، تيها جاسي.

ڪافي ٥٧

لڳي وے رانجهو نُون واءُ عشق دي... تِڪيرڙي ڪائي، وے ڪائي.

جڏان دائي چا گهنئيس جهولي، تڏان سُولان دي ڏِتـڙس لولي-
ياجي عِشق دي تنهن ڪنے آئي، وے آئي.

تنهن تا آڻ ڪے جهنگ وڪايُس، هڪ هڪ نُون ڪر پَلڙا پايُس-
ڪاڻ ڏڪان دے جـٹيا مائي، وے مـائي.

ندي ڪنارے وَنجهلي وَڄيندا، وڏڙے ويلي ڪٹيان چريندا-
ڪـڙدا اِٹان آڪيان لائي، وے لائي.

رل مِل آنديان ٻاٻل واليان، نازان نيازان دے نال سِياليان-
آونديان پچون فَوجان چڙهائي، وے چڙهائي.

سُوهے دا سب ويس ڪرينديان، چُوَّے چَندن نال تڙيان ڳنديينديان-
تـنهن دے اُتـي سُـرخي لائي، وے لائي.

هار سينگار جو ڪُڙيان ڪرينديان، غمزے رمزے نال مرينديان-
آنديان "سَچُو" چُلڪيان چائي، وے چائي.

ڪافي ٥٨

گهن ٻيئون آرام،
رانول راوي دے ڪناري.

اسان نماٹیان ڈے ڍولڻ سائين، ڪيتوئي ڪوڻ انجام.
اسان غريبان نون سگهے اوڻ دا، پٺيوئي نہ پيغام.
سَجده اساڏا تين ڈے آها، آءُ ٿيوين ٿون اِمام.
ٿسان ٻاجهن سُهٹا سائين، مست قِران وو مُدام.
دَر تيڈے دا اصلون آهِس، غُلامان دا غُلام.
"سَچُو" سڻ اساڏا هيئي، ٻانهپ ڪُون تہ سلام.

ڪافي ٥٩

قَلندر جوڳي، ڪَيسي تَين بِين بَجائي!

دل درياھ دیان سَو لڪ لهران، لهرين نال لڑائي.
رانجهن آيا اڱڻ اساڈے، سُرهي سيج وڇائي.
انگ لِڪيونے اگهين، سُهٹے نال سَدائي.
مَين رانجهن دي رانجهن مَيڈا، لنوں لنوں رانجهن ماهي.
"سَچُو" هے مسڪين الله دا، در در باب تے مائي.

ڪافي ٦٠

مَين وَيسان تَخت هَزار، چوڑ کے جھنگ سيالين دا، سنيّان وے!

بابَل، وير تے پيو ماءٔ مَينڻون، حِيلے کَرن هَزار ـ
مَين تا شَرَم حَيا کَنُون گِئيان وے.

لوکان دي کوئي غرض نہ مينون، رووان زارون زار ـ
مَين تا در سَهڻے دے پَئيان وے.

رنگپور مَيڈا روح نہ پاوے، کيڑے سَپ خُوار ـ
مَين تا مِلڪ رانجهُو دي ٺَئيان وے.

وَيسان وَيسان مُول نہ رهسان، سَٽ سَيو سِينگار ـ
"سَچُو" برهہ بِلِيندا بَهيان وے.

ڪافي ٦١

اَڻ گهتيے هِن دونهين دونهين، رانجهو سائِين اگڻ اساڈے.

مَين تے رانجهُو هِڪ ٿيوسے، مَست رهيوسے ڈونهين ڈونهين.
راهہ اِهِين دے واقف نہ هاسے، عِشق اساڈا سُونهين سُونهين.
ڪِٿان مَين تے ڪِٿان رانجهو، سَودا کيتا ها روحين روحين.
ايڈے اوڈے مُول نہ ڈيکِين، "سَچُو" يار سَمُوهين سَمُوهين.

ڪافي ٦٢

ڪنهن تَون آپ لڪايوئي، وو ... ڪنهن تَون آپ چُپايوئي، وو!

ڪِس دے ڪِيتے رانجهن سائين، جهونا بِگل هَنڍايوئي، وو!
تون تا تـخت هَزارے دا سائين، ڪيون ڪَر چاڪ سڏايوئي، وو!
جوڳي هوڪَر مُرلي هَٿ ڪَر، در در ڦيرا پايوئي، وو!
مَنجهيان دا ٿون مانجهي هوڪر، ڪيڏا هُنر هَلايوئي، وو!
هرهڪ وچ رڪ راز ٿون اپڻا، ”سَچُو“ سِرُ سَمجهايوئي، وو!

ڪافي ٦٣

ويڙهے اساڏے وَسے، رانجهُو يار، ڙے مِيان!

ناز نَيڻان دے نال پيارا،
دليان پَرايان ڪسے.

راهہ رانجهُو دي سڻو وے سَنيّان،
ڪائي نِماڻي نُون ڏسے!

قتل ڪَريندا عُشّاقان نُون،
يار ”سَچُو“ وَل هَسے!

ڪافي ٦٤

مَين رانجهُو هڪ ٿئِيان، ڪيڙا سَٽ گهتِيجے.

ظاهر نہ هائي جڏان ذات ڪيڙيان دي،
تڏان عِشق رانجهُو دا لئيان.

در رانجهُو دے مَين وڪاڻي،
ٻيان ڪيهِيان اسان تے ٻيعان!

جنهن دي آهِس روز آزل ڪَنُون،
وَس اُهِين دے مَين پئِيان.

ڪَرِين نَصيحت سانُون نہ ڪائي،
شَرم حيا ڪَنُون ڳئيان.

دعويٰ اسان تے ڪَنهن دي نہ لڳدي،
سڻو تُسان سَڀ سَنيّان.

ڪيون وَهيندَئِين سڻ "سَچُو" مِيان،
نَيڻين نِير ديان نَيّان.

ڪافي ٦٥

يار چَگي تُسان لائي، وات مَيڏے تَيڏي وائي-
قَسم اِهائي!

طَرفون تَيڏے يار پيارل، پاچي عِشق دي آئي-
قَسم اِهائي!

تَيڏے در دي بَردي آهِس، ڏوجهي ڪاڻ نہ ڪائي-
قَسم اِهائي!

حال مَيڏے دي رانجهن سائِين، تَيڪُون سُڌ سَيائي-
قَسم اِهائي!

تُسان ٻاجهُون ٻنهان سيالين تَون، دل آسان هُڻ چائي-
قَسم اِهائي!

دل ”سَچُو“ دي نال تُساڏے، بِرهے آڻ آڙائي-
قَسم اِهائي!

ڪافي ٦٦

عِشق عَقل ڪيا لڳے لڳے ... وو ميان قاضيا!

دَوڙ عَقل دي ڪِتلے تائيـن، عِشق دي مَـنزل اڳے اڳے۔
وو ميان قاضيا!

نال عَقل دے ڪَئِي پسارے، ڏيک بِرهہ ڪَنُون يَڳے يَڳے۔
وو ميان قاضيا!

مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪيڙا وَت ڪِيُون وڳے وڳے۔
وو ميان قاضيا!

بُوءِ بِرهہ دي جِنـهان نُون هـوئي، يار اُنـهان نُون لڳے لڳے۔
وو ميان قاضيا!

دوست مَنگدا "سَچُو" جنهان نون، پرت تِنهان دي تَڳے تَڳے۔
وو ميان قاضيا!

ڪافي ٦٧

مَين تان ڦِردي وَتديئان، تيڏڙے نال!

تُون تان تَخت هَزارے دا سائِين،
مَين تان هِير سِيال.

پاي رَڪاب تُساڏي هوسان،
جيهے تيهے حال.

تُون تان بے پَرواهہ جَليندئين،
ساڏي جوشان دے وچ جال.

آپٽي در دا دلبر سائِين،
”سَچُو“ سگ سَنيال!

ڪافي ٦٨

ڪيها چيٽڪ لاندا لاندا، رانجهن يار آسانُون سَنيّان!

ساهہ سَريرون ڪَڍ چُڙيندا، جڏان ڪگٽ بانهَن لڏاندا وَلاندا.
مَين تا جاٹان درد ڪهين ڪَنُون، ڳلي ڳلي وچ ڳاندا گهماندا!
سارے راج وے سِيالين دے ڪَنُون، ڀَهُون ڀَهُون اهو ياندا سيباندا.
ڪهن تا ڳالهون اگٹ آساڏے، ڦيرا وَل وَل پاندا آندا!
”سَچُو“ جاتا تَخت دا سائِين مِيان، اِٿان سو چاڪ سڏاندا پَلاندا.

ڪافي ٦٩

سانُون ياد ڪِيتا ... يَلا مِيان پاندِيا وے!

يَر پيٺي ڪائي ڪَرين آساڙي،
نِينهن سانُون اِتان نِيتا.

زهر پيالا درد فراق دا،
هٿون ماهي دے مين پيتا.

ڏيکڻ نال ساٿي تُساڏے،
جِي موِيا ولَ جِيتا.

نال سُهڻے دے ساهه "سَچُو" دا،
تُسان ڳالهين ڪر سِيتا.

ڪافي ٧٠

ڪِيوين ڪَران مَين بيوس پَئِيان ... سڻو وے لوڪو لوڪو!

طعنے تُنڪے لڪ لڪ بَديان، ڏيوِن سائون سَنيّان.
آڪِن سِيالِين تہ "هِير سِياڻي" ... مَين آياڻي ٿئِيان.
شرم حيا سڀ ڇوڙ ڇڏيوسے، عِشق رانجهو دے لئِيان.
برهہ سينے تے بُراق دوڙائي، نَيڻين وَهنديان نَيّان.
مَين نُون نَصيحَت ڪوئي نا ڏيوے، هوش ڪَنُون مَين ڇُڪئِيان.
ورد وظائف سَٿ گهتيوسے، قال ڪَنُون پِي رهِيّان.
ڪُوڙيان ڳالهِين سُڻ "سَچُو" وے، خيال اِهِين سَڀ ڪنيّان.

ڪافي ٧١

يار مِلے تا مَين جِيسان، لوڪ ڪَرے مَر ريسان۔
الله دي سُنهن هے!

رانجهَن ڪيتے سُٹو سَنيّان، مَين ديواني ٿِيسان۔
الله دي سُنهن هے!

راتِين ڏينهان ياد ڪَريندِئان، هادي تَيڏيان حَديثان۔
الله دي سُنهن هے!

ڏوٺ ڏوراپے وَل نہ ڏيسان، لڪين ڪِيتم ڪِيسان۔
الله دي سُنهن هے!

شاهہ رانجهن دا سُٹو سَنيّان، نينهن نباهہ ڪے نِيسان۔
الله دي سُنهن هے!

ڏوهين جَهانين يار پيارا، دامَن تَيڏا ليسان۔
الله دي سُنهن هے!

سِر "سَچُو" اے اڳون سائيان دے، پَهلے سَٽ سَٽيسان۔
الله دي سُنهن هے!

ڪافي ٧٢

رانجهو يار ديان ڳلان،
سنيّان سائون پانديان!

ڳجهيان رمزان رانجهن واليان، سي تا لوڪ نه سَلان.
سڻو سيالين رانجهن ڪنُون، ڪيڪَر جِي نُون جهَلان!
ماهي دي مِهڻي ڪُڌ قبوليم، هُڻ وال پڇي نا وَلان.
”سَچُو“ ڪيتيان سِيني اندر، حُسن هادي دي هَلان.

ڪافي ٧٣

آسان وچڻا تَخت هَزاري، رهڻا راوي دي ڪِناري.

اي دل ساڏي ٿئي ديواني، ويکڻ هِڪ نِظاري.
هو ڪَنيزڪ وَچ آٿاهِين، باقي سا عُمر گذاري.
نيڙيان ٿالهيان راوي واليان، جِتان رانجهو مَست پُڪاري.
هي ضَرور آسان کُون وَچڻا، آت ڪِيتا ياد پاري.
سڻ وي ”سَچُو“، هِڪو رانجهن چاٿين، لڳ نه ڪنهين دي لاري.

ڪافي ٧٤

ڳالهِين رانجهے ديان سائون پاندِيان... پاندِيان ٻهُون وے سيبانڙيان!

سُݨ ڪَر رانجهُو، جهنگ سيالين، پيڙے ڪَر ڪَر آنديان.
ويک ڪے صُورت سُهڻے والي، پاند ڳچي وچ پانديان.
هو هو ڪَر ڪے پِيان وچ حيرت، خُون جِگر دا کانديان.
"سَچُو" رانجهُو مِلڪ هِير دي ... ہيان چوڑ پچي گهر جانديان.

ڪافي ٧٥

لڳڙي وَچ دل رانجهے نال،

آڙے لوڪو، آڙے لوڪو!

روح اساڈا راتيان ڈينهان، پِيا وچ خاص خيال.
رانجهُو تَخت هَزارے والا، مَين تا هِير سِيال.
دل تے آهُ جو مُحڪم رهي، رانجهُو دي هڪ ڳال.
اصلون تنهن دے نال جو آهِي، جي مَيڈے دي جال.
عِشق رانجهُو دا اندر وَڙيا، وسِر ڳئي ہي چال.
ڪيون اپڻا مَين حال سڻاوان، بِرهہ ڪِيتا بے حال.
اڳون سَڄڻ دے عَرض ڪَرڻ دي، مَيڈي ڪيهي مَجال؟
حاضري وچ هميشہ هووين، "سَچُو" تون آپ سنڀال.

ڪافي ٧٦

نا ڇاڻان نا ڇاڻان،
جوڳي ڪيهي ديسون آيا!

آڳي ڪڏاهان نَهين سو ڏٺم، صُورت تا نہ سُڃاڻان.
ڪِيُون ڪَريندا، سٹو سَنيّان، نال مَيڏي ڪيها ماڻان.
ڳل وچ ڪَفني دست پَهوڙا، آوَ مِليندا پاڻان.
"مَين آهوئي رانجهن اَهِس، تَيڏي در تي وڪاڻان."
مهڻي طعني سَڀ لوڪان دي، "سَچُو" ساه سيباڻان.

ڪافي ٧٧

بِرهي "جهنگ" ڏکايا،
مَين تا تخت هَزاري دا!

عِشق اصل ڪَنُون سٹو سَهيليان، سيالين دا راج پُڄايا.
اِهي سي ڳالهِين عِشق ديان اصلي، بي تا ڪنهين نا سِکايا.
مَصلحت ڪنهين دي مُول نہ مَندا، اهِين اَپي اي ديس چتايا.
وچ ويراني بِرهي ڪِيُون ڪر، آپڻا گنج لڪايا!
"فَحَبَّبتُ اَنَا اَعرَفُ"، "سَچُو" اي سَيل بَنايا.

ڪافي ۷۸

هوسان تـيڏڙے نال، وو،

جهوڪان وَسني شالا رانولا!

نال اساڏے نانۂ سائِين دے، آوَ جاني گڏ جال!
جيهي تيهي مَين تَيڏي هوئِيان، جِيوين وَٽيئي تِيوين پال!
سينے اندر سانپ رکيوسے، ڳجهي تُساڏڙي ڳال.
مَين تا صَدقے تَين تَون هوسان، ڪِيتوئي چاڪان دي چال.
"سَچُو" نِماڻا در تَيڏے دا، پَلا سو تَنهِن ڏے پال.

ڪافي ۷۹

اِهے اکيان ڪنهن نا لکيان، نال ماهي دے رنگ رتيان!

ويکڻ رانجهُو دے ڪَنُون هوڙ نہ مائي، رب ڏيکڻ ڪِيتے ڏتيان!
مَصلحت تَيڏي مُول نہ گهنديان، ويڙهے رانجهُو دے جے وَتيان.
عشق ماهي دا غالب هويا، وسريان پيان ڳلان ڪَٿيان.
مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، اهو ڪيڙا گهول مَين گهتيان.
ڏينهان هونديان دَرس ديوانِيان، راتيين سے سک نا سُتيان.
اکِهين عِشق پِرايا جِنهان، ڪَون ڏيوے تِنهان مَتيان!
نال سَچڻ ڦِرے "سَچُو" مَستانا، مَے محبت ديان پي مَتيان.

ڪافي ٨٠

عِشق رانجهن ديان ڳالهِين، اڙي امان، مَينُون پاوَنديان!

عِشق مَيڏے ديان ڳالهِين سَيِيئي، سٹن سَڀ سِيالِين.
کُهه کيڙيان ديان پَٽ ديان سَوَڙين، ساڙ گهتان سے نِهالِين.
حال مَيڏا تا اِهو جيها، نال تَيڏے ڪِيوين جالِين.
"سَچُو" سرِ تے عِشق دے سِهرے، وسرِ ڳَيم ٻيان چالِين.

ڪافي ٨١

چيرے والے يار دا نوڪر تيسان... نوڪر تيسان، ڪلنگي والے يار دا!

ٻيان ڳالهِين سَڀ دوستي ٻاجهُون، سَنيّان سَڀ سَنيسان.
دامَن سجٹان دا دست آساڏے، اور نہ ڪنهن دي ٿيسان.
زهر دي گهنڙي دست ماهي دے، بِسم الله ڪَر پيسان.
نال سُهٹے دے "سَچُو" سائِين، نِينهڙا نِينهن نِبيسان.

ڪافي ٨٢

ڪَلنگي والا يار...
شالا جِيوين، لَک ٿِيوين! يار سَدا چُڳ جِيوين!

مُلک تُساڏے، مِلک تُساڏي، ڪِيا جو تَخت هَزار!
سَڀ سيالِين تَين تَون صَدقے، ڪِيتے هِير نِثار.
مَين تا ڪوجهي ڪَملي ڪالي، تون صُورت دا سِينگار.
"سَچُو" نِماڻا در تَيڏے تے، روندا زارون زار.

ڪافي ٨٣

يولڻ سائين، نَهِين دليان ڪَنون دور، وو رانجهن سائين!

لنوّن لنوّن دے وچ ماهي وَسدا، نَيڻا دے وي حضور.
هر دم حاضر ناظر هيئِين، يَڪ مُو فرق نہ مُور.
ڏس اِهوئي هادي والا، نُورٌ عَليٰ نُور.
بات بِرهہ دي آکڻ مُشڪل؛ "سَچُو" رهڻا صبور.

ڪافي ۸۴

پاس ڪيڙے ڪُون جو ڏيسِين، رانجهو سَت گهتيسِين.

اِها نصيحت سُڻ اساڏڙي، پِيڙيان دي نگري جے وَيسِين-
يار ڏوراپے ڏيسين.

ٻاجهون دلبر ڪائي ساعت، اوران دے نال آليسِين-
سُهڻا دور سَتيسين.

رانجهے ڪُون تحقيق جاڻين، پچے ڪَر وال وَليسِين-
ماهِي گولا سَڏِيسين.

رانجهے دے طرفون طعنے تُهمت، سارے جهنگ دے جَهليسِين-
آپے هَٿ گهَتيسين.

هَٿون ماهي دے سُڻ "سَچُو" مِيان، پيالا عِشق پليسِين-
يار پِي آپے مِليسين.

ڪافي ٨٥

هِڪ رانجهو اساڏے نال، ڪيڙا ڪِيا ڪَريسي، ميان!

ڪڏان لاڪُون ناق پيا هے، ويڙها پاڙا مَيڏے خيال.
غرض اساڪون لوڪان دي ڪيهي، نال جاني ساڏي جال.
نال اساڏے سٽو سئيان، گجهي رانجهو دي ڳال.
رانجهو دے ڪارڻ ڪيئي سِڪديان، نا هِڪ مَين هير سيال.
ڏون ڏون بَيعان ڪيهيان ڪَريندئين، وو هڪا بَيع بَحال.
”سَچُو“ نہ حاجت عَرض ڪَرڻ دي، مَيڏي نَهين ڪائي مَجال.

ڪافي ٨٦

رانجهن ڪِيُون چَرلايا!... اڪين اساڏيان راهہ پَليندیان.

اَڪِن سيالِين، ”رانجهن سائِين- چت تُسان تون چايا!“
تُسان باجهُون گذر جو وَيندا، اُهو سو ڏينهن اجايا!
طَرفون تُساڏے ڪڏان سَنيها، اسان ڏهِين نَهِين آيا.
اِينوين سٹيوسے ”جَهنگ سِيالين، هويا رانجهن دا رايا.“
”’سَچُو‘ سائِيان نُون ياد ڪَراهين“- اِهو سَچڻان فرمايا.

ڪافي ٨٧

جادو لايا، جادو لايا... بِيبا، اُنهان رنگ پَريان!

عِشق مارے عاشقان نُون، اشڪار، هوۓ هوۓ؛
درد ڈایے [illegible] وُتوتا، روز شب تار، روۓ روۓ-
بِيبا، يار دل دا ڈايا!

شمع حُسن تے عشاق جيوين مَر سڙن پَروانڙے؛
راتيان ڏينهان گڙ رهئيے، معشوقان در ديوانڙے-
بِيبا، موت پاس ڪڙوتا!

عِشق بازي هے سب، جان بازي پاوڻا؛
عِشق دے مَيدان وچ، سِر ڪات تے پچے اَوڻا-
بِيبا، پَندّ هے اَڙانگا!

مَين پُچيا سُهڻے يار ڪَنُون، "تَيڏے طَرف ڪيڪَر اَوڻا!"
اِها تي وَلاڻي يار ڏهُون، "جهنگ چوڙ ڪے وَل نہ جاوَڻا"-
بِيبا، ڏک ڏِسيندا!

ڈايے چالے سُهڻيا دے، ڳَل گهتن سونے هار؛
ڪَنڌي چَناهہ دے گڙ رهيان، جوڳي ڏيک رانجهُو يار-
بِيبا، ڀهُون اَزيان ڪردا!

ديس اپڻا چوڙ ڪے، هُڻ يار چليا پَرديس؛
هِجر تَنهين دے مَينُون ماريا، ول آوے شالا ديس-
بِيبا، رب اَڻ مِلويندا!

جوڳي زلفين والڙا، ويڙهے ساڏے وَل آندا جي؛
پُڇو مَين تَون حال حقيقت، روح ميڏے نُون [illegible]ندا جي-
بِيبا، اکين [illegible]ال مَريندا!

ديدان نُون اج عيد هوئي، جو ٿيا حاصل ديدار؛
گهر "سَچُو" دے گهر جو آيا، چوڙ ڳيا آزار-
بِيبا، دل خوش هوئي!

ڪافي ٨٨

مَين بَندي هوئيان ني يار تَيڏي... شالا جيوين، وے يار!

نال اساڏي وے رانجهن محبت لايوئي، اگ اَندر وچ وي اَڻ جَڳايوئي-
هُڻ نہ پُڇدئين ڪِيوين، وے يار!

جهنگ سيال پي رانجهن تَين تَون صدقے، راج کيڙيان داني پولڻ هويا ردڪے-
مَينُون پانوين اِينوين اِينوين، وے يار!

وِهڻ ديان وَنّيان وے رانجهن سانون ڏيندئين، نال ٻنهان دے ٻهُون هسيندئين-
مِلڪ "سَچُو" دي شَکَل ٿِيوين، وے يار!

ڪافي ٨٩

مَين تا نالہ ڪَر ڪَر رهِيان... سانُون لِگڙا عِشق اَويڙا!

ساڏے حال دي خَبر نہ ڪائي، تُسان نال مَيڏے ڪيهي لائي!
ڪَيُون مَريندياندو تُسان سَنيّان!

هِڪو جيڏيان اسان تے هَسديان، رَل مِل هوڪے رانجهُو ڏسديان،
مَين تا حال ڪَنُون هُڻ ڳِئيان.

ڪِيتا حُسن آسانُون اُداسي، ڪَڏان رانجهُو مَين ڪَنے اَسي،
جنهن دے ڪِيتے بيراڳڻ ٿئيان.

مَيڏے حال دا مَحرم نَاڪوئي، ڪنهن ڪُون اَک سڻاوان روئي!
مَين تا وَس اُنهان دے پئِيان.

ڪِيتِيان عِشق هادي دے اُليلان، اَوے، ڏيکے نہ ويل ڪُويلان!
"سَچُو" لحظے لحظے مَيـن تئِيان.

ڪافي ٩٠

رانجهے ديان رسوايان، سارا لوڪ اسان نُون ڏيندا.

جو ڪجهہ سانُون رانجهن ڪِيتا، سو وَل لوڪ سڻايان.
ڳجهيان بَرچيان رانجهو والِيان، ڪنهن نُون مَين وِڪلايان!
"سَچُو" سوَ لڪ طعنے تُهمت، چَشمان تے چُم چايان.

ڪافي ٩١

پلا آسان ڪَريسُون تَيڪُون، حيلے هَزارے وو هَزارے!

گھر اساڏے پي چوڙين وو، ندي ڪِناري هو ڪِنارے.
تَيڏے ڪِيتے سِينگار ڪَردے ني، جهنگ سارے هو سارے.
تنهن ڪَنُون پچے ڏوهين رل ڪَر، وَيسُون تخت هَزارے هو هَزارے.
راج سِيالين درست چوڙيسن، "سَچُو" فقير بيچارے هو بيچارے.

ڪافي ٩٢

پار چَناهہ دے سٹو سَنيّان، رانجهو سائين وَسدا وَسدا.

ڏيکڻ سيتي هر ڪنهن جائِين، ڪڙڪے اَپے هَسدا هَسدا.
آيا لمان يار آسان نُون، نِينهڙا لاڪے ڏَسدا ڏَسدا.
ڳالهين نال وے دليان سب ديان، اکين چاڪے گَسدا گَسدا.
سَيان نال وو هِڪو جيها، ڪِيُون وو "سَچُو" ڪَنُون نَسدا نَسدا!

ڪافي ٩٣

آوين تون ميڏے ڪول، وے... مَين تا مَردي هان!

تَيڏے ڏيکڻ ڪِيتے سُهٹا، لک لک حيلے ڪردي هان.
اسان تُسان وچُون وَهندي راوي، راتيان نديان تَردي هان.
سِيالين وچون ٻاهر پَئي آن، ٻانهي سو تَيڏے ٻر دي هان.
لا اُباليان يار سُهٹے ديان، ويک "سَچُو" مَين تہ ڏردي هان.

ڪافي ٩۴

مک مهتاب سجڻ دا سنيّان، گهونگهٽ وچ لڪايُس!

ڏونهين نور تجلّي ڏيندے، ڪيون وَت آپ ڇپايُس!
ظاهر باطن سوئي آها، بازي پيد بنايُس.
چشمان دے چمڪارے لڪدے، لاشڪ برها لايُس.
صورت وچون مورت بَڻ ڪے، "سَچل" نام سڏايُس.

ڪافي ٩٥

طبيب دلين دا پيارا! فرياد، وے ميان، سڻ حال، وے!

مَين تے رانجهن ڪوٺ اُساريا، هَنجهون دا وَت ڪيتم گارا۔
فرياد، وے مِيان، سڻ حال، وے!

ڪوٺ جُڙيا، بَرمدا هويا، چوڙ چُليا وَڻجارا۔
فرياد، وے مِيان، سڻ حال، وے!

مَين تے رانجهو ڪوٺ اِهين وچ، نينهن دا ماريا نعرا۔
فرياد، وے مِيان، سڻ حال، وے!

ڏينهان آوڻ تَيڏا ناهين، راتيان لنگهسون چارا۔
فرياد، وے مِيان، سڻ حال، وے!

"سَچُو" سَير تَهين ديا هويا، ڪيها محل مهارا!
فرياد، وے مِيان، سڻ حال، وے!

ڪافي ٩٦

ڪيها غرض پَيوئي، وے، آپڻا ديس ڇوڙيوئي!

خوشيان خُرميان ڇوڙ ڪراهڻ، ڏک قبول ڪِيتوئي.
شان شاهي دا گم ڪِيتوئي، جهونا بگل هنديوئي.
آئون هوڪر اِٿان جو آيون، رهبر عشق ٿيوئي.
تخت هزارے دا تون سائين، ڪِيُون ڪَر جهنگ پچيوئي!
درد هجر وچ سڙ مِيان "سَچُو"، ڪِيُون ڪَر آپ گهتيوئي!

ڪافي ٩٧

چيرين جو آچ چم چم لائي، يار ويکو رنگ لايا هے!

غمزے رمزے ساز ڪڙے ٿئے، ڳاوَڻ والے ڳايا هے.
منهن مهتاب ڪنون هے زيادهہ، صورت وچ سوايا هے.
شاهہ گداگر پير اميران، ڦير اِهين ڦتڪايا هے.
عِشق جنهان دے اندر وَڙيا، نظر تنهان نُون آيا هے.
رانجهن سائين جاءِ جوڙائي، وچ "سَچُو" تہ سمايا هے.

ڪافي ٩٨

هڻ ڪِيُون ڪِيتي هيئي بے پرواهي!

عِشــق تہ تَيڏے صبر وِساريا،
خوني خـنجر پيرڪے ماريا -
شاهد هے سارا جڳ اِلاهي.

آپ ڪَنُون چا دور ڪِيتوئي،
دل اساڏي چا چور ڪِيتوئي -
من تيڏے وچ اصل دي آهي.

دامن تيڏڙے آ ميـن پـئيان،
هوش عقل ڪنون هُڻ مين ڳئيان -
بخـش گـناهہ اساڪون ماهِين!

در تَيـڏے تے لڪيـن سوالي،
گل وچ پهريم پهرڻ والي -
"سَچُو" جيهے تَيڏے لڪين سپاهي!

ڪافي ٩٩

ساڏيان زاريان، وے نال ماهي دے، زاريان سو واريان!

حسن تيڏے ديان چُلڪان چڑهگيان، بيحد بحريان باريان.
اکيان تيڏيان ماس يتيمان دا، ڪَرديان نت نهاريان.
مويان نُون ڪے مار نہ پيارا! تيڏے نيڻان دي مَين ماريان!
برهہ تُساڏے دل ٓاساڏي تون، سنيّان وي سپ وساريان!
زلفان تيڏيان سياهہ سنهاريان، ڳل "سَچُو" دے پَيان ڳاريان.

ڪافي ١٠٠

ڪيهے ڳالهيون چِر لايوئي! مَيڏي دانيان، وے
ديس اساڏے الله آٹيسي!

ڏيک اساڏے عيبان ڏهون، چت اسان تَون نہ چايوئي!
اوگڻ مَيڏا سُهڻا سائين، ڏيک نظر ڪوئي اَيوئي!
سُهڻا، ساڏا موک سيوئي، ورهہ دي واٹ وَڏايوئي.
جو ڪجهہ اکيوئي سٹيا مَين اهو، سوئي اصل آزمايوئي.
وچ هزارے خبران پيّان، ويڙها "سَچُو" دا وَسايوئي.

ڪافي ١٠١

خوش تون سدا هووين، يار، سانون ڀهون پاوَندائِين!
قدمان اُتون صَدقے مَين، اگڙ اساڈے جڈان آوَندائين!

هويان مشتاق مَين طالب ديدار دا۔
خوني اکيان دے نال، مارکے وَل جاوَندائين.

جوڳي ٿي ڪَر اَيون، پڳويان بگليان پهرکے۔
وَنجهلي وَڄاڪے روندا، هر کهين ڳلي ڳاوَندائِين.

عقل شرم هوش ڳيا، دل ڪُون ٿئي ديوانگي۔
مَين ڪَنے وو عشق ديان، فوجان پڇون لاوَندائِين.

"سَچُو" هے مشتاق تيرا، طالب هڪ ديدار دا۔
تنهن دي ڳلي ڪيون، وے يار، ڦيرا نهين پاوَندائِين!

ڪافي ١٠٢

لڳيان هڻ لڳيان، اکيان تين نال.

سڀ سياليان، وي، برهه تيڏي کنون،
پڳيان هن پڳيان.

نال تيڏي، وو ڳالهيان ميڏيان،
اڳيان هڻ اڳيان.

سر تي ڳنڍيم، وي، ماهي واليان،
سڳيان هڻ سڳيان.

نينهن ديان نوبتان، دل اساڏي تي،
وڳيان هڻ وڳيان.

عِشق جنهان نون، "سچُو" اهي ئي،
ٺڳيان هڻ ٺڳيان.

ڪافي ۱۰۳

اکیان لڳیان رانجھو دے نال، نال رانجھو دے اکیان لڳیان.

مَین تہ رانجھن دي رانجھن مَیڈا، چوڙ کیڑا ھُڻ پڳیان.
نال رانجھو دے مَیڈیان ڳالھین، اصلون ھوندیان اڳیان.
روز ازل دے رانجھو والیان، سر تے ڳتڙیم سڳیان.
سبِ سیالِین وچون مَین ھِکا، عشق رانجھو دے لڳیان.
سڻ وے "سَچُو" اُھو رانجھن ھرجا : برھہ کریندا ھے نڳیان.

ڪافي ۱۰۴

یَلا یَلا، لائي لائي،
مَین نال لائي... سُھڻے یار وے میان، لائي- سو ڈاڍي لائي!

طرفون سجڻان دے میان طرف اساڈے، پاچي سا برہ دي آئي آئي.
سارے جھنگ تون دلڙي اسان پيي، روز ازل ڪَنُون چائي چائي.
ڳالھہ اِھین وچ ماوان پیٹان، وِیر نہ تیسن پائي پائي.
"چوڙ ھزارا سو رانجھو آندا"، اِھا مَین سُٹدي اَن وائي وائي.
اَگ عِشق دي سینے اندر، یار "سَچُو" پڙڪائي پڙڪائي.

ڪافي ١٠٥

پَلا پَلا ڇَهيندا... اسان نون نہ ڇوڙيندا، هو ڇوڙيندا!

”ڏونهين رل ڪر چلون هزارے“، اِها تہ ڳالهہ ڏسيندا ڏسيندا.
جهنگ ديان ڳالهين ڇوڙ اٿاهين، اڳون تہ ڪَون پڇيندا پڇيندا.
”اِٿون جو وَيسون وَل نہ آسون“، اِهو سو ٻول ٻوليندا ٻوليندا.
”جهيڙے جهڳڙے تَون چِٽ پَيو سے“، اِهے دلاسي ڏيندا ڏيندا.
”اسان ٿُساڏا ديس اهوئي“، ”سَچُو“ سو ديس وَسيندا وَسيندا.

ڪافي ١٠٦

جهنگ ڪَنون مَين چِٽيان، نال سُهِڻے دے مَين جالان.

ٻن ڪيڙيان دے طول وهاڻے، بَٹ گهتان مَين نهالان.
آپون جاٽي ظاهر ٿيسِن، ڳجهيان تَيڏيان ڳالهان.
عِشق اساڏے پاڳے آيا، نہ تہ ٻيان پِي سو سِيالان.
عِشق ٿُساڏے زوران زوري، خوب ڪيڏايان چالان.
”سَچُو“ سَنيالان ڪَچے والے ديان، نت نت ڪران نالان.

ڪافي ١٠٧

لڳا عِشق مَين تہ هڻ چڪ رهيان،
انهان سيالان دي وو صلاح ڪنُون.

سَنيّان، سڻو سيپئي، رَل مِل رانجهو،
اَسِي سو ساهہ پَساهہ ڪنُون.

جے مَين تون پچو تڪرار تيوے۔
ساري ڳالهہ حاصل ويساهہ ڪنُون.

ملامت چاوِن سر موڙ ڪڙِن،
اِهين عالم دي وَهہ واهہ ڪنُون.

”سَچُو“ سر هادي والا حال جُهليا،
گوشہ گهِن ثواب گناهہ ڪنُون.

ڪافي ١٠٨

مَين ماهي دي مستاني، وَسدا دل وچ دلبر جاني.

برهہ دے غمزے سوين هزارين، گهتيوئي مار اِخواني.
عاشِق هووين تا سر ڏيوين، ڳالهہ هيئي مرداني.
دائم دل وچ پاوين جهاتي، رمز لهين روحاني.
چاڻ ”سَچُو“ بِن عِشق رانجهن دے، ڏوجهي سڀ ناداني.

ڪافي ١٠٩

ڪهين تي نہ يارو، اهو ساڏا اعتبار!

جيڙهيان ڳالهين چوکيان چوکيان، تيوسي تنهان تون پچ بيزار.
چاڻ رهيوسي نال يقيني،اهو سڀ هي گرد غبار.
اهين ڳالهون جڏان تڏان، ويسون تخت هزار.
لوڪان وچون ڪوئي هڪ چَيسي، برهي والا بار.
”سَچُو“ شبهہ شڪ پَنيوسي، ”لاسيف اِلا ذوالفقار“.

ڪافي ١١٠

آپي محرم هويا مِهين دا، آپي محرم هويا شه جي.

نہ مَين ياران نال ياري جو لائي، نا مَين عِشق ڪمايا شه جي.
نا مَين وچ تماشي آئي، نا مَين پير چلايا، شه جي.
نا مَين اٽان سينڌ ڳنڌائي، نا مَين ڪوئي چٽ لايا، شه جي.
نا مَين شه دي ڪول جو بيٺي، نا مَين سهرا ڳايا شه جي.
”سَچُو“ دا سر تَين تَون صدقي، رهبر راز بتايا، شه جي.

ڪافي ١١١

سڻو سنيّان، وو، سانون نهين ڪيڙيان دا خيال.

مَين تہ رانجهو دي آهي، رانجهو مَيڏا حال.
ماهي يار دے ڪيتا آسانون، نينهڙے نے نهال.
"سَچُو" ساڏا سُهڻل سائين، لهسي سار سنيال.

ڪافي ١١٢

رانجهن چاڪ سڏايا...
ڪنهن نون ڪوڪ سڻاوان!

عبرت وچ اِهين دے اَهُس، جنهن تختون جهنگ پچايا.
آدم دا ڪر جوڙ آئينہ، آپ ڪُون ڏيکڻ آيا.
آها شاهہ، ٿيا وَت چاڪر، اِهو تنهن هنر هلايا.
بازيگر ٿي بازي ڪيڏے، بازي سيل بنايا.
ظاهر باطن اِسم آهين دا، ڪيتس ڪونہ ڪنايا.
سمجهہ "سَچُو" هرهڪ وچ سائين، جنهن ڏيک تماشا لايا.

ڪافي ١١٣

جڏان سمجهہ پئي هے دل ڪون، تا اے جگ سارا، مَين ئي.

جهنگ سيال پي سير اساڏا، تخت هزارا، مَين ئي.
هرڪنهن طرفين ويک وَڇايا، عِشق نغارا، مَين ئي.
محبت دے ميدان دے اندر، ماريا نعرا، مَين ئي.
دل وچ ٿمان عشق مچايان،هان نت چمڪارا، مَين ئي.
ڏوهان جهانان دے وچ "سَچُو"، هان بيچارا، مَين ئي.

ڪافي ١١٤

مَين نال تُسان ڪيهي لائي!...
فرياد وو ميڏي رانجها!

اسان نماڻيان ڪنون سُهڻا سائين، ڪيون، وَيندئين چت چائي!
نهين تُساڪون نال اساڏے، واجب بيپروائي.
پانوے نہ تيڪون ڳالهہ اساڏي، جا ڳالهہ ميڏي تن تائي.
حال اساڏا ڏيک ڪراهڻ، اوَ ٿيوين ڏک پائي.
طرف اساڏے ڪڏان نہ پَنيوئي، يار ڪتابت ڪائي.
راتيان ڏينهان تَيڏے آهي، وات "سَچُو" دے وائي.

ڪافي ١١٥

آدب نال آليسان...

هوسان مَين رانجهو دے نال!

بن ڪيڙيان دے طول وهاڻے، پلنگين پير نہ پَيسان.
مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪيڙا گهول گهتيسان.
پار دریاهون جهوڪ رانجهن دي، ٻانهڙو تر تر وَيسان.
جنهن تڙ رانجهو منجهيان چارے، تنهن تڙ باغ بڻيسان.
هڪ دل آهي رانجهو نِيتي... ڪيڙيان نون ڪيا ڏيسان؟
سُهڻي صورت يار "سَچُو" دي!... ڪنهن ڪون ڪوڪ سڻيسان!

ڪافي ١١٦

يار جاني ڙے يار جاني، وَل آسان ڏهين پالِين!

تَيڏے طرفون طعنے ڏينديان، سانون سڀ سيالِين.
نال آساڏے، دلبر سائين، ڳجهيان تَيڏيان ڳالِين.
مهر پوويئي يار پيارل، نال آساڏے جالِين.
نال "سَچُو" دے جو ڪيتوئي، قول آهو وَت پالِين.

ڪافي ١١٧

چوڙ ٻاٻاڻي شاهي، وو،
مَين وَطن رانجهو دے وَيسان!

هَتڪے هوڙے ٻاٻل پائي، مَتيان ڏيوے سانئون مائي-
ست ڪيڙے، ٺيسان راهي، وو!

سَڀ سهيليان مل ڪَر آنديان، تي ايلازي پلوُ ڳل پانديان-
”ڳِهن متيان، تي ڏاهي وو!“

اوران دے نال ماهي ڪيون مَنان، طرف رانجهو دے عريضيان پَنان-
گهن ڪے قلم سياهي، وو.

”سَچُو“ دي دل ٿئي اُداسي، بيوس هوڪے رهے سناسي-
اَصل ڪنون اِينوين آهي، وو.

ڪافي ١١٨

تُون تا آ وَسُ ساڏے ويڙهے... سُڻ وے ميان رانجها!

دوست آسان ڪَنُون دور نہ جاوين، ٻهہ نَيڻان دے نيڙے.
ڪيڙيان دي نگري ڪَنُون توبهہ هوئي، لٿے اسان تَون جهيڙے.
تُون تا مَيڏا مَين تا تَيڏي، گهول گهتان سَڀ ڪيڙے.
عِشق تساڏے ڪيڏي ڪِيتي، لهہ پئے سنڌے سيڙے!
سدا هووين تُون نال ڪرم دے، دوست ”سَچُو“ دے ديرے!

ڪافي ١١٩

ڪِٿ بابل تے ڪٿ مائي... سنيّو ڙي، مَين تہ رانجهن دے لڙ لڳيان!

مَين تے رانجهن هڪ ٿِيوسے... ڪيڙيان نال جدائي.
ٻيلے وَيسان رانجهو والے، چوڙ ٻاٻاٽي شاهي.
ٻي هرڪائي ما پِيو جائي، هير عشق دي جائي.
"سَچُو" اَڪے سوز ماهي دا، ڏيندا عِشق گواهي.

ڪافي ١٢٠

پئي آن وچ گمان...
رانجهن ڪنهن نہ لکيان سنيّان!

وچ لباس چاڪان دے آيا... پُل گئے نادان.
جنهان سهي شه رانجهن ڪيتا، ڪوڙين ٿئے قربان.
"سَچُو" نام تريونے ڪيها، آپے آپ زبان!

ڪافي ١٢١

اي چا ڪرو سماءِ...
سيوئي رانجهن هويا!

سهس هزار زبانان دي وچ، آپڻا رڪيس آلاءِ.
هر مظهر وچ ظاهر هويا، ڪيا وَت شاهه، گداءِ!
ڪتي دلق درويشي پهري، ڪتي او آمراءِ.
"آنَاالحَق" اوڏاهون آوي، "سَچُو" وچ صداءِ.

ڪافي ١٢٢

پَلا پَلا چايا چايا، مهڻا چايا چايا...
وي پرديسي يار دا!

ساري جگ ديان بديان چاتم، رانجهن نال نينهڙا لايا لايا.
رانجهن سائين وي تخت هزاري دا، پيچ پيچ جهنگڙا آيا آيا.
راڄ سيالين دا دل دا ڏايا، مينون سو نينهن نِوايا نِوايا.
بابل وِير ته نال اساڏي، جهڳڙا ڪرڻ آجايا آجايا.
سر اساڏي تي رانجهن سائين دا، يار "سَچُو" بيلي سايا سايا.

ڪافي ۱۲۳

مَيـن ڪنے جالِين، وو سهڻا پَرديسيـڙا!

آسان نماڻيان تَون نانءُ سائين دے،
وَرق وچوڙے دا والِين!

طعنے تهمت تَيـڏے طرفون،
ڏيوِن سَپ سياليـن.

دل مَيڏي ڪَئون وسر نہ وَينديان،
ڳجهيان تَيڏيان ڳالهِين.

آوين تُون پـيارا اڱڻ آساڏے،
حرف هـجر دا تالِيـن.

در تَيـڏے دا "سَچُو" آهـا،
آهو اپڻا سگ سنيالِين.

ڪافي ۱۲۴

مَين تا رمزان والے دي آهي، وو!

مَين رانجهن دي رانجهن مَيڈا،
نال ڪيڙيان دے ناهِي.
رانجهے نُون ڪوئي آک سُڻاوے،
"اج ڪيڙيان دي جج آئي"!
ڪيڙيان دي ساري نگري نُون،
شالا آوے سگها تباهي!
نال ماهي دے وَيسان "سَچُو"،
چوڙ ٻَباڻي شاهي.

ڪافي ۱۲۵

سانُون نينهن نياوَڻ آيا...

لاغرضان دے نال ني آپڻا، وے!

روز ازل دے نال ڏاڍے دے، مَين تا نينهڙا لايا.
سهج ڪنون عَين آپڻے سر تے، وِرهے مينهن وسايا.
جِي مَيڏے وچ جيڏيان، محبت مچ مچايا!
"عِشق اڙانگا، تِلڪڻ بازي"- "سَچُو" سچ الايا.

ڪافي ١٢٦

يار دے ڪيتے جوڳڻ ٿئي آن...

حال برهہ دا سڻاوان ڪيها!

غرض لوڪان دي ڪيهي ميڪُون، دست سجڻ دے پئي آن، پئي آن.
ڪرين نصيحت ملان نہ مينون، عِشق هادي دے لئي آن، لئي آن.
آکڻ اساڈا رک نہ دل تي، مَين ديواني ٿئي آن، ٿئي آن.
وَس اساڈا ڪوئي نہ آها، هوش ڪَنون مَين ڳئي آن، ڳئي آن.
مهڻا تَيڈا مَشرَ هويا، سڻ رهيان سَڀ سنيّان سنيّان.
"سَچُو" قناتان يار سجڻ ديان، اوَ نَيڻا تے نيّان نيّان.

ڪافي ١٢٧

نور پريا رخ پيارے دا... الا، پيارے دا، دلدارے دا!

مَين نماڻي هير چڱي، تُون صاحب تخت هزارے دا.
سُهڻا مَينون اِينوين پاندا، جيوين گل هزارے دا.

وڏڙے ويلے جو شاهہ مليا، ٿيا سبب سَتارے دا.
مستان نُون سرمست جو ڪيتوئي... "سَچُو" ڪَون بيچارے دا!

ڪافي ۱۲۸

سانون رهڻا ديس تُساڏے...
نال هادي دے رهڻا.

دونهان پاڪے در تَيڏے تے، ميان، ٻول ڪے ٻانهپ ٻهڻا.
طعنے تهمت سب لوڪان دے، سر تے سارے سهڻا.
گلا غيبت نانءُ تَيڏے دي، ميان، خاص ڳلے وچ ڳهڻا.
ساهه "سَچُو" دا تَيڏي امانت، روز ازل دا لهڻا.

ڪافي ۱۲۹

هَئے وے سَنيّان، ويل اِهائي... گنر ڳئي رات سيائي!

دوست مظاهر دے وچ آيا، آپ ڪنون چا آپ لُڪايا؛
رنگان وچ ڪوئي رنگ چپايا، وُه، بازي جو يار بنائي!

واهه جو ڪيها پير بنايس، تعجب جيها رنگ رَلايُس؛
شاهه آها، هُڻ چاڪ سڏايُس، پير حقيقت اِها سمجهائي.

جيڏے ڏيڪان تيڏے ماهِي، ذات صفات جو هڪا آهي؛
گم ٿئي اُتِ شاهنشاهي، اندر ٻاهر اِها وائي.

عِشق گهمائي آڻ مُنادي، اوئي غم هے اوئي شادي؛
مرشد عبدالحق مَيڏا هادي، رمز "سَچُو" ڪون اهِين لائي.

ڪافي ١٣٠

دلبر دي دلبريان ڪارڻ، اے من مَيڈا بريانی!

آيا ھے نماز دا ويلا، مَنجھيان مَليا ھے جو ٻيلا؛
مَين تے ماھِي دا ھُڻ ميلا، لوڪان ليڪے ٿريا ني.

گھوگھِن مَت مَنداٿي مَنيان، طعنے ڏيون سپے چَنيان؛
گھول رانجھن تُون سپے گھنَيان، جس ويلے ڪَنيان چڙيا ني.

”سَچُو“ سور سنيال ڳتوسے، وَل وَل آپڻي جان ڏتوسے؛
نعره جڳ وچ نينھن ماريوسے، صاحب سودا سِردا ني.

ڪافي ١٣١

سَنيّان، مَيڈي دل تے، ماھي ديان جھوڪان!
عجب تماشا يار مَيڈے دا، آوَ لڪا وچ لوڪان!

لنوّن لنوّن دے لڳ جو رھيان، ناز پرئے ديان نوڪان.
طرف تُساڈے جھنگ سارے ديان، چُم چاتم سِر ٿوڪان.
روز ازل ڪَنُون سِر ”سَچُو“ دے، محبت لايان موڪان.

ڪافي ١٣٢

رانجهن چاڪ ٿي آيا، سو الله ملايا...
مَين واري، وے الله ملايا!

تخت هزارا چوڙ ڪراهڻ، تنهن تا چاڪ سڏايا.
ڪِٿون آڪر ڪِٿے نينهڙا، نال آساڏے تنهن لايا!
پڳوے ڪپڙے پهر ڪراهڻ، برهے دا مينهن وَسايا.
مَين تا صدقے تيوان تنهن تَون، جنهن "سَچُو" نانۂ سڏايا.

ڪافي ١٣٣

ٻنهان ڳالهيان تون هڻ ڳئي آن... سَنيّان وے مَين ٻنهان ڳالهيان تون.

ورد وَظائف وے ست گهتيوسے، دست برهہ دے مَين پئي آن.
تُسان سيالين وے سپ سياڻيان، مَين هڪ ديواني ٿئي آن.
يار دے پچے وے، سڻ ميان "سَچُو"، مَين راهان دے وچ رئي آن.

ڪافي ۱۳۴

سانُون عِشق لڳا، يار پيارے دا... سانُون نيٹين ڦوت نظارے دا.

سُڻ آوازان عاشق جهلِن، نوبت نينهن نغارے دا.
هير نماڻي جهنگ دي جَڻي، رانجهن تخت هزارے دا.
ٻنهان لوڪان نُون اجل مريندا، عاشق قتل نظارے دا.
"اَلفَقرُ فَخري وَ الفقر مِنّي" وَت ڪيها ڪم پسارے دا!
اکيان نال جو عاشِق ماريوئي، وَت ڪيها ڪِيس ڪٺارے دا؟
"اَينَما تُولّوا فَثَم وَجهُ الله" تي گولا اهين اشارے دا.
"سَچُو" سنيها ڪِيڪَر پهچے، نهين سو ڪم هرڪارے دا.

ڪافي ۱۳۵

چرخے چت نا لڳدا...

هُڻ ڪيوين اُتڻ آوان، سَنيّان!

سَهج ڪنون مَين سر تے چايا، مِهڻا سارے جڳدا.
مَين رانجهن دي رانجهن ميڏا، ڪيڙا وَت ڪيون وڳدا؟
تانگهہ ماهي دے نال اساڏا، اے تُن سارا تڳدا.
مَين تا تيڏے در دا بردا، آهِس عاشق اڳدا.
رمزان نال "سَچُو" يار سُهڻا، دليان پرايان ٺڳدا.

ڪافي ١٣٦

دور ڳئي دلگيري... رانجهو اساڏے اگڻ جو آيا.

مَين نماڻي قران ديواني، هڻ ڀهون ڏٺس دل ڏيري.
ڏيکڻ نال رانجهو دے سَنيّان، هوئي ساهہ سُڏيري.
اهين تَون ماهي مهر نہ لاهين، جو تَيڏے برهہ لڳيري!
وچ تہ "سَچُو" دے تُون هي وَسدا، تُون هي ڳيون دل چيري.

ڪافي ١٣٧

ڪيسا بانورے رنگ بنايا هے! ڪيسا رانولے رنگ رچايا هے!

اِهوئي جوڳي ڪلنگي والا، ڪهڙے ديسون آيا هے!
ڪيڏون آندا، ڪيڏون جاندا! انگ ڀڀوت رمايا هے!
ياڻ مَليندا وَتدا روندا... آک ڪهين دا وَت چايا هے!
مَين نہ جاڻان ڪَون ذات دا، آء "سَچُو" نام سڏايا هے!

ڪافي ١٣٨

ٻلا وے ميان رانجها! آوين آوين، ساھ سيباوين!
سدا تُون هووين نال اساڈے، الا ميان... وَل نہ پچون تے جاوين.
نانءُ سائين دے اگڻ اساڈے، الا ميان... سگهڙا آء ڦيرا پاوين.
جهنگ سيال نهين جو پاندا، الا ميان... هڪ تُون سانُون پاوين.
برہ تُساڈا "سَچُو" چايا، الا ميان... تُون ٻي "سَچُو" ڪُون چاوين.

ڪافي ١٣٩

جهنگِ سدا خوش هوسون، سهڻيان دے نال!
نانءُ سائين دے سُهڻا سائين، وَرق وچوڑے دا وال!
حيرت دے وچ پئے ڳيوسے، ويک چاڪان دي چال.
اوڙے پاڑے "چَرِي" آکن، پئے ڳئي اين کهڑے خيال؟
عمر سيائي يار "سَچُو" دي، برھ ڪيٹس برحال.

ڪافي ١۴٠

مَين تا تَيڏڙے نال - رانجها وو ...

ٹون تا تخت هزارے دا سائين،
مَين جٽي هير سيال.

چوڙ کے ديس چَوياري والا،
آوَ آسان گڏ جال.

تَيڏے ڪيتے بَسمِي ليسان،
پئيان اِهين خيال.

ڪنهن دے نال ڪران وو سنيّان،
عشق دي ڳوڙهي ڳال؟

اِتلے ڏينهن ڪيون چا وساريوئي؟
آپڻا "سَچُو" سگ سنيال!

ڪافي ١٤١

سُهڻے واليان ڳالهِين، ڪنهن نُون آک سُڻاوان مَين، وو!

مَين آياڻي نينهن ڪيا جاڻان، آوَ هادي مُڙ ڀالِين!
ريس ڪريندِيان مَين نال، سائين، سنيّان سڀ سيالِين!
”سَچُو“ تيڏے در دا سپاهي، نظر ڪرم دي ڀالِين.

ڪافي ١٤٢

مَين تا آپ مستاني هو رهي... هُڻ نال سنيّان آکان حال ڪيها!

ماهي يار محرم مَيڏے حال دا، مَيڏا ڪم اوران دے نال ڪيها!
سُڻو سڀ سيالِين وو ڳالهه مَيڏي، رانجهو يار باجهون مِلڪ مال ڪيها!
ماهي چاڪ مَيڏي دل لُٽ نِيتي، تُسان ڪِن ڪيڙيان دا خيال ڪيها!
جنهن دي روز الست مَين هو رهي، تنهن دي اُهِس، ڀيا وو سيال ڪيها!
مَين ڪَون، جو تَيڪون ڏورا پا ڏيوان! سُڻ يار مَيڏا هے مجال ڪيها!
وَل آکان لُٽيجِين تُون هڪو ميڪون، مَيڏا ٿِيوے اِتان اقبال ڪيها!
مهر نال پڇين جے تُون آپ مَيڪون، ”سَچُو، آک تَيڏا هے سوال ڪيها!

ڪافي ١۴٣

رانجهو دے ڪيتے پهون پاندا، مهٹا يار دا... پلا ڪلنگي والے دا!

ويلے صبح دے ندي ڪنارے، وَنجهلي سو چاڪ وَڄاندا.
اگڙ آساڏے جوڳي هوڪر، ڪڏان ڪڏان اُهو آندا.
لوڪان ڪَنون چوري چوري، ڳجهڙي سو جهاتي پاندا.
چال حُسن دے نال موئي ڪون، مارڪے وَل وَل جاندا.
زوران زوري نال "سَچُو" دے، رمز نَيٹان دي سو لاندا.

ڪافي ۱۴۴

ڪر ڪيئي ساتي، وو، سجڻان ديان مٺيان ڳالهين، وے!
نال اساڈے تي چار گهڙيان، ڪے آکے جالين، وے!

فوجان حُسن ديان چڙهيان سر تے،
طرحين طرحين عِشق ديان چالين، وے!!

هِن لکين طالب ديدار آهين دے،
رانجهو هڪ تہ ڪڙيان سو سيالين، وے!

رل مِل سنيّان رانجهو ڪيڈے،
ندي دے ڪنارے ٺيان ٽالهين، وے.

يار دا خيال هڪ رک، جے تون عاشق هيئين،
دل تون غير دے خيال سڀ ٽالين، وے

”سَچُو“ اِهين راه وچ جان جُٺ سڀ ڳالين، وے.
ڪوڑے قاضي دے ڪاغذ تے مَسلے،

ڪافي ١٤٥

مَين موئي هوئيان يوليا... يوليا، تُون نا چِر لاوين!

جِيندا هووين يوليا، تيري بندي هوئيان؛
اِهين جڳ سارے دے وچ، تَيڏے نال پوئيان-
جِيندين تائين يوليا، ڀهون من پاوين!

آهان دانهان ڪرڪے يوليا، ساري رين وهائي؛
تين بن ڪتان ڦردي، وَتان مَين تہ وڳائي!
آوَس ويڙهے يوليا، دور نہ جاوين!

ٻَن وچوڙا گهوليا سُهٹا، آ مَيڏے گڏ جالِين؛
نال آساڏے تَيڏيان يوليا، منيان منيان ڳالهين-
آوڳڻ ڏيکين يوليا، چنڙا نہ چاوين!

ڏينهن گذاريوني مَين تَون پرے، پرڏيهہ وچ گهٹيرے؛
آوَ اوراهون مَين ڪن يوليا، وَج نہ هٹڻ پريرے-
مهر پويئي يوليا، ”سَچُو“ ڪَنے آوين!

ڪافي ١٤٦

سانون لايوئي تار ڍوليا...
تيڏي ننگر رهسان، تيڏا نوڪر رهسان!

ڪڙي ڪڙي ويکان مَين تيڏڙيان راهان، ڍوليا؛
قابو ڪيتوئي ساڏيان ٻيان ڪل واهان، ڍوليا۔
اگڻ تُون آوين ساڏے، روندیئان زارو زار، ڍوليا!

تَون بن ماندي رهنديئان، ساري ساري رينان، ڍوليا!
نماڻيان ديان سڪديان سدا، تين بن نينان، ڍوليا۔
مهر پوويئي سُهڻا، آوين ڪنهن وار، ڍوليا!

پيچ پيچ آندا رانجها راج ٻپاڻا ڍوليا؛
مُنهن آهين دا مينون، ڀون من ڀاڻا ڍوليا۔
سڀ سياڻين وچون ڪيئس، هير شڪار، ڍوليا.

آهين جيهاوے مَين تا ڪوئي نہ ڏٺا، ڍوليا؛
هُڻ تا مايا ميڪون، ڀون لڳا مٺا، ڍوليا۔
عشق دي خواهش ويکو، چوڙيُس تخت هزار، ڍوليا.

در آساڏڙے تے ڦيرا پاوَندا، ڍوليا؛
درد فراق ڪَنون، وَنجهلي وَڃاوَندا، ڍوليا۔
آهين دے آوازان سائُون ڪيتا بيقرارو ڍوليا.

حال آهين ديان خبران، آکان ڪَينون، ڍوليا!
چوڻڪ لايوئي سُهڻا آکے مينون، ڍوليا۔
هڪّے واري هرڪوئي مردا، "سَچُو" بار بار، ڍوليا!

ڪافي ١٤٧

سانئون لے چل نال، وو میان... جیئڑا نھین رھندا!

مَین تا تَیڏي میان اصلون اَھي، ٿون تا صاحب میان مَین سپاھي-
آءُ ھادي مُڙ پال!

نھین وَسیلا ڪوئي اسانئون، دامن لگڙي دا شرم تُسانون-
جیوین پانوین تیوین پال!

جھیڙا ڪیتا متران ڪیڏا، مَین رانجھن دي رانجھن مَیڏا -
کیڑا سو خام خیال.

رانجھن تخت ھزارے والا، چاڪ سڏایُس ھڻ چا نالا-
مَین تا ھیر سیال.

مَین تا تَیڏي بندي بَردي، پورھیا ڪردي، تَیڏے دردي.
جیھے تیھے حال.

"سَچُو" دے وچ سَھس خطایان، ٿون ھِین صاحب، بخش عطایان-
گھَن قلم، چا وال.

ڪافي ۱۴۸

چل تہ ويکڻ وچان...

مَيڈا رانجھن ندي دے ڪنارے!

هَتڪے هوڑے مول نہ رهسان، مٺّت ڪائي نہ مچان.

پُچيان پُوٹيان تاڑيان مُونيان، پھلے پيرے پچان.

"سَچُو" عشق الله دے ٻاجھون، ٻيان سي ڪوڑيان ڪَچان.

ڪافي ۱۴۹

محبوبان نے ميندي لائي وے... عاشِقان دے گھر رنگ، وے!

علم عقل ڪتّان ڪم نہ آيا، نينهن وچايا ننگ، وے!

چھُٽڪيا تير برهہ دا ڪاري، لڳا نينهن نِسنگ، وے!

سڪ واليان نُون خبر ڪيهي؟ ڏک چکايا ڏنگ، وے!

نال رانجھو دے روز ازل دے، قلم وَهايا انگ، وے!

هڪ دل آهي رانجھو نِيتي، مَين نهين ڪيڑيان دي مَنگ، وے!

"سَچُو" عاشق صد آفرين، ورهہ گھتيا هيئي وَنگ، وے!

ڪافي ١٥٠

ڪيڙيان نال گذاريم ڏينهڙے... هڻ ويندِيان رانجهن يار ڍهون!

مَين موئي دي دل شاد هوئي، گهُليا واءُ نئدا اُهين پار ڍهُون.
اِس جگ دِيان جايان چوڙڪے، رک ٽيان سچے اِقرار ڍهُون.
”توسين هينئان، سيے ات چاءُ تُون“: دير نہ پووے دِلدار ڍهُون.
ڪِتے تائين اِٿ مهجور هوسين، آيا پانڌي اُصل اُسرار ڍهُون.
پڳے شڪ ”سَچُو“ دے غير ڪنون، دل آپئي اعتبار ڍهُون.

ڪافي ١٥١

رانجهن ٿون پرچائِيـن...
ڪيڙا رنا تہ گهوليا، وو.

مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪيڙا ڪون بلائِيـن؟
لوڪان ليڪے چاڪ مَنجهين دا، رانجهن سر دا سائيـن.
نال رانجهن دے ڪيون نہ چراوان، مَنجهيان، ڪَٽيان، ڳائيـن!
ساھ ”سَچُو“ دا سهٽل ڪيتے، منگدئے ٻهون دعائيـن.

ڪافي ١٥٢

دليان ڪر متواليان، وے چل ڳيا تخت هزارے، بيبا!
مين ٿون سڀ سياليان، وے، هِڪوري ٿٽ پيان، بيبا!
ماهي ٻاجهون وو ڏکي هان مين، نت ديواني ٿيان، بيبا!
هٿڙے ڏوڪے وَل ڳيان، سڀ سَهيليان، بيبا!
حالُ اساڏے تے رو رو رهيان، ويکو سياليان، بيبا!
ڏاڍيان ڏاڍيان هويان عشق ديان، علاَحديان چاليان، بيبا!
اَنگ پَيُوت رانجهو يار دے ڪِيتے، مين لڳيسان، بيبا!
وَج هزارے ٻانهيان وانگون، پَلڙا پَيسان، بيبا!
بِرهہ تَڪبيران تکيان تکيان، ويکو اسان تے وَهايان، بيبا!
ساڏے سِرتے اَک "سَچُو"، اِهے ڪيڏون ايان، بيبا!

ڪافي ١٥٣

نِت نِت پُڇديـن، سهڻا سائين، ساڏڙا حال نرے نرے!

رانجهن سائين چا ڳل لائين، ڪيڙا ٿيوے هُڻ پَرے پَرے.
عشق لڳا هُڻ دعويٰ چُڪ پئي، ڪيهے ڪيهے وَت شرے شرے!
عشق واليان تے جو طعنے ماري، "ڪِيدو" اُهو شَل مرے مرے!
دوستان ٻاجهون ڪوئي دم ساڏا، "سَچل" نا وَت سرے سرے.

ڪافي ۱۵۴

پَلوُ تُساڏے پَيّان.. مَين پَلوُ ت تُساڏے پيّان.

اوڳڻ ڏهُون ڏيک نہ ميڏے، حال ڪؤن هَڻ ڳيان.
عشق دا پيالا پي ڪَراهَڻ، اينوين ديواني ٿيّان.
طعنے تُهمت ڏيون ميئون، رل ميل سِيالين سَٽّان.
اڳڻ ”سَچُو“ دے آوٗ پيارا، بِرهہ تُساڏڙے ليئيئان.

ڪافي ۱۵۵

مهڻے ماهي دے ڏيندا، سائون لوڪ هے سارا.

وچُون سِيالين هِڪو مَيئون، نينهن اُهين دا نيندا.
رانجهن تخت هزارے دا سائين، اِتان سو چاڪ سڏيندا.
پُڇ پُڇ آيا راج ٻباٹا، وَنجهلي آڻ وَڃيندا.
ڳجهيان ڳالهين ڪَر ڪَر رهيان، ”سَچُو“ ڪُون بِرهہ بچيندا!

ڪافي ١٥٦

سائون مليا محرم يار... اڙے الا! الا. ساڏا پلا ٿيا!

مَين رانجهن دي رانجهن مَيڏا، ڪيڙا خَجَل خُوار.
ڳيا فراق وصال ٿيوسے، سهج ڪيٿم سينگار.
ڀچے پوٹے ٿون آگ جلايا ، دلڙي هوئي بهار!
جان جميعت ڪيٿم "سَچَل" ، ماهي نال قرار!

ڪافي ١٥٧

اَج اَسان ڏے آئے آئے، پانـدي پريان دے، وو ميان!

روندي سِڪدے سال جو لنگهہ ڳئے، ڏينهن گهٹے وچ لائے لائے.
درد فراق رانجهن دے، ميان، هن ڏاڍے مَچ مَچائے.
نينهن دے نياپے رانجهن والے، ڏاڍے جوش جڳائے.
آگ عشق دي من مَيڏے وچ، ڏاڍے دود دکائے.
بار برهہ دے مُشڪل ڏاڍي، چُم "سَچُو" سِر چائے.

ڪافي ١٥٨

آوَس مَيڏے ويڙهے، سڻ حال وے ميان رانجها!

مَين تا تَيڏي، ٿون تا مَيڏا، گهول گهتان سَپ ڪيڙے!
ڪيڙيان دي نَگري ڪَنُون هے توبَہ، لئے اسان تون جهيڙے.
راتو ڏينهان تَين ڪاڻ سِڪدي، رب ٿسان نُون ميڙے.
لڳيان دليانَ دے ڪيهے مَسلے، قاضي ڪَون نِبيرے؟
رانجهن سائين دور نہ جاوين، وَس نَيڻان دے نيڙے.
سَدا ٿون آوين نال فَضل دے، يار، ”سَچل“ دے ديرے!

ڪافي ١٥٩

ڪيهيان ڪيهيان ڳالهين، مَيڏيان يار دے نال!

آکڻ جيهيان ڪڏان نہ هوونِ، سُنو ري سپ سيالين!
ٿهمت طعنے لڪ لڪ ڏينديان، اسان ڪَنون شَهہ والين.
”سَچُو“ عاشق پَرے سجائين، اکيان انهان ديان آلين!

ڪافي ١٦٠

يار، سائون نہ وسارين، مَين تا هووان تَيڏے نالے!

مَين تا تَيڏي ٿون تا ميڏا، صاحب آپ سُڃاڻين-
گهہ ڪيڙے دے ڪُوڙے آنالے.

نال ڪَرم دے ڏيک آسان ڏنهن، اپڻا ڪَر ڪِيون نا چاڻين!
لاهين آسان ٿون ڪُل ڪَشالے.

نال ساڏے جو ڪيتوني ڳالهين، سے هرگز نہ وسارين-
تن مَن ڪَن جيوين هوون تَسالے.

دل آسا ڏي دلبر مَنگدي، لوڪ سارے ديان قطارين-
وَج ڪر گهِندي مَت مَسالے.

دل ”سَچُو“ دي روز آزل دے، ڪِيتي هے نِينهن نِماڻي-
هوئي هے رانجهو دے حوالے.

ڪافي ١٦١

رهڻا راوي دے ڪِنار، رانجهو نال ٻهٽا.

جَهنگ سيال پيي چوڙ ڪَراهڻ، وَيسُون تَخت هَزار.
مَيئون ماهي دا، سُنو رے سَنيان، نِينهن لَڳا نِروار!
ابر اکين دا آيوين سو وسدا، جيوين سو مينگهه ملهار.
ٻيلے ويسان ماهي والے ، تَر تَر نَديان تار.
اڳڻ "سَچُو" دے رانجهن آيا، ڪر جوڳيان دا جنسار.

ڪافي ١٦٢

تُسان ڏسيندے ٻَديان ميريان، اسان تَيڏے ديوانے!

حال اسا ڏا معلوم تَيکُون، بِرهه چاڙهے اِهے بانے.
مارن تَيڏے سپنے سِيالِين، توکان تے لک طعنے.
آپڻے سِر تي چاتم ساري، نينهن دے اے نيشانے.
"سَچُو" جيهے در سائيان دے، هوسِن ڪيئي مَستانے.

ڪافي ١٦٣

برهہ ڪِتيا بيحال، اَڻ ڪے ڏيکين حال اساڏا!

آپ ڪُون پاسے مُول نہ چوڙين، ماهي هے تَين نال.
بَت کيڑيان دي مَجلس ڏيوان هُڻ آيا هِم خيال.
"سَچُو" اُتے رحم ڪِتوئي ، اپڻا قرب ڪمال.

ڪافي ١٦٤

ڪهڑے ديسوں آيا؟ آيا آيا پرديسي!

ذات اُهين دي مَين نا چاڻان، جَين هے چيٽڪ لايا.
ڳل وچ ڪَفني، دست پهوڑا، رکي نہ ڪنهن دا رايا.
منهن مشعالان تنهن دے بلديان، زلفين رنگ رسايا.
اگڻ اساڏے سوئي آيا، جنهن ها ڏور ڏسايا.
مَين نا چاڻان رانجهن آها، بيا تنهن پير بنايا.
هتون جوڳي دے، سڻ وے "سَچُو"، مَين هينڙا هے کسايا.

ڪافي ١٦٥

جاني، ٿون آ آسان گڏ جالين، ڪَرون ڏک سک ديان ٻَهه ڳالهين!

اڳڻ کيڙيان دے وَچن شَرنائين، ٿو ٿو دهل، گجِن ڪَرنائين-
ٿون تا مَيڏ سردا سائيـن... جهڳڙے ڪر ڪر رهيان سياليان!

اے تا ڪَون ڪمينا کيڙا؟ نال اساڏے ليندا جهيڙا!
وَسے تنهين دا مُول نہ ويڙها! رانجهن سائين ٿون مڙ پالين!

آوڻ ساڏا تخت هزارے، رهڻا راوي دے تہ ڪنارے-
ٻانهان ٻَڌڪے عرض گذارے ... دامن لڳڙي دي لج پالين!

اے تا ڪَون ڪمينے کيڙے؟ ٻَڌدے جيڪے ڪوڙے نيڙے-
لاهہ اسان ٿون، رانجهن، جهيڙے... دم دم لهين ٿون سايان سنيالين!

ڪنهن دے خويش تے ڪنهن دے قبيلے ! مَيڏے نال نہ راج رسيلے-
ڪِيتم لک هزارين حيلے ... ٻَت کيڙيان دے طُول نهالين!

پُڇ پُڇ آيون راج ٻباڻا، عشق دي خاطر ڪِتوئي ٽڪاڻا.
مَيڏي دل وچ ٿون ئي سَماڻا، تڏے ڪاڻ مَين ڪردي نالين.

مَين تا مِلڪ ٿساڏي آهي، کيڙيان نال اصل دي ناهي،
ميڏي دل وچ ماهي ماهي... "سَچُو" ديان هن اِهے جالين!

تصوف

ڏوهيڙا

(۱)

اے دل وچ پیدا پڻ کیہے! مقصد خیال رکائين:
کیا شباب جواني ساڏي! جي ڏوجهي ڳالهہ اَکائين:
رنگ رباب دنیا دے تلے، "سَچّل" یار وکائين!

(۲)

هک دم هووَڻ نال الله دے، بهتر کنون بادشاهي:
کیا جو مُلک سلیمان هویا، جنهن دے لک سپاهي-
دیو پري سپ حکم تَهین دے، آهي توڙے ناهي:
اُنهان کنون سوئي دم زیاده، ڏیوے "سَچّل" عشق گواهي!

(۳)

روز ازل اُستاد اسانون، هک سطر پریت دي پاڙهي-
سا مَین دل دي تختي اُتے، چاهہ وچُون لک چاڙهي:
"سَچّل" عشق پیدا نا تیوے، کیا جو چِٽي ڏاڙهي.

(۴)

هک ڏهاڙے مرشد مینون، آپ اِینوین فرمایا-
اِهو طریقہ وَحدت والا، سائُون بهون خوش آیا:
"سَچّل" ڳالهہ عشق دي سچي، بیا سپ پند اَجایا.

(۵)

"لا، نَفي، دا كلمہ سائون، مرشد آپ پڑھايا؛
هٿيا ڏتُس همّت والا، جنهن سارا هوش گنوايا۔
آسان پِي تنهن دے كِيتے يارو، مهٹا سر تے چايا:
"سَچّل" تي قربان اُنهان تَون، جنهان اَكے جوش جڳايا.

(٦)

مَين طالب زهد نہ تقويٰ دا، هك منگان محبت مستي؛
ڏتي هَٹ استاد اَزل دے، هٿ طلب دي تختي:
"سَچّل" مستي مُول نہ ٿيوے، جان جان هووے هستي.

(٧)

عِشق دے اسرار دي يارو، هے اَگه سَرمستان نُون؛
زاهد عابد مُلا قاضي، كردے ياد گذشتان نُون؛
استقبال تے ماضي كيا هے، حال ڏتُس دل خَستان نُون؛
نشّے عشق دے عاشق جاٹن، كل كيهي كم بختان نُون؟
تقويٰ، زهد تے دين كفر، بٹ گهَتِين سَربَستان نُون:
عشق هادي دا غالب هويا، "سَچّل" نيست كريندا هستان نُون.

(٨)

دلبر سائون اِينوين اَكيا: "نہ چوڑ خلق دي خوارِين؛
"هك نام اساڏا ياد كرين، بئے ڏونهين جهان وِسارين؛
"وچ دنيا دے جو دم جيوين، نال توحيد گذارين".

(٩)

اے سپ سَيل بحر دا هيئي، نا ڪائي پر نہ ڪَشتي؛
وچ درياء وَحدت والے، سَٽ چوڙين اِها هستي؛
گهِنيـن حال، وسار سيائي، جيڙهي ڳالهہ گذشتي؛
استقبال پِيي چوڙ ماضي ڪُون، "سَچّل" منگ سرمستي.

(١٠)

"تُسان"، "مَين" تيجهي "نهين" دي بولي، ساري سمجهہ نہ جاڻان؛
ڪيا هَوسين، وَت ڪيا ٿيسين، وَت ڪٿ وَيسين، نہ سُڃاڻان:
"نهين، آهين" ڪُون سهي نہ ڪرين، تُون "سَچّل" يار نماڻا!

(١١)

ڪَشتي وَهہ درياء تے وَيسي، رک آپڻي سگهہ نہ ڪائي؛
ڏيکڻ وچ ڏون ڪنڌيان يُڪِن، اے پِيي نگه آجائي:
سمجهہ "سَچّل" رک فڪر اِهوئي، تہ پوسئي سُڌ سيائي.

(١٢)

ڏونهين ڪنڌيان شه وچ گهَتِن، ڳل وچِن اُت ڏونهين؛
ٿيوے جان جٿا حق سارا، غير نہ جاڻِين اُونهين؛
آپ ٿِيسِن او خاڪ پنوڙے، آپے آپ اڳُونهين؛
جيڏے ڪيڏے ظاهر باطن، "سَچّل" تونهين تونهين.

(١٣)

بيخودي وچ وَحدت والي، جڏان اُچانڪ آندے؛
آوَ درياء حيرت دے اندر، ٽپ ٽپ غوطے کاندے؛
"سبُحاني مَا اعظمُ شانِي"، "سَچّل" اِهو حرف الاندے.

(۱۴)

کيوين کران، مَين کيوين آکان، جو پَرلي پَر پَيوسے؛
اورلي پر وسر ڳيوسے، تڏان اے حرف آکيوسے؛
”سَچّل“ پاند نہ وچ ڏتوسے، جو هاسے سوئي ٿيوسے.

(۱۵)

هک ڏينهن ميکون مرشد آکيا تہ ”مے پيالا پيوين!“
آکيم، ”اِينوين، سائين اِينوين!“

آکيس، ”آپ سڃاڻڻ ٻاجهون، همدم مُول نہ تيوين!“
آکيم، ”اِينوين، سائين اِينوين!“

”آپٽي ذات لُکا اِت ٻيٺين، تيڏا مطلب تيسي کيوين؟“
آکيم، ”اِينوين، سائين اِينوين!“

”’مُوتُوا قَبل اَن تَمُوتُوا‘، مئي پچاڻون جيوين!“
آکيم، ”اِينوين، سائين اِينوين!“

آکيس، ”ماريا حلاج نغارا، ’سَچّل‘ تُون ٻي مارين تيوين!“
آکيم، ”اِينوين، سائين اِينوين!“

(١٦)

مسجد چوڙ ڳيس ميخانے، وَچ مَے دا جام پيتوسے؛
”مَين“ ”تُون“ ڏونهين وسر ڳيوسے، بيخود کيف کِتوسے؛
ڏوهہ ثواب کنون چُٽ پَيوسے، ”سَچّل“ سارا ڏن ڏتوسے.

(١٧)

شڪر ڪرون سو وار جو دلبر، نال ساڏے دل لائي!
نال مَيڏے رَل مِل رهيا، ٻي حاجت رهي نہ ڪائي!
هجر وصال لُڙها ڏتوسے، جو هائي ٿئي اهائي!
سمجهہ "سَچّل" رک فکر اِهو، پَيوسے سُڌ سيائي.

(١٨)

قلزم ڪارونيار دے اندر، عاشق غوطا ماريا:
طالب اهين تاريڪي دے وچ، ڪِتلا وقت گذريا؟
"سَچّل" قلزم ڪاوا پيچ پيا، شيشا عشق اڏاريا.

(١٩)

مستي حال مقرر هووے، واهہ عجب مجذوبي!
معلوم ٿيا لنوّن واليان نون، اِهو سارا راز ربوبي.
ڪيا، جے ڪَشف قبوري هويا، ڪيا، جو ڪشف قلوبي!
"سَچّل" عشاقان دے پکے پئہ ڳيا، ڏاڍا ڏک محبوبي.

(٢٠)

ڪڏان ڪڏان معشوق ٿيوسے، ڪڏان ڪڏان آشفتي؛
دل دے نال سڏيندي هرجا، يار دي گفتي رفتي:
"سَچّل" ڏونهين مراتب تَيڏے، ظاهر دے وچ جُفتي.

(٢١)

مسجد دے وچ ڪاڻ تکر دے، ڏيوڻ بانگ صلواتان؛
منهن چِٻے، ڏاڙهي ڏنگي، خام پڙهن خلواتان؛
عالم ليکے روزے رکدے، پر هن ڪاوَڻ ديان آفاتان؛
"سَچّل" راهہ نہ اِها سچ دي، برهہ واليان ٻيان باتان؟

(۲۲)

عشق دے منکر اڳون نہ هرگز، ڳالھ عشق دي کريے؛
اُھے وچ وَظائف سونهين هوندے، عمر ڳئي تِنهان پڙهيے؛
کالے منهن اُنهان دے هوسِن، جو کوڙ اِهين وچ کڙيے:
"سَچّل" صدقي اُنهان تَون ٿيوان، جيڙهے عشق وچُون آ اڙيے!

(۲۳)

رک کے ورد وَظيفا اڳون، جهڻ ڀهون کريند ے؛
مسجد وچ مراقبا کرکے، مکيان ويک مريندے،
سچي ڳالھ هادي دي اُتے، نا اِعتبار کريندے،
رجعت کاڻ دنيا دي "سَچّل"، نوين نوين سبق پڙهيندے.

(۲۴)

دوست پڇدا ڀَهون ڀَهون، غم والے ياران غازيان نُون:
سڌ اِهين تا سرّ دي ناهين، "سَچّل" مُلا قاضيان نُون.

(۲۵)

★★ جان جان مسجد منبر منارے، نهين سے ويران ٿيوِن-
تان تان راھ قلندر والا، حاصل کڏان نہ کريون:
کيا، جو ٿيوِن لطيفے جاري، اے ڀي هنر ٻٽيوِن؛
کَشف قُلوب، قبور ڏونهين، آپڻے سوءُ حجاب اَٽيوِن،
حفظ قرآن کريندے سارا، ہے لک کتاب پڙهيوِن!
رووَن، خوف کَنُون هک رب دے، راتيان ڏينهن ڏريوِن؛
اے سب ڳالهِين ايهيان جيهيان!... ڏے کر کن سٽيوِن-
اِتون مقصد اُھے نہ لهسِن، مُونجهان وچ مريون.

(٢٦)

جيڙهے مرد محبت والے، سُولي ڪول ڪڙيوِن؛
عاشق "اَناالحق" دي چوٽي، ڪلمے نال چڙهيوِن؛
حق وچ گم ٿيوِن سے ٿي، ڏون ٿرے ڪجھ نہ ڳٽيوِن؛
وحدت دے درياءَ وچون، نهرين اَشڪ اَڙهيوِن؛
باقي ذات بقا دي رهہ ڳئي... "سَچِّل"، غير لڙهيوِن.

(٢٧)

قاضي، مَين سچ آکان تينون، چوڙ مسائل مُصلا!
آءِ پيوون هڪ سرڪي مَے دي، مُول نہ ٿيوين مُلا!
"سَچِّل" جنهن حق حاصل ناهين، راهہ ڪَٿون او پُلا.

(٢٨)

قاضي، "ساڙ ڪتابان ڪون هڻ"، مرشد اِينوين فرمايا؛
آپ سڃاڻ تہ تُون ڪيا هيئِين، "عَرف نفسہَ" پُرجهايا۔
"سَچِّل"، راهہ ڪفر دا سائون، مرشد آپ بتاياٗ.

(٢٩)

مُلا، چوڙ ڪتابان پيوِين، مَے دي هڪ پيالي؛
پلڪ تهين وچ، قاضي ٿيوِين، مستان مست موالي!
"سَچِّل"، سبق وسار ڪراهڻ، هووين محبت والي!

(٣٠)

ڪيهے ڪَعبے، ڪيهے قبلے، اهے تہ سڀ بهانے؛
مَين ڪيوين نيت ڪعبے دي ڪران، پير مَيڏا ميخانے؛
"سَچِّل"، آپ سائيان فرمايا، "ٿيوو حق مستانے!"

(۳۱)

مسجد چوڑ تے پکڑ کنارا، کر توبہ ترک ثوابوں؛
پاک جائین سپ ڳول رهیُس، وچ لذم دوست خرابوں؛
ڈونهین جهان وسر ڳیوسے، سانوں پیوڻ نال شرابوں؛
"سچّل"، حق حاصل نا تیوے، ویکڻ نال کتابوں.

(۳۲)

سج کڈاهین مول نہ ویکے، پاک پلیتان جائین؛
هرهک جا پرتو تهین دا، تیکوں آک سڻائین۔
"سچّل"، هر کنهن شے وچ اینوین، سیر کریندا سائین.

(۳۳)

خلق جماعت میل کراهڻ، آپ کون پیر سڈیندے؛
دست جهپال، مصلے کلهے، کورا کوڑ بٹیندے؛
درد بنا دلبر دے او، سپ بیجا کم کمیندے۔
"سچّل" دا اهو سخن سچا، کستوري آپ اڈیندے.

(۳۴)

مکربازي وچ قبکل گھٹیرے، طرحوں طرح کریندے؛
نوعان نوع عالم دے اگون، لاف گزاف مریندے؛
"اسان اینوین تے اسان اینوین"، سے کوتے ماڻ پریندے۔
کوڑے کوڑ والے تا "سچّل"، پیئے پاٹ ڈریندے.

(۳۵)

مین تا بزرگ ڈٹے بهون، جو بازي عجب بٹیندے؛
عشق تے درد دي ڳالهہ کڈاهان، نهین منظور کریندے؛
عشاقان تے راهہ دے پلیے حاسد هجو اٹیندے؛
عاشق، وچ دریاء حیرت دے، "سچّل" یار ٹپیندے.

(٣٦)

جاما سياهہ وَثاء ڪريندے، ڪم اِهو وچ شيخي؛
ويک زبان دراز ڪِتونے، دلق ڍڪيے سوئ ميخي -
"سَچّل" ڳالهہ اِهين وچ جاڻين، دل تِنهان دي ريخي.

(٣٧)

مخدومي، مجذوبي ڏونهين، ڪڏان گڏ نہ ٿيسِن؛
عشق عقل دي راهہ نرالي، هڪ ٻے ڪُون نہ مَنيسن؛
هڪڙے طرف الله دے ڏوڙِن، ٻے طرف دنيا دے پَيسِن؛
هڪڙے شربت شيرين منگِن، ٻے مَے دے پيالے پيسِن؛
هڪڙے عمر مَنگِن "سَچّل"، ٻے محبت وچ مَريسِن.

(٣٨)

شَيخي تے مخدومي ڏونهين، اے تہ ساري ٺڳي؛
اها جماعت جوڙ والي، سا ويک، برهہ ڪَنُون يڳي:
آءِ اچانک نال محبوبان دے، لنوڻ جنهان دي لڳي،
"سَچّل" پچھے پير نہ رکدے، پرت تِنهان دي تڳي.

(٣٩)

اِهين زمانے دے بزرگ مشائخ، چہ لطيفے آنالِين؛
ڪَسب ڪرن، دم بند ڪرن... نهين سو آپ سنيالِن -
"سَچّل" يار، سے خود ڪُون ناحق، ڳالهہ ڪُوڙي وچ ڳالِن.

(٤٠)

حَبس ڪرن دم نال سعي دے، تہ ٿيوے لطيفہ جاري -
'مَر جاڻن لوک ولي الله دا'، هے ڪوئي مرد بخاري؛
'عالم ڏيک اَوے وچ عبرت!'... زاري، تنهن ڪَنُون زاري -
جے مَين ڪَنُون پچو تا "سَچّل"، اِنهان چاتي سِر تے خواري.

(۴۱)

"دعَ نَفسَڪ" دي وَت سِڌي هرگز، راهہ نہ چاڙن ڪُوڙے؛
هستي والے ڪوٽ ٻڌاڪے، ڪُنگرے رکِن مُوڙے؛
مُنهن وچ مومن واهہ آکِيجے، چِت تنهان دے چُوڙے؛
"سَچُل" راهہ اِها ئي آهِي، لهسِن ڳالهِين دے جو ڳوڙے.

(۴۲)

رمز اِها "دَعَ نَفسَڪ" والي، آپ سائين فرمائي-
تہ "هستي چوڙ آسان ڏهُون آوين، مست ٿيوِين برجائي":
"پر "ما - مَني" دا ڪوٽ اوساريوئي، سمجهہ نہ پئيڙوئي ڪائي؛
ڪُنگرے تنهن تے جوڙ ڪڙايوئي، تين بازي عجب بنائي-
ڪُنگرے ڪوٽ ڏوهِين ڊاهہ چوڙِين، "سَچُل" پوسئي سُڌ سيائي.

(۴۳)

ٿيوِين مَست، مريد نہ رکِين، وهہ واهہ راهہ ديواني!
آمدرفت نہ چاڙِين ڪڏان، بيخود ڪرِن بياني؛
ٻي سُڌ ٻُڌ اُنهان نون ناهين، رهندے لا مڪاني-
بزرگي، مخدومي، شَيخي، ٿون ست "سَچَل" ساماني.

(۴۴)

عشق محبت ٻاجهون چاڙِين، ٻي سڀ راهہ خِلافي؛
بزرگي ڪاڻ دنيا دے ڪردے، سڀ دے نال تِلافي-
"سَچَل" اُهے ڪڏان نہ ٿيسِن، هرگز صوفي صافي.

(۴۵)

عاشق رهين، مشائخ نہ ٿيوين، جو ڪيها ڪم تَهين وچ؟
طلب ڪرين تا ڳالهہ اُهين دي، مطلب هيئي جَنهين وچ-
"سَچَل" مول نہ پُچين غزني، جو شاهہ محمود هے تَين وچ.

(۴۶)

مريد ڪرڻ دا خيال نہ رکين، عاشق رهين نرالا؛
هو ديوان، مشائخ نہ ٿيوين، مست قرين متوالا؛
"سلسلہ" تا ٿيوے نہ ٿيوے، ٿون "سَچَل" رک سنيالا.

(۴۷)

تسان چاڻ رهو سڀ يارو، مَين تا منکر ڪَٿون مشاخي؛
شَيخي ڪيا جو بزرگي پيري، هوئي سڀ هلاخي؛
عشق امانت خاص الله دي، جو ڏيوے دل ڪون فراخي؛
"سَچَّل" سوز گداز دے ٻاجهون، ٻئے سڀ چور طباخي.

(۴۸)

خيال بزرگي ڏهون نہ مَيڏا، نا منگان مخدومي؛
نا وَت پير مشائخ ٿيوسے، نا وَت نانءُ نُجومي؛
نا وَت هندي، سنڌي، شامي، نا وَت زندگي، رومي؛
"سَچَل" ڪٿ نهين ڪوئي پيدا، هوندا وچ معدومي.

(۴۹)

جان جان تون گمراهہ نہ ٿيوين، تان تان راهہ نہ لهسين؛
ڪاءُ حرام پليت ٿيوين ٿون، پاڪي نال نہ ٻهسين؛
"سَچَل" سچ پلوءُ نهين آندا، جان رَتي "مَين" دي رهسين.

(۵۰)

فڪر اِهين وچ فاني ٿيوسے، تہ "آهيون يا وَت ناهيون"!
"آهيون" ڳول رهيوسے ساري، توڙے آهيون تا پي ناهيون؛
"اِلا الله" نال رَل پَئي اِها "لا"، وَت اِينڪون ڪيڏے لاهيون!
فرعوني، منصوري هڪا "سَچَل"، آسان حرف کهڙے ڪون ڀاهيون!

(۵۱)

وچ منصور هادي دے يارو، پانهان پڌ کڙيجے؛
آپ ڪون چاڻ سڄاڻ سارُو ئي، ڪلما ڪفر ڪهيجے؛
گم ٿيوين ڪنُون گم ٿيوڻ دے، پئے ڪَهين نہ ناهہ نهيجے؛
رنگان تَون لنگهہ جاوين "سَچَل"، بے رنگ هوڪے رهيجے.

(۵۲)

نا آدم سر زمين آتي، نہ ميري فَلَڪ هے فلڪان؛
اِها امانت عاشقان والي، نهين ميسّر ملڪان؛
"سَچَل" سمجهہ ويکين سِرّ سارا، اے تہ جهان ڏون پلڪان.

(۵۳)

نا وَت شَيخ مشائخ يارو، نا مخدوم ٿيوسے؛
نا قاضي نا مُعَلّم مُلا، نا وَت پير بٽيوسے؛
بازي جوڙ نہ عالم ڪِيتے، رنگ رسا رکيوسے؛
"سَچَل" عشق الله دے پاجهون، پيا ڪوئي نہ هنر سکيوسے.

(۵۴)

ڪيئي وچ وَظائف رهہ گئے، ڪيئي وچ نَفلاتي؛
ڪتے وچ زهد عبادت، ڪتے ٿئے دعواتي؛
ڪتے خوش ٿيوِن وچ گوشے، ڪتے وچ رجعاتي؛
ڪتے خوش مسيتسين دے وچ، ڪتے وچ ڪراماتي؛
ڪتے ڪَشف قبور دے وچ خوش، ڪتے وچ درجاتي؛
"سَچَل" لکان وِچُون ڪردا ڪوئي، عشق والي اِثباتي.

(٥٥)

عشق لڳا، تنهن پچے رهہ ڳئي، ڪٿ عزيزي خويشي!
آپون آپ قبول ڪريسِن، سارا دم درويشي؛
سارا لوڪ مريسي طعنے، برهہ بُرا بدڪيشي؛
"سَچَل" يار هميشه هوسِن، درد والے دلريشي.

(٥٦)

"الف" باب مُطالعہ ڪيجے، "بے، تے، ثے" نہ سٹيجے؛
اَوَڻ "الله" جاوَڻ "هُو"، اِهو دائم دم تريجے؛
نال يقين تصوّر دے وچ، سبق سنيال پڙهيجے؛
ڏوجهے باب حرف "بے" دے، "سَچّل" ڪنهن دي ڪاڻ ڳنيجے؟

(٥٧)

"الف" سڃاڻ جو سالڪ ٻيٺے، اهے "بے، تے" ڏهُون نہ وَيندے؛
"شَرح مُلا" وَل "ڪافيہ" ڪڏان، عاشق نهين پڙهيندے؛
غير خيال ڏهُون ڪَنب ڏيسِن، حقا حق سٹيندے؛
نعره مار "اناالحَق" والا "سَچّل" سولي پڪڙ چڙهيندے.

(٥٨)

نہ مَين ڪيتا ڳڙڪا تسبيح دا، اُتے نا مَين زهد عبادت؛
نا مَين زير زبر دا ڪَيتا، نا مَين تقويٰ طاعت؛
"سَچّل" دا ٿيا بخت سوايا، جو ڪِيتي عشق امانت.

(٥٩)

مَين خدا، خدائي اپڻي، خود وچ آ پيوسے،
اے سڀ حسن اساڏا هويا، جنهن وچ آڪڙوسے؛
چار مڪان رهيے وَچ ڪتان، ڪٿ مڪان ڪيتوسے!
لامڪان، مڪان اساڏا، "سَچّل" نام ڳيوسے.

(٦٠)

عشق جنهان کون غمزھ لايا، اهي اور ڪتاب نہ پڙهسن،
وچ ڪفر، اِسلام، مذاهب، عاشق ڪڏان نہ اڙسن؛
مار نغارا حق دا "سَچّل" سولي سِر آ چڙهسن.

(٦١)

سمجهاوان مَين طالب تيکون، سو اۀ سڻين سچ سارا -
چاڙ زمين آسمان دے وچ ٿون، لينديئن نينهن نغارا؛
"ست" "سَچّل" اِهو جان جٺا پيي، مار حقاني نعرا.

(٦٢)

"حق" وسار تے "آپ" ڪڙوتئين، ڪنهن اِهو سبِ پڙهايوئي!
طالب بے سمجهي دے وچُون، ڪيون ڪر "آپ" ڪڙايوئي!
الله وچ ٿِيوين گم "سَچّل"، چڻ سارا ڪم بڻايوئي.

(٦٣)

"آپ ڪون آپ ڪتوسے هر ڪنهن، صورت وچ سيلاني؛
هرڪائي صورت ساڏي آهي، ٿيوسے لامڪاني؛
ڪفر نہ ڪو اِسلام رهيوسے، لٿا راهہ حيراني؛
"سَچّل" نام هويا گم اٿان، سارا سِرّ سبحاني.

(٦٤)

جو ئي تہ ناپيدا هويا، سوئي ٿيا وَت هڻ پيدا؛
جوئي پيدا اصل ڪنُون ها، سوئي ٿيا ناپيدا؛
پيدا سو ناپيدا ٿيوے، تڏهان سچ سڻيندا؛
پيدا دي کل تڏان پوسي "سَچّل"، جڏان ٿي وَيسين ناپيدا.

(٦٥)

جسم اُهين تے آ جهُليان، اهے لک سوين تلواريان؛
تِڪّے ٽڪڙے ٿي ڳئے اهے، بازوان تنهن ديان ساريان؛
آيا چڙهہ عطار دے اُتے، فوجان حسن قراريان؛
سِر ڏتا تنهن سورهيہ اُتان، "سَچّل" چول ستاريان.

(٦٦)

اے دم "هُو" دا بحر حقيقت هيئي، آءُ سجاڻين؛
خاڪي جسم اُهين وچ ٻوڙين، هرگز عذر نہ آڻين؛
اندر، ٻاهر، ظاهر هوندا، جيڏے تيڏے ڏيکين، پاڻين؛
"سَچّل" گم ٿيوين ٿون اِينوين، اِهائي چاڻين.

●

سي حرفي ١

الف- اِهو حال ڏيکين فيالحال مَيڏا، بُخشين بِره والا ڪوئي بيان، ميان!
حيران هوئيان وچ ذات تَيڏي، ڏنم صِفات وچُون سُبحان، ميان!
اندر باهر ٿون هِين وَسدا، سَيوين شُبَه گمان، ميان!
سپ صورت وچ سارا سَير تَيڏا، اِتان هو رهيان حيران، ميان!
ظاهر باطن تَيڏا ظهورا هويا، وَت ڪيها ڦيريوئي فرمان، ميان؟

ب- بار بِره دا باري هويا، ڪيئي بهادر سِر چاوندے ني،
جِتان ڪَند حلاج ڪَپا گهَتيا، تِتان عاشق اَجَل ڏيک آنوندے ني،
جائي جِيءُ جَلاوَڻ دي جاءِ آهائي، سورهيه ٻَهُون ٻَهُون ياوندے ني.

ت- تال تماشا تَيڏا هويا، هرجاء ظهور حضور، ميان،
اکيان کول مَين جِتان ڏيکان، تِتان هويا تَيڏا مَذڪور، ميان،
واقف ڳالهه اهين دے سيئي، جِنهان ڳَئِيے دنياوي شعور، ميان.

ث- ثابت ڳالهه نہ ڪَر سَگهان، ڪيها هاءِ هُنر مَلايوئي، ميان؟
هر چيز دے نانءُ ڏون ڏون هوئے، رنگان وچ رُموز رَلايوئي، ميان،
راتيان ڏينهان حَيرت وچ هو رهيان، جاني ڏاڍلسو ڦِکل ڦلايوئي، ميان!

ج-جنگ جدال جو لهه پَئي، سپ هوئي صورت آهين يار دي جي،
جائي ويري والي مَين تا صورت جاتي، سائي ساڳي صورت دلدار دي جي،
دشمن دوست ڏونهين هِڪو هڪ هويا، وچُون ڳَئي سو گرد غبار دي جي.

ح- حڪم هنگامہ هيئي يار دا جي، جو ڪجھہ وچ نِگاھہ دے آوندائي،
ويڪو وچ مِٽي دے جو بوتے ميان، سارا سِر سمونڊ سَماوندائي،
جادوگر ڪيها هُڻ جادو لايا، اندر خاڪ ڪيهيان ڳالهين ڳاوندائي!

خ- خاص خمار سو محبت والا پي ڪے، مَست اِتان مَخمور ٿئے،
ماريُس دَم "اَنَاالحق" ڪيها، ويڪو ظاهر وچ مَنصور ٿئے،
آپے حَق هويا مَنصور نِسي، ڪِيوين نانءٌ ڏوجهے مشهُور ٿئے!

د- دم قَدم دي جاءِ نَهين جِتان، اڪيان سو عِشق اڙايان ني،
ڪيئي مَست اڪان مَنصُور جيهے، سِر سُولي دے چوٽ چڙهايان ني،
اصل روز ازل دے عاشقان نُون، پَٽيان پِرت ديان عشق پڙهايان ني.

ذ- ذات اصل هڪا هڪ هوئي، اِتان اَءَ ٿَئي اشڪال، ميان،
بازيگر والي هُڻ بازي هوئي، اَزل تائين اَبَد هے خيال، ميان،
لهين خيال اِهو نال خيال دے، وو، تڏان اَسِي هَٿ سو لعل، ميان.

ر- رنگ لايا ڪيها يار مَيڏے، سَڀ صورت وچ ڪَردا سَيل، ميان،
سو لڪ چوراسي سو بوليان بولے، ڏيک يار اندر چوڏيل، ميان،
تُسان نال يَقين دے چاڻ رهو، هِن سَڀ خاوند دے کيل، ميان.

ز- زيب زينت سَڀ تَيڏي هوئي، ٻي هاءِ حُسن دي هاڪ، ميان،
اِهين عبرت اندر اسين ڪيئي، نِت نِت پوندے چٽ چاڪ، ميان،
تَيڏے ناز نظارے دے ڪِيتے سائين، هوون لڪ هزار هَلاڪ، ميان.

س- سِرّ اِهو جنهان سَهي ڪِيتا، تِنهان رهيان بيان سَڀ ڳالهيان جي،
پئے وچ درياھہ محبت والے، غازي غرق ٿئے في الحاليان جي،
خاصان خاص ٿئے، عامان اورے رهيئے، گڙے ڪنڌي ڪوڪن ڪرناليان جي.

ش- شعلہ پيا وچ عاشقان دے، راتيان ڏينهان ٻيئے رت روندے ني،
سُهڻا يار اڳوڻ شَمشير تَيڏے، نهين نينهن والے ڪنڌ ڪَوندے ني،
اِها دانهن ٻاجهون در تيڏے سائين، ٻنهان مُول ڪڏان نَهين چوندے ني.

ص- صُلح پَئي وچ دين ڪُفر، سَيا ڳالهہ ساري وَج هِڪا ٿئي،
سَهسين صُورت اَندر سُهڻا يار آيا، وچُون غير ٻيائي چوڙ ڳئي،
"سَچُو" سانول ٻاجهون نهين ڏيکڻ اِنهان، اِها ڪَل جِنهان نُون آپئي.

ض- ضَرر هويا اَنهان عاشقان نُون، ٻاجهون يار تُوجهي جاءِ ڏيکدے ني،
وچ صِف صَحِيح سيئي سالڪان دے، ڪڏان لنؤن والے نَهين ليکدے ني،
مُحب مارڻ ڪيتے آون عاشقان دے، تِنهان ڏهون ولا نہ ڏيکدے ني.

ط- طَرح نَوين سُهڻا يار آيا، سالڪ نال سُلوڪ سُڃاڻدے ني،
ظاهر باطِن تِنهان تَون هِڪ هويا، هاتِڪ حال حَقيقت ڄاڻدے ني،
سَتين سِر، فِدا ڪَرن جان جُثا، ڪوئي قطره وَهم نہ اڻدي ني.

ظ- ظاهِر دے وچ ڪِيوين تيوے، ڳجها يار ڏيکو اِهو اسرار، ميان،
سَڀ شيء دے نال پيارا هوسين، دم دور نَهين دلدار، ميان،
اِهين واسطے هُڻ چا آپ چُپايُس، تيوے عِشق اِتان اِظهار، ميان،

ع- عامان اڳون ڳالهہ اکڻ نهين، ڪيجي چُپ، تہ جيءُ جنجال پيا،
پهلون عِشق دے وچ آرام جاتا، پچھے آ ڪمال ڪُشال پيا،
جڏان قال ڪنُون جِند چُٽ وَيسي، تڏان جاڻ تہ اَء احوال پيا.

غ- غَرق گناهان دے وچ هويان، ڪوئي مُول ثواب نہ ڪَرديان جي،
نيڪ بَد برابر سائُون تئے، تَيڏي نانءُ سٹي مَين مَرديان جي؛
تَيڏي لاوبالي درگاهہ سائين، ڏيڪ ڏيڪ ٻَهُون هُڻ ڏرديان جي.

ف- فال پئي نانءُ آدم اُتے، ااهو بار برهہ دا، سو چاوندے ني،
مَلڪان فلڪان اُتان ڪُل "اِبا" ڪيتي، ٻهون بار خاڪي نون پاوَندے ني،
اهيـن سُولان دا سِر سِهرا گهَتيا، اهين ڏينهن لاکُون اَج ڳاوَندے ني.

ق- قتل ڪِيتا اَپڻے نَفس ڪُون اُنهان، ڏيڪ مُشاهدا وو يار دا جي،
ڏوجهي ڳالهہ نَهين ڪائي وچ اَٹن، عاشق تِيا پَهلے اقرار دا جي،
هوون مَست سَيے اهين ڏينهن لاکُون، باري بار بِرهہ دے بار دا جي.

ڪ- ڪَم دنيا دے نُون گوش نہ ڏيون، جِنهان عاشق نام سڏايا جي،
سالِڪ سُولي قِرن، روون راتيان ڏينهان، اُنهان سُولي سِر اٽڪايا جي،
اُون اڳون سائين شمشير تقيڏي، ڏيون سِر، نہ سيف سنگايا جي.

ل-لوري لڳي هے عاشقان نُون، جَڏاَن جوش ڪنُون اهے جلدے جي،
اَپٹي دل آرانيا سو ٻال ڏيون، ٻنهان سوز ٻاهر نَهين سکدے جي،
وچ جهڙڪ تلواران دے اڳوُن تِيون، هِڪ وال پچُون تے نـَ وَلدے جي.

م- مَحو تئے سَبِ ڏوهہ مَيڏے، تَيڏے نانءُ گهينڻ دے نال، ميان،
پَو هِڪ ذرے دا نيهن اُنهان نُون، جيڙے آپَئے اِهين خيال، ميان،
سَگان وچُون تَيڏے مَين سَگ هوسان، تَيڏے نانءُ ڳڏي بَر حال، ميان.

ن- نَيڻان والا ڪوئي نيزا ماريوئي، اورار ڪَنُون لنگهہ پار پيا،
اُندر وچ اُنهان دے اٽڪيا ناهيـن، پست ناز پرئے نِروار پَـيا،
نره هِڪ اُنهان نُون وو سڏڪا نِسي، آء عامان وچ شوُڪار پِيا.

و- ويس تيڏے سائين سَهسين هوندے، سَهي ڪيهے ڪَريسان ويس، ميان!
پَريشان ڪِتوئي وو عاشقان نُون، وچ آئے ني لڪ لبيس، ميان،
اِبراهيم اُدهم شاهان جيهے، تَيڏے نِينهن ڪِيتے ڪيئي نيس، ميان.

هہ- هوش ڳئے، ڏيک سِرٌ تَيڏا، ڪيئي ورهہ والے مدهوش تئے،
هوندے "صُمٌ بُكمُ" سُڪوت دے وچ، گوياءِ ڪَنُون خاموش تئے،
جڏان رمز "اَنَاالحَق" آء لڳي، تڏان خواهہ مخواهہ خروش تئے.

ي- يار ظهورا سو ظاهر ڪيتا، ڪوئي اَ ڏيکے دلدار، ميان،
اڪيان ڪول اِتان جے تون عاشق هووين، هيئي وَقت اِهو ديدار، ميان،
آپ چوڙ اِتان آزاد ٿِيوِين، "سَچُو" صَحيح ڏيکن اُسرار، ميان،
هادي هے مَيڏا عبدالحق سائين، صوفي صاف جو شاهنشاهہ، ميان،
سَيو عِلم تَهين تَون معلوم ٿيا، اُسرار مِڙيوئي آگاهہ، ميان،
تنهن خاڪ قدم اِتون ڪَران صَدقے، سِر سيو سر واهہ، ميان.

سي حرفي ٢

الف- اَڳ لڳي اَءِ عِشق والي، آيا هادي والا اسان تي حال، ميان،
هِڪ هِڪ آها، وَل هِڪ ٿيا، رک سَمجهہ اِهو هي خيال، ميان.

ب- باس اِهائي بات مَيڏي، نَهين غير اتان هِڪو هِڪ آها،
ڪَنهين اڳون آپي ظاهر هويا، ڪِنهان اڳون لِڪو لِڪ آها.

ت- تار پيا وچ حال مَيڏا، سڻو سنيان، اسان تون ٻي سڌ ڳئي،
دل وَحدت دي درياهہ وِچي، هِڪواري اچانڪ وَج پئي.

ث- ثابت مار نَغارا سوئي، سُولي سِر جيوين مَنصور ماريا،
جِند جان سيا محبوب ڪيتي، ڳلي محبت دي وچ اَڻ ڳاريا.

ج- جان جُٿا ڪر فاني سارا، پڇي حَق دا تُون اسرار ويکين،
دم خيال دي نال هَميشہ هووي، ٻي ڪيهي زبان دي ليکي ليکين!

ح- حق هي تا شَڪ نهين، لاشَڪ چاڻين برحق هيئي،
مَين جاتا، ساڳي وو سڄ اتا، سوئي مَيڏا هادي عبدالحق هيئي.

خ- خيال سمونڊ عَميق ٿيا، لک وادي اِهين وچ گم ٿئي،
جوئي آها، سوئي آپي آپ ٿيا، ڳالهہ جان جِسم دي ڪُل ڳئي.

Scanned with CamScanner

د- دل فريب دي جاءِ هيئي، جِند جان عَقل سڀ چوڙ ڏيوين،
ڪِيا ڪُفر ڪِيا اِسلام ڏونهين، مٽين تبسيج ڪُون توڙ ڏيوين.

ذ- ذات صفات هِڪائي هے، قلعي نال سِيهے دے جو هِڪ تيوے،
نانءُ شيشا، وَل آئينا تيا، آپڻا آپ ڏِٺے وَت ٿيون ڪيوے.

ر- راز سارا صَحراء پيا گڙي لهر تئي، وس ڪوئي نَهين،
درياء ڏاڍي ڪائي مَوج ماري، جوئي جاڻ وچے اُها سوئي نَهين.

ز- زور پيا، جهلے موج نَهين، بحر بِرهہ والا تارو تار وَهے،
چوليان چِٽڪ پيان، زوران زور آسان تے، مَيڏا خيال اِتان بارو بار وَهي.

س- سير حقيقت دا تُون جاڻين، ڏونهين جَڳ دے وچ جهُلڪار هويا،
ان جسم دے ڪَر ڏيکالي ڏتُس، جِوين آبرو والا چمڪار هويا.

ش- شَڪ پَنے، پچے حَق هويا، وچُون ڏون ٽرے چار شُمار تئے،
اندر باهر هِڪو هِڪ هويا، اَيريا سِج تہ گِرد غُبار ڳئي.

ص- صبر ڪَريجے آکڻ بات ڪنُون، اهو آپ آکي " ڪجهہ آک ميان!"
پَهلون هِڪ وچُون سو شمار تيوے، ويهہ تيهہ ڪَرين، سَولاک، ميان.

ض- ضرب مارين " اَنَاالحق" والي، سَچي ڳالهہ اتان اِظهار ڪَرين،
ڪِتلے ڏينهن چُپيسين سِرَّ اِهو، هيئي ويل اِها نِروار ڪَرين.

ط- طَرحون طرح رنگ يار لايا، رنگا رنگ ڪيتس گلڪاري، يارو،
سبز، سُرخ، سفيد، زرد، سِيه، ڀاتون ڀات لاتس گلزاري، يارو.

ظ. ظاهر ڏيک نہ ڀَل وَڃين، هيئي اندر باهر هِڪو هِڪ سائين،
اِها چال تنهن دي ٿون ساري ڄاڻين، اهين هويان لک مَزار جائين.

ع- عشق دے دريا مَوج ڪيتي، لک لهرين وچ مَين لڙهہ ڳئي،
تِک تار اُتے هُڻ وَڃ پئيان، وَل جوشان جوش تے چڙهہ ڳئي.

غ- غير ڳيا، هُڻ حَق هويا، پڙ ڦيل ڳيسُ، سڻ بات ساري،
اصل غير نہ ها ڪوئي، آپ آها، سَمجهين ڳالهہ اِها اِثبات واري.

ف- فرق ڪُفر اِسلام وچے، نَهين ڪوئي، حقيقت حَق ڄاڻين:
ڪيتُس لک لباس، تے نَوعان نَوعان، ڀَنيـن شڪ اِتان اِعتبار اُٿين.

ق- قِيل تے قال اِهين دي هے ساري، سَمجهہ رکين ڪوئي اور نَهين،
هيئي سڻڻ آکڻ والا اُهو سائين، رفتار اِهين دي ٻي ڪائي ٽور نَهين.

ڪ- ڪن ترين "وَبي يَسمَع" ڪون "وَبي يُبصِر"، اکيان دے وچ اُٿين،
"وبي يَنطق" ڏهُون گفتار ڄاڻين، ڪِيڪر بَرف ڪنُون، تُون ڄاڻ پاڻي.

ل- لنگهہ پَيس دريا اُتے، تئي مستي والي سا لَهَر ڪڙي،
هِڪ آوے، ٻي تا لنگهہ جاوے، خوني مَوج بمَوج تے چوٽ چيڙهي.

م- مَے پيتم مَنصور والي، مَستي تَنهن دے وچُون تا آء پئي؛
تَنهن مستي ڪائي وڌ واء ڏتي، ٻي سُڌ آسان ڪَنُون پُل ڳئي.

ن- نُور نيٽان نروار ڪيتا، سارا جگ فَلڪ آفتاب هوئے،
هيئي ڪُل موجود اتے واهہ اٿان، ڳئے ڪُل تارے مهتاب هوئے.

و- وَحدت دے درياء اندر، غوطا مارين، تُون تہ غرق ٿِوين،
نہ ڪائي جان جسم دي وائي اٿان، اَپے آپ تِوين... ڪيا اور ليوين؟

هہ- هادي والي ڳالهہ اِها، دائم دل اتے آسان فراموش نَهين،
جڏان نِينهن نَعرا، زوران زور مارے، تڏان جوشا جوش خموش نَهين.

ي- يار هويا، اغيار نِسي، "سَچُو" وچ نِگاهہ جو اَوَندائي،
اهو حق اهو لا شَڪ چاٽين، وچ نانوان دے قيرا پاؤندائي.

○

سي حرفي ٣

الف- آب اوا گھ ڪُون واءُ لڳي، اُهين واءُ ڏاڍي ڪائي موج ماريس،
تنهن موج دي ڪوئي انتها نهين، چولي چوهہ ڪَنون اَسمان چاڙهيس.

ب- بَحر بِرهہ دے وو بار چاڙهئي، ڪالے ڪُن ڪِتے ڪَڙڪار ڏايے،
تو ذات دےوچ، گهوگهات لڳے، سَر سي سِير دے تئے شِڪار ڏايے.

ت- تَن تے مَن وسار ڏتُس، لهرين نال اُهے ڏونهين لڙهہ ڳئے،
دتڪار ڪيتا درياء ڏايا، پاروپار تنهن دے پَرواز تئے.
ث- ثابت پچے اِثبات ڪَنُون، باقي چاڻ رهئے وو غُلام ڪتے!
ڪيتے نيڪ ڪتے بَدنام رهئے، ڪِتے ڪُفر رهيا اسلام ڪِتے!

ج- جوش آندا، بَحر وَحدت والے، تيان مَوجان ڪڙيان گوناگون ڪيهيان،
اُهے موجان چاڻيڻ، سپ مُورتيان وچ، وقهہ جلوهہ گريان وو عَجب جيهيان!

ح- حال هادي حَق الحق سائون بَخشا، راهہ ڏيکاليُس بار بارا،
تَصوير وچ اَجساميان دے، بحر عَميق سَمونڊ سارا.

خ- خيال خَبر اِها پچے ڏتي، تحقيق ماريوئي اعتبار سگے،
ٿئي ڪَثرت مَوجان وچُن ڏيکو يارو، درياء وَحدت وو هِڪے.

د- دل مَيڏي، ڪوئي دَور ڪاڏا، عالم موج سارے نظر نہ آوَندے جي،
مَيڏا خيال خُمار وَڏاء ڳيا ، سينے وچ سموندب سماوَندے جي.

ذ- ذات سُجاڻ صفات وچُون، پچے ذات صِفات هڪائي هيئي،
اِها آک صِفات تا ڪِتُون آئي، هڪا هڪ جاڻين، وو سيائي هيئي.

ر- رخ پيا رنگ رنگ آتے، ٿئي مَوج ڪَڙي، چولئين چول پَئے،
خَس خار آتارا وَڏا ڏتس، سارا بَحر وچُون بَد نِيڪ ڳئے.

ز- زور تہ بَحر زخار آندا، تَنهن دے وچُون تِيا ڪوئي نَجّار ڪَڙا،
اهين شور مَچايا آسمان تائين، وَسڪار دا ٿيا وو غُبار ڪڙا.

س- سِير اِهين دا جنهن سَير ڪِيتا، تنهن دي جِند ساري نا پَيد ٿئي،
ڪتے نام نِشان نَسب تَنهن دا، "مَن"، "ما" وچولے دي ڦوڪ ڳئے.

ش- شور مَچايا وو مَوج ڏايا، ٻئي زور جهلڻ دي وو جاءِ نَهين،
برابر زمين آسمان ڪيتُس ، ڏئي ڪَنّي تَنهن دي وو ڪاءِ نِهين.

ص- صورت گم هوئي وو ساري، لهرين پيا پے وو چڙهہ پَئيان،
ڪائي خَبر آتان وو پوندي نَهين، نُوڙا نُور ديان نَيان آء نَيّان.

ض- ضَرب بَحر دي وو ذور لڳي، هِڪے وار وجود اوڏار ڏتُس،
"مَين" دي هِڪ رتي ڪِٿ رهندي، اُتان سارا نام نِشان اُتار ڏتُس.

ط- طالب وچ عَميق پئے، ڏونهين ڪَنڌيان اهين ڪَنُون پَل ڳِئيان،
پچے وس اهين دا وو ڪوئي نَهين، مَوجان مَوج تڪيريان اَء پَئيان.

ظ- ظاهر دي اِها بات نَهين، جو آيا اهين ڪَن اِها سُڌ پَئي،
پچے سُڌ والا موجود نَهين، دوئي والڙي ڳالهہ نِڪال ڳئي.

ع- عشق عَميق درياء وچُون، آئي موج هِڪا ماريا نعرا "هُو"،
تہ مَين هِڪ اهُس اور ڪوئي نَهين، "اَناالحَق" دا هيئي نغارا "هُو".

غ- غَش غريق دے وچ ٿئيان، ڪِٿ جِسم رهيا، ڪِٿ جان ڪتے،
ڪتے شَڪل رهي، ڪِٿ عقل رهيا، ڪِٿ فهم ڪتے اوسان ڪتے.

ف- فِڪر فَنا دا ڪِيُون نہ رکين، تا مُلڪ بَقاء باالله لهين،
ڇوڙ آپ ڪُون آپ وسار سارا، ڄاڻين هِڪ خدا بے رنگ رهين.

ق- " قُل هُوالله اَحَد" هيئي، ڄاڻين، سَمجهہ سُڃاڻين، ڪوئي اور نَهين،
ڳَڙ وحدت دے درياء دے وچ، اهو آپ آها، ٻئے دي ٿور نَهين.

ڪ- ڪِٿ توڙي مَين ڇپيسان، اِها ڳالهہ هادي والي هُڻ ڇپدي نَهين،
ٿيسي ظاهر آپون آپ اها، پَئي زور، اسان ڪَنے لڪدي نَهين.

ل.لهريان بَحريان زور پَئيان، وَس ڪوئي نهين، مَين لڙهه ڳئي،
ڏاڍيان موجان چڙهيان بِرهه واليان، اُتان هَستي گم ساري موجان موج ٿئي.

م- مَے پيوَڻ نال موج چڙهي، ڪوئي خُم اُهين وو خُمار ڏتا،
مدهوس ڪِيتُس ڪُلي هوش ڳيا، اِهين عيش سارا اِعتبار ڏتا.

ن- نام نِشان اُتار ڏتُس، ڳئے رنگ همه، بے رنگ رهئے،
غوطا مارڪے جوئي غريق ٿئے، آزاد ڪَنُون رنگ رنگ ٿئے.

و- واء لڳي، ٿئي موج ڪرڙي، بَحر زور پَئے چوليان چَنڪ پَئيان،
اِها هَڪل مارئيس، " اَنَا بَحر " اَکيُس، باران ديان نَديان، تيز نَئيان.

هه- هادي عبدالحق سائين، سَچي راهه سانُون سمُجها ڳيا،
تُسان غير نَهيــن سَراپاء چاٹيـن، اُهو آپ هِيئيـن پُرجها ڳيا.

ي- ياد رهيان ڳالهين وحدت ديان، جيڙهيان آپ هادي فرماء ڏتيان،"
سَچُو" حَق اِهين ڪُل شَڪ پَنئے، اُهين راز ديان ڳالهين جَما ڏتيان.

○

سي حرفي ۴

الف- اصل درياء عشــق دے، مَوج ڏاڍي ڪائي ماري،
ب- برابر نَديـان وَڙهـيان، لهريان بحريان باري.

ت- تمام تِڪيريان چوليان، چٽڪ پَيان هِڪ واري.
نقهين اسائون جهلڻ ڏينديان، نا مَين تنهن ڪُون جهلَ سگهدئيان.

ث- ثبوت ڪَرين دل اٿان، عاشـق بات ايهائي،
ج- جيڏے ڪيڏے هِڪ اهين دي، صُورت ويک سَيائي.
ح- حال هَنگاما هے اهين دا، مُرشد رمز اِها سَمجهائي،
تَنهن دي هوسـان خاڪ پيران دي، ... ...

خ- خودي ڪَنُون نَهين وو خلاصي، بے خودي وچ اَوين،
د- دوئي ڪُن تورڙ ڏيوين، تا عالي درجا پاوين،
ذ- ذڪر تے فِڪر فَنا دا ڪَرين، بَقا ڏهُون جاوين،
ڪَڏان نـ مَرسين، سدا ٿِن جِيسيـن، ... ...

ر- رڪاب سمند عشق دے، نال لَڳا رهـ، يارا!
ز- زبون نـ ٿِيسين هرگز هوسِي خيال نَيارا،
س- سَروپاء ڳِڏوئي جَڏان، تَـڏان مار نغارا،
عِـشـق والا هيئي مَتوالا، ... ...

ش- شراب وَحدت والا، پي رهہ تُن متوالا،
ص- سورت گم ايهين بَحر وچ هيئي حيرت والا،
ض- ضرور اکيسين " انّاالحق "، گهِنسين قرب کمالا،
موج کيڏا زور آندا، ... ...

ط- طرح نَوين يار آسانُون، ڏيندا روز ڏيکالا،
ظ- ظهور حضور تَهيــن دا، کَردا نوان نوان چالا،
ع- عَينان ڏونهين لَڳ رهئيان، سُرت ڳئي وو سَنيالا،
بيخودي ٿئي، خود کَنُون ڳيوسے، ... ...

غ- غَرق ٿِيوين بَحر اِهين وچ، نان٘ ٿِيوے ئي ناپَيدا،
ف- فَنا " سَچُو" جے ٿِيوين، آپ ٿِيسين آء هَويدا،
ق- قُرب اِهو حاصل تيکُون، مَحرم هَر شَے دا،
"کُلّ شَيءٍ" اهو هوسيــن، ... ...

ک- کمال محبت لَڳڙي، جے تَيڏي نال پيارے،
ل- لَنگهہ پوُ شَہ دي اندر، گَڙا رَهين نَہ کِنارے،
م- مَيـن تا صدقے تَنهن تَون، جو کوئي آپ وساري،
آپ هو سيـن ٻِيا نہ رهسي ... ...

ن- نِماڻا ٿي کَر رهڻا، جے تُون عاشق ٿِيون،
و- وائي ٻي کُل وِسارين، مَے دا پيالا پِيون،

ھ- ھَوا جنھن دي لڳڙي، تَنھن دا ھو، جان جِيوين،
پاء پُچُون تے پير نہ ڪڏان، ... ...

ي- ياد آئي ڪائي ڳالھ گذشتي، ھِير تے رانجھے والي،
ٿونھين عشق ڪَمَتا "سچل"، سَڻ تُن تِنھان دي چالي.

○

سي حرفي ٥

الف- احَد تے احمد دے وچ، نَهين تفاوت ڪوئي،
محمّد، حيدر هِڪو آها، هِڪا صُورت سوئي،
اندر ٻاهر سير تهين دا، سَمجهين سِرّ سَيوئي.

ب- ٻاس اِهائي بات مَيڏي، اے يار، تُون غير نہ آهين،
خام خيال، جو ٻانهپ والا، "لا" وچ لاشَڪ لاهين،
"مَن عَرَفَ نَفسَہ فَقَد عَرف رَبّہ"، ڪيڏے تُون وَت ڪاهين!

ت- تحقيق حَق اهوئي، غير جو تَين هے چاتا،
"عرفت ربّي بِربّي تَنهن ڪُون، نا ڪَهين آپ سُڃاتا،
ڪَل انهان ئون ڪُل اِهين دي، پير ايڏانهُن جَين پاتا.

ث- ثابت رهہ يَڪ وچ يَقينے، غير گمان نہ آڻين،
اندر تُون هين، ٻاهر تُون هين، جے تُون آپ سُڃاڻين،
"خلق الانسان عَليٰ صُورتِہ" چول اِهوئي چاڻين.

ج- جهان جو جِسم اُهين دا، ڪِيُون ڪَر نانءُ رکيو نے،
"اَلستُ بربّڪُم قَالو بَلٰيٰ" آپون آپ آکيونے،
"خلق الاشياءَ وَ هَو عينُها"، سارا سِحر سِکيونے.

ح- حال سارا سِر جهُليا مَيڏے، هادي مَهدي والا،
مَے دے مَٿ محبت وچُون پُر ڪر ڏتُس پيالا،
وَسَقاهُم ربّهم شَراباً طَهُورا"، ٽِيا سرڪِي نال سنيالا.

خ- خمر خمار اُهين دا ڏايا، سُولي چڙهڻ سُروري،
اَزلا اَبدا عجائب جيهي، مَے اِهين مخمُري،
"اَنَا احمَد بِلا مِيم"، مارين دم منصُوري.

د- دلير ڪَرين دل آتان، سُست يقين نہ ٿيوين،
تورڙين شَڪ گمان سَيوئي، تا وَت پيالا پِيوين،
"مُو تُوا قَبل اَن تَمُوتُوا"، وچ جِوڻ مَر جِيوين.

ذ- ذات صفات هڪائي آهي، پول نہ گهَتين پولے،
سوئي اَندر سوئي باهر، سوئي تيڏے چولے،
"وَفي انفسڪُم اافلا تُبصِرُونَ"، وَسدا وچ وچولے.

ر- رواج سَيوئي چوڙين، آءُ ٿِيون مَردانا،
آپ بيگانا مُول نہ جاڻين، هووين يار بيگانا،
"وَنَفَختُ فِيهِ مِن رُوحي"، بِلڪل چوڙ بهانا.

ز - زبان نہ هرگز کَر ٿون، عُمر سَراپا ساري؛
رکين فِڪر ٿون اُٺ پَهَرُ دا، چاڻ سَڄڻ دي ياري؛
"مَن عرف ربّه مِن حَرڪات الاعضاء"، هوش رکين هوشياري.

س- سَراپا سوئي وَسدا، سَڀ ڪُجهہ يار ڪَريندا،
جيها اِٿان تيها اُٿان، چوڙ گمان گهريندا،
"لو ڪَشَف الغِطاءُ ما زدت يُقِينا"، ڪيها ڏيان ڏريندا.

ش- شَرم نہ آوے تَيڪُن، جو آپ ڪِتوئي گم سارا،
"الله الله"، پينا آکين، ساعت ڪَرين نہ سَنيارا،
"مَن قال الله لا يَعرف الله"، ڪيتوئي بحث بے چارا.

ص- صريح آکان مَيـن تَيڪُون، ڪَرٽا صَحيح گويائي،
"وبي ينطِق وبي يبصِرُ"، پوڙين پول پيائي،
"ڪُلّ شَيءٍ ناطِق بالحق"، رکين سُرت سيائي.

ض- ضرور اِهوئي هيئي، آپ سَڃاڻين سارا،
ڪَڏان ناز، نياز ڪَڏاهين، اے سپ تَيڏا وارا،
"ڪُل يوم هُوَ في شان"، نت نت مار نغارا.

ط- طَبل وَڄاٿون وحدت والا، غازي چوڙ گدائي،
ايڏے اوڏے ٿون هي هووين، وَت ڪيهي جاءِ جُدائي،
"الانسَان سِرّي وَ انا سِرُّه"، سمجهين خاص خدائي.

ظ- ظاهر ٿي نغارا مارين، ڪِتلے تائين چُپسين،
وحدت والي تيغ بنا، ٿن وال وجود نہ ڪَپسين.
"مالِلتُراب رب الارباب"، ڪِتلے تائين گپسين.

ع- عَطر عنبير جو لا ڪرَيُس، اَج يار مَيڏي گهر آيا،
اَتڻ ٻهَڻ سڀ نال اَهين دے، ڪَهن تا رمز ريجهايا،
"وَنَحن اقرب اِلَيه مِن حبل الوَرِيد"، رڳ رڳ وچ سمايا.

غ- غمزا رمزا يار مَيڏے دا، ڏيک جو وتڏا تائي،
جِتان ڪِتان حاضر ناظر، آپ ڪڙا رنگ لائي،
وهُو مَعَڪُم اينَما ڪُنتُم"، جائز ڪِيتُس جائي.

ف- فرق ڪفر اِسلام نہ ڪوئي، جاڻ اِهوئي جاڻين،
ڪافر مومن هِڪو آها، غير نہ اِتان آڻين،
"ڪُل شَيءِ هُوالله"، سڀ صورت ايڪ سُڃاڻين.

ق- قُرب ٿيوئي مَين آڪ سُڻاوان، سرّ تُسا ڪُون سارا،
آپ ڪُون هرگز غير نہ جاڻين، غير نہ پاوين يارا،
"لي مَع الله وقت لا يسعِني فيبه"، نُور نبي دا نيارا.

ڪ- ڪيفيت تَيڪُون حق دي، ساري سُڌ تہ سُڻائي،
ويل ديدار دي اِها هيئي، هت مَليسين جائي،
"من ڪان في هذه أعمىٰ فهوفي الاخيرته أعمىٰ"، پُرجهہ اِينوين پرجهائي.

لْ- لباس صحيح ڪر سارا، جو ٻوليان ڪتليان ٻولے،
"هُوالظّاهر هو الباطِن"، ويکين آکيان کولے،
"لَيس في الدّارين اِلاهُو"، ٻن گهتين سب پولے.

م- مست رهيس ميخانے وچُون، منگ ڳڌي مين مستي،
مستي نال نہ آپ سُڃاڻے، تنهن دا کم ڪمبختي،
"لَيس فِي جُبّتي ماسِويٰ الله"، هيچ ٿئي سب هستي.

ن- نغارا احمد والا، مردانا ٿي مارين،
سِر دا سانگا چوڙ ڪراهڻ، "اے-او" سب آڏارين،
"انت مَعِي انَا مَعَڪ"، سارا عزم سنپارين.

و- وَست اِهين وو يَگانے دي، ٿُن قيمت قدر سنپارين،
البتہ دُر يتيم جو هيئين، ڪنگڻ ڪَچ نا وارين،
"خَلَق الانسان عَليٰ صُورته"، دل دے گوش گڏارين.

هہ- هوا وچ مين جو پَئيان، ڪِتے مُحب ملڻ دے،
غالب شوق رهيا دل اُتے، ناهين کم الڙ دے،
"طال شَوق الابرار اِليٰ لِقائِه عاشق نهين جهلڻ دي.

لا- لنگهہ پووين وچ شَه دے، احمد، محمد سَهي ڪريجے،
"من راني فَقَدرالحق" دل تے درس تريجے،
"مَن راني فَقَد ڪَفر"، سارا سِرّ سٽيجے.

ء-اندر باهر آهو، توڙے ڪردا لک قبائين،
هرڪنهن شيءِ وچ سير تهين دا، پول نہ ذره پانوين،
"مارايت شيئا الا ورايت الله فيه"، ڏيکين جت ڪِٿاهين.

ي- يقين اِهوئي آها، ٿئا شڪ سيوئي.
جو ڪجهہ آهئس سو ول ٿيسان، تنهن دا غم نہ ڪوئي،
"ڪل شيءِ يرجع الىٰ اصله"، رهسان عين اهئي.

ڪافيون

ڪافي ۱

سوئي ڪم ڪريجي، جنهن وچ الله آپ ٻڌيجي.

وچ ميدان محبت والي، دم قدم ڌريجي.
اها تڪبير "فنا في" والي، پهلي پهر پڙهيجي.
مار نغارا "اناالحَق" دا، سولي سر چڙهيجي.
اندر ٻاهر هڪو هويون، "مُو تُو قبل" مريجي.
"سُبحاني ما اعظم شاني"، "سَچّل" سرّ سڻيجي.

ڪافي ۲

ٻيا ڪوئي ڄاڻڻ محض گناهہ، هر ڪنهن صورت آپ الله.
ڪٿي گدا گدائي والا، ڪٿي وَت شاهنشاهہ.
دونهان ڏيک متان ڪوئي ڀُلي، اولي ابر ماهہ.
"وَنَفَخت فِيهِ مِن رُوحِي"، اي سهي ڪر ساهہ.
"خَلَق الاشياءَ وَ هُوَ عَينُها"، اِهو قول گواهہ.
صورت وچ "سَچّل" دي ٻولي، آپي بي پرواهہ.

ڪافي ٣

نانءُ اهوئي اهو نانءُ والا، صورت مورت سائي، وو.

اِسم خانے وچون اسماء اهو، ڏس هادي دا جائي، وو.
هے تعجّب اِهو لوڪان، ڪيوين ذات لڪائي، وو.
گاهے طاعت گاهہ عبادت، سجده سهو سهائي، وو.
ٻئي پارون ڏے ڏيکالي، اوڙڪ خلق منجهائي، وو.
"سَچل" سهي ڪيتي اها ساري، جيڙهي بازي يار بنائي، وو.

ڪافي ۴

آڪ آسان نُون ٿون حال، وو،

ڪيوين ٿيون پرديسي!
اُتان هوڪر اِتان جو آيون، پيو ئي ڪيوِين اِهو خيال! وو...
ديس تہ آپڻا ڪيوِين ڇوڙيوئي، ڪر آسان نال ڳالهہ! وو...
مَين نہ ڄاتي رمز اِها ئي، جاني وڇيوئي اِها جال، وو...
اڄ تہ اوڳئے سڻ "سَچل" ڪنون... ڪيا هانوين ٿون ڪالهہ، وو...

ڪافي ٥

اُپڻا ديس سنڀال، وو، ڀَلا ميان پرديسيا، وو...

ديس اُهو تَين ڪيوِين وساريا، جاني ڪيتوئي جتّان جال! وو...
ڀُل ڳَئي هيئي ڳالهہ اُهائي... ڪيهي ٻي قيل مقال! وو...
ياد نہ ڪيتوئي وَطن اُصل دا، پوڳيون بي خيال، وو...
سوگهي سانڊين وَٽ اُهائي جهڙي جلسي نال، وو...
”سَچّل“ سنڀالين جهڙي آهي، اُها اُصل دي ڳالهہ، وو...

ڪافي ٦

مَين تا ڪوئي خيال هان، وو، هُڻ ليسان وي نال خيال دے.

زهد عبادت، تقويٰ طاعت، آهن ڪم ڪشال دے.
فڪر اِهين وچ فاني ٿيوِين، ويکِين جوڙ جمال دے.
اِهين جو منزل سيئي وَيسِن، صاحب جو اُحوال دے.
مَين ديدار، ديدار مَين وچ، پهريم ويس وصال دے.
اُصل اوهے آگاهہ نهين، جو عاشق شَے شِڪال دے.
”سَچّل“ سچ ڪريندئين ظاهر، اِلا ڪاڻ قِتال دے.

ڪافي ٧

هوش ڪنون بيهوش ... مَين بيهوش!

ڪڏان زاهد ڪڏان عابد، ڪڏان نوشا نوش.
ڪڏان هجر فراق ڏسيندا، ڪڏان غوش آغوش.
ڪڏان دلبر دور گهتيندا، ڪڏان گوشا گوش.
ڪڏان جاءِ ڪنارے ڏيندا، ڪڏان پوشا پوش.
ڪڏان موج وَهيندے مائي، ڪڏان جوشا جوش.
ڪڏان "سَچّل" جاءِ نہ لهندا، ڪڏان دوشا دوش.

ڪافي ٨

تاب ڪنون بے تاب، ميان، مَين تاب ڪنون بے تاب.

نا مَين گويا نا مَين جويا، نا مين سوال جواب.
نا مَين خاڪي نا مَين بادي، نا مَين آگ نہ آب.
نا مَين جِنّي نا مَين اِنسي، نا مائي نا باب.
نا مَين سنّي نا مَين شِيعا، نا مَين ڏوهہ ثواب.
نا مَين شرعي نا مَين ورعي، نا مَين رنگ رباب.
نا مَين مُلانا مَين قاضي، نا مَين شور شراب.
ذات "سَچّل" دي ڪيهي پُڇدئين!... نالے تا ناياب.

ڪافي ۹

چوڙ گمان گدائي والا، شَملا چا پڌ شاهي دا.

مار نغارا وحدت والا، فڪر رکين پاتشاهي دا.
غير خيال گذار نہ دل تے، غمزہ هيئي گمراهي دا.
گمراهي وچ هيئي هدايت، نور سُفيد سياهي دا.
هرڪنهن طرفون تارڪ ٿيوين، ڪم ڪر ڪج ڪلاهي دا.
مار زغا تان ظاهر ٿيوين، سُرڪا پي صراحي دا.
آپ سُچاڻ "اناالحَق" آکين، ماڻين عيش اِلاهي دا.
نَفي "سَچل" اِثبات ڪريندا... ويکو سَير سپاهي دا!

ڪافي ١٠

آلٽ بازيگر ويکو، عشق ديان آلٽيان بازيان!

برهہ ديان باتان سڻو سنيّان، تن مَن آندر تازيان.
علم حقيقي عاشق چاڻن، ڪيا چاڻن مُلان قاضيان؟
محبت دے ميدان وچون، گوءِ چاتي ڪنهان غازيان.
"سَچل" هردم در الله دے، ڪردا سو لک آزيان.

ڪافي ١١

ڪيوين ڪاغذ ڪيتائي ڪارا،

هائے هائے وے يارا،

عالم سارے ڪُون مَسلے والا، سبق پڙهايوئي سارا.
ڪيتوئي منهن ڪتابان ڏهون، پُل ڳيون بيچارا.
بيان ڳالهِين سڀ چوڙ ڪراڻ، ورهہ گهنين وَٽجارا.
ڪي ڪر ڳالهہ الست والي، وسرِ ڳيوئي ويسارا!
ورد وَظيفے دا راتو ڏينهان، ڪَريندئيں لڪ شمارا.
"سَچلؔ" يار سڄڻ دا ڏيکو، هے تا محل موچارا.

ڪافي ١٢

عشق دے ٻاجهون ٻيا سڀ ڪوڙ... سولي تے منصور.

نا ڪوئي دوزخ نا ڪوئي جَنّت، نا ڪوئي حُور قصور.
مَن آساڏا نهين مَنيندا، مُليان دا مذڪور.
ڏينهن جواني لنگهہ ڳيوسے، هڻ ٿيوسے جُهور.
ظاهر ڏيکيم يار سڄڻ دا، نَيٽين والا نور.
بيان سڀ ڳالهين قِرتيان قاهيان، چوڙڻ هيني ضرور.
"سَچلؔ" سچ صحيح ڪر ڄاڻين، هيئين تون آپ حضور.

ڪافي ١٣

اي يارو، ميڏا ڪوئي اِختيار نهين.. آکٿا اِهو عشق دا اَسرار نهين.

درد اِهين دي وو يار قيمت نَهين،
اِهو جيها وو مَرتبا عظيمت نَهين-
عشق دا سودا شهر بازار نَهين.

عشق تہ منصور نُور ڏيک ڪيا ڪيتا!
تنهن ڪون سر سُولي آهين بِرهين نِيتا -
شوق واليان دا ڪوئي شمار نَهين.

ڪنهن پُڇيا عشق ڪنون، "جا تون پاس صنَم!
مرض تَيڪون هے ڪيها؟" آکِيُس، "نَعَم!"-
عشق جيها اور ڪوئي آزار نَهين.

زُهد تقويٰ وَل طاعت ڪيا ڪام ڪيتا؟
عشق بن ڪيا ڪفر ڪيا اسلام ڪيتا؟-
جيوين لڪ سپاهي هے پَر سردار نَهين.

ڪِيوين روندا هجر والا هاءِ هاءِ،
روز شب وائي تَهين دي واءِ واءِ!-
جو ڪنار دے وچ جنهن دے يار نَهين.

جے برھ دي تيغ تَيڪُون تِڪ ڪِيتا،
يا تَيڪُون آپڻا عاشق ڪِيتا۔
خون دي قيمت منگڻ درڪار نَهين.

لک هزاران وچون ڪوئي عاشِق بڻيا،
بے سرو سامان اوئي لاشڪ ٿيا۔
هرڪنهن تے عشق دي تلوار نَهين.

”گم ٿي ٿون يڪايڪ يار وچ،
دل جان آوَن اِهين اِعتبار وچ!“۔
اِينوين آکيا مرشد، ”سَچّل“ اِنڪار نَهين.

ڪافي ١۴

عشق هے باز، آسان مُرغابي... پَئيان دست شڪاري دے.

دين ڪُفر ڪنون ٻاهر ٿئيان، لڪيُم خط بيزاري دے.
يار تہ بے پرواھ ٿي گهمندا... نَهين وَس ويچاري دے.
ٻئے دن گهولے گِئے آجائے، دم پَلے دوستداري دے.
ساٿي ”سَچّل“ آون آسان ڏھون، دوست ڪنون دلداري دے.

ڪافي ١٥

سڻو سنيّان ٹسان، "مل کر آئو، یار تماشا لایا هے!"

سُرخ سیاهہ اکیان رنگ کیتس، برهہ بڻاءِ بڻایا هے.
سَیر بازارین آکر ڏیکو، لعلي دا رنگ لایا هے.
ڏیکو تُسان اِهو سَیر سجڻ دا، سڀ کنهن جاءِ سمایا هے.
طرف اساڏے دلبر سائیں، برها باز آڏایا هے.
ایڏے اوڏے هرکنهن طرفین، هوکا حُسن گهمایا هے.
"سَچّل" دا اِهو آکڻ ناهین، آپے دوست آلایا هے.

ڪافي ١٦

اساڏي جان کُون لگڙي، هوايِ شمس تبریزي.

مَین اهین جاءِ تے آیا هان، جتان خاصان دي خون ریزي.
ویکو مَنصُور کُون عشقے، کِیتا سِرّ دار آویزي.
اُتان مَین رهہ گئي مُدّت، آکیا برها کہ برخیزي!
ویکو یارو عُشاقان تے، کیتي هے عشق چنگیزي.
اصل محبوب دي اِیها، "سَچّل" هے خوب پرویزي.

ڪافي ١٧

جنهن دل پيتا عشق دا جام، سا دل مست و مست مُدام.

دين مذاهب رهندے ڪتے، ڪفر ڪِٿان اِسلام؟
پنجتن پاڪ حمايت مَيڊي، حَسن، حُسين اِمام.
بخش ڪريندا عُشاقان تے، جَنّت جاءِ مقام.
سِر ڏيوڻ ڪِيتے عشاقان نُون، عشق ٻڌائے اِحرام.
راتِين ڏينهان مُشتاقان نُون، مستي موج مدام.
عُشاقان دا اصُل ڪَنون هے، سُولي دا سَر انجام.
سُولي تے منصور چڙهايا، "انا الحَق" ڪَلام.
چاوَڻ بار مَلامت سِر تے، برهہ سارا بدنام.
چوڙيا تنهن ڪُون علم عقل نے، جنهن دا عِشق اِمام.
خوشيان خُرميان ڏيک سَنيندا، عشق وڃايا اَرام.
جاءِ صفت دے مُول نہ وَڙدا، ڪُلي چوڙ ڪِمام.
در سائيان دے سوين سپاهي، "سَچّل" يي هڪ غلام.

ڪافي ١٨

اسان تے هادي والڙا حال، وے میان... ہٹے کُوڑے جاٹین قال، وے.

منطق علم دي کوڑ کھاٹي، ناوچ ڪَنز قدوري جاٹین؛
ڪافیہ تے اِعتبار نہ آٹین، اے سپ تال پخال، وے.

نا تہ مُصلے نا تہ مَسالے، نَحو صرف سپ روگ رسالے؛
ڪالي مَس تے ڪاغذ ڪالے... کوڑي قیل مقال، وے.

کم نَھین اِھو وچ ڪتابین، ناوچ سُور نہ وچ ثوابین؛
عالم ڈیک پلیے وچ بابین... مَستي دي ڳالھہ محال، وے.

پڑھیٹے سبق پڑھاوِن ڪیٹي، لھندے اوئي سِرّ نا سوئي؛
عِشق ڪَنُون ٹٹے دور اَھے ئي... ھے سپ خام خیال، وے.

نا وچ ورد وَظائف آوین، نا وچ ڪَشف ڪرامت جاوین؛
برھہ وچون تُون بھرہ پاوین... ڈیسي قُرب ڪمال، وے.

دیس چوڑ پردیس قرینندے، نال ڪتابان اٹ پریندے؛
بَصره تے لاھور لڑیندے... توڑے عرب چلن في الحال، وے.

ڪفر اِیمان جڈھان ھک ٿیوے، عشق دا پیالا تڈھان پیوے؛
سات سلامت سوئي نِیوے... ھے اے تا خاصي ڳالھہ، وے.

وَرق دوئي دا "سَچّل" وسارین، ڳالھہ ھادي دي سیا سنیارین؛
نال اَھین دے عمر گذارین... جُوٹے چوڑ جنجال، وے.

ڪافي ١٩

هر صورت دے وچ مولیٰ، ڪیهے حڪم هليندا يار، وے!

مظهر وچ مَنصُور دے هويا، "أنا الحَق" اظهار، وے.
مِل ڪرڪے مَلين مارايا، سولي دا سردار، وے.
وَس نہ ڪوئي منصُور دا آها، مُليان نَهين مَيار، وے.
مست أتاهِين ماريا اهوئي، شائق شاهہ سوار، وے.
"أسجُدونِي" اِينوين آکيا، تَبريزي تڪرار، وے.
گل لگين دي لاهہ ڪراهڻ، نينهن ڪِيتس نراوار، وے.
"مَن خُدايم" آکدا، اهو عارف شيخ عطار، وے.
وَچ ڪڙوسين هڪ وچ آخر، ڪَرينديئين لک شمار، وے.
"سَچّل" اِهين سنسار دے وچ، رهڻا هيئي هوشيار، وے.

حق موجود ڪافي ٢٠ سڀ اموجود

دم دم لهين سنڀال، اِهين حال دي، هاريا!

اے دم آوے اے دم جاوے، ڪڙائے خاص خيال.
جو پَل آپون پرے ٿيوين، سو پَل جيوَڻ جنجال.
آپ نہ آٿين، سوئي چاٿين، فڪر ڪَرين في الحال.
وَحدت دے وچ غوطا مارين، پوويئي احوال.
"سَچّل" ڪُون اِهو سبق پڑهايا، هادي نے مُڑ پال.

ڪافي ٢١

بار برھہ دا باروں بار، چڑھہ کے آندا بے اختیار.

سُدّ نھیں ھے انت بحر دي، سِیر سمند دي لس لھر دي؛
موج خوني ھے زور زبر دي، جتّان کتّان ھے تاروں تار.

جڏان وَت ساقي جام پلیدا، تڏان وَت بیخود کیف کریندا؛
پچلیندا سارا سرّ ڏسیندا، نَیڻ وَھیندا ناروں نار.

جیوین سِر اِمامین آیا، بار غمان چُم چشمین چایا؛
اُنھان آپڻا قرب وَڏایا، عالَم روندا زاروں زار.

"سَچّل" نیزا عِشق سچٽیندا، ھستي والي پت پَنیندا؛
تڏان تُون وَت کِیُون نہ مَنیندا، چوڙ تِیوین لنگھہ پاروں پار-

ڪافي ٢٢

ھادي نے سبق پڑھایا سئیون، اھو ھادي نے سبق پڑھایا.

"غیر جو چاتو ئي حق اُھوئي" - سائین اِینوین سمجھایا.
پید اِھوئي "ھُو" دا ھیئي، سمجھہ اِھو کر سعیا.
سچ "سَچّل" وچ "سَچّل" سچ وچ، بیا سپ پند اجایا.

ڪافي ٢٣

ميڏا حال ڏنا هادي يار، مَيـن مَستان هوئيان سَرشار -

قاروني تي ڪار ڪميندے، عقل ميان ڪون سيئي مَنيندے؛
ڳالهہ آهائي اوئي آليندے، عشـق ڪِيتے دل خوار.

نقـشبندي تي نَقش هَليندے، عالم وچ اِظهار؛
نَقـشبنديان دي دل تے دنيا، هٿ نہ ڪِيتونے يار.

مُلا قاضي نَهيـن مَنيندے، هوندے آسان ڪَنُون ڌار؛
عشـق واليان دي مَنزل آڳے، نَهين مُليان دے پار.

پنجتن پاڪ مُحَمّد آيا، آپ علي ڪَرّار سمايا؛
حَسن حُسين علي دا ڄايا، ملڪان د سردار؛

”سَچّل“ هويا سِرّ اِلاهي، هرجا سائُون هے بادشاهي؛
اِها نوبت ”اَناالحَق“ وڄائي، آپ هويا اِظهار.

ڪافي ۲۴

يار، وچ بيخودي دے، ڪڏان ڪڏان آوَندے هيئون؛
چاريئي عناصر ڇوڙڪے، صاحب آپ سڏاوندے هيئون.

مملڪت مُفلسي، بادشاهي بے ڪَسي،
تنهن وچ سڪندري نوبت وَڄاوندے هيئون.

ياد نہ ڪوئي آوندا، غير نہ سماوندا،
هڪو هڪ هو رهيا، راهہ نہ پڇاوَندے هيئون.

ڪِشور ڪيخسروي، طبل وَڄا سنجري،
اِت آت نغارے دي، چوٽ پيي چلاوندے هيئون.

خيمہ هے خاڪ دا، چاڪ ڪرون چاڪ دا،
واهٔ جو وحدت والي، نال چا اَڏاوندے هيئون.

"سَچِلّ" اِتان نانهٔ نَهين، ڪنهن دا اِتان پانهٔ نَهين،
ظاهر اِهو نانهٔ رک، عالم نُون پُلا وَندے هيئون.

ڪافي ٢٥

آک تہ نانءُ "فقير" ڪيون ڪر سڏاوَندائين؟
عشق دے ميدان وچ مول نہ آوندائين!

غفلت وچ عمر سپ تيڏڙي برباد هوئي،
مستي ميخانے ڏهون وقت نہ ڪهين جاوَندائين!

زندگي هے عذاب هَے هَے آهين يار بن،
سمجهہ تُساڪُون نهين، لوڪ نُون سمجهاوَندائين!

بات برهہ دي بيان ڪريندئين عالم اڳون،
واءِ تَيڏے حال تے، پير نہ اوڏهون پاوَندائين!

دعويٰ ڪرين عشق دي، خوش رهين تعريف وچ،
بار ملامت والا، سِر تے نهين چاوَندائين!

خوش لباس تے غذا دي تَيڪُون پهون آرزو،
يار دي جدائي ڪَنون، آنگ نہ پسم لاوَندائين!

حيف صَد حيف هے حال تُساڏے اتے،
ڪير منجهين دا پيوين، قورمے رَل ڪاوَندائين!

مَست "سَچّل" هو رهيا پيالا پي شوق دا۔
آپ تہ نچدا نهين، لوڪان نون نچاوَندائين!

ڪافي ٢٦

جٿان گرد ٿيوِن روگردان، ڪڙے خان وچ مَيدان.

وچ ميدان محبت والے، نَهين آوٹا نامردان.
جان جميعت نَهين انهان نُون، سَدا جو هوون سرگردان.
اِهو طريقا وَحدت والا، رک چوڙيا هے شاه مردان.
عِشق والے اهو درجا چاڻِن، سُڌ نَهين ڪوئي بے دردان.
"سَچلؔ" ساعت اِها ڪر چاڻين، ڪم نہ گهتين اَتے فردان.

ڪافي ٢٧

اسان جيها ڪوئي اَور، ڪٿ نہ مِلسي... ايڈے اوڈے آکين ڪول ويکين!

نال اساڈے تُون محبت لاوين، عِشق ٻنهان ڪنون تَوڙ.
اسان جنهان ڪُون ياد ڪيتوسے، گهتون تنهان ڳل ڈور.
لکان دے وچون ڪوئي جهليندا، عِشق اساڈے دا زور.
"سَچلؔ" راه اساڈي دے اتے، هڪ جفا ٻيا جور.

ڪافي ۲۸

عاشق شهادت ڪر قبول، رک فنا دا خيال پيي.

”اِنّ في قَتلي“ اِشارا، سُن سُخن اے تون سچارا.
اِينوين آکيا رَب رَسُول... جسم هے جنجال پيي.

اِهين جسم دا ڪر وسارا، مار ”اَناالحَق“ دا نعرا.
وحدت اندر ٿي وصول... بِن وَصل بر حال پيي.

موج زوران زور آسِي، مُشت خاڪي لڙهہ ڪے جاسِي.
نينهن خود ڪَرسي نُزول... دم آهين، نہ سال پيي.

عشق آ اَنبوه ڪَريسي، سَير سب عالم وڪيسي.
سِر ”سَچّل“ دا ڪر قتول... پَڪڙ نيسي نال پيي.

ڪافي ۲۹

نينهن نشان ڪِيتوئي، هُڻ تا مُڙٽا ناهين.

روز الستي آپے جائي، باري برهہ چاتوئي.
ظاهر هوڪر مار نغارا... عشق ڪِيُون التوئي؟
زهر پيالا محبت والا، پُر ڪَر پاڪ پيتوئي.
سر ”سَچّل“ دا، يار پيارل، ڳوڙهي رنگ رتوئي.

ڪافي ٣٠

”سَچّل“ هے نا پيدا... سوتا ڏيکڻ وچ نهين آندا.

تنهن دي ذات صفات نہ جاڻان، پينڊا پيندا کاندا.
سَو پيرے هر ڳليان وچُون، ڏيک تہ آندا جاندا.
گم ٿيوڻ اِهين غمزے دے وچ، شاهي شرف شهاندا.
ڏيکڻ وچ نَهين مطلب ڪوئي... هوکا يار گهماندا.
”آپون آپے پيدا ٿيوين“... ”سَچّل“ سِرّ سڻاندا.

ڪافي ٣١

عشق نَهين آساني، کم هے کِنهان کُوپيان دا.

ڏينهان رات برابر هوئي، هَے هَے سب حيراني.
سِر ڏيون سلطان اِتاهين، ڪيا ڪيئي دُر دراني.
فوج برهہ دي لکين هزارين، تالان ڪيان طولاني!
سِر ”سَچّل“ دے سانوڻ وانگر، برهہ ڪيتي باراني.

ڪافي ٣٢

جڏان مِيان موج مَستي دي آئي، بيخودي ٿئي، جسم ڳيا.

چوهہ ڏاڍے ديان چِٽڪيان چوليان، هِڪے اُون ٻيان وَت نوليان-
ٿئي ڳئي مَوج سيائي.

وچ درياءَ محبت والے، جان جسم دے ڳئے سنڀالے-
ڪار نہ چلدي ڪائي.

جنهن دے وچ وجود نہ رهندا، قيام قُعُود سُجود نہ ٿهندا-
رَمز "اَناالحَق" لائي.

"سَچّل" سارا ٿيا وَت پاٽي، وچلے وارے گرد اُڏاٽي-
جوئي آها سو ٿيا جائي.

ڪافي ٣٣

آدم ٿي ڪَر آيا... آوَڻ جاوَڻ دي سُڌ تا ناهين.

"ظاهر جوئي باطن سوئي"، مرشد اِينوين سمجهايا.
تنهين مَڪانين نانءُ بتايُس، تنهن قدم بگهيرا چايا.
چَوٿا مَڪان سهي ڪَر جاڻين، تنهن هڪ گهر رنگ جو لايا.
جنهان خانيان ڪَنون گذر ڳيا هَس، سو وَل اِتان چايا.
"سَچّل" وچ صفات دے آکر، سارا سِرّ ڇُپايا.

ڪافي ٣٤

دم الله وسدا ملک رباني، سڻ ميان قاضي، نهين دل راضي-
تَين کهڙا جهڳڙا لايا؟

"اول عشق الله نُون هويا، جنهن رسول آپايا:
"ڏوجها عِشق محمّد نُون، جنهن کلما پاک پڙهايا:
"ٽيجها عشق چئون ياران نُون، جنهان صدق خوب کمايا":
هک ڏهاڙے مرشد مَين نُون، آپ اِينوين فرمايا.
اِهو طريقا وحدت والا، سانُون ٻهُون خوش آيا.
"سَچّل" عشق دا پنڌ سجايا، ٻيا کُل پنڌ اجايا.

ڪافي ٣٥

تيڏا ديسڙا ڪِتان، ٻَلا پَرديسيا وے... ديسڙا ڪتان!

ڪَم تُساکُون آها ڪيها، جو تُون آيون اِتان!
اَوڻ جاوڻ تيڏا هَٿ ٻنهان دے، ڪيهيان کَريندئين رتان!
اَوڻ تَيڏا وے هويا جِتائون، وَل پِي وَيسين تِتان.
ڪِيُون وساريوئي، ياد کَرين سائين، جال تُساڏي جِتان.
"سَچّل" هوکَر وو اِتان جو اَيون، ميان، ڇوڙ ٻيان حِرفَتان.

ڪافي ٣٦

ڪيڏون وے عشق ٿون آنداهيئين؟ هڻ آک ڪسے وَل جانداهيئين؟
ڪيهيان رمزان غمزان لانداهيئين!

موسيٰ تي وَت ڪيتوئي ڪشالے، آپ ڪُون آپے ڏتوئي ڏڪالے؛
عيسيٰ تي وَت دم دے نالے، مويان نُون قَير جِواندا هيئين!

وچ حلاج دے ڪيتوئي نظارا، "اناالحق" دا وَت ماريوئي نعرا؛
ايڏون اوڏون ڪَر پسارا، آپ ڪُون آپ مراندا هيئين!

ڪڏان هووين وچ صَبُوري، گهن گڙوندئين وتي دوري؛
آپ تے آپ هوندي مخموري، وَت ڪيهي بات بتاندا هيئين!

ڪَڏان ٿون هوندئين يار يگانہ، ڪَڏان وَت هوندئين غير بيگانہ؛
پَر پَر آپ ڪُون آپے جانا، آپڻا آپ ريجهاندا هيئين!

عشق واليان نُون اِها مت ڏيندا، جيڏون آندا تيڏون ويندا؛
آپڻے نال جو آپ آليندا، ڪِس ڪُون "سَچّل" پڇاندا هيئين!

ڪافي ٣٧

آگهہ لهہ اسرار دي، ڇوڙ وجود وسار اِتاهين.

شُبهے نال نہ حاصل ٿيوے، ڳالهہ هيئي اِعتبار دي.
ڪيوين هَلينديئين ڪيوين چَلينديئين، رَمز ڏيکين رفتار دي.
ڪيون سُٿينديئين ڪيوين آلينديئين، عِبرت گهن گفتار دي.
سِر سَهي ڪر نوبت مارين، حلاجي هوشيار دي.
”سَچَل“ ”سِرِّي سِرّہ“ هويا، صورت آهين سَردار دي.

ڪافي ٣٨

سَچڻ سنسار ۾ هويا، نَهين ڪوئي دِل اولے دلبر.
اکيان ڪول ويکين يَڪ نظر.

ڪِنهان ڪِيتوئي مُلان قاضي، ڪِنهان سُولي اُوپر بازي؛
ڪِنهان دي دل اِتان راضي، ڪِنهان گهڙي هِڪ هويا وے گـنر.

ڪيئي هِن وچ عبادت دے، ڪيئي طالب تَقويٰ طاعت دے؛
ڪيئي مَنگدے دين سلامت وے، ڪِنهان نُون زهد هويا وے زهر.

اِهين حَيرت دي حَيراني: ڪِتے مِيري ڪِتے خاني،
ڪِتے مِسڪين اِخواني!... ”سَچَل“ مُرشد ميرا هويا وے قلندر.

ڪافي ٣٩

عاشق هووين تا سر ڏيوين، سَودا ڪَرين جي يار دا؛
هي اَزَل دي روز ڪنون، باري بِرهه دي بار دا.

سر ڏيسين مِلسين يار ڪُون، اڳنان هيئي اِختيار دا؛
عاشق تَماشا آ ڏيکين، اِهين بِرهه دي بازار دا.

صَدقي ڪَرين سر يار تَون، واقف ٿيوين اسرار دا؛
سِردي تَمنا چوڙ ڏي، جهل تاب اِهين تَلوار دا.

اَپي ويچ، گهن ٿون عشق نُون، اِهو حَرف هيئي اِعتبار دا؛
آپٽي مِهر مُرشد مَيڪُون، طالب ڪِيتا تَڪرار دا.

روز اَزَل ٿون سَنگ هان مين، دلبر دي دربار دا؛
هان پِير عَبدالحق دا، چاڪر "سَچّل" پيزار دا.

ڪافي ۴۰

ڳيا وو ڳيا جوئي، وو الا، سوئي ڦِر نہ آيا.

ٺهڪي اُتي جوئي چڙهدا، چِت اهِين سِر تون چايا.
ڪانسي ڪلوٺ جي ئي وَيندي، اُنهان سو گر گنوايا.
وچ هَمالي آپ ڳليندي، بَرف دي وچ سب ڪايا.
پيٺ دوارڪا پُڄدي اُتان... يار اِتان رَنگ لايا.
هٿ وچ بَيرق هووي جِنهان ڪون، اُنهان جوش جڳايا.
اُنهان دي ڪِيتي اڳون پيارل، سونا مَحل بَنايا.
ڪِيا همالہ، ٺهڪه، ڪانسي، دوارڪا پَنڌ اُجايا.
آپ سڃاڻي ڪوئي لڪان وچون، اِتان سو دوست سَمايا.
”’سَچّل‘، اپڻا آپ سَنيالين“، پَڙها سو يار گهمايا.

ڪافي ۴۱

بَحر بِرهہ دا تارون تار، مَوجان مَوج پَئي ٻاهار.

وچ بَحر دي عَشاقان ڪُون، نِينهن ڪريندا نَگوسار.
لَڙهہ ڳئي لَڙ وَحدت دي وچ، غَير والي خَس خار.
اِهين بَحر وِچ مَين وَيج پَئي آن، جَنهن دا ڪوئي نہ ڪِنار.
ڏيکڻ وِچ نهين سو آندا، سارا اِيهو ڏنڌڪار.
”سَچّل“ پيا وِچ ظاهر دريا، دل ڪِيتا ڏنڌڪار.

ڪافي ۴۲

زهد طاعت تے عبادت، ترڪ تقويٰ تے تَجَل...
نِينهن نگونسار نيسي، عشق دا ڏاڍا عمل!

سِر سُولي منصور شه ڪُون، عشق تا ڪِيتا قتَل...
هيئي جو ڪجهه برهه هيئي، اور تا خامان خللِ.

هجر ڪنون تا هجر چاٽين، هجر تا هيئي وَصل...
سمجهه تا ٿون گهن ڪے اَيون، عشق ڪون روزِ ازل.

سر زمين دے ظاهر ٿيوين، برهه دا مارين طبل...
آ اِتان سالڪ سجائيڻ، اوّلون اپڻا اصل.

عشق عالي هے امانت، ٻئے موقوفي سڀ مِثَل...
زيب ٻئے سڀ ذبح ٿِيسِن، عشق "سَچّل" هے اجهَل.

ڪافي ۴۳

پيتا مَين آب حيات، وے هاريا، پيتا مَين آب حيات.

پيوڻ سيتي تنهن دے هويا، وے، ميان تن من سڀ تجلات.
خيال آساڏا ڪٿان نہ آنڪيا وے، لنگهہ پيا ظلمات.
هڪو هوڪر هِڪو چاٿين، هڪا ذات صفات.
جوئي آليندا، سوئي سڻيندا، هيئي اهو اثبات.
"مَين خدائي مين خدا هان"، آکين اِهو ڪلمات.
آٿون جو ويندا مُول نہ مَردا، ڪرين اِها تسلات.
ڪنهن ڪنهن ويلے اٿان جو وَيندا، جٿان "سَچَل" دن نہ رات.

ڪافي ۴۴

ساجن هر ڪنهن صُورت، سَنيّان، سارا سَيل ڪَريندا، وے.

ڪڏان مُلان ڪڏان مُفتي، ڦِر "انا الحق" اليندا، وے.
ڪڏان تَسبِيح اَپ ڦِريندا، ڪڏان جَٽيا جوڙ گهتيندا، وے.
ڪڏان ڪافر ڪڏان مؤمن، ڪڏان مَلڪ ٿهيندا، وے.
موسيٰ يا فرعون ڪڏا هان، شَداد بهشت بڻيندا، وے.
آذر يا نِمرود ڪڏاهان، خليل سو نام سڏيندا، وے.
آدم، عَزازيل تے حوا، سوئي "سَچَل" سِرّ سڻيندا، وے.

ڪافي ۴۵

ڪيها غمزا لايا، وے... لايا لايا لايا، يارو!

شاهہ منصور ڪون هٿين گهن ڪَر، سولي پڪڙ چڙهايا، يارو-
تنهن ڪون تهين ڏهاڙے، پيالا عشق پلايا، يارو.

پُرز پُرز عضوے ڪرڪے، اے سر گهول گهمايا يارو-
اِهو نغارا نينهڙے والا، بَرسَر آڻ وَڄايا، يارو.

قاضي، مفتي، مُلان مِل ڪر، ڏايا مَچ مَچايا، يارو-
هٿون اُنهان دے پاهڻ پٿر، لکين سر وسايا، يارو.

حضرت شيخ جُنيد ڪون اوڏون، اَمر اِهوئي آيا، يارو-
فتويٰ لکي خون اُهين دي، جنهن "اناالحق" آلايا، يارو.

شيخ آيا چَل حڪم اُهين دے، جنهن خناس بلايا، يارو-
لک ڏتي تنهن فتويٰ، يارو، رو رو حال وچايا، يارو.

وچ مَيدان محبت والے، آڻ ڪے عشق ڪڙايا، يارو-
"سَچَل" چل سدا ٿون آٿان، جٿان غازي سر گنوايا، يارو.

ڪافي ۴٦

پوندي وَيندي غازيان دي غُلغُل، خبر نہ جاڻے ڪُل ڪُل.

شاھہ مَنصور دا سُولي اُتي، هَنگامہ هُل هُل.
شيخ عطار تے شبلي اُوپر، عشق ڪِيتي آل آل.
عُشاقان دي راھہ اِهين وچ، پوندي وَجے "جُل جُل"!
راھہ اِهين ڪُون سڻو سَنيّان، لوڪ ڳيا پُل پُل.
دَوڙے دِل تے يار "سَچّل" دے، دَردان دي دلدُل.

ڪافي ۴٧

جِسم اِتاهين چوڙين چوڙين، مَيڏا يار، وے ميان.

جُدا جسم ڪنون جے تُون ٿِيوين، عيش اِلاهي لوڙين لوڙين.
محبوبان دي مَنزل اِهائي، خيال ٻئے سڀ تُوڙين تُوڙين.
زائل جسم ڪُون ڪَر تُون عاشق، خيما عشق دا کوڙين کوڙين.
گهن طريقي وَحدت والے، دَر نہ ٻئے ڪنهن ووڙين ووڙين.
"سَچّل" سورهيہ جے تُون اَهِين، مُنهن نہ اِتون تُون موڙين موڙين.

ڪافي ۴۸

پيالے عشق پلاڪے، ساجن چا مَخمور ڪِيتوئي.

چَشمان دے وکا چَمڪارے، نسنگ نيتوئي ايڪ نظارے -
چَڪنا چُور ڪِيتوئي.

"اناالحق" دا ماريوئي نَعرا، حيرت دے وِچ پيا جڳ سارا -
نانءُ منصور ڪِيتوئي.

ڪِيتا سرّ تُسان اِظهارا... نانءُ مَنصور دا، يار پيارا -
ڪِيُون مشهور ڪِيتوئي!

مُلان تے مَنصور پي تُون هيئِين، ايڏون اوڏون هِڪو ڏوهين-
ڪُل منظور ڪِيتوئي

سَرمد هوڪے قِرايوئي هوڪے، نال شمس دے مُلان هوڪے-
ڪيها مَذڪور ڪِيتوئي!

ڪَر مَل هوڪے الله آکيوئي، تنهن وچ اپڻا راز رکيوئي-
"سَچَل" وَهلُور نِيتوئي.

ڪافي ۴۹

ڪيهي غمزي ليندا يار وي، ڪيهي غمزي ليندا!

سولي چڙهہ منصور اگهاڻا، نعرا عشق مريندا؛
سَو ملان تي قاضي مِل ڪر، فتويٰ ڪُفر لکيندا.

حڪم قتل دا لک ڏتوني، مليان اتي ڪل قاضيان؛
سڻو ٿسان سڀ الله ديان وت ڏيکو بي نيازيان.

شيخ جُنيد ڪون سُولي هيٺون، آڻ ڪي يار ڪڙايا؛
"فتويٰ قتل والي لک ڏيوين"، آپي سائين فرمايا.

عاشق يار اساڏا شبلي، جنهن رو رو حال وڃايا ـ
در الله دي زاريان ڪردا... تَين ڪيڏا قهر ڪمايا!

وقت اهين هڪ مست ديوانہ، آيا هسدا روندا ـ
پڇيا تهين ڪنون عالم سارے، "روندا ڪيون تون هسدا؟"

ڏتا جواب ديوانے تنهان ڪُون، "عالم ٿيا ويسارا ـ
"اِهين جيها نا ظاهر ٿِيسي، آپ خدائي نظارا!

"ڪلدا جو مَين آيُس يارو، ڏيک تماشا سارا؛
"تنهن دي پڇون مَين رووَڻ لڳس، سارا ڏيک نظارا"!

قتل ڪيتي ڏيکو خلق خدا ڪُون، ڳڏا "هَي هَي هوئي" ـ
"سَچّل" چُپ ڪر پڇي اٿان، جوئي آها ٿيا سوئي.

ڪافي ٥٠

ڪيون "نانهين" ڪُون مَريندئين؟ وَت "اَهين" دے نال اڙيندئين!

"اَهين" "نانهِين" دے وَت سُهڻا، ڏونهين ڪَم ڏسيندئين-
ڪَم ڪَريندَئين اپڻا آپے، وَل ڏيکڻ نال هَسيندَئين!
ايڏے اوڏے عِشق دے ڪِيتي، مِهڻے وِرهہ وَسيندِئين.

"اَهين" "نانِهين" پِي تَيڏي سهڻا، سَبِ اپڻي نال ڪَرينٿئين-
ڪِتے شابس شابس اکين، وَت ڪِتے مَوت مَريندَئين!
نعرا مارڪے حق دا سائِين، سُولي اُپَر چڙهيندَئين.

خودي ڏوجهي بے خودي، بيلي آپو آپ بڻيندئين-
وَل خودي دے خوف ڪَنون پِي، ہَهُون ہهون ڏريندَئين!
بے خودي دے ڪَلمے ڪُون، وَت مِيان نَهِين مَنيندَئين.

اِتان ڪَنهِين ڳالهہ ڪنون اَء، "سَچُو" نانءُ سڏيندَئين-
ظاهر ڪرڻ دے ڪيتے، بيلي، اِس صورت وِچ چُپيندَئين!
آخر زمانے دے وچ، بيلي، پيدا عشق ڪَريندَئين.

ڪافي ٥١

ٿون ڪهڙا مَين ڪِهڙا... هيئون سو جلوے جِهڙا.

جوڙ پاتوسے سِر اپڻے تے، صورت دا وَت سِهرا.
شاهہ بِلاشڪ قَدم جو پاتا، پَچ پَيا سَپ جهيڙا.
جوئي چاٹڈئين ساڳي سُجاٹڈئين، هئِين سو اصلي تِهڙا.
جيڏے ڏيکان تيڏے تُون هيئين، چَوطَرف هڪ جِهڙا.
نانءُ "سَچّل" تي آيا صِفت وِچ، لاوَڻ ڪِيتے نِينهڙا.

ڪافي ٥٢

باري بار محبت والا، آدم جاءِ اُٺاوَڻ دي.

ايجهي جاءِ نہ ڏوجهي ڪائي، شاهي گنج چپاوڻ دي.
پَوڳِئِيس سائين اِها اِرادت، اپڻے ملهہ وڪاوَڻ دي.
آپے اپڻي جاءِ بڻايس، سولي سِر لٽڪاوَڻ دي.
آخر سر تے نوبت آئي، "سَچّل" نام سڏاوڻ دي.

ڪافي ٥٣

آيا تماشے يار، آ مِل ويکو!

نظر اَسان ڪُون ماهي آندا؛ تُسان ڪِي ڪَر جاتا؟
آها ڪَٹو ڪٹان نال اَهين دے، سَٹو سَنيّان ناتا۔
لتا حِجاب، اڪين ڳل پَيان، ساڳي مَين دوست سڃاتا.

محلا هِڪو رَنگارنگي، ڪَنون عشق آڈايوسے؛
پاڻي آگ تے واءُ ني، سَنيّان، مِٽي نال گڏايوسے۔
اِهين محلي دا آٹي جاڻي، "آدم" نام رکيوسے.

بَنگلا ايڪ دَريچے ڪِتلے، دلبر يار بڻائے!
جاهين جوڙ ڪچهري والِيان، بيٺا حُڪم هلاوے۔
تخت گاهـ تهين وچ ويکو، جو سارا دوست سمَاوے.

هِڪي طاق دريچے وچون، آپ ڪون آپ ڈِکيندا؛
ڈوجهے طاق وچُون اڙي سَنيّان، "اناالحَق" آليندا؛
ٽيجهے طاق وچُون ڪَئي بوليا، دِلبر يار بُليندا.

جے مَين ڪنون پُڇو سائين سارا حُڪم ڪَريندا:
موسيٰ هوڪي، معجزه ڪرڪي، بَيضايَد ڈِکيندا۔
ڈوجهي صورت جوڙ ڪراهڻ، آپ ڪون آپ پليندا.

محلے دا ڪوئي وَس نہ آها، آپے حڪم هلاوے؛
جوئي آليندا سوئي سُڻيندا، سوئي ڈيک ڈکاوے۔
بوليان لک هزار "سَچّل" ڪُون، سهڻا يار سڪاوے.

ڪافي ۵۴

صاحب اُتون اِتان آ ڪر، آدم نام سڏايا.

جيوين تخت هزارے رانجهن، چاهون چاڪ سڏايا.
باطن وچون ظاهر ويڪو، عشق جو لات لنوايا.
آپے عاشق آپے دلبر، آپے عشق ڪمايا.
عبرت وچون اِهين دے، يارو، ڪوپين ڪنڌ ڪپايا.
هر شَے دے وچ اندر باهر، صاحب آپ سمايا.
بحر عميق وچون ٿيا موجان، جنهن پارون پار پسايا.
"سَچّل" سڀ ڪنهن صورت اندر، رنگي رنگ رچايا.

ڪافي ۵۵

يار تماشا ڏيکڻ آيا هے،

اِهين سنسار وچ.

رنگا رنگ وچ يار پيارے، عجب جيها رنگ لايا هے.
اتوڙي سنيّان جهمر مارون، اڄ سارا ڪم سجايا هے.
لڪ لڪ ڦيريان دلبر ڏيندا، ناچو ناچ نچايا هے.
بيرنگي اِهين رنگ دے اندر، "سَچّل" آپ رُلايا هے.

ڪافي ٥٦

اکيان کول تہ ظاهر ويکين، اِتان اِهو اسرار.

جنهن دے ڪارڻ جهنگ ووڙيندئين، سو تين وچ تکرار.
آدم جوڙ تماشا لائيس، آپ ڪيتس اِظهار.
بازيگر جو بازي پتري، ڪوئي جاڻے خبردار.
پُتلے دي تند هت تَهين دے، آپ نچاوڻ هار.
آپ آليندا آپ سڻيندا، صورت دا سينگار.
وچ "سَچّل" دے سوئي بولے، نهين اِتان اِنڪار.

ڪافي ٥٧

دل اِتان پئي وچ آتان، جتان ڏوهہ ثواب دي جاءِ نَهين.

چرخا چار ٽکر مَين ڪيتا، ڪي ڪر هُڻ مَين ڪتان؟
جتان پڙڪے باهہ برهہ دي، طالب وَيندے ني تتان.
عشاقان دي منزل ويکو... قدم ٽريونے ڪتان!
لوڪ نہ پاوے جاءِ آتاهين، عاشق وَيندے جتان.
"سَچّل" سالڪ لنگهہ اڳے پئے، اسان رهيوسے اِتان.

ڪافي ٥٨

عِشق عطا اِلاهي ملدا، نهين ڪوئي ڪَسب ڪماوڻ دا.

ڪڪر ڪهين دے هٿ نَهيں آندا، سر تے اَبر وساوڻ دا.
مين تان ڪهين تَون مُول نہ سٹيا، هيرا هٿ نُهاوڻ دا.
بدلان نال جو نينهن لِيوئي، بدل وسے سر سانوڻ دا.
"سَچّل" سر دا سودا ڪيجے، چهرا ڏينهن چلاوڻ دا.

ڪافي ٥٩

ڪِيون درويش سڏائين "سَچّل"؟ تُون ڪيون درويش سڏائين؟

وچ عبادت نا وچ طاعت، ـ ڪنهين سو ويل آئين؟
ڪوجهي تَيڏے ڪم سيوئي، تاجان سِر وچ پائين!
آپڻي راهہ وي گُم ڪيتوئي، ٻنهان نُون وات وڪائين!
هادي مرشد مِهر ڪَريسِي، پاند تنهِين در پائين.

ڪافي ٦٠

عشق دي خبر، نہ تَيکُون هے برهہ دي خبر!

جے پچين اسان کنون، هے بے زيان زهر.
تَيکُون نَهين کِيتا هے، اجا برهہ بے خبر.
سرجان دل سَيائي، اگون دوست ڏر، نہ ڏر.
نَهين خواب نَهين آرام، اِهو عشق دا اثر.
ڏيندا اول نڪالي، تَيکُون سارا شهر.
"سَچّل" اساڏے کيتے، هووين روز مُنتظر.

ڪافي ٦١

اوئي آندر اوئي ٻاهر، اوئي آها مُوبَمُو.

هَر ڪنهن جاءِ ظهورا تنهن دا، هَر ڪنهن ڪُوچي سُو بَسُو.
آپ پَهريندا لکين لِباسان، هر ڪَنهن خانے خُوبَخُو.
اوئي روندا اوئي هَسدا، صاحب سوئي هُوبَهُو.
"وَ هُوَ مَعَڪُم" اِها بَشارت، جانب وَسدا جُو بَجُو.
آپ ڪَنون ڪَڏان خيال نہ ٻاهر، "سَچّل" ٻهندا روبَرو.

ڪافي ٦٢

تَيڏے عشق مچايا شور، آڌر آلنَبي آسمان لڳي.

پر پيالا محبت والا، زهر پلايا زور.
جس تَن لڳڙي، سو تَن ڄاڻے، ڪيا ڪوئي ڄاڻے هور؟
بُت آساڏا ڪِيتا بيراڳي، تيڏے چشمان والے چور.
لڪان دے وچ صحيح سُڃاڻن، عجب رڪاون ٽور.
دردمَندان دي دل تے ”سَچّل“، برهہ بچيندا بور.

ڪافي ٦٣

هيئين ٿون آپ الله، ڏوجها ڪوئي نهين، وو.

ٿون هيئين اندر ٿون هيئين باهر، مَتان ٿيوين گمراهہ.
ٿون ئي مست، مَوالي ٿون هِين، ٿون هيئين شاهنشاهہ.
ٿون ئي هيئين، تَحقيق سڃاڻِيڻ، ساه مڙيوئي سَر واهہ.
صاحب هيئين، ٿون صاحب ڄاڻين، گولي وچ گناهہ.
آپ ڪُون مُول نادان نہ ڄاڻين، دوست هيئين داناه.
”سَچّل“ سچ اِهوئي هيئي، هوش رکِين هر گاه.

ڪافي ٦۴

آسان نا ڪَهين دے چائے هيٺون، آسان نا ڪَهِين دے نپائے هيٺون.

چوڙ افلاڪ زمين تے آيا، عرش ڪُرسي وچ مَين نہ سمايا؛
ايٿون دا وَت پيوسے رايا، آسان آپڻي خواهش آئے هيٺون.

اصَل آهَس لامڪاني، اِتان آڪَر ٿِيُس مَڪاني؛
تَڪيہ جوڙ ڪيتم اِنساني، صورت سڀ سَمائے هيٺون.

ڏتي عشق اِها وَلاٽي، سانون پاڪ مُنزّہ چاٽين؛
ساڏي ذات صفات سُچاٽين، چائے ڪَهِين نہ چمائے هيٺون.

ڪِتان چوڙيم تخت هزارا، ڪِتان ڪانسي بيدُ دوارا؛
ڪِتان آهَس نَبي سُونهارا، ڪَعبے حَرم بنائے هيٺون.

ڪڏان شَمس الحَق هُوا هُون، ڪڏان حلاّج دي نانءُ رهيا هُون،
قاضي مُلان آپ بٽيا هون، سُولي پَڪڙ چڙهائے هيٺون.

مائي باب نہ ميرا ڪوئي، بيحد آهَس ناحد ڪوئي؛
هَرجا ساڏا سَيوئي، اِتان "سَچّل" پل سڏاءِ هيٺون.

ڪافي ٦٥

نال جِسم نَهين جاوَڻ، سِر لٿي اِٿان اَوَڻ.

سڻ، عاشق دي مُشڪل هوندي، مَوج ڪَونري وچ ماوَڻ.
بار برهه دا هويا باري، سِر شَتابي چاوَڻ.
جي ٿون چاڻين آپ سجاڻين، تقويٰ طاقت هي تاوڻ.
هي سعادت وچ شهادت، خون جگر دا کانوڻ.
لال لهو وچ لعل جو ٿيون، دُرس تنهان ڪون ڏانوڻ.
شَهه درياوان موجان زوري، سِر "سَچّل" دي سانوڻ.

ڪافي ٦٦

ڪَعبه چاڻي وتدئين نال، هور ڪعبي دا ڪيها خيال.

ڪافر هوڪر، ڪعبي ڍاهين، آپڻا سِرّ سنڀال.
مالڪ ڪعبي دا هيئين ڪيڪر، گهتدائين آپڻا جي جنجال.
"نَحن اَقرب" هويا نيڙي، وَٿي نَهين هڪ وال.
"سَچّل" هرجا هي اَهوئي، ظاهر چوڙ وصال.

ڪافي ٦٧

سودا سَلف ڪريندا يار، ڪوئي ڏيکڻ والا هوشيار.

مَيڻون هے قسم الله دي، آپ هويا اِظهار.
ڪيا جو مومن ڪيا جو مسلم، ڪيا جو گبر ڪُفار.
جو شي وچ آکين دے آوے، اوئي هے اسرار.
"سَچّل" سچ آکان هے سپ، صاحب دا سينگار.

ڪافي ٦٨

اِهين سنسار دے وچ، يار تماشا ويکڻ آيا هے.

رنگان رنگ وچ يار پيارے، عجب جيها رنگ لايا هے.
انوڙي سنيّان جهمر مارون، اڄ سارا ڪم سجايا هے.
بيرنگي اِهين رنگ دے اندر، "سَچّل" آپ رَلايا هے.

ڪافي ٦٩

ڪٿون آڌر آيائين، وے پکيڙا پرديسي؟

ڪٿ آکيرا تيڏا آها، ڪٿ تساڏيان جائين؟
چَلڻ ڪيتے وے سڄڻ پکيڙا، متان تون پر پُسائين.
جٿان هون هويا آوَڻ تساڏا، وَيسين آڌر آتاهين.
غير نہ آپ کُون ڪڏان جاڻين، تيکُون مَين سمجهائين.
اِٿان آتان سَير تُساڏا، "سَچّل" يار سڻائين.

ڪافي ٧٠

عِشق ڏتا آحوال جنهان نُون، برهہ ڪيتا بے حال تنهان نُون.

سودا سِر دا سُورهيين ڪيتا، هويا مُڑڻ مَحال تنهان نُون.
هر دوجهان کُون پُٺي ڏيوِن، هويا خاص خيال تِنهان نُون.
جيڑهے سَدّ سَيائي چوڑن، ڪِيتا نينهن نهال تَنهان نُون.
جنهن کُون شوق محبوب ملڻ دا، جيوڻ اِت جنجال تنهان نُون.
سِر ڏيوڻ دي سُرڪي پيون، ڪَردا ڪوٹ ڪلال تنهان نُون.
"سَچّل" سائين جنهن نُون مليا، حاصل هويا حال تنهان نُون.

ڪافي ۷۱

اسان نُون عشق، وے يارو، اَجا ديوان نَهين ڪِيتا...
هے هے مَيڈے جو سِر اُتے، برهہ باران نَهين ڪِيتا.

ڪَرم ڪَرڪے اگّڻ مَيڈے، جو آيا ڏينهن هڪ ساجن؛
اِهو افسوس هے مَيڪُون، مَين سر قربان نَهين ڪِيتا.

ڏاڍے غمزے جو غم دے پَئے، مَين تا حيران هو رهيان؛
سنيان وچون حال ميڈے تے، ڪَهين ارمان نهين ڪِيتا.

سارا احوال اِهو ڪِس نُون، سنيّان مين آک سڻاوان؛
مَين بيدردان دے دروازے، سَجڻ سَيران نَهن ڪِيتا.

اِها واء واء دل مَيڈي، ڪريندي لکّ فريادان؛
اِهين ڪَثرت وچُون مَين تان، سَهي سلطان نهين ڪِيتا.

اساڈے عشق دا اصلون، ڪُفر تے دين هے دشمن؛
اساڈے قلب وچ ڪلمہ، جنهن مسلمان نهين ڪيتا.

اساڪُون معلوم سڀ مرشد، ڪِيتے اسرار اِهين دے؛
ڪِسي ڪُون نينهن رے نادان، مذهب مردان نهين ڪيتا.

اِها عبرت تماشے دي، "سَچّل" ڪُون هے عمر ساري؛
پيارے نال جهاتي دے، مَيڪون مَستان نهين ڪِيتا.

ڪافي ٧٢

سو ميان عشق وساريا، جو آخوند سبق پڙهايا-
مَيڏي دانيان، وے!

حسن هادي دے دل مَيڏي تے، "هُو" دا حڪم هلايا-
مَيڏي دانيان، وے!

زيران زبران وسر ڳيوسے، ورهے مينهن وَسايا-
مَيڏي دانيان، وے!

مِلان سانون ياد ڪرايا، سو پنا سُور پُسايا-
مَيڏي دانيان، وے!

علم عقل دا هِڪو واري، خيما عشق ڳڙايا-
مَيڏي دانيان، وے!

نال ڪَرم دے "سَچّل" اساڏا، ويڙها هے يار وَسايا-
مَيڏي دانيان، وے!

ڪافي ٧٣

عشـق الله دا هے زورون زور... ڪئي ڪئي ماڻهو هن يور يو.

مُلان قاضي حڪم چليندا، حاڪم ڪردے جور جور؛
نفس ڪُتے دي رشـوت كاندے... مار تنهان دي گور گور؟

دين دا مسئلہ هٿ ڪيتوئي، لک لک ڪاغذ ڪوڙ ڪوڙ؛
ڪوڙے وعظ ڪريندئين ڪيهے، پا ڳچي وچ نوڙ نوڙ!

خاڪي جسم ڪُون اينوين ڌووين، جيوين چِٽا ڪپڙا اُور اُور؛
هستي دا اِهو ڪوٽ ڀَن، چاڪر دوئي ڪُون ڀور ڀور.

اُندر ٻاهر اسم اُهين دا، ٻے خيال سڀ توڙ توڙ؛
عشق اُهين دے غلبہ ڪِيتا، ڳيا اُندر دا چور چور.

جو طالب ديدار دا هووے، وَڃ اُهين ڪُون ووڙ ووڙ؛
جڏان ڳول اُهوئي لهيـن، سِر اُهين تَون گهور گهور.

نانءُ "سَچّل" دا گم هويا، جيوين وچ سمندر لوڙهہ لوڙهہ-
هادي مَيڪون آء بتايا... آ مچايُس شور شور.

ڪافي ۷۴

عشق پيوسے زور زور... ڪَٽ مليان دي نوڙ نوڙ.

عاشق عشق الله دا چاون... چڪ ٻڌيا سے ڏور ڏور.
زيران زبران ڪيهيان پڙهيونے... هن حرامي نور نور.
لڪ لڪ ڪاغذ ڪِتونے ڪالے... هن ڪتابي چور چور.
پير اساڏا عبدالحق هے... نانءُ هادي دا آور آور.
يار "سَچّل" ڪُون جو نہ منيندے، خارجي اُهے هن ڪور ڪور.

ڪافي ۷۵

ڪَيسا رنگ بَنائي دا، شاهہ وت رنگا رنگ رلائي دا.

هيئِين ٿُون شاهہ جَهان دا، پَيوئي غرض گدائي دا.
اندر ٻاهر هِڪو آها، ڪنهن ڪنون دوست ٻُلائي دا.
عاشق، عشق، معشوق هِڪو هے، ڪِيئَس جور جُدائي دا.
خاڪي مَحل بَڻا ڪَراهَڻ، آدم نام سَڏائي دا.
جَنهن ڪُون خبر خيال دے ناهِين، هے اُهو ٻڪ چائي دا.
"سَچّل" صبر اِتاهِين ڪرڻا، مِٽڻا نام وڏائي دا.

ڪافي ٧٦

محمّدي مظهر دے وچ، هويا نور نظارا.

حق ظهورا تنهن وچ هويا، سڻ تون يار پيارا.
هرگز ڪنهن ٻئے طرف نہ ووڙين، ويک اِتان وڻجارا.
وچ مُنارے محبت والے سج هڪ، چنڊ، سو تارا.
ذرے ذرے تَون جهاتي پاوين، ويکين نور نيارا.
آپ تون چاڻ سڃاڻ اِهين کُون، هوش رکين هوشيارا.
خودي کَنون تون بيخود ٿيوين، عين هووين اِظهارا.
اِسم جِسم کُون ويک ڪَراهَڻ، ڀُل ڳيا جڳ بيچارا.
قدمان هيٺ پَهلے سِر ترٽا، يا ڳل پووئي سِرّ سارا.
آندر آهو بادشاهہ ٻوليندا، "سَچّل" محل منارا.

ڪافي ٧٧

بے رنگي تصوير، مولا دي... سو رنگين وچ سمايا.

آپے گاتا آپے بجاتا، آپ سميع بصير.
ڪتان ليليٰ ڪتان مجنون، ڪتان نينگر پير.
ڪتان صاحب حڪم چليندا، ڪتان سَڏيندا فقير.
"سَچّل" هر جا رنگ رانجهن دا، حاجت نهين تقرير.

ڪافي ٧٨

خاص خُداوند هے پاڪ خداوند هے، گاهے شرف بُوعلي گاهے اَبيچَند هے.
گاهے سو آسودگي گاهے پَرا گندگے، گريان سوزان هے گاهے خَند و خند هے.
گاهے سو شهباز شاه گاهے سو مَروَند هے عَرب عَجم روم شام، ساڳي سوئي سنڌ هے.
راهہ حقيقت اِيها فِڪل نہ ڪوئي فَند هے، گاهے بے قيد هے گاهے دربند هے.
"سَچّل" ساڪن نهين، هرجا او باشند هے، پير "عبدالحق" مَيڏا، جان دل پيوند هے.

ڪافي ٧٩

هڪ تُون هووين ڪوئي اُور نهين... اِهو سَيل ڪَريندڙ ڪَون هويا؟

بے جسم جڏان بَرحال آکيو ئي، آتان جسم چائيندڙ ڪَون هويا؟
آتان حُڪم آپے اِظهار ڪيتوئي، اِتان ڳالهہ اَليندڙ ڪَون هويا؟
آپ يَد رِجل ڪنون پاڪ آکيوئي، وت پير گهُميندڙ ڪَون هويا؟
بے گوش زبان جو آپ آکيوئي، وَت ڳجهہ آکيندڙ ڪَون هويا؟
"آناالحَق" اِظهار ڪِتوئي، وَت دار چڙهيندڙ ڪون هويا؟
آدم هوڪے امر مَنايوئي، عَزازيل سڏيندڙ ڪون هويا؟
آحمد آپ تے نام ڪِتوئي، اِنڪار آٽيندڙ ڪون هويا؟
ايڏون آپ اِمام ٿي آيون، اوڏون جنگ جُنبيندڙ ڪون هويا؟
دونون جڳ ۾ ڪَرين ڪَم سارا "سَچَل"، رمز رليندڙ ڪون هويا؟

ڪافي ٨٠

اِهين ڪَل دي ناهِين ڪَل، اِتان آءُ ڪَرن اٿڪَل.

"آڪ بَندے الله تُون"- اِينوين آکيا ڪَرمل.
"انا احمد بِلا مِيمِ"- اِها مَوج ڪِيتي مُرسَل.
مُومَل وچون راڻا هويا- راڻے وچون مُومَل.
گُل ڦُل ويڪ سو مُول نہ پُلِين، هووين هِڪ هَڪَل.
"سَچّل" 'اناالحق' عِشق الايا، مَست ڪڙا پڙ-مَل.

ڪافي ٨١

جان جِسم ڏونهين گم هويا... هويا وے وچ جانان دے.

وسرِ ڳيوسے اهو ڪَونرا سارا، مَے والا اهو خَم هويا... هويا وے...
ڪيا جو گدا گدائي والا، شاهنشاهي ڏم هويا... هويا وے...
ابر لٿے پچے شَمس ٿيا ظاهِر، نَهين ڪوئي هَم تُم هويا... هويا وے...
"سَچّل" پِيي هِڪ خيال جاتوسي، خيال سارا بيغم هويا... هويا وے...

ڪافي ٨٢

ريجھ رھين، سھڻا ريجھ رھين...
اسان اينوين ڪرون، جيوين تون ريجھ رھين!

پسمي لاڪي ٽيسون پايوتي، ڦيريان ڏے ڪر ڦرون لاھوتي...
اھين ڳالھين رنگ رھين!

چوتے ڪيڪي نانگے ٽيسون، مٽ پيالے مے دے پيسون...
سڌ اساڏي من لھين!

بازيگر تي لڪڙے چڙھسون، ڪجري ھوڪے ٹپے ڳنسون...
حيلے آوين من ڪھين!

وچ بازار دے ناچ نچيسون، دف دمامے ناد وڄيسون...
رل نال اساڏے من ٻھين!

رڇان وانگون راڙھيان ڪريسون، پولي تي ڪر مجرے پريسون...
ناھ اھين من نھين!

"سچل" ڪريندا حيلي ھزارين، ڪنھن ڏينھن اپڻا سگ سنيارين...
تيڏا مشتاق ھان مھين.

ڪافي ٨٣

آول ڪاء غوطہ تي گم، پچھے مار شاهي دا دم.

آوڻ اِهين پڙ وچ، ڪچين دا نَهين هے ڪَم.
شادي غمي عام ڪُون، غازين ناهين غم.
پَو تصوّر اِهين وچ، شاغل تي دم دم.
”سَچّل“ آکے اِهين جاء تے، قابو رک قدم.

ڪافي ٨٤

سائون عشق لڳا، هوئي حيراني... صد بار ڪَران جِند قرباني!

مَين جاتا عشق تہ آساني، پچھے هو رهي مَين مَستاني.
ڪوئي مَرد هووے مَلهہ مرداني، ڏيوے محبت وچ سِر مهماني.
ڪنهن رمز ڪِيتي دل ديواني، گم غمزے ڪِيتے ڪئي اخواني،
مَنصور ڪِيتا نِينهن نيشاني، ويکو شمس الحق دي پيشاني.
هے نِينهن بِنا سب ناداني... ”سَچّل“ آکيا سِرّ سُبحاني.

ڪافي ٨٥

مَين اصل ڪَٿون، وچ پاند نَهين... اِها رمز لڌي لڪان وچون ڪهين.

ڪيڏے تَسبيح ڪيڏے سَجاد رهيا، ڪيڏے قِسمت ڪيڏے اَزاد رهيا!
- صورت مُرشد والا سر تے بار سَهين.

ڪيڏے ذڪر ڪيڏے وَت فڪر ڳيا، ڪيڏے شُڪر ڪيڏے وَت صبر ڳيا!
- هر ٻولي سچڻ نِت ٻول رهين.

ڪيڏے هَل وَت ڪيڏے هَنگام رهيا، اندر باهر سر تا اَقدام رهيا...
- اِهين نال اَتين اِهين نال ٻَهين.

"سَچّل" هادي تَيڪون اِها ڳالهہ ڏسي، اِتان اتان اِها وت چال ڏسي...-
صدقے صدقے تِيوان ڪِيتي بخشش جهِين!

ڪافي ٨٦

ڪوئي نَهين سنڌ نِڌان، جلدي اَء چڙهہ سولي تے.

مرد ٿيوين، مردود نہ ٿِيوين، ٿيوڻ اِتان سُلطان.
مست اَتے معراج اِهوئي، متان ڪرين ارمان.
سورهيہ ٿِيون اَءُ "سَچّل" تُون، گوءِ اِهو ميدان.

ڪافي ٨٧

اِس بازي وچ سِر بازي هے، سِر ڏيوڻ سَرفرازي هے۔
اِهو عشق عرض نيازي هے:
وَت شاهي عِشق لڳاوَڻ ڪِيا! وَت تَيڪُون آپ ڇپاوَڻ ڪيا!

آپ ڪَنون گُذر تُون ڪَردا نَهين، اُور سُولي اوپر چڙهدا نَهين۔
مَرڻ ڪَنون آڳ مَردا نهين:
وَت عاشق نام سڏاوڻ ڪيا! وَت "اَناالحَق" الاوَڻ ڪيا!

جے سِر ڏيوين، سانگا ڇوڙين، وچ وَحدت دے دوئي ٻوڙين۔
سَڱ سِياپا سارا توڙين:
نينهن شَهان نال لاوَڻ ڪِيا! وَت اِس ڳلي وچ آوَڻ ڪِيا!

ول پير پڇُون تے ٽرٽا نَهين، وَت اَيسا سَودا ڪَرٽا نَهين۔
وَت موت ڪَنون پِي ڏرٽا نَهين:
وَت بار برهہ دا چاوڻ ڪِيا! وَت در در آپ پناوڻ ڪِيا!

عاشق هوڪَر نوبت مارين، اپٹا سر صحيح سنيارين۔
ٻانهپ والي ڳالهہ وسارين:
سِر دے وال مُناوڻ ڪِيا! وَت آپ تے خلق کِلاوڻ ڪيا!

تي تيار تماشا لاوين، "أناالحَق" كَلام الاوين۔
سُولي اُوپر آپ سلاوين:
خيال خودي دا كاوڻ كيا! وَت طرح اِسي وچ تاوڻ كيا!

او كِتلے ڏينهن غُلامي وچ؟ وَت سارا روز سَلامي وچ؟
كيُون آپ گهتيوئي خامي وچ؟
وَت سُولي سِر سلاوڻ كيا! وَت آپون آپ اگهاوڻ كيا!

عشق دے ديرے عاشق آ، سارے سِرّ دي لهين سما۔
اِس بازي دا عَجب بَنا:
وَت ڳلي ڳلي وچ ڳاوڻ كيا! وَت ايسا سِرّ سڻاوڻ كيا!

دين كفر كنون منزل چاوين، "هُو" تي "هُو" دا حُكم هلاوين۔
پچھے مُول نہ پير ولاوين:
وَت پير اِسي در پاوڻ كيا! وَت گهتي گهتي آپ گهُماوڻ كيا!

عاشق هو نِشانا تي، يَكدل يار يگانا تي۔
عالم وچ بيگانا تي:
وَت تيكون آپ لڄاوڻ كيا! وَت ايسا كام كماوڻ كيا!

وَه عشق دے كُوچے آيا هے! وَه كَيسا قدم اُٹھايا هے!
هڻ درسن سارا پايا هے!
"سَچّل" سِر ڏے، آپ بچاوڻ كيا! وَت جوشان جي جَلاوڻ كيا!

ڪافي ٨٨

بسطامي ڪيهي بات ڪَهي! ڪوئي سَمجهڻ والا هوءِ.

"اناأحمد بِلا مِيمي"، اِهو سَرور حَرف سَندوءِ.
"سُبحاني مَا اعظم شاني"، پير نہ ترٹا پوءِ.
فرمودے "مَا رايت اِلا" دے، ڪَل لهے اے ڪوءِ.
"لَيسَ سِوَي الله" سُخن جُنيدي، سالڪ سَمجهے سوءِ.
"اسجُدونِي" تَبريزي آکيا، وچ عُليل الوءِ.
وچ چوگان حُسين حلاجي، غازي ماري گوءِ.
اندر باهر آهِين هِڪ دي، هے اِها هاءِ هوءِ.
مَچلي آب ڪَنون هے غافل، پاٹي ڪَر ڪَر روءِ.
"سَچّل" صَبر اِتاهين ڪرٹا، سَي ڪنهن صُورت سوءِ.

ڪافي ٨٩

ڪڏان شاهہ امير بٹيندا هيئين، ڪڏان پير فقير سڏيندا هيئين.

ڪڏان آپ وچ صلح ڪريندا هيئين، ڪڏان آپ دے نال لڙيندا هيئين.
ڪڏان هوڪا سچ ڦريندا هيئين، ڪڏان سولي اوپر چڙهيندا هيئين.
ڪڏان ڪفر اِيمان مَنيندا هيئين، ڪڏان آيَت مُصحف پڙهيندا هيئين.
ڪڏان "سَچّل" حاڪم هوندا هيئين، ڪڏان آپے دهل وَڄيندا هيئين.

ڪافي ٩٠

اَڪ عشق تُون عالم دے وچ، ڪيها سَير ڪريندائِين!

ڪڏان قاضي، ڪڏان مُلان: ڪڏان مست مريندائين.
ڪڏان هوڪا هوڪ ڦرئيندئين، ڪڏان چوٽ چليندائين.
ڪڏان ليليٰ، ڪڏان مجنون، ڪڏان سبق پڙهيندائين.
عاشق، عشق، معشوق هڪوئي، اڪيان اَڪے اڙيندائين.
ڪڏان سلڪ سلوڪي هوندئين، ڪڏان "سَچُل" نال لڙيندائين.

ڪافي ٩١

تَيڏيان چَشمان ڪيتا چُور...

ڪنهن نُون آکان ڳالهہ اِهين حال دي!

بُلے شاهہ ڪون بيراڳي ڪِيتوئي، جنهن دا شهر قصور.
ناز نَيڻان دے نال پيارا، سولي چاڙهيوئي منصور.
خُوني نَيڻ تَيڏے، ڪيڏا ڪيتا، 'ڪَرمل' نال ڪلور!
سرمد نُون لت ڏے کهايوئي، ورهہ نيتا وَهلور!
شمس الحق دي ڪل ڪلايوئي، ملڪين وچ مشهور.
قتل ٿساڏا تنهان قبوليا، جے هوندے وچ حضور.
"سَچُو" حيرت دے وچ هووين، پئے محو ڪرين مذڪور.

ڪافي ٩٢

ڪروڙين لک پڙهہ ڪي، تيکون سَر سات ڪِيا ڪِيتا؟
نمازان پڙهہ پڙهہ ڪے روزا تر، اِسي طاعت ڪيا ڪِيتا؟

ڪِيا نفسي ڪيا قلبي، ڪِيا روحي ڪيا سِرّي؛
ڪِيا خفي ڪِيا اِخفيٰ، اِهين درجات ڪِيا ڪِيتا؟

مڪي ڪي طرف حاجي هوڪے، زيارت ڪعبے دے ڪِيتے؛
چَلے بَيت المُقدس ڏهون، ڪعبہ قبلات ڪِيا ڪِيتا؛

گلين دا پوش ڪَر بيئين، تہ "مَين صافي هُون صوفي هُون"!
مَڪر دے تاج سر پاڪے، دغل دلقات ڪِيا ڪِيتا!

رجاعت خلق دے ڪِيتے، وَظيفہ ورد پڙهدا هَئِين؟
گهتيدئين مُک اُتے برقعہ، اِهين رجعات ڪِيا ڪيتا؟

ڳوهي سَر رهہ بَنيندائين، ٻڌايندئين بند حرفت دے؛
ڪَهے هرڪوئي آچا فقراءُ، اِهين حِرفات ڪِيا ڪِيتا؟

شرف شاهي دا گم ڪِيتوئي، قدر آپڻا نہ ڄاتوئي؛
آکيندئين "لااِلٰه اِلاالله"، نفي اِثبات ڪِيا ڪِيتا؟

مُنيندَئين وال تے ڏاڙهي، چڙهيندائين هات ڪا چوتا؛
ڪُلهے تے چاوَندئين ڪُتڪے، اِهين فعلات ڪِيا ڪِيتا؟

جماعت جوڙڪے بيٺئين، مَسلے اُس ڪون بتيندائين:
ڪيا مَسلے، مسائل ڪِيا، اِهين جماعات ڪيا ڪِيتا؟

تِڪٹ اُچا ڪَسب هوتا، ڪِيا يارو رے آن حد هئے:
ديکا ٿم نُور ڪا شُعلا، توهم تجلات ڪِيا ڪِيتا؟

شناسا بڻ يقين ڪَر، تا ٿيسي پچے حاصلت ڪائي:
ڏوجهي حيلہ گري هوسِي، اَدب اوقات ڪِيا ڪيتا؟

"سَچّل" سِرّ آپڻا چاٿين، پچاڻين آپڻي صورت:
تہ ٿون ڪِيا هَيئين، تے ڪِيا ٿيسين؟ دگر ڪَرامات ڪِيا ڪِيتا.

ڪافي ۹۳

پهرين لک قبائِين ٿون... يار، الا الا، وو پِلا پِلا!

ٿُون هين جو منصور سڏاوين، "اناالحَق" فرمائين ٿُون.
آپ ڪُون آپ سجاڻ جو بيٺئين، شاهہ گدا سڏائين ٿون.
ڪڏان ڪَريندئين ڪم شتابي، ڪڏان مُدّت ترسائين تون.
ڪڏان نڪالان عرض ڪريندئين، ڪڏان سو پُهري پائين ٿُون.
"سَچّو" مولٰي نہ پاسے آها، اَڪين ٿون اکوائين تون.

ڪافي ۹۴

سُهڻا ڏوجها نہ ٿِيسين... جوئي بڻين، سوئي بڻين، ميان.

عشق آواز جو آندوئي، اُهو سو شال وڻين سو وڻين، ميان.
آپڻے وچ آپے آندائين، بيا تہ ڪوئي نہ آٿين سو آٿين، ميان.
اُور نہ ڪوئي جاڻے تُساڪون، آپ ڪُون آپ ٿون جڻين سو جڻين، ميان.
"سَچُو" هوڪے سوين رنگان وچ، هڪو هڪ ٿون ڳڻين سو ڳڻين، ميان.

ڪافي ۹۵

هرجا حڪم هلائين ٿون، يار، يَلا يَلا!
جوڳي ٿي ڪر جڳ وچ آڪر، اَنگ ڀڀوت رمائين ٿون.
رنگان رنگي ويس جو ڪرڪے، چِپر اِتان چمڪائين ٿون.
جوين جلوه ڪرڪے آندئين، آپ نچين نچوائين ٿون.
نعره مار "اَنا الحَق" والا، بر سردار چڙهائين ٿون.
آپ ڪون آپے ڏے ڪے ڏڪالے، "سَچّو" نانءُ سڏائين ٿون.

ڪافي ٩٦

ڪيهي آڪ سڻاوانئين ڳالهه، وي! مَين شرط پئي اَن وَچ وَچ شهه دي.

آپ اُواگهه وچ غوطا ماريئم، پچي وَلڻ دا خيال وساريم -
چڪ پَئي قيل مقال، وي.

آء اَچانڪ وچ پَئي مَين، لڙ لهر نال هڪ ٿئي ميـن-
پهريم ويس وصال، وي.

تانگها لنگهه ڪر پار پيوسي، تن من لهرين وچ ڏتوسئي-
جوڙي چوڙ جنجال، وي.

ايڏون اوڏون آواز جو هُليا، سر تي آڪر سارا جُهليا-
هادي والڙا حال، وي.

توپي وانگر ٿب ڳئي مَين، ساري سب پَروڙ پئي مين-
"سَچُو" دست وڪال، وي.

ڪافي ۹۷

عشق ڪَرے اَل اَلان... مَيڏي دانيان، وے.

عاشق اِينوين قِرن اُداسي، جيوِين باغ بنا بُلبُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

تيغ عشق دي تيز تکيري، قتل ڪَرے ڪُل ڪُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

طرف محبوبان دے مُشتاقان دي، پوندي وَڃے چُل چُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

محبت تَيڏي مشهور هوئي، هوڳئي هُل هُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

سِر سُولي تے سالڪ سَرهے، غازي ڪرن غُل غُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

اِهے آرانيے عاشقان نُون پانوِين، مُول نہ جاڻين مُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

گلا غيبت خار ملامت، سر غازيان گُل گُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

صاف ”سچيڏنا“ عشق دا مَشرب، پول نہ پئے ڪنهن پُلان...
مَيڏي دانيان، وے.

ڪافي ٩٨

پُتلے دے وچ ڳالھیان، یار کریندا کیھیان کیھیان!
سے عجب جیھان!

تَند تَھین دي دست سجڻ دے، سَو کریندا چالیان.
آپ ھلیندا آپ چلیندا، رنگ ڏیکِن رنگ والیان.
کنھان پُتلیان نُون خرقہ ڏیندا، کنھان نُون ساڙیان شالیان.
کئي ٻولیان آپ ٻولیندا، ھک ھویان ھڻ تالیان.
بَن بازیگر ناچ نچیندا، کڏان نہ ھوندیان خالیان.
پُتلے اُٿون نام "سَچُو" تر، باتیان کرین پَرجھالیان.

ڪافي ٩٩

عشق کَنون قاضیا، مین پیرین پایان چیریان.

ھٹ بزارین ڳلي ڳلي وچ، ڦوکے ڏیوان ڦیریان.
عشق والیان نُون روشن ھوھان، اِھے راتیان اَنڌیریان.
عشق دیان ھوندیان سٹو سنیّان، اِھے ڳالھہ اَویریان.
جان جسم دیان ڏوھین جماعتان، ٿٹي اَن ٿئي اَن مَین تیریان.
فوجان حُسن دیان سِر "سَچُو" دے، اَوَ چڑھیان سر سیریان.

ڪافي ١٠٠

سر اساڈے سانوڻ، مَيڈي دانيان وے!
کهيا لحاظ لوڪان دا اسان نُون-

سردي تمنا چوڙ ڪراهڻ، عشق دي بات الاوَڻ.
آپ سهي ڪر حال 'حلاج' دا، سر مَيدان ستاوَڻ.
سانگے ست ڪر، ڪم ڪِنهان دا، ڈيڪ اجل ڈهون آوڻ.
عشق صادق 'منصور' دا هيئي، بازي گم بناوڻ.
سر ميدان دے جے تُون مُڙنديئين، هيئي آپ لڇاوڻ.
"سَچُو" سارا ئي مشڪل بازي، عاشق نام سڈاوڻ.

ڪافي ١٠١

"اسان هيٺُون، يار، اسان هيٺُون،
يار!" اِها ڳالهہ سُپريان دي.

عالم اڳُون ڳالهہ باطن دي، نَهين ڪَرڻ اِظهار.
ڪِيُون تُون پچديَئين، ڪنهن ڪَنُون؟ اول ٿِيوِين هُشيار!
"سَچُو" وچ سَچ دے ڪِيتا، "انا الحَق" اِقرار.

ڪافي ١٠٢

ڪَل اِهين ڪَل پَئي... مَيڏي دانيان وے -
صورت مُورت هڪا چاتم.

سمع بصر وچون، وے ميان، سِرّ اِهين دے، وو-
اِها جو اٽڪل پَئي... مَيڏي دانيان، وے.
دم الف نُون، وے ميان، آدم ڪِيتا، وو-
اِها عجائب آل پَئي... مَيڏي دانيان وے.
ظاهر ڏيکڻ، وے ميان، غير الله دے، وو-
جهوڪ ڪَنون جهل پَئي... مَيڏي دانيان، وو.

سوئي چوڙڻ، وے ميان، نهين مناسب، وو-
ڳالهہ جوئي ڳل پَئي... مَيڏي دانيان، وے.

نال يقينے، وے ميان، صحي "سَچُو" دي، وو-
ايڏاهين آهل پئي... مَيڏي دانيان، وے.

ڪافي ١٠٣

ڪٹے وے عشق تُون چايا هيئين!
هُڻ اَک ڪِسے دا نپايا هيئِين!

ڪيهے ڪيهے ڪم ڪَريندئين! مُشتاقان نُون مَوت مَريندئين-
سُولي تے مَنصور چڑهيندئين، "انا الحَق" الايا هيئِين.

تَيڏي جاءِ مڪان نہ ڪوئي، لامَڪاني سير ڪِتوئي-
حيرت وچ اے دل گهتيوئي، ڪس بَحري ڪَر اڏايا هيئِين؟

ڪِٹان رانجهو هير سڏايوئي، ڪٹان ليليٰ نام ترايوئي؛
مجنون هوڪے پوش چڑهايوئي، انگ پيوت رَمايا هيئِين.

"سَچُو" ٹِيوِن مِسڪين نماٹے، الله تُساڪُون مَين گهر آٹے!
تَيڏے جت ڪِٹ تاٹے پاٹے، شاهنشاه سڏايا هيئِين.

ڪافي ۱۰۴

مَوليٰ مَوليٰ، رے، ويکو سب مَوليٰ!

"خَلق الاشياءَ وَ هُوَ عَينُها"، تي ڳالهہ اِهين دا ڳولا.
خلق الاِنسانَ عَليٰ صُورتِهِ"... ڀَن مِڙيوئي ڀولا.
"مَن عَرف نَفسَہ فَـقد عَرف رَبہ"، رمز اِهين دا رولا.
"الانسَان سِرّي وَ انا سِرّہ"، ساڙ "سَچُو" اِهو چولا.

ڪافي ۱۰۵

آپے شاهہ آپ گدا، آپے امير الامراء.

آپے ڌيءَ آپے پَيُو، آپے پُتر آپے ماءُ.
آپے زال آپے مُڙس، آپے پيرُ آپے پراءُ.
آپے مَوج آپے لهر، آپے حُباب تے آپے درياء.
آپے ترتي آپے ڪرسي، آپے "سَچُو" سَير سَماءُ.

ڪافي ١٠٦

اَلحَق الحَق هُو الحَق هُو، مالڪ المُلڪ بي گمان هُوا.

هَڻ ظاهر ڪيسا يار هُوا، اِس دم دم وچ ديدار هُوا؛
اِينوين آيسائي آسرار هُوا، اِينوين سرّي سرّ انسان هُوا.

اُس جا تَون اِس جا آيا هي، اُس لعلي رنگ بنايا هي؛
اوئي سڀ وچ شاهہ سمايا هي، هَر شاهہ گدا حَيران هُوا.

سُڻ حيرت وچ حيراني هي، اي مُشڪل نا آساني هي؛
مَيڏا جان جُتا سڀ جاني هي، اِس صورت وچ سيران هُوا.

جَيڪُون اِس مَي دي مَخموري هي، تِس درجا پايا منصُوري هي؛
چڙهہ چوٽ چلاوي سر سُوري هي، اِهو مَردان دا مَيدان هُوا.

اُهو يار ٻيٺا گلذاري وچ، اهو سير ڪري سنساري وچ؛
اوئي باز چلي بازاري وچ، اُوئي لاشڪ لامڪان هُا.

ڪَهين مذهب دي اي راه نهين، "وَهُوَ" ڪِس ڪُون آگاه نهين؛
"بن ڪام فَنا في الله نَهين"، اِهو مُرشد دا فرمان هُوا.

هو مرد اَوين صف مَردان وچ، سِرّ سارا پاوين مَيدان وچ؛
اَء گوءِ مارين اِس چوگان وچ، اِهو دين، اِهو ايمان هُوا.

تُون "اَناالحَق" نعرا ڪَر، "وَ هُوَ" ناز دا نقارا ڪَر؛
پچے اپڻا نُور نظارا ڪَر، اے سُولي دا سامان هُوا.

او ڪتلے ڏينهن گدائي وچ، وت هووين يار جدائي وچ.
هُڻ اَوين خاص خدائي وچ، اوئي سارا جگ سُلطان هُوا.

ڪڏان شمع ڪڏان پروانہ هوا، ڪڏان دام ڪڏان وت دانہ هُوا؛
ڪڏان دانا ڪڏان ديوانہ هوا، اِهو برهے دا بيان هُوا.

هے مُرشد خواجہ عَبدالحَق، نَهين عَبد اُهو هے حَق الحَق؛
هے دونون جَگ سون لاتعلق، ميرا پير بَحر عرفان هُوا.

هے نام "سَچُو" دا ذاتي وچ، هے سارا جسم صفاتي وچ؛
اُهو چُپسي نا دن راتي وچ، اِهو اِس اُس ڪا طوفان هُوا.

ڪافي ١٠٧

پينگ ٻوڙين دا اِهو ناهين، شوري ڪيف شرابي هے.

سِرِّ ڪنون ٿِيا اهو سِرِّ پيدا، اے تا ڳالھ ڪتابي هے.
نا اهو خاڪي نا اهو بادي، آگي نا اهو آبي هے.
اور تا هے گوياء، سُچاڻو! اے پي هڪ عجابي هے.
عاشق آهستہ نَهين وَيندا، شاهي شوق شتابي هے.
مَين ڪنون پچو ڳالھ سيائي، برھ سارا بيتابي هے.
عُشاقان تے مُشتاقان نُون، عشق اجهل اربابي هے.
"سَچُو" صبر اِتاهين ڪَرڻا... نا تہ وچ خَلق خرابي هے.

ڪافي ١٠٨

آکڻ مُشڪل هيئي، ڳالهيان يار ديان، ميان.

"صَمّ بُڪمّ" سالڪ آها، قرب والے ڪيئي.
بار برھ دا ڪَهين نہ چاتا، فال آدم سر پيئي.
ظاهر ڪرڻ واجب ناهين، "سَچُو" رمزان سيئي.

ڪافي ١٠٩

پُڇدا عشق نَهين پوشاڪي... هاريا، ڇوڙ اِها هوشناڪي.

اِبا" ڪِيتي ڪُل عشق ڪنون، يارو عرش ڪرسي اَفلاڪي؛
اهو بار برهہ دا چايا، خاص ويچارے خاڪي.

العشق نارُ يَحتَرق" اِهو هيئي سڀ هلاڪي؛
نيست نماڻي جے ٿيوِن، يار آتان اوطاقي.

جَت جَموت دي جاءِ نَهين، ڪَئي ڪامل ڪَرن قزاقي؛
سڪ سندان نال نہ ٿيوے، محبت نهين مزاقي؛

علم پڙهايُس عالم ڪُون، ميان، برهہ بچايُس باقي،
برهہ تِنهان ڪُون بَخشِش ڪيٺس، جے مست هوون ميشاقي.

اِهين فڪر ڪنون جے فارغ هوئے، تِنهان تے طمطراقي.
"سَچيڏنے" ڪُون مَے دے مٺون، سُرڪ چڪائي ساقي.

ڪافي ١١٠

هڪ مَين نهين، جاني تُون هين... ڏوجها رمز چليندا ڪَون؟

ڏو ڏو ڏڪڙ نال تماشي، ڏوجها طبل وچيندا ڪَون؟
عاشق بڪرا معشوق ڪسائي، ڏوجها ذبح ڪَريندا ڪَون؟
تسبيح ڦردي مَن نَهين ڦردا، ڏوجها مڻڪا ڦريندا ڪَون؟
حَسن حُسين شهادت پائي، ڏوجها قتل ڪَريندا ڪَون؟
"سَچُو" هي مسڪين الله دا، ڏوجها رام رِجهيندا ڪَون؟

ڪافي ١١١

نہ ڪوئي مَين نہ ڪوئي تَين، ٿِيون گم اِتان بي دم

نہ قُرب نہ ڪوئي بعد نہ ڪوئي هجر نہ ڪوئي جَمّ.
نہ ورد نہ ڪوئي درد، نہ ڪوئي هم اتان غم.
نہ جسم نہ ڪوئي جان، نہ ڪوئي دم اتان دم.
نہ بُت نہ ڪائي رَت، نہ ماس نہ ڪوئي چم.
نہ غير نہ ڪوئي وير، هرجا هوئي هَم.
آهو آندر آهو ٻاهر طالب ٿيوِن اِتان تَم.
"سَچُو" سٽ وچُون اي هَستي، آتاهون غير هووي رم.

ڪافي ۱۱۲

مستانہ ڪيون ماريوئي، وو مولٰي، ميان چڱا ڪيتوئي.

شاهہ مَنصُور نُون دار چڙهايوئي، شمس الحق دي گل ڪلايوئي-
مِيان چڱا ڪيتوئي.

عاشق نون عشرت سر ڏيوڻ دي، محبوبان نون ڪار کُھڻ دي سڪايوئي-
مِيان چڱا ڪيتوئي.

"سَچُو" کُون آپڻے کول بلهاڪے، بيخودي دا جام پلايوئي-
مِيان چڱا ڪيتوئي.

ڪافي ۱۱۳

ڪيها شڪ گمان، دانيان وے... سڀ ڪهين صورت سَير تُساڏا.

لڪ پوشاڪان ڪَرڪے عاشق، ڪِيتوئي همہ حيران.
شاهہ منصور دا سِر ڪپايوئي، مَلهہ ڪڙا مَيدان.
او پيي ٿون هين اے پيي ٿون هِين، آپ ڪَرين آرمان.
ملان ٿي ڪَر ڏيوين فتويٰ، آپ ٿيوين قربان.
"سَچُو" هويا نام تُساڏا، ڪَريندئين آپ بيان.

ڪافي ۱۱۴

جهگ مَگ جهگڑا عشق مَچايا، عشق الانبا لايا هے.

سُولي تے منصور چڑهايوئي، جنهن "اناالحق" الايا هے.
فِڪل نال فرعون ٻوڑايوئي، جنهن الله رب سڏايا هے.
آدم دے وچ آدم پيدا، آدم وچ سمايا هے.
تَيڏے قصے دا انت نہ ڪوئي، شاهنشاه سڏايا هے.
عشق تُساڏے انبہ لايا، دونهان روز ڏکايا هے.
ٿون طبيب هَئين مَن مَيڏے دا، ڏے ٻِڪي تَن لايا هے.
"مَين" وچون "مَين" پَيدا هوئي، اے جگ "مَين" آپايا هے.
ڪوئي هووے جو مُلين ڪُون مارے، "سَچُو" سَچ الايا هے.

ڪافي ۱۱۵

حق ٿِيا اِثبات جڏان، تَڏان گم هويا اِهو دعويدار.

ٿي مَنصور ڪَريسان هڪ دن، "اناالحق" اِظهار.
عَين ڪيتے ٿون اِتان گذارين، لهہ ڳئي گرد غُبار.
زنگ لٿا ظُلماتي والا، ذاتي نُور هويا نروار.
لنگهہ ڳئے جو ڏينهن خزان دے، ڪليا باغ بسنت بهار.
پول بنا هڻ حق سڄاتا، "سَچُو" سارا سڀ سنسار.

ڪافي ١١٦

مَوجان ڪيئي لک گونا گون، ٻيلي، اوَ تڪيران پيّان.

ڏيک احوال اساڈا سارا، ٻيج ڳيان سب سنيّان.
دين دُنيا ڪنُون ٻاهر پئيان، شَرم حَيا ڪنون ڳئيان.
"سَچُو" دے سِر سانوڻ وانگون، نينهن ديان نديان نيّان.

ڪافي ١١٧

آتش عشق دي انبوهہ ڪِيتا، چڻگان ٻاهر پيان، وو.
اَگ دا شعلہ ويک ڪَراهڻ، ٻيج ڳيان سب سنيّان، وو.
اڏريا آتش عشق آرانيا، ڏوڙيان تابش تيّان، وو.
متا عشق مَيڏي دل اتے، رمزان ڪِيتيان ريّان، وو.
باهہ برهہ دي ڀڙڪا ڪيتا، آپے دل تي ڏيّان، وو.
لڳيان قناطان "سَچُو" سَچ ديان، آ نيٽان تے نيّان، وو.

ڪافي ١١٨

يڪ دن ايهي، يڪ دن ايهي، تان تان، مولا، تا نہ رهي.

خاڪ مِٽي دا بُتڙا بَنايوئي، وچ پکي پرڏيهي.
پاڻي پيندا داڻا چُڳدا، ذات نہ ڄاڻان ڪيهي ڪيهي.
ڪُل اِهين دي ڪل نہ ڪائي، سمجھ اسان ڪُل پيئي پيئي.
هي جڳ سارا خواب نشاني، سمجھ "سَچُو" تُون ايهي ايهي.

ڪافي ١١٩

ٻول پکي پرديسيئڙا، وي، تُون ڪهڙے ديسون آوَندئين؟

منهن وچ مُرلي پيرين گهنگهرو، ڳلي ڳلي وو وڄاوَندئين.
اُتون آيا هَين پيرون ننگڙا، اِتان پادر پاوَندئين.
جڏان تُون آيون ٻوندي محل وِڃ، تڏان ڪِيا ڪجھ ڪاوَندئين؟
چڏان تُون آيون ٻالاپڻ وچ، هر ڪِسي نُون پياوَندئين.
جڏان تُون آيون مدد گهر وچ، وعده نت پُل جاوندئين.
"لالہ!" "موهن!" لڄ نَهين آوندي، ذره نَهين شرماوندئين!
"سَچُو" ذات صفات دے اندر، سهجون آو سَماوندئين.

ڪافي ١٢٠

ڪيون تُون آپ لڪيندا، سائين... ڪيون تُون آپ ڇُپيندا، وے.

طرحين طرح هڪائي ٻولي، آدم وچ آليندا، وے.
نوعان نَوع تماشا ڪِيتا، اوران چال چلينداً، وے.
آپے "انا الحق" آليندا، سُولي آپ سَليندا، وے.
هرڪنهن مظهر ظاهر هوسين، رنگان وچ رليندا، وے.
"سَچُو" دے وچ تُون هِين سائين، سارا سِرّ سِلِيندا، وے.

ڪافي ١٢١

آپے سَير ڪريندا، موليٰ،
آپے سَير ڪريندا، وو.

جوڙ تماشا مل ڪر دلبر، ڇھ چپ نال چَلينداً، موليٰ.
هر ڪنهن صورت هر ڪنهن ٻولي، عَينُون عَين آليندا، مَوليٰ.
"سَچُو" سچ اِهوئي هيئي، ٻول ٻئي نہ ٻُلينداً، موليٰ.

ڪافي ١٢٢

بُت اهوئي ضايع ٿيسي... اول آخر پانوٽا.

ضايع ڪنون اڳ مايہ ٿيوين، "اناالحق" الاوٽا.
مَستان دا نام نصيب هيوئي، پچهے اڳے هڪ چاٽٽا.
عشق لهر دم جِتان ماريا، غير نہ اُتان آٽٽا.
خاڪي اُتے نظر نہ آٽين، آپٽا سر سُجاٽٽا.
صوفي هوڪَر صافي پاوين، گهَرا گرد اڏاوٽا.
"سَچّل" سُولي اُتے جاوين، جے تُون درسَن پاوٽا.

ڪافي ١٢٣

گم هوئيان مين مُدغم هوئيان، اِهين سُهٽے دے وچ گم هوئيان.

خاڪي جسم وچ مين تا نهين هان، اصل ڪنون مين تا دم هوئيان.
لامَڪاني سَير اساڏا، هر جا حاضر هَم هوئيان.
الله وچون بَنده بٹيا، اِهين ڳالهين پُر غم هوئيان.
جيڏے ڪيڏے اهو آها، جاڻ "سَچّل" آتَم هوئيان.

ڪافي ١٢٤

جاني سو تيڏا جمال،

ڪيها ڪيها هوندا!

ذرے هوندا شَڪر شِيرين، ذرے زهر زوال.
ذرے آندا خوش آسائون، ذرے جيءُ جنجال.
ڏيکڻ دے وچ جوئي آندا، هيئي سو خيال.
سڻ "سَچّل" يار مَينون جو ڪيتا، اهِين دے نِينهن نهال.

ڪافي ١٢٥

ساڏے ويڙهے وَسدا يار، وے!

"وَ هُوَ مَعَڪُم" اِها اِشارت، دور نَهين دلدار، وے.
آندر هِڪو باهر هِڪو، صُورت لَک هَزار، وے.
آپے لِک لِڪوتي ڦردا، آپ هويا اِظهار، وے.
جيڏے تيڏے سُهڻے دا هے، "سَچّل" سڀ سِينگار، وے.

ڪافي ١٢٦

ڏيکين يار تَماشا لايا... جے ڪُجھ هووے حال، وو.

حَيرت وچ هميشہ هووين، ڪُل چوڙين قِيل مَقال، وو.
خاص خيال اِهين دے باجھون، جيوڻ اِٿ جَنجال، وو.
"مُوتُوا قَبل اَن تَمُوتُوا" باجھون مَرڻ مَحال، وو.
دين ڪُفر ڪنون مَنزل چاوين، هووے ئي خاص خيال، وو.
ٺيڏائي وچون ڏون ٺي ڏيکين... غلط هے ئي آ مثال، وو.
"سَچّل" ڪَنون زهد چُڙائين، بَخشين اِهو احوال، وو.

ڪافي ١٢٧

مَتان ڪَهين لارے لڳين، وو لڳين، هے بازے بازيگر دي، ميان!

ڪم اَسي عاشق اها، ڳالھ اصُل دي اڳين، وو اڳين.
اے سب هے ني قِرتيان ڦاهيان، تار طلب دے تڳين، وو تَڳين.
تڏان ٿيسين ڪنار يار دے، جڏان پول اِهے سب پڳين، وو پڳين.
عاشق هوڪر ٿي ديوانہ، مار بره ديان ڪڳين، وو ڪڳين.
سِر "سَچّل" دے آ ڪراهڻ، ميان، نينهن دي نوبت وڳين، وو وڳين.

ڪافي ١٢٨

اِٿ نَهين وو ڪِٿ نَهين، اِيهو يار جو آليندا آليندا.

عبرت ويکو يار دي، ڪيهي چال هے چَليندا چليندا.
آپ ڪُون دلبر آپ ڪَنون، ڪس واسطے پليندا پُليندا.
گوشے گهن ڪر ڪڏان روندا، ڪڏان هم نال هَسيندا هَسيندا.
ڪڏان نٿوا ڪَڏان پَڳتا، ڪڏان بازي يار بٽيندا بٽيندا.
رانجهو هير تے ليليٰ مجنون، سوين نام سڏيندا سڏيندا.
ڪجري هو ڪے صُرت والي، گڙا "سَچُو" ناچ نچيندا نچيندا.

ڪافي ١٢٩

مَيـن ناهيان، مَيـن ناهيان،

قسم سچے صاحب دي.

"آهيان" وچُون "ناهيان" ٿيندين، "ناهيان" وچُون "آهيان".
طلسم نقش نقاش پچاٹين، ويکو رنگ اِلاهيان.
غوطے دے وچ غوطا مارن، ڪيئي ڪج ڪلاهيان.
اِهين ڪوچے وچ سٹو سَنيّان، گم هويان بادشاهيان.
شاهـ محمود دا مال لٹيونے، "سَچّل" سچ سپاهيان.

ڪافي ١٣٠

مُرغ خيال دا، سڻو سَنيان، پائون پرے نہ تردا.

جاءِ نَهين، آشيان نہ تَنهن دا، هيرڪ نَهين ڪس گهر دا.
جاءِ نہ ڪائي جمعيت تنهن ڪون، ڪردا ڪام گذر دا.
زنده ذوق هميشہ هوندا، ڪڏان مُول نہ مردا.
لهر جهين وچون آڏريا آيا، بحري شوق بحر دا!
قڙڪڻ نال ڏيندا سو ڦيريان، چوٽ برابر چڙهدا.
آپ اوئي اختيار والا هے، ڪس مَڪان نہ ڪڙدا.
هُوا هَوا دے وچ وچ پوندا، ناهين خط خبر دا.
"سَچَل" رنگ نہ روپ تهين دا، نا امڪان نظر دا.

ڪافي ١٣١

مَنين ڪوئي نہ اساڏي ڳالهہ... اِهو افسوس اسائون رهندا!

دشت بَلا ڏے آسان جو وَيندے، ڪوئي نہ چلدا نال.
ڪڏان دي آسان ڏيکدے آندے، دردمندان دي چال.
مَرڻ جيوڻ تے آوَڻ جاوَڻ... پووين نہ اِهين خيال.
ڏيندئين صلاحان لوڪان نون ڪيهيان؟ "سَچِل" تُون آپ سَنيال!

ڪافي ١٣٢

خود هے آهوئي خود هے، نَهين اور ڪوئي الیندا.

طرحون طرح تماشا آپٹا جو آپ ڪريندا،
منصور هوڪے ويکو سُولي اپر چڑهيندا.

عاشق ٿيوے آپ تے ڏيک حُسن آپٹي ڪُون،
نعرا "انالحق" دا وچ بيخودي مريندا.

ڪي وصل ڪيا هجر وچ آپے جو آپ هوندا،
وَت عشق دے النبے آسمان پر اڏيندا.

ميکون قسم مصحف دي هوئي قسم هادي دي،
نَهين دوسرا ٻي ڪوئي اوئي ڏيکدا سٹيندا.

موسيٰ، فرعون هِڪو اِهو ٻول ڪوئي رکيا هے،
اهو سب ڪَهين صُورت وچ ٻوليان لکين ٻوليندا.

ڪافر مؤمن آهوئي، اون وچ نَهين تفاوت،
سودا سَلف تَهين وچ آپے جو آپ ڪَريندا.

عالم ٿي چڑهـ منبر تے واعظي رعظ سٹاوے،
مُلان ٻي هو مَسيت وچ بانگان بُلند ڏيندا.

لشڪر پـچُون تے لاڪے آپ بادشـاهـ سڏاوے،
وَت خِرقہ پهرآوندا درويش آپ سَـڏيـندا.

هر ڪوئي آکے مُيڪُون " اِهو جِسم جان گم ڪر"،
گم ڪَنون پچي تہ آپے آهو خود خدا لهيندا.

عبرت رهي اسان ڪُن اهوئي سُخن بجا هے،
هے جسم جان اهوئي ڪُڙے حَرف بڻيندا.

جان جسم چاڻ ڪنهن دا کهڑے طرفان جو آيا،
آپ ڪُون جو آپ بڻايُس ڪس واسطے پلينـدا.

جنگ وجدال آهوئي، اوئي صلاحيت وچ،
بيرنگ وچ رنگان دے، ايهے چاليان چَلينـدا.

"سَچُو" تُون ڪِٿ نَهين، هے آندر باهر آهوئي،
بد نيڪ اوئي ڪريندا، تُون آپ ڪِيون ڳڻيندا.

ڪافي ١٣٣

خدا ڪَس جا نَهين ڇُپدا، الله جڳ لوڪ سارا هي،
نہ ڪوچي نا ڳلي ڇُپدا، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڀَهرجائي ڀي حاضر هي، اندر ٻاهر ڀي ناظر هي،
اکين ڪولو تہ ظاهر هي، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان دعوت ڪِي درويشي، ڪَهان دردون سي دلريشي،
ڪَهان رکدا هي بدڪيشي، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان لک ورد پڑهدا هي، ڪت اپڻي نال لڑدا هي،
ڪَهان خونناب ڪردا هي، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان بازيگران بازي، ڪَهان مَيدان دا غازي،
ڪَهان مُفتي ڪَهان قاضي، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان دلقي گداگر هي، ڪَهان پيري مجاور هي،
ڪَهان سُلطان سرور هي، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان ڪَر دبدبي لشڪر، پڪڑ دي زور هَر ڪشور،
ڪَهان احمد ڪَهان حيدر، الله جڳ لوڪ سارا هي.

ڪَهان هے شان شاهي ڪا، ڪَهان درجہ سپاهي ڪا،
تَماشا خوش اِلاهي ڪا، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪَهان"هُوهُو" ڪَرِيندا هے، ڪَهان نعرّا مَرِيندا هے،
ڪَهان سُلي چڙهيندا هے، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪَهان ڪَرتا هے بيداري، ڪَهان ڪَرتا هے لڪ زاري،
ڪَهان چلتا هے خمّاري، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪَهان هے عبده سارا، ڪَهان اسڪندر و دارا،
ڪَهان "اَنَا احمدي" نعرا، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪَهان اوئي پنت ڪے اولے، لڪين لڪ ٻوليان ٻولے،
پِڳے سپ غير دے پولے، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪَهان مَست و موالي هے، ڪَهان هَر ڪِس دا والي هے،
ڪَهان "سَچُو" سَوالي هے، الله جڳ لوڪ سارا هے.

ڪافي ۱۳۴

دل اپڻي سنڀال، تَيڏا عشق ڪِٿ لڳا!

دين ڪُفر تے ڪُل مذاهب، هيئي سو سارا ٺڳا.
سروپا ٺي اگهاڙا، ورهہ سارا هے وڳا.
"وَنحن اقرب" سُڻ "سَچُو" ميان، هيئي سون ڪُون لڳا.

ڪافي ١٣٥

”مَين“ اٿ ڳئي، وو، اٿ ڳئي... اِهو شاهہ جو ٻوليندا.

آپے سُخن آپڻے، آهو سوين طرح سليندا.
آپڻي صورت سُهڻي وَتدا، وت آپ ڪُون ڏڪيندا.
عاشق ٿيوے آپ تے، آپے عين اڙيندا.
ڪِٿ مُريد محبت والا، ڪِٿ سو پِير بڻيندا.
لک مظاهر جوڙ ڪے، اِت ”سَچُو“ نانءُ سڏيندا.

ڪافي ١٣٦

ڪيهي ڪيهي ساڏے نال، لنوُن وے سجڻ“ چا لايوئي!
درد مندان دي دلڙي دلبر، هَنس هَنس ڪَر لٽ جا يوئي!

دامن لڳڙي نُون ڇڏ جاوَڻ، نَهين مناسب تَنيون،
ڏيک ڪے ميريان بديان، مَين ڪَنُون ڪِيوُن دل چا يوئي؟

عشق ڪي تلوار، اے يار، هوئي تيرے هاٿ ۾-
سَبز، رنگين، زهردار، عاشقان تے پڙڪايوئي.

جلوه حُسن ويک ڪے، هوش سُون بيهوش هون،
جا بَجا سڻ، وي ميان، آها چير چا چمڪايوئي.

مَين جو تيري هو رهي، تُجهہ بِن ڪوئي اور نَهين،
بات فَنا فِي الله ڪي، ”سَچّل“ ڪُون سَمجهايوئي.

ڪافي ١٣٧

عاشق يار دمامان ماريا، ٿيا " اناالحق" اِظهار.

شمس طلوع جڏان وَت ڪيتا، تاريڪي ڪون تنهن وت نيتا ـ
گم ٿيا وو سارا سارا.

عشق جڏان آفتاب اُڀاريا، ليڪا چوڪا ڪُل وساريا-
ڳڻي لک شمارا شمارا.

خاڪي وچون ٿيا حق ظاهر، جيها اندر تيها باهر- سيو
نُور نظارا نظارا. مَوج

حلاج دي سِر چرهہ آئي، تڏان نوبت نيهن وڄائي-
ڪِيتس قرب قرار قرار.

"سَچُو" سَچ لڪاوڻ ناهين، اے تا سِرّ ڇپاوَڻ ناهين-
شاهي سارا نظارا نظارا.

ڪافي ١٣٨

پَڪُڙا، ٿون سَنياڻين آپ ڳوڙهے ڪَنون بچالين!

ڏڪئے سڪئے ڏينهڙے، وچ آڪيرے جالين.
داڻے ڪارڻ سَنگ تے، ڪِٿن آپ ڪُون ڳالِين؟
جے مَين ڪَنُون پُڇين ڳالهڙي، تا اوڏاهون نا پالين.
"سَچُو" حَرف جو حِر صين والے، آپ ڪَنُون سے والين.

ڪافي ١٣٩

قاضيا، ڪيهي مسئلے ڪَريندئين؟ عشق شرع ڪيا لڳے لڳے.
...وو ميان قاضيا؟

دوزخ بهشت دے ڏے نہ دڙ ڪے، پَو اسان ڪَنون پَڳے پَڳے.
...وو ميان قاضيا؟

باب برهہ دا ڪوئي نہ پڙهدئين، ڪاغذ لکدئين بَڳے بَڳے-
...وو ميان قاضيا؟

مُلان دي دوڙ مَسيتين تائين، عشق دي منزل اڳے اڳے-
...وو ميان قاضيا؟

"سَچُو" هے مسڪين نماڻا، توهہ تَيڏے نال تَڳے تڳے.
...و ميان قاضيا؟

ڪافي ١٤٠

اڪيان جو ڪوئي ڪولے، نَهين سو دلبر اولي.

ڪَون ڏڪيندا ڪَون سڻيندا، ڪَون زبانُون پولے؟
"خَلق الانسَان عَلىٰ صُورتِه"، پن بئے سب پولے.
سُولي اُتے سَهسين چڙهيے، شاهہ ڪيئي اِهين شعلے.
ذاتين دے وچ ظاهر هويا، يڪ ڪِيتا ڪيها يولے!
ڪِس ڪيتے، سڻ "سَچيڏنا"، چاڪ ڪريندئين چولے!

ڪافي ۱۴۱

اکیاں کول تماشا ویکِین... صاحب صورت ساري هے.

ایڈوں اڈوں آهوئي دلبر، چوطرف چوڈاري هے.
ڪٿ بلبل ڪٿے گلگل، ڪٿے باغ بهاري هے.
ڪٿے "بسملہ" پڑهدا چُلدا، ڪٿے خاص خماري هے.
ڪٿے گوشے گهن کر بیٹا، ڪٿے شاهہ شڪاري هے.
ڪٿے ورد دوزانُو ڪیتا، ڪٿے سَیل سُواري هے.
ڪٿے مؤمن ڪٿے ڪافر، ڪٿے آپ پساري هے.
ڪٿے شیخ مشائخ، ڪٿے حافظ ڪاتِب قاري هے.
ڪٿے مُغ برهمڻ، ڪٿے ظاهر ذوق زناري هے.
ڪٿے دلق درویشي پهرے، ڪٿے پَٽ پُهاري هے.
ڪٿے مست مَوالي ڦردا، ڪٿے چورنگ چاري هے.
ڪٿے تخت تَڪبُّر ڪردا، ڪٿے پاڪ پیناري هے.
ڪٿے لِڪ لڪوٽي ڦردا، ڪٿے مُشڪ مَشاري هے.
ڪٿے چَندِ سِتارے اوجل، ڪٿے سج سُونهاري هے.
ڪٿے هرڪائي ٻولي ٻولے، ڪٿے گونگ گذاري هے.
ڪٿے سُنّي، ڪٿے شِیعًا، ڪٿے سرت سَچاري هے.
ڪِٿ معشوق تے عاشق ڪٿے، ڪٿے ناز نظاري هے.
ڪٿے "اناالحَق" دم مریندا، ڪٿے زیاده زاري هے.
اوئي حڪم هلیندا حاڪم، اوئي هر ڪل داري هے.
اوئي ناچ نچیندا ناچُو، اوئي ڪیل ڪیلاري هے.

اوئي ڳاوے اوئي وَڄاوے، اوئے سنک سيکاري هے.
اوئي خاک مَليندا مُنهن کُون، اوئي عطر عطاري هے.
اوئي خاک قلندر ٻهندا، اوئي وچ هنباري هے.
اوئي دانهِي اوئي کُوکِي، اوئي مير مهاري هے.
اوئي لَنڙيا دور تڙيندا، اوئي کام کهاري هے.
اوئي لَڙدا اوئي وڙهدا، اوئي اَهو صَلحاري هے.
اوئي کَعبہ اوئي بت خانہ، اوئي سنگ ديواري هے.
آپے گهوٺ آپے ڇڄ اوئي، آپے سَر ناري هے.
آپے احمد آپ علي هے، آپے قُرب قراري هے.
آپے عبدالحق ڏِسيندا، آپے نُور نياري هے.
آپے اندر آپے ٻاهر... اے، او سب ڏيکاري هے.
هر کائي مشکل اَهين دي هيئي، عَين اوئي اَنواري هے.
کِتے کِيوين، کِتے کِيوين، مَيڏا مُحب مکاري هے.
جِيوين چيٽ هووے هک نانوين، تنهن سِر کئي گلکاري هے.
هک داڻے وچون سبزه برگان، لَڙ، ميوه، لک ٿاري هے.
اَصل مٽي، پڇے نانءُ رچاندي، نانوان دي نرواري هے.
اَصَل کماند تهين وچون پيدا، کيئي ميٺ ميٺاري هے.
جِيون قند اَتے کنڊ مصري، کئي لک نانءُ ليکاري هے.
سون وچون سو زيور ٿهندے، هَر کنهن نانءُ اَجاري هے.
اوئي "سَچُو" سَچ ٻوليندا، اوئي سَبد سنواري هے.

ڪافي ١٤٢

ڪِيتي تَيڏي دوري بے قراري... بے قراري تيڏي دوري ڪيتي.

بے قراري دي ڪَهن نُون هوئي، ڳالهہ سمجهڻ ساري.
غَيِن دا نُقطہ گم ٿيا هُڻ، عَيـن ڪِيتي اِظهاري.
لڪ چالے وچ شهہ دا هويا، هو هو حُسن هَزاري.
خودي وچُون بے خودي آئي، بُت ڪنون بيزاري.
جان دي گردش ڪيهي ڪريندئين، هوش نيندا هوشياري.
بَقا باقي دي آپے بَخشئيس، "سچو" ڪُون سرداري.

ڪافي ١٤٣

جَنهن ٻيلے وچ پَيا، ٻيا ڪُل جَناوَر پَـج ڳيا.

اڳُون شير پـچُون ڦيڪاري، سارا جهنگ سٹا رهيا.
سٹڑ نال گروڙ تَهين دي، ٻيا سَيو بے وَطن ٿيا.
هيڪو شير ايٿا هين ٽِڪسي، رهسي اِٿان ڪونہ ٻيا.
اِٿان اور دي باس نہ رهندي، جِٿان شير مَڪان ڪيا.
"سَچُو" دا ڪوئي وَس نہ هويا، نينهن نسنگ نِروار نيا.

ڪافي ١۴۴

رڪڻا سو ايڪ خيال، وے ٿن سَمجه سَمجه ٻُڌ پاوين.

خيال خودي سَٽ جان جَلاوين، بے خودي پاوين ٻوجه،
درد دما وين هستي چترا چاوين، تَڌان اَسئي هٿ حال، وے.

دل دريا ديان ڪئي لک لهريان، بے پايان گونا گون،
جِنهان وي اِهين وچ غوطہ ماريا، چُڪ پئي ٻي قِيل مَقال، وے.

عشق آتانبر ڪُل آڌارے، رهي نہ رسم نہ ريت،
مَلامت مُولِ اسي گهر پاوين، ڪَرسئي بِرهہ بَحال، وے.

هَٿ اَتے پنڌ پير نہ چلڻا، اکيان ڪَنين مت ناهہ،
سمجه صفاتي هر ٻول پُڇائين، هيئي سو ڳالهہ مَحال، وے.

"سَچُو" اے دم هو حق رهڻا، وَيسي وسر وصال، وے،
حال تے قال ڪِسے نَهين هووڻا، نا ڪوئي امر اعمال، وے

ڪافي ١٤٥

قيمت دي وچ ڪِيوين اَيون؟ وَڃ پُڇو بے قيمت ڪُون!

آپے چايوئي بار بِرهہ دا، زهر ڪيتوئي چا شربت ڪُون.
مَين اِتان حيران جو رهيان، مور چا ڪيتوئي پوپٽ ڪون.
جے تون چاهين بادشاهہ ٿيوان، تَرڪ ڏيون چا ٿربت ڪُون.
"سچل" سائين سچ تون ويکين، غَرق ڪرين چا غُربت ڪُون.
هے حباب تے آب "سَچُو" ٿِيا، بعد ڄاتوئي ڪِيوين غُربت ڪُون؟

ڪافي ١٤٦

ڪَهين تے نہ يارو، اهو اساڏا اعتبار!

جهڙيان ڳالهيان چوکيان چوکيان، ٿيوسے تَنهن تَون پَچ بيزار.
چاڻ رهيوسے نال يَقينے، اِهو سَڀ هے گرد غُبار.
اِهين ڳالهون جڏان تڏان، ويسُون تخت هزار.
لوڪان وچُون ڪوئي هڪ چَيسي، بِرهے والا بار.
"سَچُو" شُبَہ شڪ پَنيوسے، "لاسَيف اِلا ذوالفقار."

ڪافي ١٤٧

آهين پير مُغان دے پيالے، مے مست من ڪِتوسے.

ڏوهين جهان وسرڳيوسے، آهين خمر دے خيالے.
لاٿے حجاب هِڪواري، آهين پيالے هادي والے.
سردي سُرڪي ڪيتے اسان تون، ٻئے معاف ڪُل ڪشالے.
سر اساڏے تَون لهه پئي لوري، اِهين جڳ دے سبِ جنجالے.
سرها ڪِيتا ساهه "سَچُو" دا، آهين ناز پرئے دے نالے.

ڪافي ١٤٨

واه ٻاروچي ٻولي! هووان گهولي گهولي!

"اَنَاالحق" منصور الايا، ڪيتِس حشرتے هولي.
"من خدا" عطار الايا، چُل پَئي اِها چولي.
"خود خدا هون" اکيا قلندر، راهه لڌيُس اِها سولي.
عشق "بُلے" دے سردے اتے، تيغ اجل دي تولي.
"سَچُو" نال سدا سڪ هووے، عشق واليان دي ٽولي.

ڪافي ١٤٩

عشق والي تڪبير هڪائي، ڪيهيان ٻيان تڪبيران!

جيهے تيهے نُون برهہ نہ پُڇدا، سارے عشق اَميران.
ڪاهہ پوون پروانے واڱڻ، نينهن نہ نال نظيران.
چشمان چاون مزگان مارن، چوٽ چلاون تيران.
" اَلفَقرُ فَخري وَالفَقرُ مِنّي "، بخشش حال فقيران.
" سَچُو " نينهن دي نيل آسان ڪُون، ڪيها زور نجيران؟

ڪافي ١٥٠

ڪِيتم آپ قياس، وو هاريا، ڪيتُم آپ قياس!

جوئي چوندڙ، سُڻندڙ سوئي، سيڪنهن صورت آپ اُهوئي.
رهندا شڪ گمان نہ ڪوئي ... ڪِيتُس لڪ لباس.

جائي مُورت، صورت سائي، نقش نقاش دي رمز اهائي،
لڪ چوراسي هِڪّا وائي. ... وائي وائي واس.

سِرّ اِهين دي سڌ تِنهان نُون، هوسي اِهو احوال جِنهان نُون،
ڪيهي خبر خُيال ٻنهان نُون! ... نهين سو تول تپاس.

سمجهہ " سَچُو " تُن ڳالهہ اِهائي، اندر باهر هِڪّا وائي،
وحدت دے وچ ٻوڙ ٻيائي، خودي ڪنُون ٿي خلاص.

ڪافي ١٥١

جاڳ جاڳ جِند جانيا، ڀَلا جيئڙا !... هيئي نِنڊ اَجائي!

جائي نِنڊ هے نال صُحبت دے ، سائي نند سَجائي.
"فَاذ ڪُر وُني اَذ ڪرڪم"، يارو، اِهين ويساهہ وجائي.
جائي نِنڊ هے نال غفَلَت دے، سائي نِند اَجائي.
دم حَياتي يار "سَچُو" دي، بِرهہ بِنان بيجائي.

ڪافي ١٥٢

اِهين ميدان وچ ڪيوين، جو سُولي سر سلايا هے،
محض منصور محبت ۾، "اَناالحق" وو الايا هے.

اول آخر اِهو هوڪا، ڳلي وچ شَهہ گھمايا هے،
اِسي هِڪ رنگ اپڻي ۾، ويکو هر رنگ لايا هے.

سَهي ڪر هر ڪنهين شے وچ، سارا صاحب سمايا هے،
جو ترڪے نام شمسالحق، جُثا سارا جلايا هے.

اَسي ڪے واسطے مالڪ، اِسي گھر ۾ جو آيا هے،
اَسي نے پُتلے پر آپے، جو "سَچُو" نانءُ ترايا هے.

ڪافي ۱۵۳

ڪَران اسرار مَين ظاهر، هے وچ حيرت دے حيراني:
نہ ڪائي جوڙ جسماني، رهي ڪِٿ شَڪل انساني؟

عجائب بحر وچ پيوسے، جسم تے جان تون ڳيوسے،
لهر خود آپ هڻ ٿيوسے، ٿئي سڀ موج نوراني.

سڻو منصور دي سرسي، نہ سولي ٿون ڪڏان ڏرسي،
برهہ دي بوند سر برسي، جسم ڪَنُون ٿيا فنا فاني.

"اناالحق" دا ماريس نعرا، ٿيا هس جسم سو پارا،
پڙهيس اسرار حق سارا، ڪيتس جند جان قرباني.

نظر ڪوئي غير نا آندا، دگر دم ڪُون نهين پاندا،
هے اپڻے نال لنوڻ لاندا، ٿيا خود روّح روحاني.

سمجهہ "انّاالِيہ" اِشارت، هوئي عبرت، هَمہ حيرت،
جيهي وحدت تيهي ڪثرت، "سَچل" هے سِرِّ سُبحاني!

ڪافي ۱۵۴

رنگان رنگ وچ يار پيارے، عجب جيها رنگ لايا هے؟
اُتوڙي سَنيّان، جهمر مارون، اقِ سارا ڪم سجايا هے!
لک لک ڦيريان دلبر ڏيندا، ناچُو ناچ نچايا هے.
بيرنگي اِهين رنگ دے اندر، "سَچُو" آپ رلايا هے.

ڪافي ١٥٥

جو مَين محبوب بيصورت، بهر مظهر ڏکيندے هون،
اِهين دے تا عجب جيهے، سُخن چيدے سڻيندے هون.

وَظائف ورد ڪِٽ چوڙيم ، هادي هِڪ ڳالهہ سمجهائي-
”نہ خود کُون غير حق جاڻيـن،“ اِهين چاڙهي چڙهيندے هون.

نہ دم کُون لهر ڪائي جاڻين، نہ غم وچ غير ڪوئي آڻين-
اِهو درياء هے ساڳي، نہ ويڳي وچ ٻُڙيندے هون.

ڪڏان منصور آهاسے، ڪڏان سَرمد سڏاياسے؛
ڪڏان سنڌي، ڪڏان هندي، اهے ڪيڏان ڪِڏيندے هون.

ڪڏان صاحب سيلاني هے، ڪڏان نينهن دي نِشاني هے،
جِتان پُر درد دل ميري، اُتان ”سَچُ“ سڏيندے هون.

ڪافي ١٥٦

عشق عقل دي نَهين نَهين،

سڻ وے قاضيا!

مَسئلے واليان ڳالهين چوڙين، اڳن آسان نا ٻهين ٻهين.
وَس آساڏا ڪوئي نَهين هے، نال آسان ڪيُون ڪهين ڪهين.
عشق اسائون علم تُسائون، نال اسان ڪِيوين ٿهين ٿهين؟
صاف دليان دے ڪيئي هوسن، پوُر پَرائے ڪَهين ڪَهين.
عاشق هوکر "سَچُو" سائين، سوز سَجڻ دا سَهين سَهين.

ڪافي ١٥٧

ڪِيا ٿيا اڄ ڪِيا ٿيا، وے سَئيو، آسان نُون اَڄ ڪِيا ٿيا؟

دين ڪُفر ڪنون منزل چاٺم، عسق آسان نُون جو ليا، وے.
پَهلے ست سرير آساڏا ، ناز نيٽيان دے ناگهہ نيا، وے.
زهر پيالا مَستي والا، ساقي آسان نُون آڻ ديا، وے.
"مُوتُوا قبل آن تَمُو تُوا"، مويا هوا تا قير جيّا، وے.
جنهن دے ڪاڻ هاسے بيراڳي، "سَچُو" سوئي تون اُپ هِين پيا، وے.

ڪافي

مَين تا تَيڏڙي آهي، وے پنهل سائين!

سارے شهر پنيور دي، نال مَيڏے نا ناهي.
پُني پنهل دے پرت وچُون، رو رو تيسان راهي.
هے هے، مَيڏے حال دي، هووي اُتان اگاهي!
ڏونگر ڏيسن ڏک دي ساري، گولي دي تہ گواهي.
تن تنهائي جان تے آئي، اوهي نہ ڪوئي واهي.
نال "سَچل" دے، سانول سائين، سِگهڙا ميل اِلاهي!

سچل لغات

[مڪمل مواد ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلو جن جي "سچل لغت" تان ورتل ۽ وڌايل پڙ.]

"سچل لغت"
جي ترتيب موجب
اکري پٽي

الف ب ٻ ڀ ت
ٿ ٽ ث ٺ پ
ج ڄ ڃ چ ح خ
د ڌ ڏ ڊ ذ
ر ز س ش ص ض
ط ظ ع غ ف ڦ ق
ڪ ک گ ڳ گھ
ل م ن و
ه ي

الــف

آبُ: پِهائڻ، پُسائڻ، آلو ڪرڻ، پاڻي ڏيڻ.
آتش: باهه، آڳ.
آتَڻُ: اَيتَ ڪتڻ جي جاءِ، گهر.
آپُ: پاڻ، خود.
آجائي: موڪَ، ڇوٽڪارو، رهائي، آزادي.
آجڙِي: اَجڙوال، ٻڪرار، مسڪين، غريب.
آجَ: صلاح، پيشڪش.
آچِيو: لاڳاپو، ڳانڍاپو، تعلق.
آديسُ: سنياسين جو سلام، نَمسڪار، نياز.
آديسي: فقيرن جو قسم، زاهد.
آڌَرُ: آڌار، ڏڍَ، آسرو، ٽيڪ، ڀروسو.
آڌُوتُ: / آڌُوتِي: جنهن دنيوي خواهشون ڊوڙي ڦٽي ڪيون هجن) سنياسي، ساڌو، جوڳي، تارڪ، ويراڳي.
آرُ: چاهه، پيار، آنگل، ناز.
آرُ: آرو، ٽانيو، چَڪَر (نار) جو هڪ پروز.
آرانيو: اُماڙي، چُوانتي.
آڙاهُ: باهه جو وڏو پنيٺ، وڏو مچ.
آزَرُ: حضرت ابراهيم خليل الله عليه السلام جي پيءُ جو نالو، جو بت تراش ۽ بت فروش هو.
آستانُ: آستانو، جاءِ، هنڌ.
آسِرو: اميد، ڀروسو، ڏڍَ.

آسَروَندُ: آساوند، آسائو.
آسمانُ: آڪاس، اُڀَ، اَنبرَ.
آسَڻُ: بيٺڪ، جاءِ، گهر.
آشُفتو: پريشان، ديوانو.
آغوشُ: ڀاڪر.
آفات: آفتون، مصيبتون، تڪليفون.
آڪَرُ: مکڻ جو نِڪمو ڀاڱو، جو رجائڻ بعد (گِهه مان) جدا ٿئي.
آکيا: چيو، بيان ڪيو.
آگَ: آڳ، باهه.
آگاهُ: خبردار، واقف، ڄاڻو.
آگاهِي: خبر، سُڌ.
آگمُ: جهڙ، بادل.
آگهه: خبر، سڌ، ڏسو 'آگاهي'.
آڳَ: آگ، باهه.
آنڌِي: آنڌاري، جهڪَ، اوندهه ڪنڌڙ مٽيءَ جو طوفان، اکين اڳيان اوندهه.
آنهُ: کوهه يرسان حوض جنهن مان چوپايو مال پاڻي پيئي.
آنَ: ميتا، حڪم، فرمان.
آوُڙَڻُ: آئڙڻ، پسند پوڻ.
آويڪڻُ: اڇي ڏسڻ، هلي ڏسڻ.
آهو: هرڻ، مِرگهه.
آهيڙُو: / آهيڙِي: شڪاري، صَياد.

آئي: آوي، نِهائين (ڪنير جي).
اَبتر: بدتر، خراب.
اَبدُ: اهو وقت، جنهن کي پڇاڙي يا آخرت نہ هجي. ضد 'ازل'.
اِبليسُ: شيطان. هن جو اصل نالو عازازيل هو، ۽ معلم الملڪوت هو. جڏهن خدا جي حڪم جي نافرماني ڪيائين يعني آدم کي سجدو نہ ڪيائين، تڏهن کان "ابليس" لقب مليس.
اَبرُ: ڪڪر، بادل.
اِبراهم اَدهَم: ابراهم بن ادهم هڪ مشهور بزرگ ۽ صوفي ٿي گذريو آهي. بلخ جو حڪمران هو. هڪ عبرتناڪ خواب ڏسي، فقير ٿيو ۽ خدا جي راهہ تي هلڻ لڳو، جنهنڪري سندس دل الاهي نُور سان منور ٿي ويئي.
اَبروُ: ڀرون.
اَبياضُ: بياض، دفتر.
اَبيچَندُ: سنڌي جو وينڊل سونارو، جنهن تي سرمد جو راض هو. ڏسو 'سرمد'.
اُپاڻڪو: اُداس، سڪايل، غمگين.
اُپاڻون: اندر جا اُدما، جذبو، سِڪ.
اَپُ: آسمان، آڪاس.
اَپو: سنڌ جو مٿيون پاڳو. ضد 'لمو'.
اَپوڳُ: بيشمار، بي انت، آٿيو، خشڪ، بي جسو.
اُتاءُ: مٿان، آتان.
اُتاٿون: چيائون.
اُتانبرَ: وهم، شڪ، گمان، وَسوَسو.
اَٽڪَ: روڪ، رنڊڪ، رڪاوٽ.
اَٽيجَ: ميڙ (ڪڪرن جا)، اهڃاڻ، نشان.

اثباتُ: اقرار، تصديق، ض 'نفي'. ڏسو 'لا'
اُپٽڻُ: کُلڻ، واٽکو ٿيڻ.
اَپارَ: گهٽا، جهجها، آٿاهَ.
اَپرُ: گهٽو، جهجهو، اٿاهَ.
اُپرڻُ: غالب پوڻ، مٿي ٿيڻ.
اُجارڻُ: صفا ڪرڻ، سنوارڻ، چلڪائڻ، روشن ڪرڻ، اُجالڻ.
اجرُ: اُجورو، انعام، ثواب، عيوضو.
اَجڙ دارَ: ٻڪريون ڊاريندڙ، مالدار.
اجڙ وارَ: اجڙوال، ٻڪرار.
اَجَلُ: موت، ڪالُ.
اَجوڳُ: نامناسب،غيرواجبي،اجايو،بيجا.
اَجهاپو: آجهاپو، آجهي جي جاءِ، آجهو، پونگي، گهر.
اجهاڳُ: بيحساب، بيشمار، اَڪٿ، اٿاهه.
اَجهالُ: آجهَل، بنان جهَلَ جي، اَڻ جَهل.
اُجهائڻُ: وِسائڻ، گل ڪرڻ، ٺڏو ڪرڻ، مائو ڪرڻ.
اَجَهلُ: اڻ جهل، اَڻ ٽر، ڏسو 'اجهال'.
اَچانڪَ: اوچتو، هڪدم.
اُچائِي: ڏاڍ، ظلم، آزار.
اَچَ: پاڻيءَ جي آچَ واري پڪڙيل ايراضي، وحدت.
اُچنگارَ: اوچنگار، روئڻ جي دانهن.
اَحَدُ: هڪڙو، واحد، اڪيلو، يگانو، خدا تعاليٰ.
اَحَديَتَ: هيڪڙائي، يَڪتائي، وحدانيت.
اَخفيَ: پوشيده، ڳجهو، دل جي لطيفن مان پويون. ڏسو 'لطيفا'.
اُداسُ: غمگين، بي قرار.
اُديسُ: پرديس، ڌاري جوءِ، ڌاريو ملڪ.
اُديسُ: بي قرار.
اَڌَرُ: ڏڍ، آسرو، ٽيڪ، ڀروسو.
اَڌوبَندُ: چيلهہ کان ڳچيءَ تائين چادر، لانگوٽيو فقير.

اَڏين: پَروَس، لاچار، مسڪين، محتاج.
اَڏِي: ڪائيءَ جو نُڪر جنهن تي گاهه، گوشت، ميڇي وغيره وڍجي.
ارادتَ: ارادو، خواهش، مرضي.
اَرتو: ڳاڙهو، رَتائون.
اَرزان: سستو، سهانگو. ضد 'گِران'.
اَرضُ: زمين، ڌرتي، پٽ. ضد. 'سَما'.
اَرو: وڪڙ، پيچ.
اُربري: وڏيڪ اورتي، اوڏڙو، وڏيڪ ويجهو.
اَڙٻنگُ: بي پرواه، اَرڏو، جانٺو (جوان).
اَژدَر: وڏو نانگ، اَجگر.
اَزَلي: اهو جنهن کي آد يا شروعات نه هجي، ازل کان، اصل کان، شروعات کان. ضد 'ابدي'. ڏسو 'ابد'.
اُساٽُ: سخت اُڃ، تاسَ، خُشڪي.
اُساريا: ٺاهيو، تعمير ڪيو.
استغفرُالله: خدا کان معافي گهران ٿو.
اسرارُ: ڀيدَ، راز، ڳجهه.
اَسُورُ: بي سَورُ، بي سَورو، بي درد.
اَسيرُ: قيدي، باندي.
اشڪار: شڪار.
اَشڪال: شڪليون، صورتون.
اشنانُ: سَنانَ، وهنجڻ.
اُصُولي: اصول تي ٻڌل، متي تي ٻڌل.
اصيلَ: ٻُنائتو، بنيادي.
اطلَسُ: ريشمي ڪپڙي جو قسم.
اعرابَ: زير، زبر، پيش، مدّ وغيره، لاڪنائون.
اُڪارڻُ: پار پهچائڻ.
اُڪائڻُ: روانو ڪرڻ، موڪلڻ، ختم ڪرڻ.
اُڪَندَ: اُڪير، سِڪ.
اَڪيچارَ: بيشمار، بي انداز، ٻي انت، اڪٿ.
اُڪيرُ: اُڪند، سِڪ.
اَڪَٿَ: بيشمار.

اَگلو: گدلو، خراب.
اڳاهُون: اڳيرو، اڳتي، اڳيان.
اڳنان: اڳتي، آئينده.
اُلاَسڙا: بِرهه جا آلا، اندر جي سِڪ.
اَلَ اَمانَ: پناه (يا ربَّ)!.
اَلِ انسانُ: اَلانسان سِرّي وَاَناسِرهٗ. (حديث) انسان منهنجو ڳجهه آهي ۽ مان ان جو ڳجهه آهيان.
اِلاَّالله: (ع) سواءِ الله جي (ڪلمي طيبَ جو اثباتي ڀاڱو). ڏسو 'لا'.
اَلانَ ڪَمَاڪانَ (ع): هاڻي ائين جيئن اڳي هو.
اَلاڻِيي: اولاڻيي، چوانتي، چُوچڙي، اماڙي، ڇيـي، شعلو.
الله توهار: الله تنهنجي آسري، تَوڪل بر خدا.
اَلاوڻُ: چوڻ، ڳالهائڻ.
اَلفقرُ: اَلفقرُ فَخرِي والفَقرُ مِنّي. (حديث) فقيري منهنجو فخر آهي ۽ فقيري مون منجهان آهي.
اَلبيلو: اَربيلو، لاڏلو، دادلو.
اَلحالُ: في الحال، هينئر، هن وقت.
اَلتوئِي: ڳجهو، رکيوئي، لڪايَئي. ضد 'سَلتوئي'.
اَلستُ: اَلَستُ بِرَبِّڪُم. (قرآن) ڇا، نه آهيان مان اوهان جو رب؟ (الله تعاليٰ روحن کي چيو).
اَلغرضايُون: بي پرواهيون، ڪَن لاٿارَ، ڪَن ٿار.
اُلڪو: اولاڪو، فڪر، انتظار، ڳڻتي، غم.
اَلڪُ: خدا.
اُلو: باهه جو شعلو، چڻنگ.
اُلوٽُ: نشي ۾ چور، مست، مگن.
اُلولَ: ناز، نخرو، آڪڙ، تانءَ، عيش، سُک، موج، اَلوآلان.

اِلهامُ: اِلقا، مَنَ واڻي، اها ڳالهہ جا خدا جي طرفان دل ۾ وڌي وڃي.

اُلهَڻُ: سج جو لهڻ.

اُليان: اُلرون، جَلهَون، جذبا، جوشَ.

اَمانَتَ: ڪنهن جي شيءِ کي پنهنجي سنڀال هيٺ رکڻ، ڌروهر. ضد 'خيانت'.

اَمثالَ: مثال، داستان.

اَمرُ: لازوال، دائمي.

اُمراءُ: اَميرَ، وڏا ماڻهو، سردار.

اَمرَتَ: آب حيات، حياتي بخشيندڙ.

املاڪَ: ملڪيت، دولت، مال.

اَمواجَ: لهرون.

اُميٽَ: پَلٽ، پالوٽَ، گهٽائي.

اَنا اَحمَدُ: ع. اَنا اَحمَدَ بِلامِيم. (حديث) آءٌ احمد آهيان 'ميم' کان سواءِ، يعني 'احد'.

اَنا عَرَب: (اَنَا عَرَب بِلاعين. (قول الفقراء) مان 'عرب' آهيان سواءِ 'ع' جي. يعني 'رب'.

اناالحَقُ: "مان خود حق آهيان" منصور حلاج جو محويت جي وقت نعرو.

اَنبوهُ: ميڙ، گهٽائي، وڏو مچ.

اَنترَ جَنترُ: منتر جنتر، جادو.

اَندامُ: لِڱ، عضوو.

اَندوهُ: غم، ڏک.

اَند: بي پرواهي، مغروري، وڏائي، آڪڙ.

اَنتَرمُکُ: اندر ۾ جهاتي وجهندڙ.

اِنسُ: انسان، آدمي، ماڻهو.

اَنَهدُ: اندر جو آواز، مَنَ واڻي.

اِني اَنَا الله (القرآن): بيشڪ آءٌ الله آهيان.

اَٿاسِي: بيشرم، ناس پٽي کان سواءِ.

اَٿَڪَ: ککرن جي ڪاراڻ جا پٽا.

اَٿميو: بي انداز، بيشمار.

اَواگهہ: اونهو، عميق.

اوپارو: نارَ جي لَٽِ ۾ کَتل ڪائي.

اوتارو: جاءِ، اوطاق، مڪان.

اَوتَڙُ: اٿاٿو، گهيرَ، تَڙَ کان پري.

اوڏَڻُ: هارڻ، پَلٽڻ، ليٽائڻ (تاڻءُ).

اوٽَ: اولو، پردو، پنا.

اوٽ: ويڙهہ، لَپيٽِ، پَيچَ، ٿوڙِ، ڊاهِہ.

اوٿارُ: پُورَ، خيالَ.

اوٺارُ: اوٺِي، جَتَ، قاصد.

اوجاڳو: ننڊ نہ ڪرڻ جي حالت.

اوجَرُ: روشني.

اَوديا: بي علمي، جهالت، اَڻڄاڻائي.

اوڍَڻُ: ڍَڪڻ، پهرڻ، پائڻ (ڪپڙا).

اَور: بيو.

اوراتو: روڄَ، راڙو، پِٽڪو، ماتم، غم، ڳڻتي، مصيبت.

اوراپو: اوڙاپو، ڏوراپو، طعنو.

اورار: درياءَ جي اورين پَرِ.

اوراڻو: اولاڻو، لولي، الڪو، ڳڻتي، فڪر.

اورَڻُ: دل جو حال بيان ڪرڻ، حال وَنڊڻ، وِرونهن.

اوسَٽَ: سخت اُڃ، تاس، خشڪي.

اَوسَرَ: برسات نہ پوڻ جي حالت، سوڪَ، خشڪ سالي.

اُوسَرَ: کَلراٺي زمين، غيرآباد زمين، خشڪ يا بُٺُ زمين.

اوسيڙو: انتظار، ڳڻتي، فڪر.

اوڪَارَڻُ: روڪڻ، جهلڻ، بس ڪرڻ.

اوڳُڻُ: عيب، بُرائي.

اوڳو: موڳو، مُوڙهل.

اولا: گرميءَ جا اُلا. ڏسو 'اُلو'.

اولارا: لامارا.

اولاڪو: فڪر، الڪو، انتظار، ڳڻتي، غم.

اولانيو: اويالو، ڏوراپو، مهڻو، طعنو.

اولانگهڻ: اورانگهڻ، لنگهي وڃڻ، پار پوڻ.

اُول جنول: آڏنگا، ڏُودستا، اَٽڪهڙيا، اَناڙي، بي سمجهه، مَست.

اَولو: ڏکيو، اَهنجو. ضد. 'سَولو'.

اولو: ڍَڪُ، پردو، پناه، آجهو، آلڪو، فڪر، ڳڻتي.

اَوير: اَويلَ، دير سان، ڪَمَهلو.

اَويڙو: نالائق، بي وَڙو، اَڏنگو.

اوهيرو: وَسَ، وسڪارو.

اوئي: ڪَلِي، مشڪ، پخال.

اَويَل: اوير، دير سان، ڪَمهلو.

اُهڃاڻ: نشان، پَرو، پَتو، ڏَسَ، سبب.

اَهنڪار: هَٺ، غرور، تڪبر، اَيمانَ.

اَيٽ: اَرٽَ، چرخو.

اَياڻو: بي سمجهه، نادان. ضد 'سياڻو'.

ايلاز: منٿون.

ب

باب: قسمت ۾، حَقَ ۾، باري ۾.

بات: ڳالهه.

بادَلُ: ڪَڪر، ميگهه، اَبر.

بادِي: انسان جي چئن طبعيتن مان هڪ جو نالو.

چار انساني طبيعتون:

1- آتشي 2- خاڪي 3- آبي 4- بادي.

بارانُ: مِينهَن، بارش، برسات.

بارانِي: مينهن تي ٿيندڙ پوک، ڏسو 'باران'.

باري: خالق، خدا.

بازُ: شڪار پکيءَ جو قسم.

'باز' مادي پکي آهي، جنهن جو نَرَ 'جُره' آهي.

باري: کيلَ، راند، تماشو.

باسِ: قبول ڪرڻ.

باشو: هڪ قسم جو شڪاري پکي، باز پکيءَ جو هڪ قسم.

باطِلُ / باطَن: ڪُوڙ، ناحق. ضد 'حق'.

باطُون: آندرَ، ڳجهه، راز. ضد 'ظاهر'.

اندر، ڳجهه، راز.

بافتو: سوني ڪپڙي جو قسم.

بالاَ: مٿانهون، اُوچو.

باندي: قيدياڻي، قيدي.

بانڪو: بهادر، سورهه.

بانوڪِي: لامارو، جهَٽَ.

بانِي: رنگ، ٻولي.

بُتڪدَه: صنم خانو، بت خانو.

بَتِي: تيرن رکڻ جي ڳوٿري.

بَٺ: باهه.

بِجلِي: وِڄلي، وِڄ، کِنوڻ، برق.

بحري باز: 'باز' جو قسم جو بحر (پاڻيءَ) مان مڇي وغيره شڪار ڪري.

بَدراه: ڪَريل، عيدار، خراب راهه تي هلندڙ.

بُخار: ٻاڦَ، جا پاڻي گرم ٿيڻ سان مٿي نڪري.

بُخارِي: بخارا شهر جو امام بخاري، حديث جي مشهور ڪتاب "صحيح بخاريءَ" جو مؤلف.

بَدڪيشِي: بدمذهب، خراب مذهب وارو.

بُراق: اُن گهوڙي جو نالو، جنهن تي حضرت محمد ﷺ جن معراج وقت سوار ٿيا هئا. تمام تکو گهوڙو.

بَرخوردارُ: پُٽ، فرزند، ننڍو، ٻچو، ڪَرسَن.

بَرگُ: پَن، پَتو.

بِرهُ: وِرهه، فراق، جدائي، ڦوڙائو، وڇوڙو.

بَرَهنا: اَگهاڙا.

بزم: مجلس، محفل. ضد 'رزم'.

بَڙڇي: نيزو، ڀالو.

بِساط: چوپڙ راند جو ڪپڙو، شطرنج جو تختو.

بِسطامِي: بسطام شهر جو ويٺل، حضرت بايزيد بسطامي، هڪ وڏو اهل الله هو. وجد ۾ "سبحاني ما اَعظَمَ شاني" (پاڪائي آهي مون کي، ڪيڏو نه آهي منهنجو شان!) چيائين. سندس وفات 874ع ۾ ٿي.

بِسمِلهِ: بسم الله يا بسم الرحمان الرحيم چوڻ.

بَسمي: رکَ، ڇارَ، ڦلهيارَ، خاڪ.

بِسيهر: وِسيهر، بِشيهَل، زهريلي نانگ جو قسم.

بُعد: دُوري، ضد 'قُرب'.

بَقا: هميشه موجود، هميشه رهڻ واري حالت. ضد 'فنا'.

بگر: ڪان سواءِ، سواءِ، بنان.

بِڪلِ: ٻَڪري، گبري، پُراڻا ڪپڙا، پراڻو لباس.

بَلا: تڪليف، مصيبت، ڏک.

بِلالُ: مخدوم بلاول سَمو. هي ٿَلتي (ضلعي دادو) جو ويٺل هو. پنهنجي وقت جو وڏو بزرگ هو. شاهه بيگ ارغون کيس شهيد ڪرايو. سندس مقبرو "باغبان" (ضلعي دادو) ۾ آهي.

بَلي: وهه واهه، خوب!.

بلي: قالُوا بَليٰ (قرآن).
چيائون "هائو" (روحن جواب ڏنو). ڏسو 'الست'.

بِلي: حوالي، لاءِ، واسطي، خاطر.

بُلي: حضرت بلهي شاهه قصور (پنجاب) جو ويٺل هو. صوفي شاعر هو. سندس ڪافيون مشهور آهن. 1757ع ۾ وفات ڪيائين.

بَنُ: جهنگل.

بَندَ: بندشون، ٻَنڌڻ، قيد.

بَندي خانو: قيدخانو، ٽرُنگ، جيل.

بنوري: وَني، ڪنواري ڇوڪري، جوان ڇوڪري.

بود: هستي.

بودلو: ڀورڙو، ڇَرڙيو، ڇاڳلو، لاڏلو.

بهت: جهجهو، جام.

بوزر: مِينهَن جي کَٽِي يا ڦـڙي.

بهيران: ٻهيرون، قطارون.

بي آب: بي عزت، بي مانَ.

بيبا: (سرائڪي زبان ۾) پيار ڀريو لفظ، جو ڪنهن ننڍي سان ڳالهائجي.

بيبان: بَرپَٽ، رڻ پٽ، سَڃ، ويراني.

بيخود: بي هوش، بي حال، مست.

بيد: ويد. هندن جا ڌرمي پستڪ، جي چار آهن:

1 رِگ ويد
2- سامَ ويد
3- يَجَرويد
4- آتَر وَويد.

بيراڳي: ويراڳي فقير.

بيرق: جهنڊو، عَلم.

بيرَنگِي: رنگ ڪان سواءِ، جنهن ۾ ڪو رنگ نه هجي، بي مثل، لاثاني.

بيڪُ: ويس، پوشاڪ، لباس.

بيرُون: ٻاهر.

بَيع: وڪرو، واپار.

بيڪَسُ: بي رفيق، نڌڻڪو، لاچار، عاجز.

بيڪاري: پينو فقير.
بيگانگي: ڌاريائي، غير واقفيت.
بيگانو: ويڳاڻو، ڌاريو، ناآشنا.
بي مُحابو: بي لحاظ، بي مروّت.
بينسر: عورتن جي نڪ جو زيور.
بينو: سوني زيور جو قسم.
بيهودو: بدفضيلتو، واهيات، نالائق.

ٻ

ٻاٻاڻو: ٻاٻاڻن جو، ڏاڏاڻو، آباڻو.
ٻاٻيهل: پپيهو پکي، سهڻو انسان.
ٻاٽ: آٽي جو ڇاڻ.
ٻاجهون: سواءِ، بنِ.
ٻارڻ: باهه، آگ.
ٻاڦ: ٻاڦورَ، ٻڙڪَ، مَنجهه، راز.
ٻاڪار: داهوڙَ، دانهن، رڙِ.
ٻانڀڻ: هندن جي چئن ذاتين مان اُتم ذات.
1- برهمڻ 2- کتري
3- وَيش 4- شودر.
ٻاڻُ: تير.
ٻاڻي: آواز، بيان، وَچن، گفتگو.
ٻاٽيتالُ: هَل بکيڙو، گوڙ شور.
ٻٽُوڻ: ٻٽوان وار، ڦٽيءَ سان مٿي کيل وارَ.
ٻرُ: ٻرڙ، ٽنگ، سوراخ.
ٻُڙائيو: ٻوليو، ٻول ڪيو، انجام ڪيو.
ٻڙو: شرم، لڄ، شانَ، پناه، داغ، ڇٽو، ٽِڪو.
ٻَڪروال: اهو تيز مينهن، جو اتر اوڀر جي ڪنڊ کان، ڪنوڻِ ۽ گجگوڙ سان اچي وسي.
ٻَن: بَنَ، جهنگل، ٻيلو.
ٻَنڌاڻُ: قول، ٻول، وعدو، انجام، لاڳاپو، تعلق.
ٻوجهه: سمجهه.
ٻوري: ڪاٺ جي وَٽ، جا ٻَنِ مان ٺهي.
ٻولُ: انجام، وعدو، سُخن، گفتگو.
ٻوهَرُ: ٻُهَرَ، ڪِن ڪچرو.
ٻَهه ٻَهه: روشنائي، چمڪاٽ، ٻَهڪو، بهاري.
ٻهڳڻُ: گڻوانَ، خوبين جو مالڪ، عاقل، داناءُ.
ٻَهُون: گهڻو، بيشمار.
ٻِهي: ويهي.
ٻِيائي: دُوئي، دولاب، ڪوٽَ.

ڀ

ڀاڄائي: ڀاءُ جي زال.
ڀاروني: نارَ جي اها ڪاٺِي، جنهن ۾ لٺ ۽ مُهري جا مٿا ڦِرن.
ڀاڳي: ڀاڳوارو، بختاور.
ڀان: منگتو، مڱڻهار، پينو، ڳائڻو.
ڀانت: / ڀاتَ: قسم، نمونو، ريت، طرح.
ڀانوَڻُ: ڀانئڻ، پسند ڪرڻ.
ڀاڻو: ڀاڻ، ماڳ، جاءِ.
ڀاڻي: وٽي، سونهي. ڏسو 'ڀانوَڻ'.
ڀِڀُوت: خاڪ، رک، ڇار.
ڀِت: طرح، ريت.
ڀَتارُ: مڙس، ورَ، ڪانڌ.
ڀَتارو: پيارو، سَدورو، هت اشارو 'اُٿ' ڏانهن.
ڀَرُ: آڌار، ٽيڪ، ڏِڍَ، وَسيلو.
ڀَلُ: ڀلو، فصل جو مَڇڻ، تمام سٺو گاهه.
ڀُلَ: ڇُڪ، غلطي، گمراهي.
ڀَلينديان: ڏسن ٿيون، نهارين ٿيون، ڳولين ٿيون.

ڀَنِ: ڀَڃ، ٽوڙ.

ڀَن: وڏو ڇار (مڇيءَ ڦاسائڻ لاءِ)، رڇ.

ڀَنيڙ: ڀڀڙ، ڀنڀٽ، تيز باھ جو وڏو مچ.

ڀَنيانُ: ڀنيولجڻ، موھجڻ، مست ٿيڻ.

ڀَنڊڪي: ڀنڊي، ڦڪڙي، خواري.

ڀِني: وِھاڻي، پرڀات، پرھ ڦٽي، ڏِڪي، فَجر.

ڀوتارُ: مالڪ، سائين، معزز.

ڀورو: ڪٽڪ رنگو. 'اٺ' ڏانھن اشارو.

ڀوساگرُ: خوفناڪ سمنڊ، سنسار رُوپي ساگر يعني ھي جھان.

ڀوڳُ: مزو، لطف.

ڀوڳڻُ: ماڻڻ، سَھڻ، برداشت ڪرڻ. ڏسو 'ڀوڳ'.

ڀوڳِي: مزي ماڻڻ وارا، نفساني خيالن وارا، عياش.

ڀولَ: ڀُل، چڪ، غلطي، گمراھي.

ڀولي: ڀولا، وسوسا، سنسا. ڏسو 'ڀُل'.

ڀونڪي: جھُوپو، جھوڙي، جھُڳو، منھي، ڇَنو.

ڀيٽ: زيارت ڪر.

ڀيڄ ڀِني: پرھ ڦٽي، پرڀات. ڏسو 'ڀِني'.

ڀيدُ: راز، ڳجھہ، نمونو.

ڀير: ڦيرَ، ڦيرو، چڪر، نمونو، وَر، وَڪڙ.

ڀينگَ: اُجاڙَ، ويراني، سُڃَ.

ڀيٽِي: جاءِ، سگھہ، طاقت.

ت

تات: سنڀال، يادگيري.

تارَ: يادگيري، تانگھہ.

تاراجُ: تباھ، برباد، ناس.

تارڪ: دنيا کي ترڪ ڪندڙ، تياڳي.

تاروئـڙا: پاڻيءَ تي ترندڙ جيتن جو قسم.

تاريڪَ: اوندھہ.

تاريڪي: اونداھي، انڌيرو.

تازي: عربي گھوڙو.

تاسُفُ: افسوس، ارمان، ڏک.

تالَ: ڪھڏَ، چالاڪي، ناز نخرو.

تانگھو: ننڍو پاڻي. ضد 'تار'.

تاوڻُ: ڇٽي، ٽوٽو، ڇيھو، نقصان.

تَپش: گرمي، بيقراري.

تَجريدَ: اڪيلائي، خَلق، ڪان علحدگي.

تَجَلُ: خيرپور ۾ ھڪ ڳوٺ.

تَجلو: چمڪو، روشني.

تَحَتُ: جَھَنم، دوزخ، پاتالَ.

تَدبِيرَ: ڪوشش، اُپاءِ، تدارڪ.

تر: ذرو.

ترازُو: تارازي، تارازيءَ جو ھڪ پڙ، وَٽ، تورو.

تَرازو: ھيڙيءَ جو قسم، تيزرو ننڍي ھيڙي.

تَرازُو: ساھمي، تارازي.

تَرائِي: ھيٺاھين زمين (جتي پاڻي بيھي)، جبل جي ھيٺاھينءَ وٽ وارو ڀاڱو.

تَرياءَ: خبرچار، سڌ سماءُ.

تِرياقُ: ھڪ مرڪب دوا جو نالو، جا زھر جي ھر قسم کي زائل ڪري، زھر مُھرو.

تَريچو: ترَ جو، ويجھيءَ ڇڪَ جو، قريبي جُوءِ جو، ساڳيءَ ويڙھ ۾ رھندڙ.

تَسبِيحَ: داڻن واري مالھا (جنھن تي خدا جو ذڪر ڪجي)، سمَرڻي، مالا.

تَسلاتِ: تَسڪي، دلجاءِ، خاطري.

تَصديعَ: تڪليف، آزار.

تعزير: سزا.

تعظِيمُون: مانَ، عزت.

تعمِيرَ: آڏاوت، بناوت.

تفرِيدَ: اڪيلائي، تنهائي، خلوت.

تُفنگُ: بندوق.

تَقليدَ: پيروي، پولڳي.

تقويٰ: پرهيز گاري، زهد، عبادت.

تَڪبيرَ: نماز ۾ 'الله اڪبر' چوڻ، تڪبير وجهڻ، ڪُهڻ.

تُڪو: بنان چهنب تيرَ.

تَڪيو: فقيراڻو آستانَ، ڪَنيا، ماڳ، ديرو، جاءِ.

تَلُ: ترائي، هيناهين زمين (جتي پاڻي بيهي).

تُل: برابر، مَٽَ.

تَلافي: تدارڪ، پورائو.

تَلقِينَ: تعليم، سِکيا، هدايت.

تلڪُ: نِرڙ تي ٽِڪو، نشانَ (جو اڪثر هندو عورتون نرڙ وچ تي هڻنديون آهن).

تَلوِينَ: رنگارنگي ڪرڻ، طَنب جيَ

تَلهارُ: هڪ مرض جو نالو.

تَمُ: ڏسو 'ترني'.

تَماچو: پورو، ختم.

تَمڪِينَ: چمات، ٺَٺِ، لَپاٽ.

تُنبِيَ: عزت، مانَ، مربتو.

وڄائڻ جو هڪ ساز، ڪِشتي (جنهن ۾ فقير پنَ وٺن) جو قسم.

تَٿَڻُ: ڇڪڻ، جَرَڻ.

تونگُ: گهٽي حد، گهٽو مفاصلو.

توهَمُ: وَهم ۾ وجهڻ.

توهُ: مهرباني، فضل، راضپو.

تَهَبارُون: تَهوارون، ذرا ذرا، پُرزا پُرزا، ليڙون، ريڙون.

تُهمَتَ: بُهتان، الزام.

تياڳِي: تارڪ، لاطمع، ويراڳي.

تيجَ: تيک، جوش.

تيجارا: روشن، چمڪندڙ.

تيرُيون: ڪاريون.

تَپشَ: تاس (اڄ جي)، اُساٽَ.

تيغَ: ترار.

ٿ

ٿاڪُ: ٿاڻو، ماڳ، جاءِ، هنڌ، بيٺڪ، جُوءِ، مال جي چرڻ جو هنڌ.

ٿاڪيا: ترسيا، ٿَڪ پَٽيو، منزل ڪئي، ڏاڍو ڪيو.

ٿانهر: ٿانيڪو، هَٽيڪو، هڪ هنڌ.

ٿانيڪو: 'ٿانهر'، هٽيڪو، ٿانيڪو، هڪ هنڌ.

ٿاڻو: ٿاڪَ، ماڳَ، جُوءِ، ٿانَ، ٿاڻَ.

ٿرُ: بَرَ، پوٺو، برپٽ، خشڪ زمين، ٿرپارڪر ضلعي جو واريا سو حصو.

ٿري: مَلائي، کير جي ٿرَ.

ٿَريچو: ٿَرَ جو رهاڪو، ٿَري.

ٿلو / ٿلهو: ڍير، ڍڳ.

ٿمُ: گَڏَ، هڪ هنڌ، هَٽيڪو.

ٿَنبُ: ٿنيو، ٿوٽي، مَني.

ٿورياٽي: شڪارڻ، ٻاليشاهي، هڪ گهٽ ذات جو قسم.

ٿوڪَ: ڪاڄ، چيزَ، وَسٿو.

ٿوهو: اُٺ جي پٺيءَ جو گڪَ.

ٿوهَرَ: هڪ وچولي قد جي وڻ جو قسم.

ٿيلهيو: لتاڙيو، پنڌ ڪيو، ڏِڪيو، هَلايو.

ٽ

ٽاٽُ: ياڄ.

ٺارو: لَئي جي وڻ جي ٺاري، ڇنيپو.
ٺامَر: لام، ٺاري.
ٺَٺُ: ڀَڄڻ.
ٺِڪاڻو: هندن جو پوتر هنڌ، ٺِڪاڻو، ماڳ، مڪانُ.
ٺِڪُٽُ: جوڳين جي ڏيان جو چڪر، جو پيشانيءَ مٿان آهي.
ٺوڪَ: ٺُٺول، ڇتَر.
ٺولُ: شيءِ، چيز، وَستو، وَٿَ.
ٺولاڪا: رولاڪا، ڏک، ڏاڪڙا، تڪليفون.
ٺُونڊيُون: لُوليُون لَڱڙيون، هٿن ڪان جڏيون، بيڊوليُون.
ٺونڪَرَ: ٺورو ڏَک.
ٺهَلَ: چاڪر، خدمت، شيوا.
ٺهَڻُ: ڇِرڪڻ، ٺاهَ اچڻ، ڊڇڻ.
ٺِيلو: پهاڙِي، ٺَڪري.

ٿ

ٿاٿُ: راڳ جو درميانو آواز.
ٿَلو / ٿَلهو: خالي، سکڻو، بيڪار، واندو.

ث

ثوابُ: اَجر، نيڪ عوض، نيڪ ڪم جو بدلو، پُنَ، پُڄَ. ضد 'عذاب'.

پ

پابوڙو: پيهَڻ جو پن، پيهڻ جي ڏوڏي يا ٽڪي.
پاٺُ: ڳائڻ وڄائڻ وارو پينو فقير.
پاڇي: پاڇي، نوڪر، غلام، ٻانهو.
پارانيو: پارايو، پيغام، نياپو، سنيهو.
پارَس: پٿر جو قسم، جو لوهه کي لڳي ته ان کي سونُ ڪري.
پارڪُو: پرڪيندڙ، ڇاڻندڙ، ڏاهو.
پارڻُ: پاڙڻ، پورو ڪرڻ.
پارو: سردي، ٿَڌ.
پازيبُ: ضاعفن جي پيرن جو زيور.
پاڪي: پاڪيزگي، پرهيزگاري، پاڪائي.
پاندُ: پَلاند، دامن، جهولي، پاندَر.
پانڌي: پانڌيڙو، راهي، مسافر، خابرو.
پانورُ: پائر، ٿر ملڪ جو هڪ ياڱو. ٿر ٽن ياڱن ۾ ورهايل آهي:
1- ڪاٺر: اتر وارو ياڱو
2- پائر: ڏکڻ وارو ياڱو
3- ڊِٽَ: وچ وارو ياڱو
پاهانُ: پوئتي پيل، مسڪين، غريب.
پاهَتُ: ٻهَتَ، پيرَ، رَستو (مٽي مائٽيءَ يا لڳ لاڳاپي وارو)، محبت، همدردي، ٺاهَ، رس.
پاهُون: پوئـتي، پٺتي.
پاهِي: ڇڄي يا پٽڙي لَسي، جهارو، ڪَنگو.
پٻڻُ: وَل جو قسم، جنهن جي پاڙ ۾ ٻهه ٿئي ءِ چوٽيءَ ۾ ڏوڏي.
پَت: عزت، لڄ.
پَتشاهي: بادشاهي.
پُتلي: گُڏِي، رانديڪو.
پَٽَ پٽيهَرَ: پَٽَ جا ڪپڙا، قيمتي وڳا.
پَٺڻُ: موڪلڻ، روانو ڪرڻ.
پپي: پيٽي، ڏوڏي، ٽڪي.
پڄ: ڏِؤ، رڄَ.
پڇارو: ڪيهه پڇڻ وارو، منصور حلاج.
پڇاڙڻُ: زورسان، پريشان ڪرڻ، ڏانڊولڻ.
پڙ: رِيت.

پَراگندگي: پريشاني، حيراني، تشويش.
پرڀات: صبح سويرو، پرهه ڦٽي، ڏڪي.
پرڀاءُ: اثر.
پرڀون: پرديس، پراهون ملڪ، ٻيو جهانُ، پَرلوڪَ.
پرِيُون: خوشيءَ مان، چاهه مان.
پِرت: پيار، سِڪ محبت.
پرتوَ: روشني، تجلو، ڪِرڻو، عڪس، اولڙو.
پرتون: پرت مان. ڏسو 'پرت'.
پرٽ: ڪَتي، ڌوبي.
پَرجات: لوڪَ، ماڻهو.
پَرجُوءِ: پَرانهين جُوءِ، پرانهون هنڌ، ڏورانهون ماڳ.
پُرجَهڻُ: پروڙڻ، سمجهڻ، چاڻڻ.
پَرچارُ: وعظ، تبليغ، اُپديشَ، وِستارَ، مشهوري.
پَرديسُ: پرڏيهه، ڌاريو ملڪ.
پُرزو: ٽڪرو، چٺي، خط.
پَرکَ: آزمايش، جاچ، چڪاس، تپاس.
پَرکڻُ: پَرتي، اڪِتي.
پُروانُ: هَلڻ، وڃڻ.
پَروانو: مشهور، مَچڻ جوڳو.
پرولي: خط.
پِرَهلادُ: ڳجهارت، مامَ.
هڪ ڀڳت جو نالو، جو راجا هِرڻڪشپ جو پٽ هو. ڏسو 'هرڻڪشپ'.
پُري: شهر.
پَرِياڻُ: مسافري، ڏَسَ، پَتو، اُهڃاڻ.
پريمي: پريم وارو، عاشق.
پَرِيچ: نار جو اهم عضوو يا ياڳو، جنهن ۾ لوڻيِنِ جو پاڻي پوي.
پَرِڙلاءُ: پَرلاءُ، پَڙڪو، پَڙڪاٽ، آواز، ڳالهاءُ.

پسي: ڪِرڙ جا گل.
پِکَ: وات جو لعاب، لِبَ، ڦيٽي، چُڪي، ڏِڪَ.
پَڪا: ڪِرڙ جي وڻ جا پڪل ڏونرا.
پَکو: ڪکائون گهرَ، ڇنِ، منهَنَ، لانڍي، جهوپڙي.
پَکِهُ: ٻيڙيءَ جي ٻڌڻ جو رسو، لَنگرَ.
پَلُ: گهڙي، ساعت، دَمِ، کِن، فوراً.
پَلالُ: سارين جو سُکل گاهه.
پَلرُ: مينهن جو صاف پاڻي.
پَلکَ: ذرو، لحظو، توري ساعت، اک ڇنبَ.
پَلکان: پَهَر، وَقتَ، مُدت. ڏسو 'پلک'.
پَلنگُ: سيج، ڇپَر کَٽ.
پَلءُ: پاند، پلاند، دامن.
پَنِ: بيٺل پاڻيءَ ۾ آيريل گاه، جنهن مان تڏا ۽ توَنريون ٺهن.
پَنارو: آجهو، سامر، پناه.
پنبَڙ: اک جون پنبڻيون، پنجَهر، ڇنيَرَ.
پَنبهه: ڪپهه.
پنهان: لکل.
پَٽي: کِهه، پيرن جي مٽي.
پوتي: رئو، زنانو مٿي جو ڪپڙو.
پوٿي: هندن جو ڌرمي ڪتاب.
پوٺو: مٿاهين زمين، غير آباد زمين.
پوڇاري: پوڇا ڪندڙ، پوڇيندڙ، بندگي ڪندڙ.
پُور: ويچار، فڪر، ڳڻتي.
پُورَبُ: اوڀر، هڪ صوفيانه منزل جو نالو. ضد 'پڇم'.
پوڙي: ڏاڪڻ، مصرع جي ٽُکَ، سِٽَ.
پوش: ڍَڪَ، پردو.
پونجارَ: چوٽي، پڇڙي.
پُوٽي: ڪپهه جو ڦهو يا ڦورو.
پَهاٽَ: جبلن ۾ پاڻيءَ جا ڍورا، پاڻي بيهڻ جا هنڌ.

پَهاڙُ: پربت، جبل، ڏونگر، روهُ، ڇپَرَ.

پَهرُ: ٽن ڪلاڪن جو وقت.

پَهرَڻُ: جهنگ ڏانهن چاري لاءِ مال وٺي وڃڻ.

پهس: زورسان، زبردستيءَ سان، سخت.

پهڻُ: پيهڻ، پيهي وڃڻ، گهڙڻ، داخل ٿيڻ.

پَهو: ڪپهه جي پوڻي.

پَهوڙا: ڪاٺ جي ڪوڏر، جنهن سان مال جو وٿاڻ صاف ڪجي.

پَهون: ٻڪريون.

پَهِيُ: واٽهڙو، قاصد.

پهيرُ: ڪنڌن ۾ ڊگهرن جو لوڙهو.

پيچُ: جانورن جي رَبُ.

پيراڊُو: پيري، ٻاڳي، پيرو ڪڻندڙ.

پيرِمُغان: آتش پَرستن جو پيشوا، ساقي.

پيرولي: ڏسو 'پرولي'.

پيرڻُ: ڇيپائڻ.

پيزارُ: جتي، پادر، پاپوش.

پيڪا: زال جي والدين جو گهرَ.

پَيڪانُ: تير جي ڇنب، تيرُ.

پيهي: ڪڪائين منهي، جهوپڙي.

ج

جاٽي: زيارتي، تيرٿواسي.

جاچڪُ: منگتو، مڱڻو، ٻڪاري.

جاچُ: ڏسو 'جاچڪ'.

جاچِڪُ: ڏسو 'جاچڪ'.

جارُ: سوز، عشق، چاهه.

جاڙُ: ڏاڍائي، زبردستي، تعدي، جٽ.

جالَ: جام، جهجهو، ڊلَ گهڻو، بيشمار.

جامُ: پيالو.

جانارُ: جانور، جاندار، ساهوارو.

جَبَرُ: زبردستي.

جَتَنُ: ڪوشش، اُپاءُ.

جَتائُون: منجهيل وار، وارن جون ڇڳون.

جُثو: بدن، تَنُ، جسم.

جَپُ: تسبيح پڙهڻ جي حالت، سمرڻي سورڻ جي حالت، ذڪر، پوڄا، پاٺ.

جَپُ صاحبُ: گرونانڪ جي ٻاڻين جو ڪتاب، هندن جو هڪ ڌرمي ڪتاب.

جَرُ: پاڻي.

جَرڪَڻُ: چلڪڻ، چمڪڻ.

جُرو: باز پکيءَ جو نَرُ، زَرو. ڏسو 'باز'.

جَرو: ڊِڪ، سَرڪِي.

جَربن: پاڻيءَ وارن هندن.

جَڙَ: بيخ، پاڙَ، ميخ، ڪلي.

جُزو: ڀاڱو، حصو، ٽڪرو، ذرو. ضد 'ڪُلّ'.

جُفتي: جوڙو، جوڙي، جُفت. ضد 'طاق'.

جُڪَ: درد، سوزَ، آند ماند، جهوري.

جَڳتُ: جَڳت، جهانُ، دنيا.

جَلالُ: بزرگي، عمده صفات باطني، غصو، ڪاوڙ.

جَليبُ: آئالو، ساٿي، هَمرڪاب، غلام، ٻانهو.

جَمرُ: ميڙ، هجوم، گڏ.

جَمر جَمر: بار بار، هَرهَر، سدائين، هميشه.

جَمعيَت: خاطري، دلجاءِ، آرام.

جَمنا: هندستان جي هڪ نديءَ جو نالو.

جَنجالُ: جَنجَلَ، بَکيڙو، مونجهارو، آزار.

جَنجيرُ: زنجير.

جَنگَ: زور، تمام گهڻو زور، تمام وڏو، بهادر.

جُنيدُ: هڪ وليءَ جو نالو، جو بغداد ۾ رهندو هو. انهيءَ ڪري 'جنيد بغدادي' سڏجي ٿو. وفات 298 هجريءَ ۾.

جَٽيو: سڳو، جو هندو ڌرمي نشاني سمجهي، ڳچيءَ ۾ پائيندا آهن، زنّار.

جُوتي: ڪَوڙِي.

جوڙ: ٺاھُ، ڪاريگري.

جوڳُ: ڌيانَ، ميل، ميلاپ، مراقبو، سَمادِي.

جوڳِي: ڌِياني، تَپسِي، سنياسي فقيرن جو قسم.

جَولان: ڇوهَ، جذبو.

جوڳيسَرُ: وڏو جوڳي، ڪامل درويش.

جُوٽيُون: جَٽيون، ڌٽيون، رهڻ جا هَنڌَ.

جوءِ: زال.

جُوءِ: جاءِ، هنڌ، ماڳ.

جُويا: ڳولائو، ڳوليندڙ.

جِهادُ: اسلام جي ڪافرن سان مذهب خاطرلڙائي.

جَهَتُ: ڪوشش.

جِيوَڻُ: جيئڻ، زنده رهڻ.

ڄ

ڄارُ: ڪَبِرَ جي وڻ جو قسم.

ڄارُ: ڄاري، جنهن سان مڇي ڦاسائجي.

ڄِپِي: اولانِيي، لاٽَ، شُعلو، ڄرَ.

ڄڄ: گهوٽيتا، ڄاڄِي، ڄڄ ۾ شامل ٿيندڙماڻهو.

ڄرَ: لَهَسَ، تَو، ڄِپِي.

ڄِڪِرَ: ڄابلو وڻ جو قسم، جنهن جي ڦلَ کي 'ڄاڪِرِي ٻير' چئبو آهي.

ڄِلُ: هَلَ، وِڄَ.

ڄِلهو: ٽوٽي، آرسي، ڍِرو، سست، ڪَمَ ڪوسَ.

ڄمِاندَر: عمر، حياتي.

ڄولَ: ٽورَ، چالِ. ڏسو 'ڄِلُ'.

ڄيرو: باھ، آگ.

جھ

جهاٻو: ڳهٽي جو قسم، جو عورتون ٻانهن ۾ ٻَڌن.

جهاٽَ: جهَٽ، جهَٽ پَٽ، تڪڙو، جلدي، سَٽَ.

جهار: پکين جو وکَرَ (جو پوک کائي).

جهاڳَ: پاڻيءَ جو پنڌ، پاڻي جهاڳڻ جي حالت.

جهالار: اکين جا ڇپَر.

جهامَرَ: جَهڪاءَ (هيٺ تي)، زور سان لوڏو يا دٻاءُ، مينهن جي ٽِمَر ٽِمَر.

جهانگي: جهنگ جو رهاڪو، ماروماڻهو.

جَهبِيرَ: مهاڻن جي ذات.

جَهٽڪو: لوڏو، ڇِنڊڪو، جهوٽو، مِينهن جو وسڪارو.

جَهپَ: جهَپو، جهَٽ، ڪَسَ.

جِهجِڻُ: اندر ئي اندر ۾ ڳرڻ، وِجهلَڻ، گهٽو روئڻ، هَنجهون هارڻ.

جَهرُوڪو: دَرِي، ڄارِي، ڪڙڪِي.

جُهڳو: ٻونگو، جهوپڙي، گهرَ.

جُهلڪَڻُ: چمڪڻ، چلڪڻ.

جُهلَڻُ: لَڏڻ، ٿَهِي اچڻ، پرجي اچڻ (جَهڙ).

جُهوپڙو: جَهڳي، ٻونگڙو، ڪکائون گهر.

جُهوپو: جلگهڳو. ڏس 'جهوپڙو'.

جهوري: ڳارو، ڳاراٽو، ڳٺتي، جهوراٽو.

جُهوڙو: ٽونرَ، جهاٻو.

جهوڪَ: مال جي ويهڪَ، مال جي ويهارڻ جي جاءِ، منزل.

جُهولَ: خوشيءَ وچان ڪَنڌَ ڏوڻَ.

جهولِي: جهولَ، گودِ، هَنج، پَلءُ، پَلاندَ.

جُهونا ڳڙهُ: هندستان ۾ هڪ شهر.

جھونجھارُ: جوڌو، پھلوان، سورھہ، سياڻو.
جھونگارَ: جھيڻو آواز، آهستي ڳالهائڻ، چونگارَ.
جھونگو: ڪَپو.

چ

چاٽ: چَپاٽ، لَپاٽ، ضَرب، چَپ.
چارڻُ: هڪ ذات، پَٽ، چارڻ رَمتا فقير هوندا آهن ۽ دَر دَر ڳائي وڄائي، خيرات وٺندا آهن.
چاڪَرُ: نوڪر، ٻانهو، غلام، ٻيلي.
چال: لوڏ، نخري جي هلت، چلتو، وَهنوار.
چانڊُ: چنڊ.
چانگو: اُٺ.
چاوڻُ: چائڻ، ڪٺڻ.
چاهُ: سِڪ، دل جو لاڙ، پيار.
چِتُ: مَن، دل.
چٽڪ: چٽڪو، جهلڪو، تجلو، چمڪ دمڪ.
چٽڪو: ڏنگ، زخم، عذاب.
چٺو: خط، ڪاغذ.
چِپُ: ڪاٻو، ڏاٽو. ضد 'راس'.
چقمق: اهو پٿر، جنهن سان باهہ نڪري ۽ لوهہ کي ڪشش ڪري.
چڪَ: گپَ، راڙو.
چُڪت: چُڪتو، پورو.
چڪَرُ: پرت جو هڪ قسم.
چڪڻُ: چڪ، گپ، راڙو.
چڪيا: ڏاگهہ، باهہ.
چمتو: دست پناهہ.
چمڪارُ: تجلو، چمڪاٽ.
چِمڪٽي: ڪنوڻ، وِڄ.
چمڪي: چمڪي، لَڪڻ، چهبڪ.
چِنج: ٻيلو، غار، چَرِ.
چنڊنُ: صندل، سِر ڪَنڊ.
چَنڊالُ: چنڊو، نياڳو، ڪروڌي.
چَنگ: ساز جو قسم.
چنگلُ: چنبو.
چَنَڻُ: صَندل، سِر ڪنڊ.
چوبدارُ: بادشاهي اَردلي، نَقيب.
چوٽي: لانگوٽي، لنگ، چوتو.
چوٽڪَ: زخم، فراز، وڇوڙو، عشق جي چوٽ.
چوپڙ: راند جو قسم.
چوڏولَ: ڦرٽي، ڏولي، پالڪي، مَحافو.
چوري: ڪِتي (ڳهہ ۾ موهيلَ).
چوسولُ: چوراهو، چوڏڳي، چوواٽو.
چوڪلا: ريشمي ۽ سوٽي تَند گڏيل ڪپڙو.
چوڪو: صاف، سُٺو، کَرو.
چوگانُ: آڳر، پِڌَر، ميدان، راند جي لَٽ، راند.
چولو: ٻهراٽو، جسم، بدن.
چونرا: تَنبونما ڪکاوان گهرڙا، ڇنا.
چونڪُ: پوک جي سنگن ڦٽڻ واري حالت.
چوٽو: لَوٽي يا لَوندڙيءَ وارا وارَ.
چوٺو: سَرهو تيل.
چِيٽڪ: جادو، عجيب ڪارنامو، عشق، بيآرامي.
چِيهو: گاهہ جو هڪ قسم، جنهن جي رس ۾ ڳاڙهاڻ تيندي آهي. جيڪڏهن پيرن آگهاڙو، چيهي گاهہ تي گهمبو تہ پيرَ ڳاڙهيرا ٿي پوندا. مال کائيندو تہ بہ چپَ ڳاڙهيرا ٿي پوندا.
چِيرا: ڪپڙو، رنگين پَٽڪو خصوصاً ڳاڙهي رنگ جو.

ڇ

ڇاپو: ڇاپَ، مُهَرَ، نَقدي، روڪڙ.

ڇانيو: ڇينيو، ڇهانيو، پاندر، سنهي تاري.

ڇانگ: ٻڪرين جو ڌڻ، وَلرَ.

ڇٻو: وڏي ڇٻي، وڏي پنڊي.

ڇٻٽ: بَند، قابو، نانگن جو ڇٻر ۾ وَڪڙ يا گهيرو.

ڇٻيلو: سهڻو، خوبصورت، معشوق.

ڇت، ڇتي: يالو، بڙڇي، ميڇي مارڻ جو اوزار.

ڇٽڪ: ڇٽڪ، ڇٽڪو، جلدي، فورا.

ڇُٽڪ: ڇڙي، هلي، آزاد ٿي، لڙڪي.

ڇني: ڇمڻ کان ڇهين ڏينهن جو ڪم.

ڇپر: پلڪ (اکين جا).

ڇپر: جبل، ڏونگر، روهَ، ڪوهَ.

ڇرو: ڪاتَ، وڏي ڇري.

ڇڪن: موهَتَ، مست، پريشان، حيران.

ڇڳير: ڪلنگيءَ وارو، تاجدار.

ڇلا: گهنڊيدار وار.

ڇمان: اکيون.

ڇن: ڇنو، مَنهَن جي ڇت.

ڇنپ: قطارون، لاٽون (لڙڪن يا ڳوڙهن جون).

ڇند: ڦندُ، نمونو.

ڇوهُ: تيزي، سختي، تِکائي.

ڇيج: خوشي، ناچ.

ڇيُءَ: نقصان، سوراخ.

ح

حاسِدُ: حسد ڪندڙ، ساڙيلو.

حاشِي: قرآن شريف جي متن جي چوڌاري ڇڏيل ڪناري.

حالُ: وَجد، وَجد جي حالت، باطني حالت.

حُبابُ: پاڻيءَ جو ڦوٽو، ٻوڙيو، ڦوڪڻو.

حَبشي: شيدي، ڪارو، ڪارو تِرُ.

حجابُ: پردو.

حُجان: حُجتون، دوستانه اميدون.

حَجَرُ: پٿر، حَجَرالاَسوَد (ڪارو پٿر، جو ڪعبة الله ۾ لڳل آهي، جنهن کي حاجي چمندا آهن).

حَديث: ارشاد ۽ فعل رسول صلعم جو.

حُرَّ: آزاد، يزيد جي لشڪر جو مَهندار، جو پوءِ امام حسين عليه السلام جي پاسي ٿيو ۽ شهيد ٿيو.

حَرامُ: ناروا، ناجائز. ضد ’حلال‘.

حَريرُ: هڪ قسم جو ريشي ڪپڙو.

حَريصُ: لالچي.

حَسبي: منهنجي لاءِ گهڻو آهي.

حَسرتُ: افسوس، پشيماني.

حَشرُ: قيامت، ماتم.

حُضُورُ: ڏٺيءَ اکيان حاضر هجڻ، روبرو، سامهون.

حُضوري: حضور ۾ پهتل، واصل بِاالله.

حَقّ الحَقّ: سچ جو سچ، نجَ سچ. ’حق‘ جو ضد ’باطل‘.

حَقير: ذليل، خوار، آدني.

حُڪامُ: بالادست، فرمان، حڪم.

حڪايَت: ڪهاڻي، ڳالهه، بات.

حَلاجُ: پيڃارو، ڪپهه پيڃڻ وارو، لقب حسين بن منصور جو، جنهن ”اَنَاالحَقّ“ (’مان خدا آهيان‘) جو نعرو هنيو، جنهن ڪري ڪيس 25 ذوالحج 309هه مطابق 921ع ڦاسيءَ تي چڙهڻو پيو.

حُلا: پوشاڪ، لباس، جُبو، چوغو، جامو.

حَمَّالُ: گهڻي بار کڻڻ وارو آدمي.

حَنبَل: اَهل سُنت والجماعت جي چئن مشهور امامن مان پهريون امام.

چار امام:

1- ابو حَنيفہ النُعمان اِبن ثابت. پيروي ڪندڙ 'حنفي' سڏائين.

2- مالڪ ابن انس پيروي ڪندڙ 'مالڪي' سڏائين.

3- ابو عبدالله ابن ادريس الشافعي. پيروي ڪندڙ 'شافعي' سڏائين.

4- احمد بن محمد بن حنبل. پيروي ڪندڙ 'حنبلي' سڏائين.

خ

خابُرو: خبر ڏيندڙ، قاصد.

خارُ: ڪنڊو.

خاشِي: خاصي، مٽي، چڳي.

خاڪِي: آدمي. ڏسو 'بادي'.

خاطِرُ: دل.

خامُ: ڪچو، اَلڙ، نادان، جاهل.

خاوَندُ: ڌڻي، مالڪ.

خُدامِي: ٻانهپ.

خَدَنگُ: تِير.

خَرابُون: ويران يا سَڃَ مان، شراب خاني مان.

خَرارُ: وِيهہ مَڻ تور آنَ، تمام گهڻو.

خرامان: ناز ٻَري يا نَخريلي چال چلڻ.

خَرقو: گودڙي، فقيراڻي پوشاڪ، جُبو.

خُروش: دانهن، پُڪار.

خَسُ: ڪَکَ، ذرو.

خَجل: شرمندو.

خِفِي: ('خفا جو اسم فاعل')، ڳجهو، دِلي ذڪر. ڏسو 'لطيفا'. ذڪر ٻن قسمن جا آهن:

1- خَفي. ذڪر (خدا جي يادگيري) جو اهو قسم، جو دل ۾ يا آهستي ڪبو آهي. "نَقشبَندي" ذڪر 'خفي' ڪندا آهن.

2- جَلِي. لغوي معنيٰ "روشن"، ظاهر. اهو ذڪر، جو بلند آواز سان ڪبو آهي. "چِشتي" ۽ "قادري" ذڪر 'جلي' ڪندا آهن.

خَلاصُ: آزاد.

خَلَقَ الاَشياء: خَلَقَ الاَشياءَ فَهُوَ عَينُهَا. 'مقولو' شين کي پيدا ڪيائين، ۽ پاڻ انهن جو جِندُ آهي.

خَلَقَ آدَمَ: خَلَقَ آدَمَ عليٰ صُورَتَہ (حديث) بَنِي آدم کي پنهنجي صورت تي خلقيائين.

خَلِيلُ: سچو دوست، حضرت ابراهيم عليہ السلام جو لقب.

خُمرُ: شراب جو مَٽُ.

خُمارُ: نَشو.

خَمَرُ: شراب.

خَنّاسُ: دلين ۾ وَسوسي وجهڻ وارو شيطان.

خواجا: مالڪ، سردار، آقا، پير، مرشد.

خواستان: خواهان، گهُرندڙ.

خورسَندگِي: خوشي، سَرهائي.

خورشيد: سِج.

خوشحال: خوش، شاد، خوش نصيب.

خوننابُ: رت جا ڳوڙها، لڙڪ.

خيانَتَ: بد دیانتي، بي ايماني. ضد 'امانت'.

خُوءِ: عادت.

خَوضُ: خيال، ويچار.

خِيمو: تَنبو.

ڊ

دارُ: گهر، مڪان.
دارَ: ڦاهي، ڦاسي، سُوري.
دارُون: دوا، علاج، ٻَڪِي.
دامُ: ڦندو، چارَ، ڪوڙڪي.
دانَ: خيرات، بيکَ، بخشش.
دانَهُ: داناهَ، عقلمند، سياڻو.
داٽا: ڪٽا، ڪَڻ ڪَڻ، ڦَڙا (پگهر).
داوَرُ: صاحبِ انصاف، حَاڪم، خدا.
دائِرو: گهيرو، حلقو، مجلس، اوطاق، مَڪان.
دَرپَڻ: آهينو، آئينو، آرسي، دَرسني.
دَرجاتَ: درجا، عهدا، حيثيت، پَدَ.
دَرديلو: درد وارو، جنهن جي دل ۾ محبوب لاءِ درد هجي.
دُرسُ: ٺيڪ، برابر، سچ پچ.
دَرسَنُ: ديدار.
دَرڪَ: چِير، سوراخ، چاڪ، ڏار.
دَرو: ننڍڙي مڇي.
دُرو: ديڙو، ڦتڪو، ڪوڙو.
دَرُون: اندر، دل. ضد 'بيرون'.
دَرويشُ: پهتل فقير، خدا رسيده، غريب، مفلس، فقير.
دُرَيگانو: بي مثل موتي، اَملهه، موتي. ڏسو 'يگانو'.
دسَ: طرف، پاسو، جُوءِ، ماڳ، هَنڌَ.
دَستُ: هٿ.
دَشتُ: بيابان، صحرا.
دُشمَن: بدخواهَ، ويري.
دَعِ نفسڪَ وَ تعالِ (قول): پنهنجي نفس کي ڇڏ ۽ اچ.
دَغلُ: مَڪ، ٺڳي.
دُلارا: پيارو، لاڏلو.
دل خَستہَ: دل ڦٽيل، غم رسيده.
دُلدُل: اها مادي خچر، جا اسڪندريا جي حاڪم، پيغمبر ﷺ کي تحفي طور ڏني هئي ۽ پاڻ سڳورن وري اها حضرت علي رضي الله عنه کي ڏني.
دل ريش: دل ڦٽيل، عاشق.
دَلَقُ: فقيراڻي گودڙي.
دَمُ: ساهَ.
دَماما: دهل، نغارو، واڄو، سَرُود.
دُمبا: ٿلها. ڏسو 'ٽنبي'.
دَمپختَ: ٻاڦ تي پڪل ڪاڌو، جهيٽي باهه تي رڌل ڪاڌو.
دَمڙي: پيسي جو اٺون حصو، تمام ٿورڙو.
دَمَئُون: دَم مان، ساهه مان.
دَوارُ: دَر، دروازو.
دوارڪا: هندستان ۾ هندن جي زيارت جي جاءِ.
دُودُ: دُونهون.
دَوڙَڻُ: ڊُڪڻ، ڀڄڻ.
دوساڻو: دوستاڻو، دوستن جو.
دوشُ: ڪلهو.
دُنهين: دُونهان، وٺاڻ، جايون.
دُوئِي: ٻيائي.
ديرو: جاءِ، آستان، گهر.
ديسُ: مُلڪ، جاءِ، هنڌ.
ديهَ:
ديهي: } بدن، جسم

ڏ

ڏانوَڻُ: وهنجڻ.
ڏُتارَڻُ: ريهن، ريٻڻ، ٺڳڻ.
ڏُرَ: ڏِري، مُنڍ، اصل، اول.

ڏمر: هل، شور، غلغلو، گپاگيهه، پيهه، شهرت.

ڏمڪي: دڙڪو، ڌڻي، ڌڪي، ڏري.

ڏوپي: ڪتي، پرت.

ڏوٽي: ڏٽي، فقيرن جي ڏونهين، ڏڪايل مچ.

ڏيان: ڏڃون، ذرا، ٽڪرا، پرزا.

ڏ

ڏاتر: ڏاتار، داتا، سخي.

ڏاج: ڏاجو، مرڪ، شان.

ڏاگهه: باهه، چڪيا.

ڏاگهو: آٿ.

ڏاني: ڏن ڀريندڙ، ڏل ڀرو، زبردست.

ڏاڻ: 'دان'، بخشش، خيرات، ڀيک.

ڏٽ: جهنگلي اَن يا ميوو، سائون، مانڌاٿون، مکٽي وغيره گاهه مان اَن ڪڍي، تري ماٺهو ماني پچائي يا ڀت رڌي کائيندا آهن. آراڙي، سيارچ وغيره گاهه مان ياڃي ڪندا آهن. ڀسي (ڪرڙ جا گل)، پيرون (ڪبڙ يا چارَ جو ڦر) ۽ ڏيلها (ڪرڙ جو پڪل ڦر) به ڏٽ طور ڪم آڻيندا آهن. ڏسو 'ڏٽ'.

ڏپ: ڏجهه، عذاب، تڪليف.

ڏجهو: جاهل، مورک.

ڏڏ: ڏرو، ڏرڙ، ڀرَ ٽنگ.

ڏر: ڊڄ، خوف، ڀؤ.

ڏر: مصيبت، آفت.

ڏرت: سڏ ڪا ڀرڻ، سڏ ڪڻ.

ڏسڪڻ: لڏيل، ڏتڙيل، مصيبت ۾ آيل.

ڏليل: ڏنب، ڏنجهه، عذاب، ڏک، سزا،

ڏنءُ: حسد، ساڙ.

ڏٽَ تي گذران ڪندڙ، جهنگ ۾ **ڏوٽي:** رهندڙ، مالدار. ڏسو 'ڏٽ'.

ڏکيا، سخت، ڪٺن، تڪليف ده.

ڏوٽ: پيڻ جي ٽڪيءَ جو گورو.

ڏوڏو: پري.

ڏر: ٻيٽو.

ڏوڙو: تڪليفون، پريشانيون، ڏک.

ڏولائو: ڏسو 'ڏليل'.

ڏورڻ، گذارڻ، برداشت ڪرڻ.

ڏولڻ: ڳولڻ، ڦولڻ.

ڏولي: پالڪي، ڪجائو، محلات.

ڏونرا: ڪرڙ وڻ جو ڪچو ڦر.

ڏونگار: ڏونگر، جبل، پهاڙ.

ڏوئي: ڪاٺ جو چمچو.

ڏها: چونريون، سنگهه، چاڏا، ٿانءُ جنهن ۾ کير ڏهجي.

ڏهاڳ: مڙس جو وڇوڙو، بدقسمتي. ضد 'سهاڳ'.

ڏهڪار: ڏهڪو، خوف، ڏڪٽي، ڊپ.

ڏهي: جهڻ، ولوڙيل ڏونرو، ڏڌ.

ڏهيسر: بهادر.

ڏهيلو: ڏکيو، تڪليف ۾ آيل. ضد 'سهيلو'.

ڏيار: ديس، ملڪ، اها زمين، جتان پاڻي چڙي ويو هجي.

ڏيل: بت، بدن، جسم.

ڏيوالو: (اڳي جيڪو واپاري، واپار ۾ گهجي پوندو هو، سو ڏينهن جو ڏيٺو ٻاريندو هو، جنهن مان معلوم ٿيندو هو ته ونس قرض لاهڻ لاءِ، ڪجهه به ڪونهي)، ڪنَل، کهيل.

ڏيهه: ديس، ملڪ.

ڊ

ڊول: نمونو.

ڊونبي: ٻيڙيءَ جو قسم.

ڍ

ڍائڻُ: ڍؤ ڪرڻ، پيٽ ڀرڻ.

ڍَٽُ: ٽر جو وڇوارو واريا سو ڀاڱو. ڏس 'پانور'.

ڍَرَڻُ: لَهڻَ، هيٺ اچڻ، ٻيهڻ، ٺڏو ٿيڻ، ڍرو ٿيڻ.

ڍوليو: مالڪ، محبوب، پيارو.

ذ

ذَڪا: طبيعت جي تيزي، ذهانت.

ذُڪا: سج.

ذَبحُ: شرع مطابق جانور کي حلال ڪرڻ.

ذِلالَتَ: خواري.

ذوالفقار: حضرت علي رضي الله عنه جي ترار (ٻن ڦرن واري).

ذيلَ: تڪليف، مصيبت.

ر

رازُ: ڳجهه، لڪل ڳالهه.

راست: ساڄو پاسو.

راستان: درست، نيڪ.

راسِخُ: مضبوط، پڪو.

راشِي: لاشا، سادا، ڪوجها، گهٽ، بي حيثيت، ڪمزور، لاغر.

راضِ: راضپو، مهرباني.

رامُ: شري رامچندر، جو راجا دسرٿ جو پٽ هوءِ اَيوڌيا (اَوڌ) جو راجا هو.

رانجهو: هِيرَ جو عاشق.

راڻو: مومل جو پيتار.

راوَڻُ: سِري لَنڪا (سِلون) جو راجا، جنهن کي شري رامچندر جيءَ ماريو هو.

راءِ: راجا، بادشاهه.

رَبابُ: هڪ قسم جو وڄائڻ جو ساز.

رَبَ: پيچي.

رَتي: ماسي جي اَئين پَتي، تمام ٿورڙو.

رَجعاتِي: خلق پاڻ ڏانهن رَجوع ڪرڻ وارا.

رِجُلُ: پير، قدم.

رِڄَ: رڄ، سَج، واري ٿي واري.

رِڇڻُ: راضي ڪرڻ، خوشي ڪرڻ.

رَحَلُ: اها ڪاٺ جي گهوڙي، جنهن تي قرآن شريف رکي پڙهجي.

رُخسارَ: ڳلَ، مُنهَن، مُهاندو.

رَخَشندَه: تجلي وارو.

رَسُولُ: صاحبِ ڪتاب، پيغمبر.

رُسُومَ: ريت، عادت، رواج.

رُسُوائي: خواري.

رَسِيلَ: رَسيلي، رَس واري، مزيدار، وٽندڙ.

رِشتو: لاڳاپو، عزازت.

رِشِي: مُني، تَپسيا ڪندڙ، بزرگ، خدا وارو.

رُعبُ: دشهت، ڏر، ڀَوُ.

رَعدَ: گاج، گجگوڙ.

رُقعو: خط.

رَقَمُ: لکيل خط.

رَقِيبُ: دشمن.

رِڪيبُ: گهوڙي جي زينَ ۾ پيرَ رکي، چڙهڻ يا لهڻ لاءِ لوهه جو گول ٺڪر.

رَلو: پيوند، لاڳاپو، ڳانڍاپو.

رمز: اشارو، راز، مام، ڳجهه.

رمڻ: وڃڻ، هلڻ، چرڻ.

رنجور: بيمار، مغموم، رنجيده، قتيل عاشق.

رڻبير: جنگي جودو، وڏو پهلوان.

رَند: رستو، واٽ.

رِند: آزاد، صوفي، سائين لوڪ، مجذوب.

رُوان: لَس پڙهڻ، جاري شروع.

رُوپا: چاندي، روپيا.

رُوپڙيون: ڏسو 'روپا'.

روجهه: هڪ جهنگلي جانور، جو ڳئون جهڙو ٿيندو آهي.

رُود: ساز جو قسم.

رُوحي: ڏسو 'لطيفا'.

روهه: جبل، پهاڙ، ڏونگر، ڇپر.

روي: سج.

رويت: شڪل، صورت.

رِويو: ويو، هليو.

رويون: مهانڊيون، مهانڊي واريون.

رَهاڪُ: رهاڪو، رهندڙ.

رهاڻ: مجلس، وندر، ڪچهري.

رِڳان: ذريون ذريون، پرزا پرزا.

رِيجهڻ: راضي ٿيڻ، خوش ٿيڻ.

رِيچ: پور، امنگ، اڌما، رِيچڪ.

ريگ: واري.

ريگستان: واريا سو ميدان، مترادف "ريگ بوم".

رين: رات.

رِيهه: دانهن، ڪوڪ، آواز (ڳجگوڙ جو).

ريبيون: زمينون.

ز

زابرُ: زبردست.

زاغ: ڪانءُ.

زالاٽو: عورتاٺو، ضاعفن جهڙو.

زاهدُ: پرهيزگار، خدا پرست، هريڳت.

زبون: ناس، چٽ.

زَخار: چوليون ماريندڙ، موجزن.

زَرباف: زريءَ جو ڪپڙو.

زرو: شڪاري پکيءَ جو قسم. 'جرو' نر پکي آهي. سندس مادي 'باز' آهي. جرو پنهنجي ماديءَ جي مقابلي ۾، شڪار، قد و قامت توڙي طاقت ۾ گهٽ آهي. ڏسو 'جرو'.

زقُومُ: ٿوهر. هي وڻ ڪڙو ۽ زهريلو ٿيندو آهي. هن نالي سان دوزخ ۾ به وڻ آهي، جنهن جو ميوو دوزخين جو کاڄ هوندو.

زَڪَريا: هڪ پيغمبر جو نالو، جو ڪافرن جي خوف کان وڻ جي پور ۾ لڪي ويو، ليڪن ڪافرن کيس ڏسي ورتو ۽ وڻ ۾ ڪرٽ وجهي، کيس شهيد ڪري وڌو.

زُلفُ: وار، چڱ.

زُنارُ: جٽيو. ڏسو 'جٽيو'.

زِنديقُ: 'زَند' زَردَشت جي ڪتاب جو نالو. 'ي' نسبتي. 'ڪ' تصغيري نشاني. باهه جو پوڄاري، آتش پرست.

زَنگُ: لوهه جي ڪٽ، موريائڻ، دل جي ڪدورت، بيائي، تهسبو، وير، بغض.

زُودُون: جلدي، تڪڙو.

زُهدُ: پرهيزگاري، خدا پرستي، تپشيا. ڏسو 'زاهد'.

زِيلَ: دانهن، رڙ، جوش، جذابو، ڏڪ.

س

سات: ٽولو، ساٿاري، سنگت، مدد.
ساٿي: مددگار.
ساجد: سجدي ڪرڻ وارو، سجدو ڪندڙ.
ساحر: جادوگر، منترباز. مترادف 'ڪاهن'.
سار: جاءِ، مڪان.
سارق: چور.
سارنگ: هڪ راڳڻيءَ جو نالو، آسماني مانڊاڻ، جهڙ.
سارنگي: وڄائڻ جو هڪ ساز. ڏسو 'سارنگ'.
ساس: ساهه، دم.
سامت: آڏائي گهڙيون، ٿوري دير.
ساقي: شراب پيارڻ وارو، مرشد.
ساک: پت، اعتبار، عزت، مان.
ساڳ: سائي ڀاڄيءَ جو قسم.
سالان: شالان، شالون، دوشالو، نفيس ڪپڙي جو قسم.
سالڪ: خدا جي راه تي هلڻ وارو فقير، ساڌو.
سالم: پورو، ثابت.
سالور: ويس وڳا، هار سينگار. ڏسو 'سالان'.
سام: پناه، آجهو.
سامي: سوامي، گرو، الله لوڪ.
سانباهو: سنبت، تياري.
سانبڻ: سانڍڻ، هٿيڪو رکڻ.
سانگ: سانگو، سبب، اتفاق.
سانگي: سانگ وارو، سانگي يا اتفاق سان ايندڙ پرديسي، مسافر.
سانول: سانورو، محبوب.
سانوڻ: هندن جي هڪ مهيني جو نالو، برسات وارو مهينو.
ساٿي: ساٿي، مددگار.

ساٿيهه: ساڙيهه، وطن، رهڻ جو ملڪ.
ساهڙ: سهڻيءَ جو ڀتار، پيارو، محبوب.
سائر: سمنڊ.
سائل: سوالي، سوال ڪندڙ، عرضدار.
سائون: ڏٿ جو قسم. هن گاهه جي سڪل سنگ مان سنهڙا داڻا ڪڍي، غريب ماڻهو پيٽ ڪري ڪائيندا آهن.
سبحان: خداوند پاڪ.
سبحاني: 'سبحاني مَا اعظم شاني'. ڏسو 'بسطامي'.
سبيل: گهڻو، جام.
سبل: سبر، سگهارو، مضبوط.
سڀاءُ: مزاج، عادت.
سياءُ: سيان، سياڻي.
سپر: سگهارو، زور وارو.
ستگر: ڪامل مرشد، پورن گرو.
ستاري: پرده پوشي، عيب ڍڪڻ.
ستم: ظلم، ڏاڍ.
ستوني: جهٽ.
سپ: نانگ.
سپارڻ: سونپڻ.
سپر: ڍال.
سپورن: مڪمل، پوريءَ طرح.
سقرو: سقلو، سجايو، ڪارائتو.
سجڪاڻ: ساوڪ، سرسبزي.
سجود: سجدو ڪرڻ.
سجاڻ: خبردار، سياڻو.
سجر: تازو.
سحر: سج ايرڻ کان پهريون وقت.
سد: آڙ، روڪ، اٽڪ.
سڌير: هوش ۾، سامت ۾، هوشيار، خبردار.
سر: تلاءُ.
سرت: هوش، خبرداري.

سَرَڙا: سَرَ، ٻوڙا.
سَرسيرِيان: سَرسَ، وڌيڪ زيادہ.
سِري سِرہ الانسان (قول):
منهنجو ۽ ان جو راز انسان آهي.
سَرفَرازي: سَربلندي، وڏائي.
سُرڪَ: سُرڪي، چُڪي، ڍُڪَ.
سَرَمَدُ: هڪ ڪامل فقير، جو پهريائين ايران کان ٺٽي (سنڌ) آيو، جتي آبيچند سوناري تي راض ٿيس. بعد ۾ دهليءَ ويو. اورنگزيب شرعي حڪم موجب قتل ڪرايو.
سُرمنڊلُ: ساز جو هڪ قسم.
سُرندو: ساز جو هڪ قسم.
سَرواڻُ: اوٺي، اڳواڻ، مهندار.
سَرواهيو: ترار وهائيندڙ، ترار هلائيندڙ، پهلوان، بهادر.
سَرُوپُ: شڪل، صورت، آتما.
سَرُوپ: سهڻو.
سَروپا: مٿي کان وٺي پيرن تائين، سڄو، پورو.
سَريجڻُ: محبوب.
سَرير: بدن، جسم.
سَقرا: سَقلا، تمام چڱا، ڀلا، سٺا، ڪارائتا.
سَسو: گهٽو، گهيٽو.
سُڪَرُ: سَڪارَ، سَهانگائي، آرزاني. ضد 'ڏڪر'.
سَڪيلو: ترار.
سُڪديسُ: آرام وارو هنڌ، سرسبز ملڪ.
سَگُ: ڪتو.
سَگرُ: اوکي واٽ، رستو، راهہ.
سگهارو: طاقتور.
سُگهڙُ: لوڪ شاعر، داناءُ.
سَنگُ: ٻانهن، مائٽي.
سَگرَ: ڪنڌيءَ وٽ جون سگريون.

سَلَ: ٽنگ، سوراخ.
سَلڻُ: ڏسڻ، ٻاسڻ، سچي ڪرڻ. ضد 'آلڻ'.
سَلهاڙڻُ: گڏي چڙهڻ، ٻڌي چڙهڻ.
سَمُ: سَمان، برابر، سَماپَت، ختم.
سميع بصير: ٻڌندڙڏسندڙ.
سَمون: وقت.
سُمير: ميرو پَربت، هڪ جبل جو نالو.
سَناتَن: سناتن ڌرم وارن، مذهبي ماڻهو.
سَناسِي: تياڳي، تارڪ، چوٿين آشرم ۾ رهڻ وارو. چار آشرم:
1- بَرَهمچَريَہ = برهمچاري. اهو برهمڻ يا شاگرد، جو حياتيءَ جي پهرئين حصي ۾ (25 سالن تائين) ڪنوارو رهي، ويدن جي تعليم وٺي.
2- گرهَستت. گرهستي = گهرٻار وارو. اهو برهمڻ، جو علم پورو ڪري، حياتيءَ جي ٻئي دور ۾ اچي، شادي ڪري ۽ گهر جو وڏو ٿئي.
3- وانَ پَرَست. برهمڻ جي حياتيءَ جو ٽيون حصو، جڏهن هو گهر ٻار تياڳ ڪري، جهنگلن ۾ وڃي رهي.
4- سَنياس. سَنساري چيزن جو تياڳ. برهمڻ جي حياتيءَ جو چوٿون حصو، جنهن ۾ دنيا کي ترڪ ڪري.
سَنبَت: سَنيَتِ، سانباهو، تياري.
سُنبُل: هڪ خوشبودار گاهہ جو قسم. 'وارن' سان تشبيه ڏبي آهي.
سَنيَت: ڏسو 'سنبت'.

سَنجهو: سانجهي، شام.

سَنسِڪارُ: ڪرم يا ڪريا. جنهن سان سَرير ۾ آتما شَدّ ٿي، آرٿ، ڪام، موڪش حاصل ڪجي، صاف يا پاڪ ڪرڻ جي ريت.

سَنسو: ڀَرم، وَسوَسو.

سَنکُ: نادَ، ڪوڏَ.

سَنگُ: پٿر.

سَنگرامُ: جنگ، جَدّ، لڙائي.

سَنگَهارُ: ڏَنار، ڏڻ وارو، مالدار، مالوارو، مارو.

سنگهڻُ: واسَ وٺڻ، ڏنگڻ:

سَنيهُ: عشق، نِينهَن، پريم.

سَنيهو: پيغام، پارانيو.

سَوَايو: هڪ ۾ چوٿون حصو، وڌيڪ، گهٽو.

سُوڏا: سِڏا، ڇَڙڪ قد.

سوراهُ: خيرپور ۾ هڪ ڳوٺ.

سُوريَہ: سج.

سوزُ: ساڙو، جَلَ، پَچَ.

سُوفارَ: تير جي نوڪ، ڪمانَ جو گوشو.

سُولي: سَوري، ڦاسي.

سُوهو: ڳاڙهو.

سُهاڳُ: مڙس جو پيار. ضد 'ڏهاڳ'.

سَهانگو: سستو، ارزان. ضد 'مهانگو'.

سُهاءِ: وَٽي، جَڳاءِ، پَسند پوي.

سَهسين: هزارين.

سَهَلَ: سَوَلا، سَهنجا، سَهَنج وارا.

سَهَمناڪَ: خطرناڪ.

سُهمُون: چِڙ ٻُون، دڙڪا، طعنا، مهڻا.

سَهوَ: ڀُلَ، خطا.

سياپو: لڳ لاڳاپو، تعلق.

سِيَاندو: ڊَپَ.

سيبُ: صوف.

سيرالله، سربالله، سِرفي الله (قول صوفين جو): الله جوَ سير، الله سان سير، الله جي راهہ ۾ سير.

سِتَلُ: مومل کي چاهيندڙ جو نالو.

سَيتي: ساڻ.

سيپارو: قرآن شريف جون ٽيهون حصو.

سَيجَ: پَلنگ تي وڇايل ريشمي وڇاڻو.

سَيف: ترار.

سَيلاني: سير ڪندڙ، گهمندڙ.

سيمابُ: پارو.

سِيلاٽو: تير، ڀالو، برڇي، ڪاتَ.

سِيمِيا: ڪايا پَلٽ، اهو علم جنهن سان روح کي هڪ قالب مان ٻئي ۾ پَلٽي سگهجي.

سَينَ: صدا، سوال.

سينڌي: واقف، ڏيٺهي، واقفڪار.

سيٺاهہ: / سيٺايو: سِيٺهہ وارو، سيٺَهہِ تي ترندڙ.

ش

شاپو: پٽڪو، ماتم، اوسارو.

شاغَلُ: ڪنهن ڪم ۾ مصروف.

شاڪو: پٽڪو، ماتم، اوسارو.

شانو: ڪَلهو.

شاني: شانَ وٽان.

شاہ عنايت: ڪلهوڙن جي عهد جو مشهور صوفي شخص، جنهن کي ڪيترائي مريد هئا. جهوڪ شريف جو وينل هو. سندس وڌندڙ فقيرانہ طاقت کي ڏسي ڪلهوڙن جي حڪمران ميان يار محمد ڪلهوڙي ڪيس مارائي ڇڏيو.

شِبلِي: هڪ ڪامل وليءَ جو نالو.

شُبهو: شڪ.

شَدّادُ: هڪ مشهور ڪافر بادشاهه جو نالو جنهن 'بهشت اِرم' ٺهرايو هو ۽ پاڻ کي خدا سڏايو هو.

شَرحَ مُلاَّ: مُلانور الدين عبدالرحمان جاميءَ جو لکيل ڪتاب.

شَرعَي: شريعت وارو، خدا تعاليٰ جي راهه راست تي هلڻ وارو.

شِرڪَت: شريڪ ٿيل، مترادف 'آبازِي' .

شُعُور: ڄاڻ، سمجهه، سياڻپ.

شَفقَتَ: مهرباني.

شَمس: شمس تَبريزي. 'تَبريز' جو ويٺل هو، تنهنڪري کيس تبريزي چوندا آهن. ملتان ۾ آيو ۽ پاڻ کي خدا سڏائڻ لڳو. ڪيترين اهڙيون ڳالهيون ڪيون جن تي وقت جي عالمن اعتراض ڪيو. 'قُم بِاِذنِي' (اُٿ منهنجي حڪم سان) مُردن کي چيائين. نيٺ کيس موت جي سزا ملي.

شَملو: پڳَ، دَستار، پٽڪو.

شَمشيَر: ترار (جا شينهن جي پڇ جهڙي آهي).

شوريدَه: پريشان حال، ديوانو، عاشق.

شُوڪارو: سِيڪارو، سڏڪو، ٿڌو ساهه.

شيخِي: وڏائي.

شِيرِين: بادشاهه خسرو پرويز جي زال، جنهن تي فرهاد (ڪوهه ڪن) عاشق هو. هُوءَ آرمينيا جي رهاڪو هئي.

ص

صَبُور: صبر ڪرڻ وارو.

صَحرا: ميدان، پَٽَ.

صَحن: گهرَ جو آڳرَ، اڱڻ.

صَدا: آواز، سوال، عرض.

صَدَف: سِپَ.

صُراحِي: شراب جي گهگهي، پاڻي رکڻ جو ٿانءُ.

صَرِيح: خالص، سمورو، ظاهر.

صفات: صفتون، تعريفون، گڻَ.

صَلَوات: نماز.

صُم: صُم بُڪم عُمي فَهُم لايَرجِعُونَ. (قرآن)
ٻوڙا آهن، گونگا آهن، سو اُهي هاڻي رجوع نه ڪندا.

صَمصام: تيز ترار.

صَنعان: هڪ مشهور بزرگ جو نالو. شيخ فريد الدين عطار جو مرشد هو. يهوديءَ جي ڌيءُ تي عاشق ٿيو، جنهنڪري هن جا سوئر چارڻ لڳو. پوءِ ڇوڪريءَ جي پيءُ هن کي ڌيءُ ڏيڻي ڪئي. شاديءَ جي ڏينهن، جڏهن سوئر جو ڪباب کائڻ تي هو ته شيخ فريد الدين عطار سامهون نظر آيس. هڪدم عقل ٺيڪ ٿي ويس ۽ توبهه تائب ٿيو.

صَنعَت: ڪاريگري.

صَنَم: بُت، معشوق.

صَواب: درست، سِڌو، سنئين واٽ. ضد 'خطا' .

صَيادُ: شڪاري.

ض

ضَلالَتَ: گمراهي. ڏسو 'گمراهي'.

ط

طاعَتَ: بندگي، عبادت.

طالِبُ: طلب ڪندڙ، جُويندہ، مريد، عاشق.
صوفين جي نظر ۾ طالب ٽن قسمن جا آهن.
1- طالبَ الدنيا مؤنث.
دنيا جو طالب 'مادي' آهي.
2- طالبَ العُقبيٰ مُخَنَث.
آخرت جو طالب 'ڳدڙو' آهي.
3- طالبَ المَوليٰ مُذَڪَر.
مولا (خدا) جو طلب 'نَر' آهي.

طالعُ: نصيب.

طَبّاخِي: بورچي، نانوائي، پيٽي، پيٽر، کهَڻ ڪائو.

طَبل: دُهل، رعب.

طرا: ڪلنگيدار پٽڪا.

طَرِيقَت: تصوف جي ٻي منزل.

طَرِيلَ: خوبصورت، حسين.

طَرِيلُ: ڪلنگيءَ وارو، بادشاهہ. ڏسو 'طره'.

طَريلا: مُڙس، مَرد. ڏسو 'طره'.

طُغيان: گهٽائي، جهجهائي.

طُفوليَتَ: طفلي، ٻاراڻي، ڇوڪراڻي.

طلسمَات: جادو.

طُمطَراق: ڪَر و فَر، شان و شوڪت، تَجَمَل.

طَناب: رَسِي، نوڙي.

طَواف: حج ۾ خانہ ڪعبہ جي چوڌاري ڦرڻ، پَرڪرَما.

طُورسِينا: ڪوهہ طور. ان جبل جو نالو، جنهن تي حضرت موسيٰ عليه السلام، خدا جو جلوو ڏٺو هو ۽ تجليءَ سان اهو پهاڙ سڙي ويو هو.

طُولُ: ڏيگهہ، رَضائي، گاديلي.

طُولانُ: شان، شوڪت، دٻدٻو.

طُومارُ: دفتر، ڪتاب.

ظ

ظَنُ: گمانَ.

ع

عارُ: لڄ، شرم، حيا.

عارفُ: خداشناس، معرفت وارو.

عاصَا: لَٺ. حضرت موسيٰ عليه السلام جي 'لٺ' مشهور آهي، جا سَتر گز ڊگهي هئي.

عالَمُ: جهانَ، مخلوقات.

عبارَتَ: بيانَ.

عَبّاسِي: گلِ عباسَ، جنهن جو رنگ ڳاڙهسرو ٿيندو آهي.

عتابُ: ڏوراپو، ملامت.

عَدَمُ: نيستي، نابُودي. ضد 'موجود'.

عَذرا: وامق جي معشوقا جو نالو. ڏسو 'وامق'.

عَرَضُ: نائون آسمان، تخت.

عرفت ربي بربي (حضرت علي جو قول)
رب کي، رب جي وسيلي سڃاتم.

عَريضو: خط

عُزاَ: بُتَ جو نالو، جنهن جي عرب پُوڄا ڪندا هئا. مگر هيءَ ڪا مُورتي نہ هئي، پر هڪ 'وڻ' هو، جنهن جي پرسان پوڄارين هڪ مڪان اڏيو هو. رسول الله ﷺ، خالد بند وليد کي موڪلي، ان مڪان کي ڊهرايو ۽ وڻ کي باهہ ڏياري ڇڏي.

عِشوهَ: ناز، نخرو.

عِشق نعرا احترق (قول):

عشق باھہ آهي جيڪا ساڙي ٿي.

عَطارُ: فريد الدين عطار 513ھ مطابق 1119ع ۾ نيشاپور ۾ ڄائو. سندس والد حضرت محمد ابراهيم مشهور تاجر هو. عطار ننڍپڻ کان يتيم ٿي ويو. سندس اصل نالو 'محمد' هو، مگر فريدالدين جي لقب ۽ عطر فروشيءَ جي ڪري، 'شيخ عطار' مشهور ٿيو. تقريباً چاليهن ڪتابن جو مصنف آهي، جي طريقت، ادب، اخلاق، حڪمت ۽ تصوف جي موضوعن تي مشتمل آهن. ڏسو 'صنعان'.

عَطائِي: بخشش، گهرندڙ سوالي، فقير، منگتو.

عُقبيٰ: آخرت، قيامت، پرلوڪ.

عَليلُ: بيمار، مريض، ڪمزور، ڏٻرو.

عَنَبيرُ: آسماني رنگ جو ڪپڙو.

عَهدُ: انجام، وعدو، ٻول، اقرار.

عَينان: اکيون، نيڻ.

عينها باڪية وَقَلوُ بها ذاڪرة (قول)

ان جي رک رئندڙ ۽ دل فڪر ڪندڙ آهي.

عينها تنام وَلاتنامَ قلوبها (قول)

ان جي اک ننڊ ڪندي آهي ۽ دل روئندي اٿس.

عِيسيٰ: حضرت عيسيٰ عليه السلام.

غ

غابُ: ٿالهه، طِشت.

غازِي: قاتل، ڪفار، خدا جي راه ۾ لڙڻ وارو.

غُبارُ: لڙاٽ، ڌُنڌ، اُوندهه.

غَرقِي: غَرق، ٻُڏل.

غُفاَ: چِرِ، جبل اندر جاءِ.

غلافُ: پوش، ڍڪ.

غَذمزو: اکين جو اشارو.

غوطو: گهوتو، ٽٻي.

غولُ: ديو، جِن.

ف

فَاذڪروني:فَذ ڪَرُونِي اَذ ڪَرڪَم. (قرآن) ياد ڪريو مون کي تہ ياد

فانژيُون: ڪريان اوهان کي.

فاني: ڦالون، ڦارُون.

فائق: فنا ٿيندڙ، واصل باالله. فوقيت رکڻ وارو، مٿاهون، الله تعاليٰ.

فاَينَمَا تُولوا (القرآن)

پوءِ ڪاڏي بہ منهن ڪريو.

فُتورُ: خرابي.

فَراخِي: ڪشادگي.

فَرارُ: وڏو ياڇوڪڙ.

فراسَت: دانائي،تيزفهمي.

فَراشُونَ: فراسيون، گلم، غاليچا.

فراقُ: وڇوڙو، جدائي. ضد 'وصال'.

فَردا: سڀاڻي.

فَرزانَگِي: عقلمندي، دانائي، ڏاهپ.

فَرسَنگُ: ٽن ميلن جو فاصلو.

فِرَعونُ: حضرت موسيٰ جي زماني ۾ مصر جي بادشاهه جو لقب. ڪل ايڪٽيهه فرعون ٿي گذريا آهن. حضرت موسيٰ جي وقت ۾ ايڪيهون فرعون هو.

فَرنگي: يورپ ملڪ جو ماڻهو.

فُروعي: مصنوعي، هٿرادو، ڪوڙو.

فَقر: مفلسي، محتاجي.

فرهادُ: شيرين جي عاشق جو نالو. هن جو پيشو سنگتراشي هو.

فعال لمايُريد (القرآن)

جيئن گهري، تيئن ڪندڙ آهي.

فَلڪَ: آسمان، پرواهه.

فلڪ: فراق، جدائي، وڇوڙو.

فَنا: ناسَ.

فَوقُ: مٿي، مٿاهون. ضد 'تحت'.

فَهمُ: دانائي، عقل، سمجهه.

فيلُ: هاٿي.

في الحالُ: فوراً، ترت، هن وقت.

ڦ

ڦاٽَ: ڦاٽا، وَسيا (ڪڪر).

ڦارَ: ڦال، سڳڻ، شگون، سوڻ.

ڦٽَ: ڦٽل ڪڙ، ڪڙ جي ڪڻ.

ڦٽَڪ: اَٽڪ، روڪ، رڪاوٽ.

ڦڙڪڻُ: لرزڻ، ٿڙڪڻ، هوا ۾ هيڏي هوڏي ٿيڻ.

ڦڪلُ: اَٽڪل، حرفت، رمز، فڪر.

ڦليلَ: گلن جو تيل.

ڦندُ: دوکو، ٺڳي.

ڦوڙانو: فراق، وڇوڙو، جدائي.

ڦوڳُ: ٻوٽي جو قسم، جنهن ۾ اڇا سرها گل ٿيندا آهن.

ق

قاري: قرآن شريف جي حرفن کي مخارج ۽ صفات سان پڙهڻ وارو.

قاضِي: انصاف ڪرڻ وارو، حڪم ڪرڻ وارو.

قافُ: جبل جو نالو.

قالَ: ظاهري حالت.

قِبلو: ڪعبو، اهو طرف، جنهن ڏانهن مُنهن ڪري نماز پڙهندا آهن.

قُبورُ: قبرون، مزارون، تربتون.

قتالُ: خوني.

قتيلُ: ڪُٺل، قتل ٿيل.

قُدسي: پاڪ.

قُدُوري: مذهبي ڪتاب جو نالو (فقه جو ڪتاب).

قُربُ: نزديڪي، ويجهڙائي. ضد 'بُعد'.

قزاقُ: ڌورو، لٽيرو، رهزن.

قَطعُ: وڍ، چير، ڦوٽ، فراق، وڇوڙو.

قَطرو: پاڻيءَ جي بوند، ڦڙو.

قَلبُ: دل.

قُلزمُ: سمنڊ.

قُلُ ڪُل من عندالله (القرآن)

چؤ ته سڀ ڪجهه الله طرفان آهي.

قلندرُ: روحانيت وارو فقير، آزاد رند.

قلوبُ: ڏسو 'قلب'.

قنات: اهو ڪپڙي جو پردو، جو تنبوءَ جي چئني طرفن کان هجي.

قنديلُ: فانوس، ڏيائي.

قورما: ڀڳل گوشت.

قوسَ قُزحَ: اندلٺ.

قَولُ: وعدو، اقرار، انجام.

قَيدُالماء: قسمت، تقدير.

قَيدُالماء اَشدّ مِن قَيد الحَديد.

(عربي چوڻي)

پاڻيءَ جو قيد لوهه جي قيد کان ۾ زياده سخت آهي.

قيلَ قالَ: ڳالهه ٻولهه، گفتگو.

ڪ

ڪاپڙي: فقيرن جو قسم، زاهد، جوڳي، تپشي.

ڪاڄُ: ڪم.

ڪارڻ: ڪرائين.

ڪارڻهِن: ڪاراڻ، ڇٽو، داغ.

ڪارُون: پُڪارون، دانهون، نيزاريون.

ڪارُونيارَ: ڪارنهن، اونداهي، ڳوڙهو.

ڪاريا: ڪيا، پورا ڪيا.

ڪاريهَرُ: نانگ جو قسم.

ڪاسِي:/ ڪاشِي: بنارس شهر. هي شهر هندن جو پاڪ آستان آهي، جتي زيارت لاءِ ويندا آهن.

ڪاڪ: نئين ۾ شهر جو نالو (جيسلمير ۾).

ڪافِرَ: بيدِينَ، جو الله کي نہ مڃي.

ڪافيہَ: علم النحو جو هڪ ڪتاب.

ڪالَ: ڪالهہ، ڪلهہ.

ڪالورا:/ ڪالوڙا: لوڙهہ. ڪوٽيءَ جي پاڙ ۾ ٿيندا آهن. غريب ماڻهو پاٽيءَ ۾ رڌي ڪائيندا آهن.

ڪامل: پُورو. ضد 'ناقص'.

ڪامڻِ: ڪامڻي، عورت.

ڪانَ: ڪاني، تيرَ.

ڪانڌُ: ڪانتَ، مڙس، پَتي، وَرَ.

ڪانسي: ڏسو 'ڪاسي'.

ڪانگڙو: ڪانگڙ، ڪانو، سازين (آن) جو قسم.

ڪانگو: ڪانگ، ڪانءُ، قاصد.

ڪانگهاري: پاڇاٽي مينهن يا ڳئون (کير ڏيڻ ۾).

ڪاني: ڏسو 'ڪانَ'.

ڪاهَلُ: سست، آرسي، ڍرو، نڪمٽو.

ڪائو: شيشو

ڪَبِيرُ: بزرگ، وڏو، ڪبيرو، وڏو گناهہ.

ڪتابَتَ: لکت، خط.

ڪُتڪو: ٿلهو ڏنڊو.

ڪَٽُ: ميڙ، ولَر.

ڪٽوري: پيالي.

ڪٽيان: مينهن جو قسم، جنهن جو

ڪَپارُ: رنگ پورڙو ٿيندو آهي.

ڪَپُورُ: ڪاپارَ، ڪوپري، ڪوپري.

ڪافور.

ڪَثرتَ: گهڻائي، تمام موجودات سواءِ

ڪَجُ: خدا جي.

ڏنگو، ورملَ.

ڪَجِ ڪُلاهيان: بي پرواهہ بادشاهہ.

ڪَجَلُ: ڏيئي جو ڦلو، جو سرميءَ جو ڪم ڏئي.

ڪَجليان: ڪجل واريون (اکيون). ڏسو 'ڪجل'.

ڪُڏڻُ: ڪيڏڻ، خوشي ڪرڻ.

ڪُرا: گهوڙا.

ڪَرارُ: زور وارو، بار بار حملي ڪرڻ وارو. لقب حضرت علي رضي الله عنه.

ڪَراماتِي: ڪَرامت ڏيکارڻ وارا، بزرگي ڏيکارڻ وارا، ڪرشمون ڏيکارڻ وارا.

ڪَردارُ: ڦڏدار، خطرناڪ نانگ.

ڪِرڙُ: وڻ جو قسم، جنهن جي ڦر کي 'ڏيلها' چوندا آهن.

ڪَرڙا: سخت، ڀوائتا، خوفناڪ.

ڪرشنُ: شيام، شري ڪرشڻ جي.

ڪَرگلَ: گوڙ، هَل.

ڪُرنشَ: ڪُرمش، تعظيم، آداب، نياز، سلام، عاجزي.

ڪُڙمُ: ڪُٽنب، ڪُل، خاندان.

ڪَڙو: ڪَوڙو، تلخ.

ڪُڙهہ: طنبيلو، گهوڙن جي بيهڻ جي جاءِ، وٿاڻ.

ڪَڙَهڻُ: ٿهڪڻ، لَڇڪڻ، اُبرڻ، جوش کائڻ.

ڪُڙهي: مڇي مارڻ جو اوزار.

ڪُڙِي: ڇوڪري.

ڪَسبي: هنر وارو، ڌنڌي وارو.

ڪسريٰ: نوشيروان بادشاه جو لقب.

ڪَسوٽي: سونَ پرکڻ جو پٿر، آزمايش.

ڪَسِي: واهي، نالي.

ڪَش: ڇڪيل، ساهيَل.

ڪشتو: فقيراڻو ٿانءُ، جنهن ۾ پنَ وجهن.

ڪُشتي: ٻيڙي.

ڪَشفُ: ظاهر ٿيڻ، کولڻ، پردو پري ڪرڻ، اندر جو سوجهرو، صوفين جي هڪ منزل.

صوفين جي قول موجب 'ڪَشف' ٽن قسمن جا آهن.

1- ڪشف قلوب. دل جي خبر پوڻ.

2- ڪشف قبور. قبر جي خبر پوڻ يا جيڪي ڪجهه زمين اندر آهي.

3- ڪشف علوم. عالمِ الاهي يعني غيب جي خبر پوڻ.

ڪَشڪول: ڪَرمنڊل، پنڻ جو پيالو.

ڪشورُ: مُلڪ، ولايت، آقليم.

ڪَعبو: بيت الله.

ڪَفني: لاش کي پهرائڻ جو ڪپڙو، فُقراء جي پائڻ جو ڪپڙو، فقيراڻو چولو.

ڪَڪوريلُ: سرخ رنگ وارو، خماري.

ڪَڪُ: نانگ، سَپُ.

ڪَلَ: طلسم جادو، حڪمتي جوڙ، هُنر.

ڪَلَ: خبر، سڌ.

ڪُلَ: سڀ، ضد 'جزو'.

قلُ يَومِ هُوَ في شَان (القرآن)
هر ڏينهن اهو شان ۾ آهي.

ڪَلا: جوتِ، ڏِيا، روشني، هنر، سُونهن.

ڪَلابات: چمڪيدار ڌاڳا.

ڪَلالي: شراب وارو.

ڪُلالي: بيوفائي، ٺڳي، ڪنجوسائي.

ڪَلتار: خدا، ڀڳوان، ايشور.

ڪَلدارُ: هنر وارو، سياڻو، ڏاهو، هوشيار، ڪاريگر.

ڪَلس: مڇيءَ جو قسم.

ڪُلُ شَيءِ: 1. ڪَل شيءِ ناطِق باالحق. (قول الفقراء)
جيڪا چيز ڳالهائي، سا اهو الله آهي.
2. ڪَل شِيءِ يَرجعُ اِليٰ اَصلعه. (عربي چوڻي)
سڀ ڪا شيءِ پنهنجي اصل ڏانهن موٽي ٿي.
3. ڪَل شَيءِ هُوالله. (قول الفقراء).
سڀڪا شيءِ پاڻ الله آهي.

ڪُلفَتَ: ڪَدورت، اٽڪَت، دشمني.

ڪَلنگي: طرو، شاهي نشاني، تاج.

ڪَلوَنت: گويو، مُطرب، ڳائڻو.

ڪُمَ: ڪُوٽيءَ جو ميوو، ڪوٽيءَ جي پاڙ ۾ 'لوڙهه' ۽ ٽڙيءَ جي چوٽيءَ ۾ 'ڪم' ٿيندو آهي.

ڪَماشُون: گهٽتيايون.

ڪمامُ: ڪم، ڪاروبار.

ڪَمانَ: سگ، وَريل، ڏنگا.

ڪُمَڪَ: مدد.

ڪَملا: چَريو.

ڪُن نَيڪُون: ڪُن فَيَڪُون. (قرآن)
ٿيءُ، پوءِ (ائين) ٿي پيو.

ڪَنَ قاڙَ: جوڳين جو قسم.

ڪَنَ ڪَٽَ: جوڳين جو قسم.

ڪُندَنُ: سونَ.

ڪُندَلُ: جوڳين جي ڪَنَ جو والو، خمدار.

ڪُندِيَ: ڪُنڊا، وريل، خمدار. ڏسو 'ڪُندل'.

ڪَنڊي: هارَ.
ڪَنزُ: ديني فِقه جو ڪتاب.
ڪَنسُ: مٿرا جي هڪ راجا جو نالو، جو شري ڪرشن جو مامو ۽ جاني دشمن هو. نيٺ شري ڪرشڻ جي سندس انت آندو.
ڪَنعانُ: حضرت يوسف جي وطن جو نالو.
ڪُنگرا: عمارتن ۽ قلعي جي ڀتين جي مٿان ڪَنائيءَ وارا طاق.
ڪَنگالُ: سڃو، مفلس، غريب.
ڪَنوَلُ: پَبڻِ جو گل، ڪنول جو گل، نيلوفر.
ڪَنيزَڪَ: ٻانهڙي، گولڙي.
ڪٺڪانُ: وڏائون، رنون زالون.
ڪُٺڪَڻُ: ڪِنجهڻَ.
ڪوتَه: ننڍو.
ڪُرپو: پهلوان، بهادر.
ڪوجهي: ڪِني، بدشڪل.
ڪوڏُ: خوشي، هيج، شوق.
ڪُورَ: واهُه.
ڪُوڙُه: چِٽَ.
ڪوڙين: ڪروڙين، بيشمار.
ڪوڪَڙَ: سَڪل پيرون، ڪابه سَڪل شيءِ.
ڪولُ: پرسان، ويجهو، نزديڪ، گڏ.
ڪَونتَلُ: گهوڙو.
ڪُونجَ: پکيءَ جو قسم.
ڪَونڌَڻُ: سَسائڻ، ڦيرائڻ، پري ڪرڻ.
ڪُوٽِي: اها ٽَڙي، جنهن جي چوٽيءَ تي 'ڪَرُ' ٿئي ۽ پڙ ۾ 'لوڙهه'. ڏسو 'لوڙهه'
ڪُويلَ: آويل، اوير، دير، بي وقتو.
ڪُهدانَ: جبل ئي جبل، جبل جو پنڌ.
ڪوهُ قافُ: هڪ جبل جو نالو.
ڪَيبرَ: خنجر، ڪٽارِي.
ڪَيفُ: خُمار، نَشو.
ڪيمخابُ: ريشمي ڪپڙي جو قسم.
ڪِينو: ويرُ، دشمني، عَداوت.
ڪِينِ: ڪاڏي، ڪيڏانهن، ڪٿي.

ڪ

ڪاچُ: ڪانچُ، ڪمينو، نِيچ، خراب.
ڪامڻُ: سڙڻ، جَلڻ.
ڪاٿڻُ: ڏسڻ 'ڪامڻ'.
ڪاٿُرَ: ڏسو 'ڀانورَ'.
ڪاهوڙِي: ڏٿَ ڳوليندڙ. ڪاهوڙي جهنگ مان ڏٿ ٻه ڳوليندا آهن ۽ ڇٻن ۾ نانگ ڪٿي، در در بيڪ ٻه گهرندا آهن. هي ڏاڍا اورچ
ڪُتابِي: ماٺهو آهن.
ڪَتُورِي: شاگرد، طالب العلم. ڪستوري، خوشبوءِ، مُشڪ، نافِ آهو.
ڪَٿي: لوئيءَ جو قسم.
ڪَپڙتالَ: مونجهارو، مصيبت.
ڪَرِيُون: سُئيون (ڪير ڏيڻ جون)، ڀَليون، خاشيَون.
ڪِرَٽُ: ٺَهڻَ، ڀچي وڃڻ.
ڪَلُو: پادر، موچڙو.
ڪَلِي: پخال، اوئي، ڪُونڊِي، ساندارِي، مشڪ.
ڪُنبِي: ڏٿَ جو قسم، غريب ماٺهو ترِي يا رنڍي ڪائيندا آهن.
ڪُورو: باهه، وڏو مچ، ٻَني.
ڪَهَ: ڪيهه، مِٽي، ڀِٽي، دَز، ڌُوڙِ.
ڪَهَ: ڪوهه.
ڪُهنبو: ڪَسَبو، ريٽي ڪپڙي جو قسم.
ڪَٿڻُ: ڪاٿڻ.
ڪِيان: ڪاوان. ڏسو 'ڪٿڻ'.

کيٽُ: کيتي، ٻني، زمين.
کيجَ: خوشيون.
کِيرو: آڻ پکل سَنگ.
کَيڙو: هڪ ذات، 'هير' جو عاشق.
کيـنءَ: خوشي، خير عافيت.
کِيٽو: کائٽو. ڏسو 'کِٽڻ'.

گ

گاجَ: گجگوڙ.
گارُوڙِي: مانڊي، مانڊو، جوڳي، ڪاريگر.
گامَ: وک، تورَ، قدم.
گاندَرَ: گندرو، مهاڻن جي هڪ ذات.
گانگٽُ: ميڄيءَ جو قسم.
گاءُ: وڏائي، هَٺ، تَڪبر، ايمان.
گاڻُون: ڳوٺ.
گبَرَ: آتش پرست، باهہ جو پوڄاري، مترادف. 'مغ'.
گُدازُ: ڳاراڻو، جهوري.
گداگر: فقير، پينو.
گُڏي: لَغڙي.
گُرُ: گرو، مرشد. ضد 'چيلو'.
گران: مهانگو. ضد 'ارزان'.
گَردَ: مِٽي، ڌوڙ.
گرِدَنُ: ڳچي، ڳاٽو.
گرڙُ: پکين جو راجا، وڏو پکي، گرڙپَکَ.
گرگاٽ: گهرڙاٽ، گوڙ، گجڪار.
گُرگمُ: گروءَ جي ڏنل ڄاڻ، سمجهہ.
گُرُمکَ: سِکَ، چيلو، مريد، گروءَ جي وَچنَن تي هلندڙ.
گرنارُ: جهونا ڳڙهہ ۾ هڪ جبل تي قلعو.
گرَنتُ: هندن جو ڌرمي پستڪ، جنهن جو رَچيندڙ گرونانڪ صاحب آهي.
گرو: ميرو، مَرَهاڻو، مِٽيءَ هاڻو.
گُزاف: ٻٽاڪ، ڊاڙ.

گُسائين: گوسائين، سنياسي، ساڌو.
گُفتارَ: گفتگو، ڳالهہ ٻولهہ.
گلِ: مِٽي.
گَلاَ: ولَرَ، هجومَ، ميڙ.
گلِي: کهٽي.
گُماشتو: ڪم ڪندڙ، پَلاوٽو.
گُمراهِي: لامذهبي، ڪَج رَوي.
گنگا: هندن جي پاڪ ندي، جا هندستان ۾ آهي.
گنواڻُ: گم ڪرڻ، وڃائڻ.
گُنيرُ: گڻوان، ڀَهڳڻ، گهڻين خوبين جو مالڪ، رَجَ چگو ماڻهو.
گواهِي: شاهدي.
گوجِ: نانگ جي شڪل جهڙي ميڄي.
گود: جهولي.
گوداوِري: دکن هندستان ۾ هڪ ندي، جتي ٻارهين ٻارهين سال ياتري گڏ ٿيندا آهن.
گودڙي: دَلق، فقيراڻي پوشاڪ.
گودِڙيو: گودڙيءَ وارو، فقيرن جو قسم، جوڳي.
گورِ: قبر.
گوسالو: ڳهيلو، بيوقوف.
گوشُ: ڪَن.
گوشائتو: ڪُنڊائتو، اڪيلائيءَ ۾ رهندڙ.
گوش نَشيني: اڪيلائيءَ ۾ ويهڻ.
گوگا: گوگا پير. هڪ روايت مطابق، هُو ذات جو چوهاڻ راجپوت هو ۽ بيڪانير جي راجگڙهہ تعلقي جي اوڙيرا ڳوٺ ۾ ڄائو. ماءُ پيءُ کان ڪاوڙجي وڃي جوڳي ٿيو. چون ٿا تہ مسلمان ٿيو. مسلمان ٿيندي ئي، واٽ ويندي، گهوڙي ۽ هٿيارن سميت توهر نالي ۾ ڌرتيءَ ۾ هليو ويو. اُتي سندس قبر موجود آهي. بڊي مهيني جي 8-9 تاريخ اُتي ميلو لڳندو آهي.

گولاڙو: وَلِ جو قسم، جا ڳاڙهي رنگ جو گول ميوو ڪندي آهي.

ڳُنَدرُ: غم، ڳڻتي، فڪرات.

ڳُونهي: بُزدل، لَغور.

گوءِ: ڪينهون، هُدڙي، بالُ، شَرطَ.

گُويا: چوندڙ، ناطق.

گويائي: گفتگو.

گيات: ڄاڻ، ٻوجهہ، سمجهہ.

گيانُ: علم، ڄاڻ. ڏسو 'گيات'.

گيتا: هندن جو هڪ پوتر ڌرمي پستڪ.

گيجَ: گلن جي کهاتائي، مچا، گلن جي ماڃ.

گيرَبُ: وڏائي، هٺ، آيمانَ، مغروري. ڏسو 'گاءُ'.

گيهي: گهر وار، اصل گهر وارا فقير.

ڳ

ڳاٽُ: ڳاٽو، ڳچي، گردن.

ڳاني: هارَ، ڳهڻو، زيور.

ڳاراٽو: جهوري. ڏسو 'ڳرڻ'.

ڳارو: ڪپڙي ٽڪرَ.

ڳجهاندرُ: تمام ڳوڙهو، ڳوڙهو ڳجهہ، اونهو راز، ڳوڙهي مامرَ.

ڳرڻُ: جهڻ.

ڳرهڻُ: چوڻ، بيان ڪرڻ، اورڻ، سلڻ.

ڳڙهُ: ڪوٽَ، قلعو.

ڳنوارُ: ڏنارَ.

ڳڻُ: احسان، خوبي.

ڳوڙهو: مٽيءَ جو گليلو.

ڳوڙهو: مخفي، ڳجهو.

ڳهلو: ڳهيلو، پاڳل، بيوقوف.

ڳهڻُ: ڳمڻ، هجڻ، هلاڪ ٿيڻ.

ڳيو: ويو.

گهہ

گهاٽُ: گهاءُ، زخم.

گهاٽُ: رستو، واٽَ.

گهاري: جدائي.

گهاءِ: زخم، چاڪ، چير.

گهٽُ: دِل.

گهرَ ڏياٽي: گهر مالڪياڻي، گهر ڌڻياڻي.

گنگهرُ: پريشاني، مونجهارو.

گهل: فوج، ڪٽڪ.

گهنگهورَ: گجگوڙ، گاج.

گهورڻ: ڳولڻ، تلاش ڪرڻ، صدقو ڪرڻ، سر مٿان گهورڻ.

گهوما: گهومو، گهمندڙ.

گهونگهٽُ: نقاب، پردو، ڍڪڻ.

ل

لا: نہ، نَفِي، نيستي.
ڪلمي جا ٽي جزَ آهن:

1. لاالاہَ. ناهي ڪو اِلاهہ (معبود).
2. الا الله. الا الله. سواءِ الله جي
3. مَحمد الرسول الله

محمد رسول ﷺ الله جو رسول يا پيغام رسائيندڙ آهي.
پهرئين جزي کي 'نفي' ۽ ٻئي کي 'اِثبات' چوندا آهن.

لات: هڪ بُتَ، جو ڪعبي ۾ هو. حضرت شعيب جي قوم ان جي پرستش ڪندي هئي. ڏسو 'منات'.

لاتقنطوا: لاتَقنَطوا مِن الرَحمةِ الله. (قرآن)
خدا جي رحمت کان نااُميد نہ ٿيو.

لاحَد: جنهن کي حد نہ هجي، بي انت.

لاخَير: لاخَير فِي عَبدِي. (قول).
ٻانهپ ۾ خير ڪونهي.

لاڏُ: پيار، آنگل، آرو.

لاڏڪيُون: / لاڏيون: لاڏ ڪندڙ، پياريون. ڏسو 'لاڏ'.

لاسَيف: لافتيٰ الا علي لاسَيف الاذوالفقار.
ڪوئي بهادر ناهي سواءِ علي رضہ جي ۽ ڪائي تلوار ناهي سواءِ ذوالفقار جي.

لاشَڪ: بنان شڪ، بيشڪ، يقيني.

لاشُون: ڏسو 'راشي'.

لافَ: لاف، ڊاڙ، ٻٽاڪَ.

لاڪو: لاڪو پير، خواجہ خضر. ڏسو 'لاڪٺيو'.

لاڪيِٽو: لکن جهڙو، لکي، خوبصورت.

لاڪيِٽي: لاڪ، رتل لوئي، ڳاڙهي لوئي.

لاڳُ: انعام، بخشش.

لامَ: تاري، شاخ.

لامَقصوُدَ: لامَقصوُدَ فِي الدارِينِ اِلاَّهَوَ. (قول الفقراء)
ناهي مقصد ٻنهي جهانن ۾ (انهن جو) ان (خدا) کان سواءِ.

لامَڪانُ: خدا جو مقام، عالم قدس، عالم الاهي.

لاموَجُودَ: لامَوجُودَ اِلاّ الله (قول الفقراء)
الله کان سواءِ ڪابہ شيءِ موجود نہ آهي.

لانگوٽِي: لنگوٽي، لنگوٽو.

لاٽو: ٻوٽي جو قسم، جو اُٺ جو پسنديده کاڄ آهي.

لاهُوتُ: عالم ذات الاهي (جنهن ۾ سالڪ کي فنا في الله جو مقام حاصل ٿئي ٿو)، صوفين جي آخرين منزل.

لاوان: لائون، گهوٽ ۽ ڪنوار جا سَتَ ڦيرا مَٿا ميڙَ.

لايَحتاجُ: غير محتاج.

لايَزالُ: بي زوال، هميشہ. (خدا جي صفت لاءِ).

لتَرُ: پادر، موچڙو، کَلو.

لَٽڪَ: لٽ، ڪاڪُل، گهنڊيدار وار.

لُٽيرو: ڦورو، رهزن.

لِپِي: مچيءَ مٿان ڳِگَ.

لَڄ: حيا، شرم.

لَحظو: پَل، پَلڪ، دَم، ٿورڙي ويرمَ.

لَحمُ: گوشت، ماهہ، ماسُ.

لحمُون دَمُوُن، (حديث ڏانهن اشارو).
تنهنجو گوشت منهنجو گوشت ۽ تنهنجو رت منهنجو رت آهي.

لُڙڪَ: ڳوڙها، هَنجُون.

لَڙهہ: مالها، هارُ قطار.

لَطيفا: نيڪ ڳالهہ، نيڪ اهڃاڻ (تصوف ۾). لطيفا ڇهہ آهن، جي سالڪ کي حاصل ڪرڻ گهرجن:
1- نفسي 2- قَلبي 3- روحِي
4- سِري 5- خَفي 6- اَخفيٰ.

لَڪُ: جبل جو رستو.

لَڪَ: خبر، سَڌ.

لَڪَ لُوٽَ: لَڪَ لٽائيندڙ، پيسن جي ريلَ ڇيلَ ڪندڙ، هَٿَ ڦاڙَ.

لکيو: ليک. هتي قسمت جو انگ

لَلاَ: ڪنڌي يا اوڌَر وارڻ يا ڇڪو ڪرڻ جي نشاني، منڌيئڙو، ماندائي.

لَلڪار: مقابلي جو سڏ، پَڪار.

لمڪن: لَڙڪن.

لنءُ: عشق، پيار، محبت.

لوٽي: بيشرم، واهيات، بي هودي، رولو.

لوح: لوح محفوظ اها عرش تي رکيل محفوظ پٽي، جنهن تي الله تعاليٰ (مسلمانن جي عقيدي موجب)، جيڪي ٿيو، ٿئي پيو ۽ ٿيندو، سو لکي ڇڏيو آهي.

لوري: گهٽ ذات واري.

لوڙ: گهرج، ضرورت.
لوڙا: نَڙ، گوڙ، هَل.
لوڙهه: کَم جي پاڙ جو ميوو، کيرولي لوڙه.
لوڪُ: جهانُ، سنسار، ماڻهو.
لوکَشَفَ الغطاء مَازدت يَقيناً (حضرت علي جو قول)
جيڪڏهن پردن کي کولي ته به منهنجي يقين ۾ ڪو واڌارو نه ايندو.
لُولُ: لَولا، واهيات، چريا.
لَولاکَ: لَولاکَ لَما خَلَقتَ الاَفلاک (حديث صوفين وٽ)
جيڪڏهن تون نه هجين ها (ته اهي محمد ﷺ) نه پيدا ڪيان ها جهانن کي.
لُونءَ: / لُنءَ: وار، رڳَ.
لُوهن: ساڙن، جلائڻ.
لُوهاٿو: مڇي ماريندڙ.
لوهو: خُونَ، رَتَ.
لوءِ: مڪان، جان، ڳوٺ، جهانَ.
لَئو: لَئي جو وڏو وڻ.
ليڙو: اَٽ.
ليڙون: ريڙون، ڦاٽل ڪپڙا.
لَيسَ: لَيسَ فِي جُبَة ماسو الله قول (جنيد)
منهنجي جُبي ۾، الله کان سواءِ ٻيو ڪي ڪين آهي.
لَيليٰ: عرب ملڪ جي هڪ عورت جو نالو، جنهن تي قيس عامري عرف مجنون عاشق هو. ليليٰ 'حَي' قبلي مان هئي ۽ مجنون 'عامر' قبيلي مان هو.
لِيڙَ: رِيڙَ، ڦاٽل ڪپڙو، مسڪيني حال.
لِيههَ: شرم، حيا.

م

مادَر: ماءُ.
مارڳُ: رستو.
مارو: ٽري، مسڪين، مالدار.
ماريتُ: مَارَيتَ شيئاً اِلاَ وَرَيتَ الله فيه (بزرگن جو قول)
جنهن شيءِ کي ڏٺم ته ان ۾ الله کي ڏٺم.
ماڙ: مدد، مهرباني، ڀلائي.
ماڙيچي: ٽَريلي، ٽر جي رهاڪو.
ماسُ: ماهَ، گوشت.
مافو: ڏولي، پالڪي.
ماڪَ: ماتَ، ٽيڙَ، شَبنَم.
ماڳُ: هنڌ، جاءِ، مڪان، مارڳ.
ماڳهين: مُور، اصلي، پٽيءَ، هرگز.
مالڪوسُ: هڪ راڳ جو نالو.
مالها: تَسبِيح، سُمَرڻي.
مامَ: ڳجهه، رمز، اشارو.
مامرو: معاملو، ڪم، ڳالهه.
مانجهي: بهادر، پهلوان، سُورهه.
ماندي: پريشان، عاجز.
ماندِي: مَندِ هڻندڙ، جادوگر.
ماڻ: ماپو، تورو.
ماڻڪُ: رَتَنَ، لعل.
ماهي: چنڊ جهڙو، سهڻو.
ماهي: مينهون چاريندڙ، ڏَنارَ، ميهارَ.
مَتارو: مَتَلَ، رتوبت وارو، خوش.
مُترڪو: لوهار جو هٿوڙو.
مَتيرُ: سردار، اڳواڻ، بهادر، پهلوان.
مَحرَمُ: واقف.
مَجازي: غيراصلي، غيرحقيقي، ضد 'حقيقي'.
مَجذُوبُ: (مَجذُوب. 'جذب' جو اسم مفعول)، خدا جي محبت ۾ غرق.

مَجنُون: ليليٰ جي عاشق جو نالو. ڏسو 'ليليٰ'.

مَجرَ: ڪنڊيءَ جو ٻورَ، سگريون.

مُحاصِرو: گهيرو.

مُحتَسِب: حساب ڪرڻ وارو، اهو حڪم جو شَرعي قانون جي پيڇڪڙي ڪندڙ ڪي روڪي ٿو.

مَحضَرُ: عدالت جو حڪم نامون.

مُحڪَمُ: مضبوط، پُختو.

مَحڪُومُ: مطيع، تابع.

مَخدُومُ: آغا. ضد 'خادم'.

مَخمُورَ: نشي ۾ چُور، مَتوالو.

مَدّاحِ: ثناخوان، تعريف ڪرڻ وارو.

مُدّعا: مطلب، آرزو.

مُدغَم: مليل، پوشيده.

مَدگهُر: جواني.

مَڊُ: ميچيءَ جو ڪوڙ، مَڏيون، سامان.

مَرُ: ڀَلي، ڀَلِ نه.

مُرتَدَ: بي دين، ڪافر.

مَرجات: رواج، رسمون، سليقو.

مَرجُوعات: رُجاعَت، ماڻهن جي آمدرفت.

مُرچو: جنگي مورچو، حفاظتي چونڪي.

مُرشِدُ: هدايت ڪرڻ وارو، سڌي راهه ٻڌائڻ وارو، پيرَ، هادِي.

مُرَصَّعُ: جواهرن سان جَڙيل.

مُرغابِي: پاڻيءَ جو مشهور پکي، ٻولاهي، آڙيءَ جو قسم.

مَرغُولُ: گهنڊيدار وار، ڪمان وانگر.

مَرڪُ: سُونهَن، شانُ، فخر، وڏائي.

مَڙهي: اها جاء جتي ساڌو وغيره رهن، مَٺُ.

مسائِلَ: اهي ڳالهيون جي پڇڻ جي قابل هجن.

مَسجُودُ: قبلو.

مَسرُورُ: خوش.

مَسنَدان: گاديون.

مَسيت: عبادت ڪرڻ جي جڳهه (مسلمانن لاءِ)

مَشاخي: وڏائي.

مَشَر: مشهور، معروف، ظاهر ظهور، پڌرو.

مَشرِقُ: اوڀر.

مُشرِڪُ: ٻئي ڪي خدا سان شريڪ ڪرڻ وارو، ٻيائي وارو.

مَشرُو: ڪپڙي جو قسم، جنهن ۾ ريشم ۽ سَٽ گڏيل هجي.

مَشعالُ / مَشعَلا: شمع، روشن، ڏيئو، ڏياٽي.

مُصحَفُ: قرآن شريف.

مَصلحَاتُ: نيڪ صلاح، خوبي، مَشورَتَ.

مُصَلو: جاءِ نماز، نماز پڙهڻ جو وڇاڻو.

مُطالِع: اڀياس، پڙهڻ.

مَظهَرُ: ظاهر ٿيڻ جي جاءِ.

مَعبودُ: عبادت جو لائق، الله.

مَعدُومي: نيستي، نابودي.

مَعذُور: محتاج، لاچار، ضعيف.

مَعرِفَتَ: خدا ڪي سڃاڻڻ، صوفين جي هڪ منزل.

مَعرڪو: مارڪو، جنگ جو ميدان، جنگ، ڪچهري، مجلس.

مُغُ: آتش پرست، باهه جو پوڄاري.

مُفتي: فتويٰ ڏيڻ وارو، شرعي حاڪم.

مَقالَ: ڳالهه ٻولهه، گفتگو، ٻچار.

مُقَيَّد: قيدي.

مَڪَ: ڪڻ جو ڦُرَ، ڪمَ جي ڪَڻ.

مَڪَرُ: دغا، فريب، دوکو، ڇَلَ، ڪپٽَ.

مَڪڙي: ٻيڙي.

مَڪين: مڪاندار، مڪان ۾ رهڻ وارو، رهاڪو.

مُڪيڙيا: پڪيڙيا.

مَگنُ: } نهال، خوش، نشي ۾ چور.
مَگهنُ: }
مَگرُ: باهه.
مَگٹُو: } منگتو، هڪ ذات.
مَگٹهارُ: }
مَلُ: بهادر.
مُلا: ظاهر علم جو ڄاڻو.
مَلاحُ: مهاڻو، ٻيڙي هلائڻ وارو.
ملڪ: ملڪيت، مال.
مَلُوڪُ: خوبصورت، سهڻو، نازڪ.
مَناوَڻُ: مڃائڻ، قبول ڪرائڻ.
مَناتَ: مکي معظمه جي ٽن بُتن مان هڪ بُت، ٻيا ٻه بُت: 1- لات 2- عُزيٰ.
منبَرُ: مسجد ۾ بانگ ڏيڻ وارو منارو.
مُندڙا: وعظ ڪرڻ جي جاء.
مَندرُ: والا (جوڳين جي ڪنن جا).
مَنڌُ: ٽڪاڻو، ڏيورو.
مُنڌُ: شراب.
مَنجهي: ميڻهن.
مَنڌيرُ: ٻنڪو.
مَنڊُ: منترُ، ڦيڻو، جادو.
مَنڊَلُ: آسماني مانداڻ، ڪچهري، بهاري.
مُنڊڻُ: جادو وجهڻ، وَس ۾ ڪرڻ.
مَن عرفَ: مَن عَرف نَفَسه فَقَد عَرف رَبَه (قول الفقراء)
جنهن پنهنجي نفس کي سڃاتو، تنهن ڄڻ پنهنجي رب کي سڃاتو.
مُنزهُ: پاڪ.
مَنصبُ: وڏو عهدو.
مَنصُورُ: ڏسو 'حلاج'.
مُنڪرُ: انڪار ڪندڙ.
مَنگاَنُ: گهران. ڏسو 'مگٹو'.
مَنهنُ: ٻونگي، جهوپڙي.
مِنهنُ: بهانو، عذر.

مَني: تکبر، غرور، هَٺ، وڏائي.
مني: بزرگ، گياني، تپشي.
مَٹدارُ: مٹوارو، مٹيارَ، ڪلا وارو، روشن دماغ، ڪاريهر نانگ.
مَٹيارُ: ڏسو 'مدار'.
مَٹي: ڏانهن، طرف.
مَٹيو: تسبيح جو داڻو.
مو: وارَ.
مُوتُوا: مَوتوا قَبل اَنَ تَمَوتوا (قول)
مرڻ کان اڳي مرو.
مَوجُدات: مخلوقات.
مُورَتَ: شڪل، صورت.
موڙَ: مُٹڪ، مُنگهٽَ، سِهرا، تاجَ.
مُوڙهو: بيوقوف، مَت ڳٺلَ.
مُوسيٰ: بني اسرائيل جي هڪ مشهور پيغمبر جو نالو.
موڪَ: جامر، گهٹو، جهجهو.
مومنُ: ايمان وارو، مسلمان.
موءِ: مَنهن.
مَها: وڏو.
مَهاديوُ: مها ديوتا، شِوَ جي.
مُهاڙي: مَهڙ وارو حصو، مَنهن جو اڳيون حصو.
مَهانگو: گران، قيمتي. ضد 'سهانگو'.
مَهتابُ: چنڊ.
مهراڻُ: سمنڊ، ساگرَ.
مِهماڻُ: اهو ماڻهو، جو ڪنهن جي گهر سانگي سان وڃي. ضد 'ميزبان'.
مَهميرَ: وڏا ماڻهو، پهلوان.
مَهندَ: اڳيان.
مهوالُ: ميهار.
مَهي: گهاٽي جهَڻ، ڏڌ، لسي.
مِياٽي: اها جاء جتي مهاڻا مڇي ماري ڪوڙ ڪن.

ميثاقُ: انجامر، وعدو، اهو اقرار، جو روحن خدا تعاليٰ سان ڪيو هو تہ تون اسان جو رب آهين ۽ اسان تنهنجا ٻانها ٿي رهنداسين.

ميخانو: شراب جي ٻٽي، شراب خانو، گتو.

مير: مِٽي، ڪوٽ، دغا.

ميڙاڪو: ميڙ، هجومر.

ميسر: حاصل، موجود.

مينا: شراب جو شيشو.

مينڊرو: راڻو، مومل جو مڙس.

مينگهہ: بادل، ڪڪر.

ميو: آڪ.

ن

نابر: انڪاري.

نابودُ: ناسَ، تباهہ، چٽَ، فنا.

نابودي: نيستي، فنائي. ڏسو 'نابود'.

ناتر: ٻانهيءَ جو نالو، ٻانهي، نوڪرياڻي.

ناتو: لاڳاپو، ڳانڍاپو، تعلق.

ناتوانُ: ڪمزور.

ناٿُ: سوامي، مالڪ، جوڳيسر.

ناپو: ڪَمَ جي ڪَڙِ، جا ڪَسڪَس وانگر ٿيندي آهي.

ناپيدُ: ناياب، اَلپ، اَڻلڀ، دُرلڀ.

ناخُدا: ناکئو، ملاح، ڪشتي بان.

نادُ: سَنڪَ، ڪوڏ.

نادرُ: ڪمياب، بادشاهہ، حاڪمر.

ناري: باهہ وارا (جِنّ).

ناسودي: جنهن مان فائدو نہ پهچي.

ناسي: ناس ٿيندڙ، فاني.

ناطق: ڳالهائڻ وارو، صاحبِ عقل. ضد 'صامت'.

ناگهُ: اوچتو، اچانڪ.

نال: ساڻ.

نامُون: خط.

ناميو: نالي وارو، هاڪارو، بهادر، پهلوان.

نانگو: فقيرن جو هڪ قسمر، جوڳي، آديسي.

ناوڪ: تيرَ، ٻاڻُ.

نپٽُ: بنهہ، مُطلقاً، بلڪل، صفا.

نثارُ: قربان.

نجمر: ستارو.

نجهرو: بَستي، گهرَ، جهوپڙي.

نچوئڻ: نپوڙڻ، وَهڻ يا ڳِرڻ (اکين جي ڳوڙهن جو).

نحسُ: نياڳو، چَندو.

نخوتَ: غرور، تڪبر، هٺَ، ايمانَ.

نٽر: بيوس، بيواهي.

نراسُ: نااميد مايوس.

نرت: نظر، نگاهہ، ڌيان، اک.

نرڄو: نرلڄو، بي نَڪو، بي شرمر، بي حيا.

نسرڻ: سَنگَ جو نڪرڻ يا آيرڻ، ظاهر ٿيڻ.

نسنگُ: بي ڊپو، نروار، ظاهر، اَمالڪ، بيشڪ.

نسي: نہ، نہ آهيون.

نشانو: هَدف، تير لڳڻ جو هنڌ.

نصارو: عيسائي، حضرت عيسيٰ جي امت.

نعرو: زور جو آواز.

نعمر: هائو

نفلاتي: نفلن پڙهڻ وارا.

نفي: نيستي، نابودي، انڪار. ڏسو 'اثبات' ۽ 'لا'.

نفي، سِري، خفي اخفا: ٻئي ذڪر جا اصطلاح.

نقرو: گهوڙو، اڇي گهوڙي جو هڪ قسمر.

نقش: تعويذ.

نڪتو: باريڪ سخن، سٺي ڳالهہ جا پوشيده هجي.

نک: لاڳاپو.
نکرڻ: جدا ٿيڻ، پري ٿيڻ، الڳ ٿيڻ.
نگونسارُ: اونڌو، ٿيل، ٻڌل.
نگريو: نکتو، آجو ٿيو.
نگيا: ڏسو 'نگريو'.
نماڻو: نهٺو، صاف دل، بي وڏائي.
نمرود: بابل جي هڪ مشهور ڪافر بادشاه جو نالو، جنهن خدا هئڻ جي دعويٰ ڪئي هئي، هي حضرت نوح جي پٽ حام جو پوٽو هو. هڪ روايت مطابق هڪ مڇر، سندس نڪ مان گهڙي، مغز ۾ وڃي ويٺو، جنهنڪري ڪيس ڏاڍي بي آرامي ٿي. چون ٿا ته بي آراميءَ کي دور ڪرڻ لاءِ، روزانو مٿي کي ڌڪ هڻائيندو هو. آخر انهيءَ عذاب ۾ مري ويو.
نناڻون: بلائون خصوصاً جبل جي غارن ۾ رهندڙ.
نوبت: وقت، وارو، نغارو.
نوڪ: ڇهنب، اک جي ڀڃڙي، اک جا پنبڻ.
نوٽي: ڪلراٺي زمين، ويران هنڌ.
نوع: قسم.
نهال: خوش.
نهالي: سوڙ، رضائي، پٿرٽي.
نهرون: نديون.
نياپو: سنيهو، پيغام، پارانيو.
نيارو: نرالو، الڳ، علحدو.
نيبهه: سلامت، قائم.
نير: پاڻي.
نير: پيرن جا زنجير.
نيس: عدم.
نيسر: نارَ جو اهو عضوو، جنهن ۾ پاڙج جو پاڻي پوي.

نيسان: (بهار جي مند جو مينهن، جنهن جي ڦڙن ڪري، سپ ۾ موتي پيدا ٿئي ٿو)،مينهن.
نيل: آسمان، نانگ.
نيل: سؤ ارب جو عدد، بيشمار.
نيلم: نيري رنگ جو پٿر يا جواهر.
نيمان: آدواڌ.
نيم شب: اڌرات.
نين: نيڻ، اکيون.
نينهن: عشق.
نيڻ: ڏسو 'نين'.
نيهڙي: نهوڙي، ناس ڪري.

و

واڄٽ: واڄو، باجو، ساز.
واڄو: باجو، سرود، آواز.
واجهه: ڪوشش.
واچڻ: پڙهڻ.
واحد: هڪ، خدا جو نالو.
وادي: ميدان، ماٿري، درياءُ.
واديسي: پرديسي، مسافر، طالب.
واڌائي: مبارڪ، خوشخبري، ڪيرون.
واڍوڙيو: قتيل، زخمي، قتيل عاشق.
وار: لحظو، ويرم، پلڪ.
واسڻ: سرهو ڪرڻ.
واسينگ: نانگ جو هڪ قسم، ڪارا ۽ ڊگها وارا.
واصل: ملندڙ، مليل.
والله: خدا جو قسم.
وامق: عذرا جي عاشق جو نالو. ڏسو 'شيرين'.
واهڙ: نديو واهه، واهه.
واهڻ: ڀهراڙي، ڀهراڙيءَ جو ڳوٺ.
واهيرو: آڪيرو.

وايو: واءُ، هوا، زور سان هوا جو لڳڻ.

وَبالُ: عذاب.

وَبِي يَنطِقُ: وَبِي يَنطِقَ وَبِي يَبصِرَ (حديث) ۽ مون سان ڳالهائي ٿو ۽ مون ڏسان ڏسي ٿو.

وَتُرا: گهڻو. زيادہ. وڌيڪ.

وَتُعِزَّ: وَتُعِزّ مَن تَشاءُ وَتُذِلِّ مَن تشاءُ. (قرآن) جنهن کي وڻيئي تنهن کي عزت وارو ڪرين، ۽ جنهن کي وڻيئي تنهن کي ذلت وارو ڪرين.

وِٿُ: وِٿيَ، وِڇوٽي، مفاصلو.

وَٽَڪَ: ڦيرو، وڪڙ.

وَڻُو: وسيو، مينهن وسيو.

وِجارَڻُ: ڏسو 'اجارڻ'.

وِڄُ: کنوڻ، بجلي.

وِڄَڻُ: ٻرڻ، آواز ٿيڻ.

وِڄَهلَڻُ: جهرڻ، جهڄڻ، ڳرڻ.

وِچاءُ: وچان، منجهان.

وِڇُوٽُ: وڇوٽي، مفاصلو.

وِچِين: ٽيپهري (جي نماز)، پيشي، پيشن. ڏسو 'وچاءُ'.

وَحدَتَ: اڪيلائي، هيڪڙائي. ضد 'ڪثرت'.

وَحِي: حضرت جبرئيل، ملڪ هٿان نبيءَ ڏانهن خدا جو پيغام.

وِڏُوڙِڻُ: ڪاوڙ ۾ اچڻ، غصي ۾ اچڻ، جوش ۾ اچڻ.

وَڏُوُن: (جا زال پيءُ جي گهر کان مڙس جي گهر تائين پهچائي وڃي ٿي) زالون.

وِڏُون: رنڊڪون، پيچڪڙيون.

وَرَ: واهر، مدد.

وَرُ: وڪڙ، ڦيرَ، انڪل.

وَرُ: مڙس.

وَرُ: موٽَ.

وِردُ: روزمره جو ڪم، ٺهرايل ڪم، وظيفو.

وَرَعِي: پرهيزگار، پارسا.

وَرنائڻُ: آگهائڻ.

وِرهُ: برهه، جدائي، ڦوڙائو، عشق.

وَرِيامُ: بهادر، ويرَ، پهلوان.

وَسَ: وَسندي، اصلوڪي جاءِ.

وَستُو: آبادي، جڳهه.

وِسرامُ: آرام.

وَسواسُ: وَسوَسو، سَنسو، وَهم، شَڪ.

وِسهَڻُ: ڀروسو ڪرڻ، اعتبار ڪرڻ، يقين رکڻ.

وِصالُ: ميلاپ، ملاقات. ضد 'هجر'.

وَظِيفو: ورد. ڏسو 'ورد'.

وَفِيَ أنفُسڪُم: وَفِي أنفسڪم أفَلا تُبصِرُونَ (قرآن) ۽ اوهان جي اندر ۾ آهن (خدا جي قدرت جون نشانيون) پوءِ اوهين ڇو نٿا چتائي ڏسو؟

وکاڻيُون: ڳالهيون، تعريفون.

وَکَرُ: مالَ، سامانَ.

وِڳُ: ٽلو، گلو، قطار.

وِڳوڙُ: بگاڙو، مونجهارو.

وِچاري: آپالي، غمگين، غريب، بي گهر.

وَلَ: / وَلا: وکڙ، وراڪا.

وَلاٽي: وَرَندِي، موٽَ، جواب.

وَلاوَڻُ: موٽائڻ، ورائڻ.

وَٱلقَدرِ: وَٱلقَدرِ خَيرِهِ وَشَرِهِ مِنَ الله تعاليٰ (قرآن) تقدير چڱي ۽ بڇڙي الله ڏانهن آهي.

وَلو: ناغو. ڏسو 'ول'.

وَلَهو: پيتار، مڙس، پيارو.

وِلهو: سيجو، سَگهڙو، ڪنگال.

وَلِي: خدا جو پيارو محبوبِ خدا، دوست.
'ولي' جو درجو 'نبي' کان گهٽ آهي.
ونجهلي: ٻينسري.
وَنَحنُ: وَنَحنُ اَقرَبُ اِلَيهِ مِن حَبلِ الوَرِيدِ. (قرآن)
اسين هن (انسان) کي، سندس گردن جي رڳن کان بہ ويجها آهيون.
وَنَفَختُ: وَنَفَختُ فِيهِ مِن رُوحِي (قرآن).
ڦوڪيو مان روح پنهنجي کي، ان ۾.
وَٽجارو: واپاري.
وَٽراهَہ: وٽڪار.
وَٽِڪارَ: هڪ منزل يا جُوءِ جو نالو. ڏسو 'وٽراهہ'.
وِٽواندَ: اجايو، مفت، ضايع، فضول.
وِهُہ: چربي، سٿپ.
وِهُہ: زهر، وِکَ.
وِهانءُ: شادي، پرڻو.
وِهُسَڻُ: کِلڻ، خوش ٿيڻ، ٽُڙڻ.
وِهَلَ: ميچيءَ جون ٻوريون، آنڊا. ڏسو 'وِهُ'.
وَهلورُ: بيزار، ڪَڪ، پريشان.
وَهَندو: جلد، ترت، ستت.
وَهُوَ: وَهُوَ مَعَكُم اَينَمَا كُنتُم. (قرآن)
اهو اوهان سان گڏ آهي، جتي اوهين هجو.
وَهيِٽو: وَس، اختيار، پَروَس، محتاج.
وِيجُ: طبيب، حکيم.
ويچارو: بي مدد، بي سهارو.
ويڌَن: پيڙا، درد، حالت، ماجرا.
ويرَ: ويلَ، وقت، مهل.
ويرُ: دشمني.
ويراڳي: بيراڳي (فقير)، تارڪِ.
ويراويرِ: هميشه سدائين، هر ويل، هر وقت. ڏسو 'وير'.

ويري: دشمن.
وِيري: سَندو، پٽ.
ويڙهہ: جهنگ، ٻيلو.
ويسَهُ: ويساهہ، اعتبار، ڀروسو.
ويڳاڻو: بيگانو، ڌاريو، مُوڙهَلَ. ڏسو 'بيگانو'.
ويلَ: ڏسو 'وير'.
ويساهي: ويساهہ ڏيئي، ڌوکو ڏيئي. ڏسو 'ويسهہ'.

هہ

هاتڪُ: داناهہ، قابل، پارکو.
هاجَ: کم، کار.
هاجو: نقصان، ٽوٽو، ڇيهو.
هاري: هار کاڏل، کمبخت.
هارِي: هارپ کندڙ، ڪڙمي.
هاڙو: / هاڙهو: جبل جو نالو، مکران جي سرحد تي جبلن جي قطار.
هاڪارَڻُ: هکلڻ، اکِتي هلائڻ.
هامُ: قبوليت، ڊاڙَ، ٻٽاکَ.
هَٺُ: تکبر، وڏائي.
هجر: جدائي، فراق.
هَجوَ: گلا، نندا.
هُجومُ: اَنبوهہ، ميڙُ.
هجي: حرف کي اعراب سان ظاهر ڪرڻ.
هَجڻُ: هَجڻَ، ڳمَڻَ، ڳرڻ.
هَڏُ: هڏو، عزيز، مائٽ.
هراسُ: خوف، ڏَرَ.
هَرِتالُ: سنکئي جو قسم.
هردو: هينون، دل.
هِماليَہ: هندستان جي اتر ۾ هڪ وڏو جبل.

هِرَناڪشُ: مهارجا هرناڪشپ، جو پهريائين چڱو هو، پر پوءِ راجائي نشي جي اَنڌَ ۾، رعيت تي طرحين طرحين ظلم ڪرڻ لڳو. حڪم ڪيائين تہ سندس بندگي ڪئي وڃي. انهيءَ تي سندس پٽ پرهلادَ سائس لڙيو ۽ ناس ڪيائينس. ڏسو 'پرهلاد'.

هَزارو: گل جو قسم.

هَستي: وڏائي، هَٺَ.

هَسوارُ: سوار، گهوڙي سوار.

هَسي: ڪِلي، خوش ٿي.

هلالُ: نئون چنڊ، ترار.

هَلاہلُ: زهر قاتل جو قسم.

هَمُ: غم، اندوه.

هَمراهُ: ساٿي، مددگار.

هَنجُون: اڪ جا ڳوڙها، لڙڪ.

هَنجُون هاڀُ: اشڪبار، هَنجون هاريندڙ. ڏسو 'هنجون'.

هَنگامُون: شور.

هَنگلاجُ: ديويءَ جو مندر، فقيرن جي زيارت جي جاءِ، هڪ صوفيانہ منزل.

هَنُومانُ: رڇن ۽ باندرن جي بادشاهہ سگريو جي ملازم جو نالو، جنهن راجا رامچندر کي لَنڪا (سلون) تي چڙهائيءَ وقت مدد ڪئي هئي.

هنئون: دل.

هَوتُ: پيارو، محبوب.

هورُ: ٻيو.

هورُ: فڪر، انتظار، ڊپ.

هُوڙهو: بيوقوف، اُٻهرو، جلد باز.

هولُ: ڊپ، خوف.

هولي: هندن جو هڪ وڏو ڏڻ، خوشي، شوق، محبت.

هو مُشتاق علي لقاءِ الله (قول)
اهو الله جو ديدار جو عاشق آهي.

هتَان: هتان، هن جاءِ تان.

هُويدا: ظاهر، عَيان، نمودار.

هَيبَتَ: ڊپ.

هيجُ: شوق، محبت، خوشي.

هيچُ: تورو، ڪِي ڪينَ، ڪجهہ بہ نہ.

هيس: سَڌَ، خواهش، شوق.

هيڪاند: / هيڪند: ملاقات، ميلاپ.

هَيهات: افسوس.

ي

ياڪي: ڦريل، نافرمان، بي وفا، جدا.

يَدبيَضا: معجزو يا ڪرامت. فرعون، نَون چاول ٻارن مان، نبيءَ جي سڃاڻپ لاءِ هرهڪ ٻار جي ترِيءَ تي ٽانڊو رکائيندو هو. اهڙيءَ طرح حضرت موسيٰ جي تريءَ تي بہ رکيو ويو، ليڪن ان ۾ قدرت طرفان مصلحت رکيل هئي، جنهنڪري سندن هٿ بہ سڙي پيو، ۽ وڏي هوندي، اهوئي سڙيل هٿ سندن معجزو ٿي ويو، يعني پنهنجو هٿ بَغَل ۾ وجهي، ٻاهر ڪيندا هئا، تڏهن سج وانگر روشن ٿي ويندو هو.

يَسمَعُ يُبصِرُ: ٻڌي ٿو، ڏسي ٿو.

يَنطِق: ڳالهائي ٿو.

يَـيقِن: بيشڪ، بِلاشڪ، سچ، نيڪ، درست، اعتبار.
يقين جا ٽي قسم آهن:
1- علم اليَقين 2- عين اليَقين
3- حقَ اليَقين.

يَڪايَڪ: هڪ ئي وقت، اچناڪ، اوچتو، گڏو.

يڪتا: اڪيلو، بينظير.

يَڪسانُ: هڪجهڙو.

يَگانو: بينظير، لاثاني، بي مثل.

يوسُفُ: هڪ مشهور پيغمبر. حضرت يوسف عليه السلام حضرت يعقوب عليه السلام جو پٽ هو. نهايت حسين هو. حضرت يعقوب جي ساڻس ڏاڍي دل هئي، انهيءَ ڪري سندس ڀيا ڀائر حسد ڪندا هئا. اهوئي سبب هو، جو ڀائرن حضرت يوسف کي کوهہ ۾ وڌو، جتان مالڪ نالي سوداگر ڪڍي مصر جي عزيز بادشاهہ وٽ وڪيو. آخر مصر جو بادشاهہ ٿيو. سندس عمر هڪ سَوُ ڏهہ ورهيہ هئي ۽ وفات 1792 قبل مسيح ۾ ٿي.

A ROSHNI BOOK
Poetry / Classic
Pakistan Rs. 200.00